

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**B 153 NOLU ŞERİYYE SİCİLİNE GÖRE 1693-1699 YILLARI ARASINDA
BURSA'DA SOSYAL VE EKONOMİK YAPI**

Hazırlayan

Halil YÜCEL

Tarih Anabilim Dalı Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman:

Dr. Öğr. Üyesi Samettin BAŞOL

TOKAT - 2018

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Dr. Öğr. Üyesi Samettin BAŞOL danışmanlığında hazırlamış olduğum "*B 153 nolu Şeriyeye Siciline Göre 1693-1699 Yılları Arasında Bursa'da Sosyal ve Ekonomik Yapı*" adlı Yüksek Lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

25 /05 / 2018

Halil YÜCEL

İmza

B 153 NOLU ŞERİYYE SİCİLİNE GÖRE 1693-1699 YILLARI
ARASINDA BURSA'DA SOSYAL VE EKONOMİK YAPI

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 03 /07 /2018

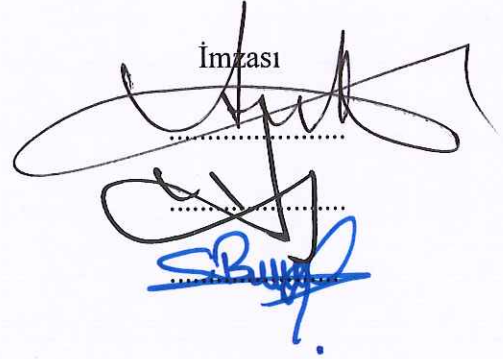
Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

Başkan : Prof. Dr. Ali AÇIKEL

Üye : Prof. Dr. Ömer DEMİREL

Üye : Dr. Öğr. Üyesi. Samettin BAŞOL

İmzası

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 28/07/2018 tarih ve 31.01. sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü *V. Doç. Dr. İsmet Fürtmen*

TEŞEKKÜR

Tez konumun belirlenmesinde ve çalışmamın başından sonuna kadar bütün bilgi birikimini benimle paylaşan, danışman hocam sayın Dr. Öğr. Üyesi. Samettin BAŞOL'a saygı ve teşekkürlerimi sunarım. Çalışmam sırasında değerli fikirleriyle beni yönlendiren sayın Prof. Dr. Ali AÇIKEL'e, sayın Prof. Dr. Ömer DEMİREL'e sayın Doç. Dr. Alpaslan DEMİR'e, Dr. Öğr. Üyesi Murat HANİLÇE'ye, sayın Dr. Öğr. Üyesi Necati ÇAVDAR'a ve tüm bölüm hocalarına, tezi baştan sona okuyan edebiyat öğretmeni Mustafa KILIÇBAY'a teşekkür ederim.

ÖZET

Hazırlanan bu tez çalışmasında, B153 nolu Bursa Şeriyeye Sicil Defterinden hareketle 17. yüzyılın son çeyreğinde (1693- 1699) Bursa'da sosyal ve iktisadi hayat incelenmiştir. Tezin ana kaynağı B153 nolu Bursa Şeriyeye Sicil Defterindeki tereke kayıtlarıdır. Tereke/ terike kişi öldükten sonra geride bıraktığı her türlü eşya, alacak ve borçların bulunduğu mahkeme kayıdır

Tez, giriş, beş bölüm ve sonuç kısmından oluşmuştur. Tezin giriş kısmında çalışmanın tanıtımı yapılmış, Osmanlı miras hukuku ve tereke defterleri üzerinde durulmuştur. Tezin birinci bölümünde Bursa Şeriyeye Sicilleri ve B153 nolu Bursa Şeriyeye Sicil Defteri incelenmiştir. İkinci bölümünde tereke sahipleri üzerinde durulmuştur. Tereke sahiplerinin sosyal ve ekonomik özellikleri ele alınmıştır. Üçüncü bölümünde terekeleri oluşturan menkul ve gayrimenkul mal grupları incelenmiştir. Dördüncü bölümünde terekelerin paylaşılması ve mirasçılar değerlendirilmiştir. Beşinci bölümünde ise terekelerden alınan vergiler ve diğer harcama kalemleri değerlendirilmiştir. Sonuç kısmında ise elde edilen bilgi ve bulgular ile genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bursa Şeriyeye Sicili, Tereke Defteri, 17. yüzyıl, Sosyal Hayat, Ekonomik Durum

ABSTRACT

In this thesis study, the social and economic life in Bursa was investigated in the last quarter of the 17th century (1693-1699), based on the Bursa Şeriyye records (court records) of B153. The main source of the dissertation is the registers of heritage in the *Bursa Şeriyye records* of B153. Terek / terike is the court register where all the goods, the claims and the debts left after the person's death.

The thesis consists of introduction, five chapters and a result section. In the introduction section, thesis study was introduced, and Ottoman heritage law and the book of heritage (book of Tereke) was dwelt on. In the first part of the thesis, Bursa Şeriyye (court) records and B153 Bursa Şeriyye Registry Book were examined. In the second part, we have focused on the owners of Tereke (heritage). The social and economic characteristics of the Tereke owners were discussed. In the third part, the groups of movable and immovable goods forming the Tereke were examined. In the fourth chapter, the sharing of the Tereke (heritages) and the heirs were evaluated. In the fifth chapter, the taxes and other expenditure items from the heriteges were evaluated. In the conclusion part, with the information and obtained findings a general evaluation was made.

Keywords: Bursa Şeriyye Sicili, Heritage Book, 17th century, Social Life, Economic Status

İÇİNDEKİLER

ETİK SÖZLEŞME	i
TEŞEKKÜR	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TABLolar LİSTESİ	x
GRAFİKLER LİSTESİ	xii
EKLER LİSTESİ	xii
KASALTMALAR	xiv
KULLANILAN TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ	xiv
GİRİŞ	1
1. ÇALIŞMANIN TANITIMI	1
1.1. Çalışmanın Amacı, Yöntemi ve Alana Katkısı.....	1
1.2. Çalışmada Karşılaşılan Bazı Problemler.....	2
1.3. Çalışmanın Sınırları- Sınırlılıkları	5
1.4. Konuyla İlgili Öncü Araştırmalar ve Alan Yazını.....	6
1.5. Bilgilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi	8
2. OSMANLI MİRAS HUKUKU	9
2.1. Osmanlı Miras Hukukunun Gelişimi ve Temel Özellikleri.....	9
2.2. Osmanlı'da Miras Hukukunun Uygulayıcıları, Kadılar ve Kassamlık.....	11
2.2.1.Osmanlı'da Kadılık Kurumu ve Kadılar.....	11
2.2.2. Osmanlı'da Kassamlık Sistemi ve Kassamlar.....	13
2.2.2.1. Kassamların Eğitimi ve Atanmaları.....	13

2.2.2.2. <i>Beledî Kassamlar ve Görevleri</i>	14
2.2.2.3. <i>Askeri Kasamlar ve Görevleri</i>	14
2.2.2.4. <i>Kassamların Maaş ve Gelirleri</i>	15
2.2.2.5. <i>Kassam Yardımcıları</i>	16
3. TEREKE DEFTERLERİ	16
3.1. Tereke Defterlerinin Özellikleri.....	16
3.2. Tereke Defterlerinin Tarih Araştırmalarında Kullanılması.....	17
4.ŞER'İ MİRAS KAİDELERİ	19
4.1.Tereke Üzerindeki Haklar.....	19
4.2. İslam Miras Hukukuna Göre Tereke Üzerindeki Hak Sahipleri.....	20

BİRİNCİ BÖLÜM

BURSA ŞERİYYE SİCİLLERİ VE B. 153 NOLU BURSA ŞERİYYE SİCİL DEFTERİNİN ÖZELLİKLERİ

1. 1. BURSAŞERİYYE SİCİLLERİ	24
1.2. 153 Nolu Bursa Şeriyeye Sicil Defterinin Tanıtımı ve Özellikleri.....	25
1.2.1. Defterin Fiziki Tanıtımı.....	25
1.2.2. Defterin Diplomatik Özellikleri.....	26
1.2.3. Tereke Defterinin / Kayıtlarının Yazım Usulü.....	27
1.2.3.1. Tereke kayıtlarında Ölen Kişilerin Tanıtımı.....	27
1.2.3.2. Mirasa Konu Olan Menkul ve Gayrimenkul Malların Yazımı.....	28
1.2.3.3. “Minha’l-ihracât” Gider Kalemlerinin Dökümü.....	29
1.2.3.4. Sahnü’l Bâki” Taksimat Kısmı.....	29
1.2.4. Defterdeki Kayıtların Nicel Analizi.....	29

İKİNCİ BÖLÜM

TEREKE SAHİPLERİNİN ÖZELLİKLERİ

2.1. TEREKE SAHİPLERİNİN SOSYAL ÖZELLİKLERİ.....	31
2.1.1. Tereke Sahiplerinin İkamet Yerleri.....	31
2.1.1.1. Bursa Merkezde İkamet Ederken Ölen Tereke Sahipleri.....	32
2.1.1.2. Bursa Köylerinde İkamet Ederken Ölen Tereke Sahipleri.....	36
2.1.1.3. Bursa'ya Dışarıdan Gelenler.....	38
2.1.2. Tereke Sahiplerinin Vefat Ettiği Yerler.....	41
2.1.3. Tereke Sahiplerinin Ölüm Nedenleri.....	44
2.1.4. Tereke Sahiplerinin Lakap ve Unvanları.....	47
2.1.5. Tereke Sahiplerinin Görev ve Meslekleri.....	50
2.1.6. Tereke Sahiplerinin Medeni Durumları	54
2.1.7. Tereke Sahiplerinin Dinî Durumları.....	56
2.2. TEREKE SAHİPLERİNİN EKONOMİK DURUMLARI.....	57
2.2.1. Tereke Sahiplerinin Mal Varlıkları.....	57
2.2.1.1. Müslümanların Mal Varlıkları.....	60
2.2.1.2. Gayrimüslimlerin Mal Varlıkları	63
2.2.2. Alacak ve Borç Durumları.....	64
2.2.2.1. Alacaklar.....	65
2.2.2.2. Borçlar.....	68

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TEREKEYİ OLUŞTURAN MAL GRUPLARI VE MİRASA KONU
OLAN MALLAR

3.1. GAYRİMENKULLER.....	72
3.1.1. Evler.....	72
3.1.2. Dükkân ve İşletmeler	75
3.1.3. Bağlar ve Bahçeler.....	76
3.2. MENKULLER.....	81
3.2. 1. Köleler ve Köle Sahipleri	81
3.2. 2. Nakit Para Sahipleri ve Terekelerdeki Para Çeşitleri.....	85
3.2.2.1. Şerefi Altın.....	88
3.2.2.2. Frengi Altın.....	90
3.2.2.3. İngiliz Altını.....	91
3.2.2.4. Yıldız Altını.....	91
3.2.2.5. Esedi-Esedi Kuruş.....	92
3.2.2.6. Kuruş.....	94
3.2.2.7. Zolota.....	98
3.2.2.8. Sümün.....	98
3.2.2.9. Nakit Akçe.....	99
3.2.2.10. Para/ Pâre.....	101
3.2.3. Kitaplar ve Yazı Takımları.....	101
3.2.4. Giyimle İlgili Eşyalar.....	104
3.2.4.1. Baş Giysileri.....	104
3.2.4.2. İç Giysileri	107
3.2.4.3. Dış Giysileri	110

3.2.4.4. <i>Kemer ve Kuşaklar</i>	116
3.2.4.5. <i>Ayak Giysileri</i>	119
3.2.5. Altın Takılar, Kıymetli Taşlar ve Değerli Süs Eşyaları.....	122
3.2.6. Silahlar.....	127
3.2.7. Ev Eşyaları.....	132
3.2.7.1. <i>Kumaş, Dokuma ve İplikler</i>	132
3.2.7.2. <i>Sergiler</i>	136
3.2.7.3. <i>Yatak Takımları</i>	139
3.2.8. Mutfak Araç ve Gereçleri.....	141
3.2.8.1. <i>Sofra ve Yemek Takımları</i>	142
3.2.8.2. <i>Hazırlama, Pişirme ve Servis Araç Gereçleri</i>	143
3.2.8.3. <i>İçecek Servisi ile İlgili Araç Gereçler</i>	145
3.2.8.4. <i>Kahve Takımları</i>	145
3.2.9. Temizlik Malzemeleri ve Araç Gereçleri.....	148
3.2.10. Aydınlatma Araçları	149
3.2.11 Saatler	149
3.2.12. Hayvanlar ve Hayvan Koşum Takımları.....	151
3.2.13. Çeşitli İş ve Tarım Aletleri.....	156
3.2.14. Tarım Ürünleri.....	160
3.2.15. Gıda Maddeleri.....	164
3.2.16. Keyif Verici Maddeler	168

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MİRASIN / TEREKENİN PAYLAŞIMI VE MİRASÇILAR

- 4.1. MİRASIN VARİSLERİN DURUMUNA GÖRE DAĞILIMI..... 172
- 4.2. BİR VARİS OLARAK BEYTÜLMAL..... 174

BEŞİNCİ BÖLÜM

TEREKEDEN ALINAN VERGİLER VE DİĞER HARCAMALAR

- 5.1. RESM-İ KISMET..... 186
- 5.2. DİĞER VERGİ KALEMLERİ..... 187
- 5.3. İSKÂT-I SALÂT..... 187
- 5.4. VASİYET..... 188
- 5.5. ÇEŞİTLİ GİDERLER..... 189
- 5.6. MEHİR..... 190
- SONUÇ..... 192
- KAYNAKLAR..... 195
- EKLER..... 204
- ÖZGEÇMİŞ..... 337

TABLOLAR LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 2. 1: Tereke Sahiplerinin İkamet Yerleri.....	31
Tablo 2. 2: Bursa Hanlarında İkamet Ederken Ölen Tereke Sahipleri..	33
Tablo 2. 3: Tereke Sahiplerinin Kaldığı Oda ve Hücreler.....	35
Tablo 2. 4: Tereke Sahiplerinin Yaşadığı Köy ve Nahiyeler....	36
Tablo 2. 5: Bursa'ya Dışarıdan Gelip Burada Ölmüş Tereke Sahipleri.....	39
Tablo 2. 6: Bursa'da veya Bursa Dışında Ölen Tereke Sahipleri.....	44
Tablo 2. 7: Tereke Sahiplerinin Ölüm Nedenleri.....	45
Tablo 2. 8: Tereke Sahiplerinin Unvan ve Lakapları.....	47
Tablo 2.9: Tereke Sahiplerinin Meslekleri.....	51
Tablo 2.10: Tereke Sahiplerinin Medeni Durumları ve Eş Sayıları.....	54
Tablo 2.11: Tereke Sahiplerinin Dini Durumlarına Göre Dağılımları.....	56
Tablo 2.12: Servet Dağılımı	57
Tablo 2.13: Tereke Sahiplerinin Servet Dağılımına Göre Ekonomik Sınıf Yapısı.....	58
Tablo 2.14: Müslim ve Gayrimüslimlerin Servet Dağılımı.....	59
Tablo 2.15: Müslüman Tereke Sahiplerinin Servetleri	60
Tablo 2.16: Müslüman Erkek ve Kadınların Ekonomik Sınıf Yapısı	60
Tablo 2.17: Müslüman Erkek ve Kadınların Servet Dağılımı	60
Tablo: 2.18: Müslüman Erkek ve Kadınların Servet Kaynakları	61
Tablo 2.19: Gayrimüslim Erkek ve Kadınların Servet Kaynakları.....	63

Tablo: 2.20: Müslim ve Gayrimüslimlerin Alacak - Borç Miktarları.....	65
Tablo 2.21: Terekesinde Alacağı Olanlar ve Alacak Miktarları	64
Tablo 2.22: Mahmud bin Ahmed'in Alacaklı Olduğu Kişiler ve Borç Miktarları.....	67
Tablo:2.23: Terekesinde Borç Bulunanlar ve Borç Miktarları.....	69
Tablo 3.1: Müslüman ve Gayrimüslimlerin Gayrimenkulleri.....	72
Tablo 3.2: Mesken Sahiplerinin Din ve Cinsiyete Göre Dağılımı.....	73
Tablo 3. 3: Ev ve Meskenler.....	74
Tablo 3. 4: Dükkân ve İşletme Sahipleri.....	75
Tablo 3. 5: Bağ ve Bahçelerin Din ve Cinsiyete Göre Dağılımı.....	76
Tablo 3. 6: Bağ ve Bahçe Türleri.....	77
Tablo 3. 7: Köle Sahipleri, Kölelerin İsimleri ve Değerleri.....	82
Tablo 3. 8: Terekesinde Nakit Para Olanların Din ve Cinsiyete Göre Dağılımı.....	85
Tablo 3. 9:Terekelerde Bulunan Para Çeşitleri ve Miktarı.....	86
Tablo 3. 10: Terekesinde Şrefi Altın Bulunanlar.....	89
Tablo 3. 11: Terekesinde Yıldız Altın Bulunanlar.....	91
Tablo 3.12: Terekesinde Esedi/ Esedi Kuruş Bulunanlar.....	93
Tablo 3.13:Terekesinde Kuruş Bulunanlar ve Kuruş Miktarları.....	94
Tablo 3.14: Terekesinde Nakit Akçe Bulunanlar ve Akçe Miktarı.....	100
Tablo 3.15: Baş Giysileri	105
Tablo 3.16: İç Giysiler.....	107
Tablo 3.17: Dış Giysiler	110
Tablo 3.18: Kürk ve Yağmurluk Çeşitleri	113
Tablo 3.19: Uçkur, Kemer ve Kuşaklar.....	116

Tablo 3.20: Ayak Giysileri	119
Tablo 3.21: Terekelerde Bulunan Takı ve Ziynet Eşyaları.....	122
Tablo 3.22: Ziynet Eşyalarının Din ve Cinsiyete Göre Dağılımı.....	124
Tablo 3.23: El-Hac Afife bint-i Ebubekir'in Terekesinde Bulunan Ziynet Eşyaları.....	126
Tablo 3.24: Terekesinde Silah Bulunanların Din ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	127
Tablo 3.25: Terekelerdeki Silah Türleri.....	128
Tablo 3.26: Terekesinde Silah Bulunanların Meslekleri.....	130
Tablo: 3.27: Terekelerde Bulunan Kumaş Dokuma ve İplik Türleri	
Tablo 3.28: Terekelerde Bulunan Sergiler.....	136
Tablo 3.29: Terekelerde Bulunan Döşek, Yorgan ve Çarşaf Türleri.....	140
Tablo 3.30: Terekelerde Bulunan Mutfak Eşyaları.....	142
Tablo 3.31: Terekelerde Bulunan Kahve Pişirme ve Servis Takımları.....	146
Tablo 3.32: Temizlik ve Aydınlatma Araç Gereçleri.....	148
Tablo 3.33: Terekesinde Saat Bulunanlar ve Saatlerin Değerleri.....	150
Tablo 3.34: Terekesinde Hayvan Bulunanların Mesleklerine Göre Dağılımı	151
Tablo 3. 35: Terekelerde Bulunan Hayvan Türleri.....	152
Tablo 3.36: Terekelerde Bulunan Çeşitli Ev, İş ve Tarım Aletleri.....	156
Tablo 3.37: Terekelerde Bulunan Tarım Ürünleri.....	161
Tablo 3.38: İşlenmiş Tarım Ürünleri ve Gıda Malzemeleri.....	165
Tablo 3. 39: Terekelerde Yer Alan Keyif Verici Maddeler ve Bunların Akçe Olarak Değerleri.....	168
Tablo 4. 1: Varislerin Sayısı.....	172
Tablo 4. 2: Müslüman ve Gayrimüslim Tereke Sahiplerinin Çocuk Sayıları.....	173

Tablo 4.3: Mirasının Tamamı Beytûlmâle Kalan Müslüman Tereke Sahipleri ve Tereke Miktarları	176
Tablo 4.4: Terekesinin Bir Kısmı Beytûlmâle Kalan Müslümanlar ve Tereke Miktarları.....	183
Tablo 4.5: Terekesi Beytûlmaale Kalan Gayrimüslimler.....	185

GRAFİKLER LİSTESİ

<u>Grafik No</u>	<u>Sayfa</u>
Grafik 1: Alacağı Olan Müslüman Erkekler.....	66
Grafik 2: Müslümanların Borçlu Oldukları Kişi Sayıları.....	70
Grafik 3: Bağ ve Bahçe Sahiplerinin Mesleki Dağılımı.....	78
Grafik 4: Terekesinde Ziyet Eşyası Olanların Din ve Cinsiyete Göre Dağılımı.....	125
Grafik 5: Müslüman ve Gayrimüslim Varislerinin Dağılımı.....	173

KISALTMALAR

A.	: Arapça
E.	: Erkek
a.g.e.	: Adı Geçen Eser
Bkz.	: Bakınız
BŞS.	: Bursa Şeriyeye Sicili
BOAR.	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi
C.	: Cilt
GOÜ.	: Gaziosmanpaşa Üniversitesi
G.Ms	: Gayrimüslim
K.	: Kadın
H.	: Hicri
M.	: Miladi
MEB.	: Milli Eğitim Bakanlığı
MEB İA.	: Milli Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi
Müs.	: Müslüman
Sa.	: Sayı
s.	: Sayfa
TDVİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
TTK	: Türk Tarih Kurumu
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: Ve benzerleri
vd.	: Ve diğerleri

- vs.** : Vesaire
[...] : Okunamadı
? : Okunan kelime/ isim tereddütlü

KULLANILAN TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

Ayın (Ȣ) : ‘

Hemze (ʿ) : ’

Uzatma İşareti : ^

Tire : -

GİRİŞ

1. ÇALIŞMANIN TANITIMI

1.1. Çalışmanın Amacı, Yöntemi ve Alana Katkısı

Hazırlanan bu tez çalışmasında 17. yüzyılın son çeyreği Bursa'sı incelenmiştir. Çalışma ile sosyal ve iktisadi tarih kaynağı olan terekelerin potansiyelinin vurgulanarak değerlendirilmesine ve bu doğrultuda Bursa'nın sosyal, ekonomik ve kültürel durumuna dair bir manzara ortaya konmaya çalışılmıştır.

Son dönem tarih araştırmalarında özellikle yüksek lisans çalışması olarak şeriyeye sicili ve tereke kayıtları ağırlıklı çalışmaların sayısı hızla artmaktadır. Bu bağlamda özelde Bursa ve genel olarak da Osmanlı coğrafyasının farklı şehirlerini merkez alan birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar şeriyeye sicillerinin ya doğrudan transkripsiyonunun yapılması ve yorumlanması esaslı veya şehrin sosyo- ekonomik yapısını ele almaktadır.

Yapılan bu tez çalışmasının diğerlerinden farkı defter merkezli olmasıdır. Çalışma temel olarak B 153 nolu Bursa Şeriyeye Sicil Defterine dayanmaktadır. Tez defter merkezli olmakla birlikte, doğrudan bir transkripsiyon da yapılmamıştır. Önce defter okunmuş, veriler konularına göre sınıflandırılmış ve tablolara dönüştürülmüştür. Elde edilen veriler konu ile ilgili önceden hazırlanmış çalışmalar ile birleştirilmiş ve Osmanlı Devleti'nin 17. yüzyılın son çeyreğindeki ekonomik, sosyal, kültürel ve dini durumuna Bursa şehri penceresinden bir bakış ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bursa ile ilgili bu tez araştırması sırasında elde edilen verilerin, 17. yüzyıl öncesi ve sonrasını konu alan, özelde Bursa genelde ise Osmanlı coğrafyasındaki şehirler hakkında yapılmış çalışmaların karşılaştırılabilmesine imkân verecektir. Bu karşılaştırmalar ise sonuç olarak hem tarih hem de diğer sosyal bilim dallarının çalışmalarına kaynak olabilecek niteliktedir.

1.2. Çalışmada Karşılaşılan Bazı Problemler

Tereke kelime olarak ölen kimsenin geride bıraktığı şeydir (Devellioğlu, 2007: 1084). *Terike* ve *tirke* kelimeleri, terk etmek bırakmak, manasında Türkçede de kullanılan, terk kökünden yapılmış isimlerdir ve ikisi de bırakılan şeyler manasına gelmektedir (Karaman, 1985: 172). *Muhallefât* ve *metrûkât* sözcükleri de terekeyle eş anlamlı olarak kullanılabilir. İslam hukukunda ise *tereke* / *terike* ölünün geride bıraktığı ve mirasçılara intikal eden şeylerdir (Karaman, 1985: 172).

Tereke defterleri, ölen şahısların geride bıraktıkları malların *kassam* denilen görevliler tarafından yazıldığı defterlerdir (Karataş, 2002: 691). Tereke kayıtları genel olarak şeriyeye sicilleri içerisinde dağınık olarak yer alırken, bazen de müstakil defterler olarak tutulmuşlardır. Bununla birlikte Bursa kadı sicilleri içerisinde yer alan tereke kayıtlarının çoğu ise müstakil defterler şeklindedir (Karataş, 2002: 691).

Bu çalışmada bazı problemler ile karşılaşılmıştır. Bunlar üzerinde durmak çalışmanın kuramsal temellerinin yerine oturabilmesi için önemlidir. Problemler ve karşılaşılan sıkıntılar iki temelde ele alınabilir. Bunlardan ilki teknik anlamda defter ve belgelerle ilgili sıkıntılardır. İkincisi ise içerik kısmıyla ilgili problemlerdir. Problemlerden ilki belgelerin okunmasıyla ilgilidir. B 153 nolu Bursa Şeriyeye Sicil Defteri 17. yüzyılın son çeyreğini kapsamakta olup ağır bir dili bulunmaktadır. Yine defterin düzeni, bazen kayıtların sayfa kenarına sıkıştırılması, yazı karakterleri, Müslüman ve Gayrimüslimlere ait erkek ve kadın isimlerinin okunması, mahalle köy isimleri, terekelerde bulunan çok çeşitli eşya isimlerinin tam ve doğru bir şekilde okunması çalışma sırasında karşılaşılan en önemli problemlerden ilkinin oluşturmaktadır.

Çalışma sırasında karşılaşılan ikinci grup sıkıntı ise belgelerin içeriği ile ilgili olanlardır. Bu hususlardan ilki mirasın paylaşım meselesinin mahkemeye gelmesidir. Bir tereke paylaşımının mahkeme tarafından yapılabilmesi temelde iki esasa dayanmaktadır. Birincisi gönüllülük esasıdır. İkincisi ise zaruri hatta mecburi olandır. İlki yani mirasçı taraflar arasında herhangi bir anlaşmazlığın vuku bulması veya varislerin tereke paylaşımı için gönüllü olarak mahkemeye başvurmalarıdır. Bununla birlikte, mirasçılar arasında küçük (buluğ çağına ermemiş) çocuk veya çocukların olması, ölen kişinin varisinin olmaması, kişinin kaybolması durumları ise ikinci yani

mecburi kısım içerisinde değerlendirilmiştir. Buradan hareketle birinci şart bize anlaşmazlık olmadıkça kadılığın miras taksimine karışamayacağını göstermektedir. Genel çalışma prensibi böyle olmakla beraber, kadı ve nâiplerin suiistimallerini engellemek için yayınlanan *adâletnameler* (İnalcık,1965:77-78) ile Osmanlı kanunnâmelerinde de kadılar için sık sık vurgulanan “... *ve resm-i kısmet dahi müteveffânın vârisleri kebîr olub kısmeti taleb olunmaz iken cebren kısmet taleb olunmaya. Eğer veresede sağır ve sağıre veya gâip ve gaibe var ise, beyn’el verese kısmet olunmak lâzımdır. Müteveffânın deyni ihraç olunduktan sonra müteveffa malından binde onbeş akçe alınup ziyâde alınmayıp ve naiblerine dahi aldurmaya deyü ahkâmı şerife verilmek kanundur*” (Akgündüz, 1994: 303), uyarısı ne ifade etmektedir? Yoksa genel kanının aksine ekonomik kaygılar ile kadılar her ölenin terekesini paylaştırmaya mı çalışmıştır? Yine diğer bir problem, mirasçılar resmi bir paylaşımı niçin istemektedirler? Böyle bir durumda vergiler, diğer harçlar, varisler için ekonomik kayıp anlamına gelmektedir. Durum böyle olduğunda, akla şu soru gelmektedir: Acaba her miras resmi kayıtlara yansımada mı? Burada her mirasın kayıtlara yansıyor yansımadığını tam olarak görülebilmesi için dönemin tüm ölümlerine ait düzenli listelerin tutulmuş olması ve bu listeler ile tereke defterlerinin karşılaştırılması gerekmektedir ki, bu da eldeki kaynaklara göre mümkün görünmemektedir.

Terekelerle ilgili tartışmalı en önemli konulardan bir diğeri de terekeye konu olan malların fiyatlandırılmasıdır. Bir malın gerçek fiyatı nasıl tespit edilebilir? Uygulamalara bakıldığında, terekelerdeki fiyatların iki şekilde belirlendiği görülmektedir. Bunlardan birincisi konunun uzmanı olan ve *ehl-i hibre*, denilen bilirkişilerin mallara biçtiği itibari değerlerdir. İkincisi ise eşyaların satılmasıyla oluşan fiyatlardır. Buradaki problemlerden birisi mirasa konu olan malların hepsi satılıp parası mı paylaşılmaktadır? Yoksa mirasa konu olan malların yaklaşık değerleri tespit edilip, gerekli masraflar çıkartıldıktan sonra kalan mallar mı paylaşılmaktadır?

Uygulamaya bakıldığında daha çok karşılaşılan tablo, rakamlardan oluşan bir paylaşımıdır. Peki, bu paylaşım ne kadar gerçekçidir? Yine acaba satış çok sık görülen bir durum mudur? Aslında bu uygulama varisi olmayanlarda veya çocukların payına düşen eşyalarda uygulanıyor olması daha gerçekçi görünmektedir. Problemin kaynağı ise belgelerde bu iki işlemden hangisinin uygulandığını doğrudan gösteren bir ifadenin

olmamasıdır. Durum böyle olmakla birlikte terekelerdeki bazı uygulamalardan hareketle bu paylaşımın ne şekilde yapıldığına ulaşabilir. Mesela malların bir merkeze götürülmüş olması, “*minha'l ihrâç*” kısmında *dellaliye*, *hammâliye* gibi harçların olması bu şekilde bir uygulama yapıldığı fikrini verebilmektedir. Ancak bu durumun da kesin olup olmadığı tartışmalıdır. İncelenen birçok tereke kaydında yapılan kesintiler kısmında *Dellaliye* görülmektedir. Peki, satış yapılmadı veya yapılamadı ise bu durumda, fiyatlandırma işlemi ne kadar gerçekçi olacaktır. Bununla birlikte eğer satış yapılmadı-yapılamadı ise eşyalar nasıl paylaşılmış, hangi mirasçı hangi eşyayı almıştır? Bu durumla ilgili terekelerde net bilgilerin olmaması önemli bir sıkıntıdır.

Kadınların terekeler üzerinden aldığı vergiler çoğunlukla *resm-i kismet* veya *resm-i âdî* diye adlandırılmıştır. Bu verginin oranının ne olduğu ise yine tartışmalı konulardan biridir. Esasında kanunnamelerde oran açıkça belirlenmiştir ve bu dönem için % 1,5 bazen de % 2 olarak geçmektedir. Ne var ki uygulamada oldukça farklı sonuçlar ortaya çıkabilmektedir (Öztürk, 1993: 39-41).

Terekelerle ilgili akla gelen bir başka soru da ölen kişinin gerçekten tüm mallarının yazılıp yazılmadığı meselesidir. Yani taksim öncesi mal gizlemenin olup olmadığı, daha doğrusu bu durumun önemli ölçüde olup olmadığı meselesidir. İncelenen defterde istisnalar olmakla birlikte genel anlamda hep aynı eşyalar yazılmıştır. Ancak kişinin sahip olduğu her eşya terekeye yansıyacak diye bir kural yoktur şüphesiz. Kullanılmayacak derecede eskimiş veya kişiye özel eşyaların mirasçılar talep etmedikçe terekeye dâhil edilmemiş olduğu düşünülebilir. Yine çoğunlukla ortada bir anlaşmazlık vuku bulduğundan bir tarafın mal gizlemesi pek kolay olmasa gerektir. Ayrıca resmî görevlilerin bunun önüne geçebilmek için aldığı önlemler mevcuttur (Öztürk, 2001: 581/ Oğuz, 2014: 409-426).

Konu içerisindeki bir diğer problem de Gayrimüslimlerin terekeleridir. Üzerinde çalışılan Bursa tereke defterinde Gayrimüslimlere ait birçok kayıt görülmektedir. Bu davaları Gayrimüslimler gönüllü olarak mı mahkemeye getirmişlerdir? Yoksa bir yaptırım söz konusu olmuş mudur? Yine Gayrimüslimlerin terekelerinde izlenen yol, paylaşım, vergiler, harçlar Müslümanlarınkı ile aynı mıdır yoksa bariz farklar var mıdır?

Tereke defterleri merkez alınarak yapılmış birçok çalışmada önemli ortak problemlerden biri muhakkak ki fiyat, kullanılan para ve paranın değeri meselesidir. B 153 nolu Bursa Şeriyeye Sicil Defterine bakıldığında kayıtlarda *akçe* ve *kuruşun* kullanıldığı görülmektedir. Buradaki problemlerden ilki, tereke yazılırken bazı belgelerde akçe, bazı belgelerde kuruşun kullanılmasıdır. Bazı terekelerde malların akçe, yekûnun kuruş, *minha'l ihrâç* ve *sahhu'l bâki* kısımları yazılırken akçe ve kuruş'un karışık yazılmış olmasıdır. Bu durum araştırmanın bazı bölümlerini netleştirmeyi zorlaştırmaktadır. Yine üzerinde çalışılan ve kuruş olarak yazılan belgelerin bir kısmında bir kuruşun 160 akçe, bazı kayıtlarda ise bir kuruşun 168 akçe olduğu görülmektedir. Bazı tereke kayıtlarında ise kuruş veya akçe cinsinden bir değer bulunmamaktadır. 17. yüzyılın son çeyreğini inceleyen benzer çalışmalarda ise bir kuruşun rayicinin 120 akçe alındığı görülmektedir(Er, 2008: 42).

1.3. Çalışmanın Sınırları- Sınırlılıkları

Bu çalışma coğrafi mekân olarak Bursa şehri ile sınırlıdır. Eski ve köklü bir yerleşim yeri olan Bursa, Orhan Bey döneminde fethedilmiştir (6 Nisan 1326). Fetih sonrası Bursa bir dönem Osmanlı Devleti'ne başkentlik yapmıştır (İnalcık, 1992: 446). Bursa şehri İstanbul'un fethine kadar Osmanlı Devleti'nin en önemli şehirlerinden birisi olmuştur. İstanbul'un fethi sonrası halkın bir kısmının yeni başkente göç etmesi bir süreliğine de olsa Bursa'yı olumsuz etkilemiştir. Ancak Bursa önemini yine de korumuş özellikle de Osmanlı ordularının doğuya yönelik seferlerinde üs olmuştur (İnalcık, 1992: 447).

Bursa'nın fethinden 19. yüzyıl başlarına kadarki sürede, Osmanlı idare sistemi içerisindeki yerine bakıldığında, Anadolu eyaletine bağlı olan ve "*Hüdâvendigâr*" adını taşıyan sancağın merkezi olduğu görülmektedir. 16. yüzyılda "*Hüdâvendigâr Sancağı*"nın merkez kazası Bursa'dan başka otuz kadar kazası daha bulunmaktadır. Bunlar: *İnegöl, Yarhisar, Domaniç, Yenişehir, Söğüt, Taraklu, Geyve, Akyazı, Akhisar, Göynük, Beypazarı, Mihaliç, Kite, Gönen, Gölpazarı, Bergama, Seferihisar, Ermenipazarı, Atranos, Kepsut, Mihaliççik, Edincik, Kızılcatusla, Tırhala ve Fesleke* kazalarıdır. Bursa'nın idari yapısı bazı ufak değişiklikler olmakla birlikte 19. yüzyıla kadar sürmüştür (İnalcık, 1992: 449).

Hazırlanan tez çalışması zaman olarak 17. yüzyılın son çeyreğini kapsamaktadır. Bu yıllar Osmanlı Devleti'nin içte ve dışta yoğun siyasi kargaşa yaşadığı bir dönemdir. Merzifonlu Kara Mustafa Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu 1683 yılında Viyana'yı kuşatmıştır. II. Viyana Kuşatması ve yaşanan başarısızlığın ardından, Müttefik Avrupa ülkelerinin başlattığı Kutsal İttifak Savaşları (1683-1699) bu dönemin en önemli siyasi olaylarından (Uzunçarşılı, 2011: 585).

1.4. Konuyla İlgili Öncü Araştırmalar ve Alan Yazını

Tereke kayıtları sosyal bilimlerin birçoğuna yönelik değerli bilgiler içermektedir. Bu zengin bilgi içeriği terekelere olan ilgiyi daha da artırmıştır. Özellikle tereke merkezli birçok yüksek lisans ve doktora çalışması yapılmıştır¹. Çalışmalarda temelde iki yöntemin uygulandığı görülmektedir. İlk çalışma şeklinde bir tereke defteri (Şeriyeye Sicil Defteri) ele alınarak, transkripsiyonu ve kısa bir değerlendirmesi yapılmıştır. İkinci uygulamada ise ele alınan defter veya defterlere dayanarak elde edilen veriler çeşitli şekillerde işlenerek, statü, meslek, gelir düzeyleri ve yaşam mekânları ile bir tüketim grubunu tanımayı amaçlayan, aile, servet dağılımı, kullanılan eşyalar ve gündelik hayat gibi konuları irdeleyen araştırmalar yapılmıştır. Konuya örnek olabilecek tez, kitap, makale gibi birçok çalışma mevcuttur.

Doğrudan tereke kayıtlarının yayımı veya tereke kayıtlarından yararlanılarak birçok çalışma yapılmıştır. Bu alandaki çalışmaların önünü açan Ömer Lütfi Barkan olmuştur. Ömer Lütfi Barkan, 1966 yılında yayınlamış olduğu "*Edirne Askerî Kassamı'na Âit Tereke Defterleri (1545-1659)*" (Barkan, 1966) isimli çalışması ile Edirne'deki askerî sınıfın terekelerini incelemiştir. Tereke merkezli bir diğer önemli çalışma ise Sait Öztürk'e aittir. Sait Öztürk "*17. Yüzyıl Askerî Kassam Defterlerinin Sosyo- Ekonomik Tahlili*" (Öztürk, 1993) isimli doktora tezinde özellikle askerî kassam defterleri ve askeri denilen zümrenin sosyo- ekonomik yapısını incelemiştir.

Terekelerden hareketle yapılan önemli bir çalışma da Fatih Bozkurt'a aittir. Bozkurt, "*Tereke Defterleri ve Osmanlı Maddî Kültüründe Değişim (1785- 1875 İstanbul Örneği)*" (Bozkurt, 2011) isimli doktora tezinde ilgili dönemde toplumun

¹ Konuyla ilgili yüksek lisans tezleri için bkz:

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

kullandığı gündelik maddi kültür ürünlerini incelemiş, terekelerden hareketle toplumsal değişmeyi ele almıştır.

Tereke defterleri kullanılarak yapılmış birçok yüksek lisans çalışmasını da görmek mümkündür. Hazırlanan tez çalışmasına coğrafi ve dönemsel olarak yakın görülen bazı çalışmalar şunlardır:

İlker Er'in "*Balıkesir Tereke Kayıtları Üzerine Bir Değerlendirme (1670- 1700)*" (Er,2008), isimli yüksek lisans tezi. Selma Kuşu tarafından hazırlanan "*Şeriyeye Sicillerine Göre H.1065-1079/ M.1655-1659 Tarihleri Arasında Edirne'de Sosyo-Ekonomik Hayat*" isimli çalışması (Kuşu,2009), yine Levent Kuru'nun "*29 Numaralı Edirne Şeriyeye Sicili*" isimli yüksek lisans tezidir. Kuru bu tezinde 1640-1642 yılları arasında Edirne'de yaşamış olan askerî sınıf mensuplarının tereke kayıtlarını incelemiştir (Kuru, 2006), .

Bursa ile ilgili çalışmalara bakıldığında, zengin bir araştırma eserler listesi ile karşılaşılmaktadır. Bursa Şeriyeye Sicillerine dayalı birçok çalışma yapılmıştır. Kamil Kepecioğlu, Bursa Sicillerini tarayarak "*Bursa Kütüğü*" adlı eserini hazırlamıştır (Pay, 1987: XIX). Bursa Şeriyeye Sicilleriyle ilgili ilk ve en önemli çalışma Halil İnalçık'a aittir. Halil İnalçık'ın konuyla ilgili, "*15. Asır Türkiye İktisadi ve İctimaî Tarihi Kaynakaları*" (İnalçık, 1953-1954), "*Bursa I: XV. Asır Sanayi ve Ticaret Tarihine Dair Vesikalar*" (İnalçık, 1960) isimli makalelerinde Bursa Şeriyeye Sicillerini ve tereke kayıtlarını kullanmıştır.

Bursa Şeriyeye Sicillerinden hareketle önemli bir diğer çalışma da, Fahri Dalsar'a ait, "*Türk Sanayi ve Ticaret Tarihinde Bursa'da İpekçilik*", isimli eserdir. Bu çalışmada Bursa'da ipekçilik konusu işlenmiş özellikle, ipekli dokumalar ve giysiler konusu işlenirken terekelerden elde edilen veriler sıklıkla kullanılmıştır(Dalsar,1960). Alanın öncü ve en önemli sayılabilecek çalışmalarından biri de Hüseyin Özdeğer tarafından 1988'de Bursa üzerine yapılan çalışmadır. Özdeğer, "*1463-1640 Yılları Bursa Şehri Tereke Defterleri*" isimli bu çalışmasında 1463-1640 yılları arasına ait Bursa tereke kayıtlarını ele almıştır (Özdeğer, 1988). Özdeğer, çalışmasında Osmanlı hukuk sistemi ve mahkeme görevlileri hakkında kısaca bilgi verdikten sonra bulgularını, sayısal veriler

ve tablolar halinde ortaya koymuştur. Tablolar arasında yorumlar yaparak verileri değerlendirmiş ve konuyu daha anlaşılır bir hale getirmiştir.

Mustafa Yılmaz'a ait “ 1487-1489- Bursa Şeriye Sicilleri Tereke Defteri” isimli çalışmada A/6 nolu defter kullanılmıştır. Çalışma, zaman olarak, H. 892-894 (M. 1487-1489) tarihleri arasındaki 16 ayı kapsamaktadır. Tez çalışmasında 458 kişiye ait tereke kaydı incelenmiştir. Çalışma daha çok defterin transkripsiyon ve yorum kısımlarından oluşmaktadır. Yorumlar tablolarla desteklenmiştir (Yılmaz,2002).

Terekelerden hareketle Bursa'yla ilgili önemli bir diğer çalışma da Ferhat Öztürk'e aittir. Öztürk “ *Sermaye, Borç ve Alacakları Açısından Bursa Esnaf- Tüccarı (1800-1839)*” isimli yüksek lisans tezi çalışmasında 1800-1839 yılları arasına ait 810esnaf-tüccar terekesinden hareketle borç alacak ilişkileri incelenmiştir (Öztürk, 2016).

Bursa terekeleri kullanılarak hazırlanmış önemli çalışmalar içerisinde Alman tarihçi Klaus Leibe-Harkort'un “*Beitrage zur Sozialen und Wirtschaftlichen Lage Bursas am Anfang des 16. Jahrhunderts (16. yüzyılın başlarında Bursa'nın sosyal ve ekonomik durumuna katkılar)*” isimli eseri ve Haim Garber'in ağırlıklı olarak terekeleri kullandığı “*Economy and Society in an Ottoman City: Bursa, 1600-1700*” (Jerusalem: The Hebrew University, 1988) isimli eserleri yer almaktadır (Canbakal, 2011:1-7).

1.5. Bilgilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi

Hazırlanan tez çalışması, temel olarak B 153 nolu Bursa Şeriye Sicil Defterindeki tereke kayıtlarından elde edilen verilere dayanmaktadır. Tez çalışması sürecinde öncelikle B153 nolu Bursa Şeriye Sicil Defteri tereke kayıtları okunmuştur. Okunan terekelerdeki veriler konularına göre tablolara dönüştürülmüştür. Bu veriler konuyla ilgili önceden yapılmış, çalışmalar eşliğinde ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Çalışma, tablo ve grafiklerle desteklenmiştir. Özet olan tablolar tez metni içerisinde değerlendirilmiş iken ana veri tablolar ise tez sonunda ekler kısmında verilmiştir.

Tez çalışmasının ana kaynağı B 153 nolu Bursa Şeriye Sicil Defteridir. Konuların çeşitliliği ve çalışmanın niteliği de göz önüne alınarak gerekli yorum ve değerlendirmeler yapılmıştır. Belgelerdeki bulgulara ağırlık verilmiştir. Terekeler

içerikleri nedeni ile çeşitli bilgi ve sonuçlar üretmeye elverişli belgelerdir. Ancak eldeki kayıtların bütünü oldukça küçük bir kısmını yansıtabileceği ve sayılarının çok fazla olmaması göz önüne alınarak daha çok betimlemeci bir anlatım kullanılmıştır.

2. OSMANLI MİRAS HUKUKU

2.1. Osmanlı Miras Hukukunun Gelişimi ve Temel Özellikleri

Miras hukuku fıkıh kitaplarında “*ferâiz*” kelimesiyle ifade edilmiştir (Karaman, 1985: 158). Bir hukuk branşı olarak ferâiz ise “*terikede hakkı olan şahıslar ile her birinin payını ve paylarla ilgili hesap şekillerini gösteren hükümler ve kaideleri*” şeklinde ifade edilmiştir (Karaman, 1985: 158). Ferâizin konusu hak sahipleri arasında terekenin nasıl taksim edileceğidir. Ferâizin üç kaynağı vardır. Bunlar “*Kitap, Sünnet ve İcma*”dır. Bunlardan ilki, Kur’an- ı Kerim’de Nisâ suresinde bulunan 11 – 12 ve 176. ayetler ile Enfal suresindeki 75. ayettir. İkincisi, sünnetteki deliller ise Hz. Mehmed’in (s.a.v) hadisleridir. Üçüncüsü ise icmadır (Zuhaylî, 1994: 318).

Miras kaidelerinin Kuran’da ayrıntılı bir şekilde belirtilmesi, Hz. Peygamber’in (s.a.v.) konuyla ilgili hadis ve uygulamaları, ferâiz ilminin Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminden itibaren doğup gelişmesinde etkili olmuştur (Bardakoğlu, 1995: 362). Ferâiz ilmi, bu alanda yazılan müstakil eserlerde veya *fürû-i fıkıh* eserlerinde “*kitâbü'l feraiz*” başlığı altında ayrı bir bölüm halinde ele alınmıştır (Bardakoğlu, 1995: 363).

Bu konuyla ilgili ilk eseri sahâbeden Zeyd b. Sâbit’in (Ö. 45/ 665) yazdığı rivayet edilmektedir. Tarihi süreç içerisinde bu alanla ilgili birçok eser telif edilmiştir. Bunlar içerisinde özellikle Hanefi ulemâsından Secâvendî’nin *el- Ferâ’izü’üs-Sirâciyye* ve Şâfi ulemâsından ibnü’l Mütefennine er-Rahbî’nin *el-Ferâ’izü’r- Rahbiyye* isimli eserleri rağbet görmüş ve bu eserler üzerine birçok şerh ve hâşiye çalışmaları yapılmıştır (Bardakoğlu, 1995: 363).

İslam miras hukukunun Osmanlı’daki uygulamasına bakıldığında, diğer tüm Müslüman ve Türk-İslam devletlerinde olduğu gibi şeri miras kaidelerinin temel alındığı görülmektedir (Akgündüz-Cin, 1990:123). Şer’i miras hukukunun konusunu, terekeye dâhil, şahsın kendisine ait olan tüm menkul ve gayrimenkuller oluşturmaktadır. Osmanlı Devleti’nde mirî arazi üzerindeki binalar, eklentileri, ağaçlar ve taşınmazlar ile

şahsa ait olan kişisel eşyalar, alacaklar vesaire şeri miras kaidelerine göre taksim olunmuştur (Akgündüz - Cin,1990:130).

Önceki paragrafta ifade edildiği üzere, tüm Müslüman ve Türk-İslam devletlerinde olduğu gibi Osmanlı miras hukukunda da şeri miras kâideleri temel alınmıştır (Akgündüz-Cin, 1990: 131). Bununla birlikte miri toprakların kullanım hakkının intikaliyle ilgili olarak, kaynağını örfî hukuktan alan ve *adî intikâl kaideleri* denilen ikinci bir hukuk kaynağının olduğu görülmektedir (Akgündüz- Cin, 1990: 123). Şöyle ki Osmanlı Devleti'nde fethedilen ve *miri arazi* denilen toprakların kuru mülkiyeti devlete ait olup, tasarruf hakkı ise reâyâ'ya bırakılmıştır (Akgündüz- Cin, 1990: 123). Devlete ait olan bu arazilerde şer'i miras kaideleri geçerli olmamaktadır. Sadece reâyânın vefatından sonra bu topraklardaki tasarruf hakkının kime intikal edeceği söz konusu olmaktadır. Osmanlı devlet erkânı bu durumda kamu yararını dikkate almıştır. Örfî hukuk kuralları doğrultusunda kurallar belirlenmiştir. Örfî hukuka bağlı olarak belirlenen bu kurallara şer'i hükümlerle karışmaması için "*adî intikal kaideleri*" denmiştir (Akgündüz- Cin, 1990: 123). Mirî arazinin mülkiyeti devlete ait olduğu için adi intikal konusu terekeye dâhil edilmemiştir (Akgündüz- Cin, 1990: 131).

Osmanlı miras hukukunda, iki önemli konu olan "*vasiyet*" ve "*miras*" ayrı ayrı başlıklar altında incelenmiştir (Akgündüz-Cin, 1990: 123). Vasiyet konusu fıkıh kitaplarında, İslam hukukunun dörtlü tasnifi arasında yer alan "*muamelat*" bölümünde "*Kitâb'ül-Vesaya*" başlığı altında ve genellikle de miras hükümlerinden önce yer almıştır (Akgündüz- Cin, 1990: 123). Miras konusu ise, İslam hukukunun dörtlü tasnifi içinde yer almamıştır. Konu ya fıkıh kitaplarının en son kısmında "*Kitâb'ül- Ferâiz*" başlığı altında ya da "*ferâiz*" ismiyle telif edilen eserlerde incelenmiştir (Akgündüz- Cin, 1990: 123).

Osmanlı medreselerine bakıldığında miras hukukunun, ferâiz başlığı altında bir hukuk branşı olarak okutulduğu görülmektedir (Atay, 1983:93-97).Osmanlı medreselerinde özellikle Secâvendî'nin *el- Ferâ'izü'üs-Sirâciyye* isimli eserini şerheden Seyyid Şerif Cürcâni'ye ait *Şerh-i Ferâ'izü'üs-Sirâciyye* isimli eseri ders kitabı olarak okutulmuştur (Akgündüz- Cin, 1990: 123).

2.2. Osmanlı'da Miras Hukukunun Uygulayıcıları, Kadılar ve Kassamlık

Osmanlı Devleti'nde hukukun uygulandığı yer şer'îye mahkemeleridir. Şer'îye mahkemeleri Osmanlı Devleti'nin başlangıcından, Tanzimat dönemine kadarki geçen dönemde, her türlü hukuki anlaşmazlıkların çözüldüğü bir kurum olmuştur. Osmanlı adliye teşkilatının hukuki esasları İslam'ın ilk dönemlerinde ortaya konulmuş kurallara dayanmaktadır. İslam'ın ilk dönemlerinden itibaren gelişen bu adli yapı Emevi, Abbasi, Selçuklu ve Memlûklü devletleri vasıtasıyla işlenerek geliştirilmiştir (Aydın, 1999: 391). Kaynağını İslam- Türk İslam devletlerinden alan Osmanlı mahkemesi bu uzun süreç içerisinde tek hâkimli, esas itibariyle tek dereceli bir yapıya sahip olmuş ve bu özelliğini uzun süre muhafaza etmiştir (Aydın, 1995: 83). Mahkemede hukuki işlerin sorumlusu kadı'dır. Mahkemede kadı'ya yardımcı olan görevliler bulunmaktadır. Kadı yargı işlevini yürütürken bunlardan yardım almıştır.

Osmanlı Devleti'nde diğer hukuki davalar gibi miras davaları da mahkemelerde görülmüştür. Miras hukukunun uygulanmasında en önemli görevli kadı'dır. Kadı İslam hukuku çerçevesinde miras davalarını görmüştür. Miras hukuku ve paylaşımında bir diğer görevli de kassamdır. Medrese kökenli olan kassam mahkemede özellikle miras konusunda uzman olan kişidir.

2.2.1. Osmanlı'da Kadılık Kurumu ve Kadılar

Kadı Arapça bir kelime olup *kazâ* (kadâ) kökünden gelmektedir. Bir fıkıh terimi olarak ise *kadı* insanlar arasında meydana gelen çekişme ve davaları şeri hükümlere göre çözümlmek için yetkili makamca tayin edilen kişiyi ifade etmektedir (Atar, 2001: 66).

Osmanlı Devleti'nde kadı, devlet içerisinde, özgün bir yeri olan adliye ve mülkiye görevlisidir (Ortaylı, 2001: 69). Osmanlı kadısının mülkî, beledî, malî, askerî ve adli sahaları kapsayan geniş bir görev alanı bulunmaktadır (Ortaylı, 2001: 69).

Osmanlı'da, kadı çok yönlü bir devlet adamıdır. Bu nedenle kadıların seçimi ve eğitimine büyük önem verilmiştir. Kadıların eğitimi için ilk medrese Sultan Orhan zamanında kurulmuştur (Ortaylı, 2001:70). Kadılar, yaklaşık olarak on üç yıllık bir eğitim süresi ve meşakkatli bir çalışmanın ardından bu göreve getirilmişlerdir (Uzunçarşılı, 1988: 11-16). Osmanlı Devleti'nde kadı'ların asli vazifesi hukuk işleridir. Bu nedenle kendilerine verilen yetki çerçevesinde bütün davalara bakmışlardır. Geniş

bir bölgede bütün davaları göremeyen kadı'ların nâipleri bulunmaktaydı. Küçük yerleşim yerlerinde mahalli medreselerden icâzetli olanlar, kendi nahiyelerinde kadı'ların görevlerini yerine getirmişlerdir (Ortaylı, 2001:73). Mahkemelerde kadılara yardımcı olan görevliler de bulunmaktadır. Bunlar; kadıların suçluların yakalanması hususunda verdiği görevleri yerine getiren *muhzır başı* ve *muhzırlar* (Abacı, 2001:62-63, Pakalın, 1983:572); kadılara hukuk danışmanı olarak *müfti* (Pakalın, 1983: 599), mahkemede dava ve adil yargılama güvenliğini denetleyen *şuhûdul haller*, miras taksimi konusunda *kassamlar*, mahkeme kayıtlarının tutulmasında *kâtipler* ve Türkçe bilmeyen vatandaşlara tercümanlık yapan *tercümanlar* (Saydam, 1999:290) yardımcı olmuşlardır.

Kadılar tüm yargılama ve diğer hukuki olarak sonuçlanmış konuları defterlere kaydetmişlerdir. Dava zabıtları, mukavele, senet, satış, vakfiye kayıtları, vekâlet, kefalet, vesayet, azatlık belgesi, borçlanma, tereke ve taksim senetleri, günlük narh listeleri, esnaf teftişiyle ilgili kayıtlar, ferman, berat, ruus ve tezkire gibi kayıtları sicillere yazmışlardır. Kadıların bu kayıtlarına “*kadı sicilleri*” veya “*şer‘iye sicilleri*” denilmiştir. Resmi belge olan mahkeme kayıtları kadılar tarafından korunmuştur. Kadıların görevleri bittiğinde bu defterleri yeni gelen kadıya teslim etmeleri hukuki bir mecburiyettir. Kadıların mahkeme kayıtlarının bulunduğu defterleri ve evrakı kaybetmesi yahut tahrifi cezayı gerektiren bir durum olmuştur (Ortaylı, 2001:73).

Kadılar gelirlerini, gördükleri davalardan aldıkları harçlardan sağlamışlardır. Mahkemenin bir dava neticesinde verdiği hükmün yazılı olduğu vesikalara *i'lâm*; noter sıfatıyla talep edenlere tanzim ettikleri *vakfiye*, *vekâletnâme*, *izinnâme* gibi vesikalara da *hüccet* denirdi. Bunların karşılığında da *i'lâm* ve *hüccet* ücreti alınırdı. Bunların temin ücreti, kanunnamelerde tespit olunmuştur (İlgürel, 1998: 264). Hazerfen Hüseyin Efendi'nin “*Telhîsül- beyan Fî Kavânî-i Âl-i Osmân*” isimli eserinde kadıların mahkeme harçları şu şekilde belirtilmiştir: *Bir sicilden yedi akça, hüccetten otuz iki akça ve sûret-i sicilden on iki akça ve imzâdan on iki akça alalar. Ve kısmet-i emvalden binde yirmi akça, nikâhtan biki ise otuz iki, seyyibe ise on beş akça alalar* (İlgürel, 1998: 264).

Mirasın paylaşılması konusuna bakıldığında, mahkemede bu konuda asıl sorumlunun kadı olduğu görülmektedir. Kadılar miras paylaşılması işini bu konuda uzmanlaşmış mahkeme görevlileri yardımıyla yerine getirmişlerdir. Bu miras

paylaştırılması işlemi sonucu alınan harçlar kadıların gelir kaynaklarından birisini oluşturmuştur.

2.2.2. Osmanlı'da Kassamlık Sistemi ve Kassamlar

Vefat etmiş bir kimsenin terekesini varisleri arasında taksim eden şer'î memura *kassam* denilmektedir (Uzunçarşılı,1988:121). Miras paylaşırma görevi asli olarak kadıya ait olmakla birlikte, bu görevi kadı adına kassâmlar yerine getirmişlerdir. Kassamlar ikinci derecede adliye görevlilerinden olup Kadı'ya (hâkime) yardımcı mahkeme görevlileri arasında yer almışlardır (Öztürk, 2001: 579).

Osmanlı Devleti'nde şer'î mahkemelere intikal eden mirasın taksimini yapan iki çeşit kassam bulunmaktadır. Bunlardan ilki, yönetici/ askerî zümreye ait kişilerin miraslarını kazasker adına varisler arasında paylaşırma *askerî kassamlar*, ikincisi ise reâyânın terekesini vilayet ve sancak kadıları adına varisleri arasında paylaşırma *beledî/ şehri kassamdır* (Öztürk, 2001: 579-580).

2.2.2.1. Kassamların Eğitimi ve Atanmaları

Beledî kasamlar bağlı buldukları mahallin kadılarına, *askerî kassamlar da* kazaskere bağlı memurlar idiler. Kassamlık mirasın adil bir şekilde paylaşırılması ve vergilerinin toplanması nedeni ile önemli görevlilerden idi. Bu nedenle kassamın seçilmesi ve atanması önemli bir husustu. Kassamların öncelikle Müslüman olmaları gerekirdi (Öztürk, 1993: 44). Miras paylaşırımı İslam hukuku esaslarına göre yapıldığı için, kassamın iyi bir İslam hukuku bilgisine sahip olması daha doğrusu iyi bir medrese eğitimi almış olmasını gerektirmekteydi. Tereke mallarının fiyatlarının tespiti, vergi oranlarının hesaplanması ve terekenin mirasçılara İslam hukuku çerçevesinde paylaşırılması iyi bir matematik bilgisini gerektirmekteydi. Kısaca özetlemek gerekirse İslam âlimleri kassamda bulunması gereken şartları şu şekilde sıralamışlardır:

1. Müslüman olmak
2. Adaletli olmak
3. İlim sahibi olmak
4. Hür olmak

5.Vücut organlarının sağlam olması (Atar,1999: 147).

Osmanlı adalet teşkilatlanmasında, beledî ve askerî olmak üzere iki çeşit kassam bulunmaktaydı. Beledî/Şehir kassamlarının atanmaları bağlı oldukları mahallin kadıları tarafından yapılmaktaydı. Askeri kassamların atanmaları ise kazaskerler tarafından yapılmaktaydı. Anadolu’da görev yapan askerî kassamların atamaları *Anadolu kazaskerleri*, Rumeli’de görev yapan askerî kassamların atanması ise *Rumeli kazaskeri* tarafından yapılmaktaydı (Uzunçarşılı, 1988: 121). Askerî kassamların atanması ve yerlerinin değiştirilmesinde *Süvari kassamlarının* önemli bir etkisi olmuştur. Yine bu askerî kassamların teftişi “*Süvari kassamları*” tarafından yapılmıştır (Uzunçarşılı, 1988: 122).

Her kadılıkta hususi bir kassam (tereke) defteri bulunurdu. Bu deftere ölen kişinin bilgileri, bıraktığı malları ve değeri yazılırdı. Bu miras paylaşım kaydının bir nüshası mirasçılara verilirken bir nüshası da kadılık makamında muhafaza edilmiştir (Öztürk, 2001:581).

2.2.2.2. Beledî Kassamlar ve Görevleri

Görevli bulunduğu yerde, *askeriler* dışında kalan ve *reâya* denilen halkın miras taksimini yapmak kadı’nın asli görevleri arasında idi. Bu görevi kadı’nın kendisi yapmakla birlikte daha çok “*Beledî kassamları*” tarafından yerine getirilmekteydi. Beledî kassamlar, kişilerin terekelerini, vilayet ve sancak kadıları adına varisleri arasında paylaştırmışlardır. Beledî kassamların atanmaları kadılar tarafından yapılmaktaydı ve terekelerden aldıkları harçlar gelirlerini oluşturmaktaydı.

Tereke taksiminde birçok kez Askerî ve Beledî kassamlar arasında yetki alanı nedeniyle tartışmaların çıktığı görülmüştür. Bu durumlarda merkezden gönderilen fermanlar meselenin çözümünde esas kabul edilmiştir (Uzunçarşılı, 1988:125).

2.2.2.3. Askerî Kassamlar ve Görevleri

Tereke taksiminde bir diğer görevli kişiler de “*Askerî kassam*”lardır. Askerî denilen kesim Osmanlı’da, reâyâ’dan ayrı olarak elinde padişah beratı bulunan, vergi ve yargılamada özel statüye sahip kişilerdir (Sahillioğlu, 1991: 488). Askerî denilen zümrenin, vergi muafiyeti, yargılanma ayrıcalığı olduğu gibi mirasları da reayadan farklı olarak askerî kassamlar tarafından yapılmaktaydı (Sahillioğlu, 1991: 489).

Askerî kassamlıklar askerî grupların yoğun olduğu, İstanbul, Edirne, Bursa gibi büyük şehirlerde bulunurlardı. Bu askerî kassamlardan Rumeli’de bulunanlar Rumeli kazaskeri ve Anadolu’da bulunanlar ise Anadolu kazaskeri tarafından tayin edilirdi (Uzunçarşılı, 1988: 121; Öztürk, 2001: 580).

Askerî kassamlar *kazasker* adına tahsil ettikleri “*Kısmet-i askeriye*”yi buldukları yerdeki kadılığın sandığında saklardı. Sandıklarda saklanan bu paralar, Kazaskerler tarafından gönderilen ve ellerinde kazaskerin mühürlü mektupları ve fermanlarla gelmiş olan askerî kassam müfettişine veya “*Süvari kassamı*” denilen görevlilere teslim edilirdi. Askeri kassamın bulunmadığı yerlerde, askerî zümreye mensup kişilerin terekesini mahallin kadısı, kazasker hesabına beledî kassama taksim ettirerek, mahallin kadılığında sandıkta saklar ve gelen görevlilere teslim ederlerdi (Uzunçarşılı, 1988: 122).

Süvari kassamları sadece birikmiş resm-i kısmetleri toplamazlardı. Süvari kassamları müfettişlik görevi de yaparlardı. Süvari kassamları, mahalli kassamları azledebilir veya yerlerine başkalarını atayabilirlerdi. Bu durum süvari kassamlarının önemini göstermektedir (Uzunçarşılı, 1988: 122).

Tanzimat Döneminde, kassamlıklar kaldırılmıştır. Bu iş için sadece İstanbul’da bir kassamlık bırakılmıştır. Eyalet ve sancakların miras taksimi işleri de mahalli kadılara bırakılmıştır (Uzunçarşılı, 1988: 125).

2.2.2.4. Kassamların Maaş ve Gelirleri

Tereke taksiminden alınan harçlar kadı ve kazaskerlerin en önemli gelirlerindedir. Kassâmlar taksim ettikleri terekelerden “*resm-i kısmet*” adıyla bir harç alırlardı. Bu harcın bir kısmı, kadı veya kazaskerlere verilir bir kısmı ise kendilerine kalırdı.

Mirasçılar arasında, mirasın taksimi hususunda anlaşmazlık hallerinde veya ölenin alacak ya da borçlarının mahkeme kararlarıyla ispat, takip ve tahsilini gerektiren konularda alacaklıların müracaatı üzerine mirasın mahkeme huzurunda tespit ve paylaşılması gerekmektedir. Bu gibi durumlarda kadının bu işlerde uzmanlaşmış memuru olan kassamın önünde mirasa konu olan mallar sayılır ve uzman kişilerin

aracılığı ile değerleri tespit edilir ve listeleri hazırlanırdı. Bu listelerde, ölenin cenaze masrafları, borçları, vasiyetlerin yerine getirilmesi için lüzumlu olan gerekli miktar hesaplanıp mirastan düşüldükten sonra, geriye kalan eşya veya para, mirasçılar arasında paylaştırılırdı. Bu hizmet karşılığında ise mirasçılardan mirasın binde on beşi veya yirmisi nispetinde bir ücret (*resm-i kısmet*) alınırdı. Bu resimler kadıların ve kassamların belli başlı gelir kaynaklarını teşkil ederdi (Öztürk, 1993: 41-43).

2.2.2.5. Kassam Yardımcıları

Kassamlar vefat eden şahısların terekelerini tespit ve taksim etmek için göreve çıktıklarında yanlarında, kendilerine yardımcı olan görevliler bulunurdu. Bunlar *kâtip*, *muhzır*, *çuhadar*, *hizmetçi*, miras mallarına değer biçen *ehli hibre* denilen bilirkişi, terekeye gözcülük eden *dideban*, malların piyasa değerini iyi bilen *dellaliye*'dir (Özdeğer, 1988: 12).

3. TEREKE DEFTERLERİ

3.1. Tereke Defterleri'nin Özellikleri

Tereke defterleri, ölen şahısların geride bıraktıkları malların *kassam* denilen görevliler tarafından yazıldığı defterlerdir (Karataş, 2002: 691). Muhallefât kayıtlarının yer aldığı defterler *tereke*, *kassâm*, *metrûkat* ve *muhallefât defterleri* gibi isimlerle anılmaktadır (Özcan, 2005:407). Tereke kayıtları genel olarak şeriyeye sicilleri içerisinde dağınık olarak yer alırken, bazen de müstakil defterler olarak tutulmuştur. Bununla birlikte Bursa kadı sicilleri içerisinde yer alan tereke kayıtlarının çoğu ise müstakil defterler şeklindedir (Karataş, 2002:691)

Tereke defterleri, dört ana kısımdan oluşmaktadır. İlk bölümde, ölen kişilerin ikâmet mahallesi, ismi, unvanı, mesleği, ölüm şekli, mirasçıları, varsa vasisi, ölüm tarihi, belgenin düzenlenme tarihi yazılmıştır. İkinci bölümde, malların ayrıntılı bir dökümü ve bunların değerleri verilmiştir. Üçüncü kısımda techiz, tekfin, ıskat-ı salât, it'am-ı fukarâ, resm-i kısmet ve diğer masraflar yazılmıştır. Son bölümde ise mirasçılardan her birinin mirastan alacağı hissenin oranı ve hissesine düşen malın nakdi değeri yazılmıştır (Özcan, 2005:407).

3.2. Tereke Defterlerinin Tarih Araştırmalarında Kullanılması

Tereke defterleri Osmanlı araştırmalarında araştırmacılara geniş bir yelpazede veriler sunmaktadır. Tereke defterleri, zengin içeriklerinden dolayı 1950’li yıllardan itibaren çok sayıda araştırmacının ilgisini çekmiştir. Özellikle son yirmi yılda tereke merkezli çalışmaların sayısında ciddi bir artış meydana gelmiştir (Bozkurt, 2011:94).

Tereke defterlerinin sunduğu verilerden hareketle çalışma yapılan alanlara kısaca bakıldığında aile, nüfus, gündelik yaşamda kullanılan eşyalar, eşya fiyatları araştırmaları gibi birçok alana kaynaklık ettiği görülmektedir.

Tereke sahibi ve varislerine ait bilgiler, Osmanlı ailesi hakkında kimi n yargıları ve yanlış bilgilerin düzeltilmesini sağlamıştır (Bozkurt, 2011: 95). Tereke defterlerindeki verilerden hareketle Osmanlı ailesine ait birçok bilgiyi elde etmek mümkün olmuştur (Köstüklü, 2008:20-22) .

Terekelerdeki veriler ailelerin ekonomik durumu, geçim kaynakları, mutfak ve yemek kültürü, beslenme alışkanlıkları, giyim- kuşam kültürü, mesken durumu, etnografik özellikleri, takı-süs eşyası, kitaplar, eğitim kültür durumu gibi pek çok alanda bilgiye ulaşılmasını sağlamaktadırlar (Köstüklü, 2008:18-23)

Terekelerde gayrimenkuller içinde yer alan mesken bilgileri, ailenin, nasıl bir evde yaşadığı hakkında bir fikir verebilmektedir (Köstüklü, 2008:18). Bu bilgilerden hareketle mesken tipleri, meskenlerin yapısal ve işlevsel özellikleri ile fiyatları öğrenilebilmektedir. Terekelerdeki giyim-kuşamla ilgili malzemeler, ailenin giyim-kuşam gelenek ve kültürünü tespitinde araştırmacılara yardımcı olurken, bazı takı ve süs eşyaları Osmanlı-Türk ailesinde kadının estetik anlayışının tespitini kolaylaştırmaktadır (Köstüklü, 2008:24). Ölen kişilerin, varislerin lakap ve isimlerinden dönemin, toplumun sosyal durumu ve tercihleri hakkında bazı ipuçları elde etmek mümkündür (Köstüklü, 1999:875).

Tereke defterleri rayiç değerleri yansıtması nedeni ile iktisat tarihi araştırmaları için de önemli veriler sunmaktadır (Köstüklü, 2008:18). Ölen kişinin geride bıraktığı

menkul ve gayri menkul her türlü malların, borç, alacak, vasiyet, hibe gibi hak ve tasarrufların ayrıntılı dökümlerini vermektedirler (Öztürk, 1993:14).

Tereke verilerinden hareketle köy ve kente ait birçok mal ve eşyanın değerini öğrenebilmek ve karşılaştırma yapabilmek mümkündür. Bu verilerden hareketle dönemin ekonomik yapısı ile köy ve kent yaşamını karşılaştırabilecek veriler elde edilebilmektedir (Köstüklü, 1999:876).

Tereke kayıtları idari taksimat ve yer isimleri konusunda da önemli veriler içermektedir. Her tereke kaydında ölen kişilerin yaşadığı şehirler, kasaba, köy ve mahalleler yazılmıştır. Bu veriler Osmanlı dönemine ait birçok yerleşim yeri hakkında bilgi sahibi olunabilmesine imkân sağlamaktadır (Köstüklü, 1999:875).

Tereke kayıtlarının önemli veriler sunduğu alanlardan bir diğeri de nüfus araştırmalarıdır. Bu defterler, Osmanlı demografik özelliklerine dair doğum ve ölüm gibi iki temel bilgiyi içermektedir. Her miras paylaşımı doğal olarak aynı zamanda bir ölüm kayıdır (Bozkurt, 2011:97). Bu kayıtlardan hareketle yıl içerisindeki ölüm oranları, ölümlerin mevsimlere ve aylara dağılım oranları ile ölüm nedenleri ulaşabilecek verilerdir. Yine tereke sahiplerinin çocuk sayıları ve cinsiyetleri bu kayıtlardan elde edilebilecek verilerdir.

Tereke defterleri, vefat eden kişilerin toplumsal statülerine, medeni hallerine, aile yapılarına, mesleklerine, unvanlarına, din ve milliyetlerine, devlet kademesindeki görevlerine ait bilgileri içermektedir (Öztürk, 1993:14). Kısaca ifade edilmesi gerekirse, bu defterler, çeşitli tarihi dönemlerde ve bölgelerde, esnaf, çiftçi, tüccar ve çeşitli kademedeki devlet hizmeti gören sosyal gruplar arasında servetin dağılımı ve unsurları, maddi kültürün yapısı, hayat, konfor veya lüksün seviyesi, silahların ve elbiselerin çeşitleri, her türlü imalathaneler ile zirai işletme birimleri teşkilatı, üretim araçları ve kapasiteleri, ticari usul ve münasebetler, kredi şekilleri ve bütün bu servet unsurlarının pek çoğunun bulunduğu yer ve tarihteki piyasa değerini tespit ile piyasada cari para cins ve değerlerini ihtiva etmesiyle para tarihi gibi önemli konuların aydınlatılmasını sağlamaktadır (Öztürk, 1993:15).

4. ŞER'İ MİRAS KAİDELERİ

4.1.Tereke Üzerindeki Haklar

Tereke sahibi öldüğünde mal varlığı ile ilişkisi sona ermektedir. Bununla birlikte ölünün cenaze işlemleri, yıkanması, kefenlenmesi, mezarının kazılması, gömülmesi gibi mecburi yükümlülükler devam etmektedir. İslam hukukuna göre, ölen veya öldüğüne hükmedilen bir kişinin terekесinden sırasıyla dört hakkın yerine getirilmesi gerekmektedir. Bunlar:

a -Techiz-tekfin: Şer'i hükümler doğrultusunda uygulanan Osmanlı miras hukukunda mirasın varisler arasında paylaştırılmasına geçilmeden önce ölünün kefenlenmesi ve gömülmesi için yapılan masraflar terekeden karşılanırdı. Eğer tereke teçhiz ve tekfin masraflarını karşılamıyorsa, bu durumda masraflar vefat eden şahsın nafakası üzerine vacip olan kimseye düşer, hiç kimsesi yoksa devlet hazinesinden karşılanırdı (Öztürk,1993:60).

b -Kaza-i düyûn: Teçhiz ve tekfin masrafları çıkarıldıktan sonra ölen kişinin borçları varsa bunlar ödenirdi. Ölen kişinin borçları bıraktığı terekeyi aşarsa ve kalan terekenin borçların tamamını karşılamaması durumunda tereke satışı çıkarılarak bedeli alacaklılar arasında "gurama tariki" denilen nispi bir dağıtım usulüyle uyumlu şekilde dağıtılırdı. Terekeden ödenemeyen borçlar ise düşerdi. Varisler bu borcu ödemek mecburiyetinde değilerdi (Öztürk,1993:60-61).

c -Vasiyet: Vasiyet (el-vasiye) kelimesinin sözlük anlamı bağlamak ve bitıştirmektir (Karaman, 1985:176). İslam hukukuna göre ise vasiyet, ölüme bağlı olmak üzere bir şahsa teberru yoluyla bir malı ya da bir hakkın bırakılması bağışlanmasıdır (Karaman, 1985:176). Ölen kişinin hiç varisi yoksa malının tamamını vasiyet edebilir (Karaman, 1985:181). Ancak mirasçılar varsa, cenaze masrafları çıkartıldıktan sonra kalan terekenin 3/1'i vasiyet edilebilir (Karaman, 1985: 181).

d-Kalan terekenin varisler arasında paylaşılması: Ölen kişinin borçlarının ödenmesi ve vasiyetinin yerine getirilmesinden sonra kalan miktar varisler arasında İslam miras hukukuna göre paylaştırıldı.

4.2. İslam Miras Hukukuna Göre Tereke Üzerindeki Hak Sahipleri

İslam miras hukukuna göre terekenin paylaşımı dokuz derece esas alınarak yapılmıştır. Bunlar:

1. Belli Hissesi Olan Akrabalar (Ashâbu'l-Ferâiz): İslam miras hukukuna göre bu gruba giren mirasçılar terekenin birinci derecede hak sahipleridir. Bu guruptaki pay sahiplerinin sayısı on ikidir. Bunlardan onu “nesebi” yani ölen kişiye soy, sop, nesil bakımından yakınlığı olanlardır. Bu on kişinin yedisi kadın üçü ise erkektir. Nesebi yönden akrabalar ve mirastan aldıkları paylar; ölenin babası (eb-1/6); annesi (üm-1/6), dedesi(cedd-i sahih- baba ölmüş ise onun payını alır), anneanne, babaanne (cedd-i sahiha- çocukları yoksa 1/6), ana bir kardeş (ah li-üm- tek ise ½, birden fazlaysa 2/3), öz kızı (bint, sulbiyye- tek çocuk ise ½, birden fazla ise 2/3), oğlun kızı (bintü'l-ibn- tek kızı varsa ½, birden fazlaysa 2/3), ana baba bir kız kardeş (uht lehuma- tek ise ½, birden fazlaysa 2/3), baba bir kız kardeş (uht lieb: tek ise ½, birden fazlaysa 2/3), ana bir kız kardeş (uht li-üm:tek ise 1/6, birden fazlaysa 1/3) tir (Berki, 1954: 32-51).

Ashâbü'l ferâiz olarak akrabalığı bulunup terekeden hak sahibi olan 12 kişinin ikisi ise “sebebi” yani evlilik dolayısıyla ölen kişiye akraba olan mirasçılardır. Bunlar; koca (zevc- mirasçılar varsa ½, yoksa ¼ alır, kalan beytümâl'e aktarılır), karı (zevce- mirasçı varsa 1/8 yoksa ¼ alır, kalan beytümale aktarılır)'dır. Karı ve kocanın miras hisselerinden geriye kalanı alacak başka mirasçı bulunmaz ise bu durumda kendi hisselerinden başka bir şey alamaz ve geriye kalan miktar beytümâl'e kalır (Barkan, 1966: 21).

2.Nesebi Olan Mirasçılar (Asebe-i Nesebiye): İslam Miras hukukuna göre, ölen kişiye doğrudan akrabalık bağı ile bağlı olan mirasçılar payını aldıktan sonra, ölen kişiye erkek vasıtası ile bağlı olan erkek akrabalar mirastan kendilerine düşen hisselerini alırlar. Bu grup: Bi-nefsihi Asabe, Bi- gayrihi Asebe, Ma'a- Gayrihi Asabe, olmak üzere üçtür.

a. Binefsihi Asabe: Ölen ile aralarına kadın girmeyen erkek akrabalarıdır. Bunlar ölenin oğulları, oğullarının oğulları ve sonuna kadar oğullarının oğullarıdır. Ölenin babası, babasının babası ve nihayete kadar babasının babasının babasıdır. Baba tarafından ölünün erkek kardeşleri ve bu kardeşlerinin oğulları ve oğullarının nihayete

kadar oğullarıdır. Dedenin alt soyundan gelenler yani amcalar ve erkek çocuklarıdır (Öztürk, 1993: 64).

Aynı sınıftan olan mirasçıların bir araya gelmesi durumunda ölen yakın olan akraba uzak olan akrabayı mirastan mahrum etmiştir. Bu durumda ölenin babası ile oğlunun bir arada olması durumunda baba mirasın 1/6'sını alırken geri kalan 5/6 oğula aittir. Ölenin oğlu, ölenin baba veya anasıyla karşılaşmış ise baba 1/6, ana 1/6, oğul ise 4/6 hisse almıştır. Söz konusu oğlun ölenin karısı ve babasıyla karşılaşması durumunda hanım 1/8, baba 1/6 hisse alır, geri kalan kısım ise erkek çocuğa aittir (Barkan,1966: 21-22).

b. Bi-Gayrihi Asabe: Tek başlarına olunca asabe olmayıp, “ashâb-ı ferâizden” olan akrabalarlardır. Bunlar ancak kendi erkek kardeşleriyle birlikte buldukları zaman asabe olan dört kısımdan oluşan ölenin kadın akrabalarıdır. Oğul ile beraber kızlar, oğlunun oğlunun oğlu ile beraber kızlar, ana-baba bir erkek kardeşle beraber ana -baba bir kız kardeşler, baba bir erkek kardeşle baba bir kız kardeşler bi-gayrihi asabe sınıfını oluştururlar (Öztürk, 1993:64).

c. Ma'a Gayrihi Asabe: Yalnız kız kardeşlere ait bir vasıftır. Ana-babası bir olan kız kardeşler, kızları veya oğul kızları ile beraber bulduklarında “ma'a gayrihi asabe” olurlar. Kızlar ve varsa diğer mirasçılar hisselerini aldıktan sonra geriye kalanı bu kız kardeşler alırlar. Birden fazla iseler mirastan eşit pay alırlar (Öztürk,1993:64).

3. Azat Sebebiyle Asabe Olanlar (Asabe-i Sebiye): Azat edilen köle veya cariye'nin “asabe-i nesebiye” bakımından yakını olmazsa, terekelerine kendisini azat etmiş olan erkek veya kadın eski sahipleri mirasçı olurlar. Onlar hayatta değilse “bi-nefsihi asabe” denilen erkek akrabaları kölenin mirasından pay alırlar. Ancak azat edenin varislerinden kadınlar için hisse ve hak yoktur. Yani azatlı köle veya cariye'nin eski sahibi hayatta değilse, babası yerine oğul pay alırken azat edenin kız çocuğu mirastan mahrumdur. Eğer azatlı kölenin karısından başka mirasçısı yoksa karısı mirastan 1/4 hisse alır, geriye kalan meblağ kölenin eski sahibinin olur (Öztürk,1993:64).

4. Red Yoluyla Mirasçı Olan Ashâb-ı Ferâiz: Ashâb-ı feraizden olanlar mirastan hisselerini aldıktan sonra terekede bir miktar mal kalırsa ve ölenin ashâb-ı

nesebiye ve sebebiyeden herhangi bir mirasçısı bulunmazsa, bu kalan miktar da ölene neseben bağlı olan ashab-ı feraize hisseleri oranınca verilmesine red denilmiştir. Bu şekilde “red” olarak ikinci dağıtımdan yalnız eşler faydalanamazlar. Mirastaki fazla miktarın “red” yapılması İslam hukukçuların ortak kararı olmakla birlikte, bazı İslam hukukçularına göre bu miktar beytülmale kalır (Berki,1954:67).

5. Zevi'l-Erhâm: Bir ölünün *ashâb-ı ferâiz'den ve asabe-i nesebiye ve asabe-i sebebiyeden* varisi bulunmadığı takdirde mirasından *zevi'l-erhâm* denilen ve ölene kan bağı ile akrabalığı olan yakınları sınıflarına göre hak sahibi olurlar. Dört gruba ayrılan bu mirasçılara paylaşım yapılırken, ölen kişiye yakınlık esas alınır. Bunlar:

a) **Ölüye bağlı olanlar;** Kızlarının çocukları ve oğlun oğlunun kızlarının çocukları,

b) **Ölünün bağlı oldukları;** Annesinin babası, annesinin babasının babası, babanın anasının babası, ananın babasının anası.

c) **Ölünün ebeveynine bağlı olanlar;** Kız kardeşinin erkek ve kız çocukları, erkek kardeşinin kızları ve bunların çocuklarıdır.

d) **Ölenin ceddinin fer'ileri;** Büyük baba ve büyük annenin fer'ileri ki bunlar mutlak surette halalar, ana bir amcalar, dayı ve teyzeler ve bunların çocukları ve amca kızlarıyla bunların çocuklarıdır (Öztürk; 1993:65).

6. Mukaveleli Vâris (Mevla'l-Muvâlât): İslam hukukunda altıncı sıradaki mirasçı “mevle'l-muvâlât” ismi verilen kişidir. Bu durum iki kişinin karşılıklı diyet ödeme, varis olma ve yardımlaşma konusunda anlaşmalarıyla doğan hukuki bir ilişkidir.

7. Nesebi Muristen Başkasına İkrar Yoluyla Nisbet Edilen Hısım: İslam öncesi Arap toplumlarında bulunan evlat edinme âdeti, İslamiyet tarafından kabul edilmemiştir. Bununla birlikte nesebi bilinmeyen kimsenin, yaşı onun babası olmaya uygun bulunan bir kişi tarafından “benim oğlumdur” dediğinde oğul olarak kabul ve iddia edilmesi durumunda aralarında nafaka ve miras hükümleri geçerli olmaktadır. Aynı şekilde soyu bilinmeyen bir kimse, diğer bir şahıs tarafından kardeş veya amca olarak kabul edilmiş ise bu kişi yedinci dereceden mirasçısı olur. Ancak söz konusu

akraba, ikrarı yapandan önce ölürse, ikrar nedeniyle mirasa girme hakkı onun çocuklarına geçmez.

8. Kendisine Üçte Birden Fazla Vasiyet Edilen: Ölen kişi terekesinde vasiyet olarak bir kişiye terekesinin 1/3'ünden fazlasını bırakması halinde bu durum ancak buraya kadar anlatılan varislerden hiçbirinin bulunmaması veya mirasçılarının bu vasiyetin yerine getirilmesine razı olmaları gerekmektedir. Terekenin vasiyet edilmesi ve başka mirasçının bulunmaması durumunda vasiyet tamamen yerine getirilir ve bu durumda Beytülmal'ın tereke üzerinde hiçbir hakkı yoktur (Berki,1954:107-112).

9. Hazine (Beytü'l-mâl): Şeri hukuka göre vefat eden kişinin daha önce sayılan mirasçılardan hiçbiri bulunmaz veya bulunsa bile onlar haklarını aldıktan sonra geriye meblağ kalırsa bu durumda kalan miktar hazineye aittir. Hazinenin bu durumu devleti mirasçı gibi gösterse de Hanefî mezhebine göre beytülmal mirasçı sıfatını taşımaz. Beytülmal'ın bu gibi terekelere el koyması veraset sebebiyle değil bu malların sahihsiz, zâyi mal hükmünde bulunması durumundan kaynaklanmaktadır (Barkan, 1966: 23).

BİRİNCİ BÖLÜM

BURSA ŞERİYYE SİCİLLERİ VE B 153 NOLU BURSA ŞERİYYE SİCİL DEFTERİ'NİN ÖZELLİKLERİ

1. 1. BURSA ŞERİYYE SİCİLLERİ

Bursa, Osmanlı Devleti'nin ilk başkentidir. Devletin temelleri burada atılmış, ilk teşkilatlanma burada gerçekleştirilmiştir. Bu bakımdan Bursa'nın Osmanlı tarihinde ayrı bir yeri vardır. Bu durum Bursa Şeriyeye Sicillerinin önemini daha da artırmaktadır. İlk idari ve hukuki tatbikatın Bursa ve çevresinde icra edilmesi, Osmanlı toplum yapısının önce burada şekillenmesi, Müslim - Gayrimüslim münasebetlerinin ilk kez bu çevrede yoğun bir şekilde yaşanması Osmanlı araştırmalarında Bursa'yı öncelikli bir şehir haline getirmektedir (Hızlı, 2003:368- 369).

Bursa Şeriyeye Sicillerinin, Osmanlı şeriyeye sicilleri içerisinde 1000'i aşan defter sayısı ile müstesna bir yeri vardır (Pay, 2001: 87-95). Eskiliği bakımından Fatih Sultan Mehmed devrine kadar uzanan, İstanbul Şeriyeye Sicillerinden sonra, sayı ve muhteva zenginliği bakımından Bursa Sicilleri ikinci sırayı almaktadır (Hızlı, 2003: 369, Pay, 2001:90).

Bursa Şeriyeye Sicilleri 1800'lü yılların ilk dönemlerine kadar, kayıtların tutulduğu mahkemelerde muhafaza edilmişlerdir. Dağınık halde bulunan bu siciller 1834 yılından itibaren bir araya toplanmış ve Şeyh Süleyman Efendi Mektebi'nde depolanmışlardır. Zaman içerisinde yıpranmış olan bu defterler zaman zaman bazı tamir ve bakımdan geçirilmişlerdir. Bu defterler 1868 yılında İstanbul'a götürülmüşlerse de ancak bir müddet sonra tekrar Bursa'ya geri getirilmişlerdir. Siciller, bu tarihten sonra sırasıyla, Çendik (Kazzazoğlu) Medresesi, Evkaf Dairesi mahzeni ve Ulu Cami'nin pencerelerindeki dolaplar içerisinde muhafaza edilmişlerdir. Bursa Şeriyeye Sicilleri, 1924'de şerî mahkemelerin kaldırılmasından sonra Vakıflar Bölge Müdürlüğü'ne geçmiştir (Pay, 2001:90).

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 3 Kasım 1941 tarihinde sicillerin buldukları şehir ve kasabaların müzelerinde korunmasına karar vermesi üzerine, Bursa sicilleri de 1945 yılında Bursa Arkeoloji Müzesi'ne devredilmiştir. 1991'de Kültür Bakanlığının aldığı

karar üzerine, İstanbul Müftülüğü'nde bulunan İstanbul'a ait Şeriyeye Sicilleri haricindeki siciller, 1991 yılında Ankara'daki Milli Kütüphâne'de toplanmıştır. Milli Kütüphâne tarafından da 2008 yılında Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir (BOAR, 2017:156). Bu karar çerçevesinde Bursa Şeriyeye Sicilleride önce Milli Kütüphaneye ardından Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir. Bursa Sicilleri diğer illerin sicilleri gibi mikrofilmlere alınmışlardır. Bu mikrofilmler 2000 yılında Bursa'ya kazandırılmıştır (Pay, 2001: 90).

Bursa Şeriyeye Sicilleri, Bursa Müzesinde toplandığı ilk yıllarda birer envanter numarası ile kayda geçirilmiş ve bir süre bu numaralar ile kullanılmışlardır. Daha sonra yapılan yeni bir tasnif çalışması sırasında hiçbir sisteme bağlı kalmaksızın, daha çok defterlerin boylarına bakılarak A, B, C, D, şeklinde dört gruba ayrılmış ve boyu nispeten kısa olanlar – ki bunlar daha çok 15 ve 16. yüzyıllara ait defterlerdir A olarak, diğerleri de; B, C ve D, olarak gruplandırılmıştır. Bu gruplandırmada kronolojik sıraya fazla dikkat edilmemiştir.

İlk tasnif çalışmaları sırasında sicillere verilen numaralar, ikinci tasnifte de muhafaza edilmiştir ancak birer rakam daha ilave edilmiştir. İkinci tasniften sonra müzeye intikal eden defterler için ise tek numara kullanılmıştır (Hızlı, 2003: 369-370).

Bursa Şeriyeye Sicilleri'nin, İstanbul Sicillerinden sonra en büyük seriyi oluşturması ve en eski sicillerin Bursa Sicilleri içerisinde bulunması Bursa Sicillerinin önemini daha da artırmıştır. Bu siciller kullanılarak birçok tez, makale ve kitap çalışması yapılmıştır (Pay, 2001: 87-95).

1.2. B 153 Nolu Bursa Şeriyeye Sicil Defterinin Tanıtımı ve Özellikleri

1.2.1. Defterin Fiziki Tanıtımı

Hazırlanan tez çalışmasının ana kaynağı B 153 nolu Bursa Şeriyeye Sicil defteridir. Başbakanlık Osmanlı Arşivleri Meşihat Şeriyeye Sicilleri d.2812. numarayla kayıtlı olan defter 14 X 23 cm ebatındadır. 119 varak olan defter karton kapaklı olup, dış ve iç kapak yüzü ebru desenli, sayfaları tam ve sağlamdır.

Defterin başında iç kapak sayfasında ve son iç kapakta numara bulunmamaktadır. Numaralar soldaki sayfalara verilmiş, sağdaki sayfalarda numara

bulunmamaktadır. Çalışmanın kolaylaştırılması ve referansların anlaşılır olması için soldaki sayfalar “ a ”, sağdaki sayfalar ise “ b ” olarak numaralandırılmıştır. Yine defter içerisindeki kayıtlarda sıra numarası bulunmamaktadır. Bu çalışma sırasında her sayfadaki belge tek tek, 1a/1....1b/3....5a/3....5b /2.....87a/2...87b/4 örneklerinde olduğu gibi numaralandırılmıştır.

Defterin yazımında rik’a yazı çeşidi kullanılmıştır. Kayıtlar bir sayfada iki sütun olarak genelde alt alta yazılmış ancak bazı sayfalarda sayfa kenarına da kayıtların iliştilendiği görülmektedir.

1.2.2. Defterin Diplomatik Özellikleri

Defterin giriş sayfasının üst kısmında kısa bir giriş yazısı bulunmaktadır. Yine aynı sayfada, Seyyidler Mahallesiinde ikamet etmiş olan *Mustafa bin Süleyman’ın kısmet-i beledi* mahkemesine muhızır olarak görevlendirildiği ibaresi yer almaktadır. Aynı satırların altında mahkemede *tahta başılık* görevini yapmakta olan Hüseyin’in vefat ettiği ve yerine müderris Süleyman Efendi’nin görevlendirildiğine dair bir kayıt bulunmaktadır. Yine aynı sayfanın alt kısmında “*Fi li sene 1105 evvela faziletli Latifzâde Ahmed Efendi hazretleri, saniya faziletli Hoca-zâde Lütfi Efendi hazretleri, sâlisen faziletli Kara Halil Efendi hazretleri, Rabian faziletli Güzelhisarlı Ahmed Efendi hazretleri, ila sene 1108*” kaydı bulunmaktadır.

Sayfa 1/a’da kısa bir Arapça giriş bulunmaktadır. Arapça giriş yazısından anlaşıldığı kadarı ile defterin yazımı ve mahkemenin kassamlık görevlerinde Mevlana Seyyid Ahmed Efendi, Lütfi Zâde ve Süleyman bin Ali görev almıştır. Süleyman bin Ali doğrudan (el- kassam) kassam olarak zikredilmişken, Mevlana Ahmed Efendi’nin hem Seyyid, hem de müderris olduğu bilgisi yer almaktadır (BŞS. İç kapak kısmı giriş yazısı). Sayfa 12/a’da kısa bir Arapça giriş yazısı daha yer almakta ve sayfa 38/b’de yine Arapça bir kayıt bulunmaktadır.

Sayfa 96/a’da Türkçe olarak Abdurrahman bin Kerimüddin Abdullah’ın kassam olarak atandığına dair bir kayıt bulunmaktadır. Sayfa 115/b’de müderrislerden Abdülhâdi Efendi kassam olarak görevlendirilmiştir.

Sayfa 119/a'da iki kayıt bulunmaktadır. Bu kayıtlardan ilki mahkeme görevlisi olan çukadar tayinine aittir. İkinci kayıt ise defter ters çevrilerek yazılan ve merkezden gönderilen bir fermanı içermektedir.

Defterin iç kapak sayfasında yarım basılmış bir mühür bulunmaktadır. Mühürde Süleyman ismi okunmaktadır. Defterin 1/a sayfasında bir, 12/a sayfasında iki, 23/b sayfasında bir, 25/ b sayfasında bir, 38/ b sayfasında üç mühür bulunmaktadır ve mühürlerden birinde Osman ismi okunmaktadır. Yine 46/a sayfasında bir, 47/a sayfasında bir, 52/a ve b sayfalarında iki, 58/a sayfasında bir, 76/b sayfasında bir, 77/b sayfasında bir, 87/b sayfasında bir, 88/ a sayfasında bir, 95/ b sayfasında bir, 102/ b sayfasında bir ve 118/ sayfasında bir adet mühür bulunmaktadır.

Defterdeki ilk tereke kaydı Hacılar Mahallesinden Havva bint-i Hüseyin isimli kadına ait 24 Zilkâde 1105 (17 Temmuz 1694) tarihli belge iken son tereke kaydı ise El-hac Sevündük Mahallesinden Saliha bint-i Mustafa isimli kadına ait 15 Zilhicce 1108 (5 Temmuz 1697) tarihli belgedir. Dolayısı ile defter üç yıllık bir ölüm vukuatını ve terekeleri kapsamaktadır.

1.2.3. Tereke Defterinin / Kayıtlarının Yazım Usulü

Tereke defterleri, dört ana kısımdan oluşmaktadır. İlk bölümde, ölen kişilerin mahallesi, ismi, unvanı, mesleği, ölüm şekli, mirasçıları, varsa vasisi, ölüm tarihi, belgenin düzenlenme tarihi yazılmıştır. İkinci bölümde, malların ayrıntılı bir dökümü ve bunların değerleri verilirdi. Üçüncü kısımda techiz, tekfin, ıskat, it'am-ı fukarâ, resm-i kısmet ve diğer masraflar yazılmıştır. Son bölümde ise mirasçılardan her birinin mirastan alacağı hissenin oranı ve hissesine düşen malın nakdî değeri yazılmıştır (Özcan, 2005: 407).

1.2.3.1. Tereke Kayıtlarında Ölen Kişinin Tanıtımı

Tereke kayıtlarına bakıldığında ilk önce bir giriş kısmının olduğu görülmektedir. Bu kısım tüm terekelerde bir kalıp olarak benzer şekilde düzenlenmiştir. Belgeler düzenlenirken önce tereke sahibinin yaşadığı şehri, mahallesi varsa köyü, sonra unvanı, mesleği, ismi, anne veya baba ismi yazılmıştır. İsimden sonra tereke sahibinin ölüm şekli, kayıpsa kayıplık müddeti ve gerekli açıklamalar yapılmıştır. Daha sonra tereke

sahibinin vefat ettiği yer, din, mensubu olduğu millet ve cemaat belirtilmiştir. Vefat eden kişiye ait bilgilerin ardından varsa varislerin tanıtımına geçilip zevc, zevce, anne, baba, kardeşler ve diğer mirasçılar, varsa çocukları, çocukların cinsiyeti, yetişkin ve küçük oluşlarına göre “*kebîr*”, “*kebîre*” veya “*sagîr*”, “*sagîre*” ifadeleriyle isimleri yer almıştır. Eğer vefat eden kişinin vârisi yoksa bu açıkça belirtilmiş ve terekeyi teslim alan *Beytülmal emininin* ismi yazılmıştır. Bu kısmın sonunda da belgenin tutulduğu tarih gün, ay, yıl olarak kaydedilmiştir. B 153 nolu Bursa Şeriyeye Sicili Defterinde Gayrimüslim kişilerin tanıtımı yapılırken *hâlik* olarak kayda geçirilmiş ve baba isimleri belirtilirken “*veled-i...*” şeklinde ifade edilmiştir. Yine incelenen defterde tarihler ya rakamlarla ya da Arapça olarak yazıyla yazılmıştır.

1.2.3.2. Mirasa Konu Olan Menkul ve Gayrimenkul Malların Yazımı

Tereke kayıtları tutulurken ikinci kısımda ölen kişinin geride bıraktığı mal ve eşyalar, miktar, adet ve kıymetleriyle birlikte alt alta yazılmıştır. B 153 nolu Bursa Şeriyeye Sicili Defterindeki kayıtlara bakıldığında malzemelerin yazımında belli bir usulün olmadığı görülmektedir. Belgelerin bazılarında gayrimenkul mallar, dini kitaplar ve diğer kıymetli eşyalar listenin ilk sıralarında yer alırken, bazı kayıtlarda ise sonda yazılmıştır. Yine alacaklar ve varsa nakit paralar malzeme dökümünün sonunda yer almıştır. Terekeye konu olan malların yazımında, bazen ara toplamlar yapılmış veya farklı yerdeki malzeme toplamları, genel terekeye eklenmiştir. Yine bu bölümün sonunda terekeye konu olan malların toplam değeri “*Cem’an*” olarak yazılmıştır.

Terekeye konu olan malların dökümü yapılırken malzemelerin altlarına dönemin şartlarına göre belirlenmiş olan fiyatları yazılmıştır. Bu fiyatlar akçe veya kuruş olarak işlenmiştir. Defterde, malzemeler yazılırken bazı belgelerde akçe, bazı belgelerde kuruş, bazı belgelerde ise kuruş ve karşılığı olan akçe değeri birlikte yazılmıştır. Örnek olarak bakıldığında Aksu nahiyesi, Dere köyü’nden İsmail bin Abdalbaki’ye ait tereke kaydında, terekeye konu olan malların önce kuruş olarak, alt kısmına ise rayici olan akçe değerleri yazılmıştır (BŞS 65a/1). Bazı belgelerde ise değeri düşük malzemelerin akçe, değeri yüksek olan malların ise kuruş olarak yazıldığı görülmektedir. Hatice bint-i El-hac Ömer’e ait tereke defterinde ise tereke malzemeleri, kuruş olarak yazılmıştır. Eşyaların fiyat değerlendirilmesine bakıldığında, genelde özensiz bir durum söz

konusudur. Eşyalara bir kuruş, iki kuruş, üç kuruş, dört kuruş şeklinde kabaca değer biçildiği görülmektedir (BŞS. 39a/1).

1.2.3.3. “Minha’l-ihracât” Gider Kalemlerinin Dökümü

Tereke kayıtlarının yazımında üçüncü kısım masraf ve giderlerin yazıldığı bölümdür. Bu bölüme “*Minha’l-ihracât*” kısmı da denilmektedir. Bu bölümde vefat eden kişinin öncelikle “*teçhiz*” ve “*tefîn*” (ölünün kefenlenmesi ve gömülmesi) masrafları yapılmış, ardından, tereke sahibinin varsa borçları kalem kalem kime ve ne kadar olduğu yazılmıştır. Tereke uzak bir yerden gelmiş ise nakliye masrafları, varsa vasiyetler (*fukaraya in’âm ve it’âm*, *iskât-ı salâh*, *duacı* için) ve diğer vasiyetler kaydedilmiş. Yine terekenin taksiminden doğan vergi ve masraflar ile bunların miktarları masraf kısmına tek tek yazılmıştır.

Masraf ve gider kalemlerini oluşturan bu kısmın ne kadar tuttuğu hesaplanmış ve *cemân minha’l-ihracât* adı altında yazılmıştır. Bu miktar daha sonra terekenin toplam değerinden çıkartılmıştır.

1.2.3.4. Sahnü’l Bâki” Taksimat Kısmı

Tereke kayıtlarının dördüncü bölümünde ise “*sahnü’l-bakî*” kısmı bulunmaktadır. Bu bölüm tüm masraf ve harçlar genel toplamdan düşüldükten sonra geriye kalan kısımdır. *Sahnü’l-bâkî* olarak ifade edilen bu kısımda kalan miktar vefat eden şahsın varisleri arasında şer’i miras hükümlerine göre paylaştırılmıştır.

Eğer ölen kişinin varisi yoksa kalan bu miktar Beytül mâle teslim edilmek üzere, Beytülmal eminine verilmiştir.

1.2.4. Defterdeki Kayıtların Nicel Analizi

B 153 nolu Bursa Şeriyye Sicil defterinde 653 adet belge bulunmaktadır. Belgelerin diline bakıldığında kayıtların yirmi dört adedinin giriş kısımları Arapça içerikleri ise Türkçe yazılmıştır. 629 adet belge ise tamamen Türkçe yazılmıştır. Yine daha öncede değinildiği üzere defterin giriş ve diğer sayfaları içerisinde (BŞS. 1/a, 12/a, 38/b, 47/a) kısa Arapça yazılı bölümler bulunmaktadır.

Defterde bulunan ilk tereke H.24 Zilkâde 1105 (M. 24 Temmuz 1694) tarihine, son tereke ise H.15 Zilhicce 1108 (M.5 Temmuz 1697) tarihine aittir. 1105 (M. 1693-1694) tarihine ait 36 adet, H.1106 (M. 1694-1695) tarihine ait 209 adet, H.1107 (M. 1695-1696) tarihine ait 203 adet ve M.1108 (M. 1696-1697) tarihine ait 205 adet olmak üzere toplam 653 adet belge kaydı bulunmaktadır. Tereke kayıtlarının diziliş yılları düzenli olmakla birlikte aylarda düzensizlikler mevcuttur. Yine ilk tereke kayıtları içerisinde 1693 yılına ait belgeler bulunmaktadır (H.3 Muharrem 1105/ M. 4 Eylül 1693 (BŞS-7b)/ H.17 Muharrem -1105/ M.18 Eylül 1693 (BŞS -7b). Bu durum belgelerin hicri tarihten miladi tarihe çevrilmesinden kaynaklanmaktadır.

Defter içerisindeki belge türlerine bakıldığında, 452 belgenin tereke kayıtlarından oluştuğu görülmektedir. 201 adet kayıt ise, mülk satışı, ibra, vasiyet, itiraz, tahrirat, sulh ve çeşitli diğer dava kayıtlarından oluşmaktadır.

Defter içerisinde 452 adet tereke kaydı bulunmakla birlikte tez çalışmasının ana kaynağını 448 adet tereke kaydı oluşturmuştur. Tereke kayıtlarından 394 tanesi Müslümanlara aittir. Bu 394 terekenin 207'si erkek 186'i ise kadınlara aittir. Bir adet kayıta ise erkek ve kadın birlikte verilmiştir (BŞS. 9b/1). Müslüman terekeleri içerisinde Ayşe bint-i Receb'e ait iki kayıt bulunmaktadır. Bu kayıtlardan birisi gerekçesi belirtilmeden üzeri çizilerek iptal edilmiştir (BŞS. 15b/2). Ayşe bint-i Receb'e ait silinen bu kayıt çalışmada kullanılmamış ve genel listeden düşülmüştür. Yine Müslüman erkeklere ait kayıtlara bakıldığında Halil bin Abdullah (BŞS.105a/3-105b/1) ve Ahmed bin Abdalbaki'ye ait ikişer kayıt bulunmaktadır (BŞS. 106b/1). İsmi geçen kişiler eşkıyalık yaptıkları için tutuklanmışlar ve Balıkesir'de idam edilmişlerdir. Bu kişilere ait kayıtların birinde genel tereke ve mirasçılar verilmişken, ikinci kayıtlarında ise idam edildiklerinde yanlarında bulunan malları yazılmıştır. Bu kişilere ait kayıtlar tek belge olarak değerlendirilmiştir. Bu tez çalışmasında Müslümanlara ait 390+1 adet tereke değerlendirmeye çalışılmıştır.

Defterde 44'ü erkek, 14'ü kadın olmak üzere Gayrimüslimlere ait 58 adet tereke kaydı bulunmaktadır. Gayrimüslim kadınlardan Kara Makri bint-i Papas'a ait iki tereke yazılmıştır. Bu kayıtlardan 90b/1nolu belge iptal edilmiştir. Çalışmada Gayrimüslimlere ait 57 kayıt değerlendirilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

TEREKE SAHİPLERİNİN ÖZELLİKLERİ

2.1. TEREKE SAHİPLERİNİN SOSYAL ÖZELLİKLERİ

2.1.1. Tereke Sahiplerinin İkamet Yerleri

B 153 nolu Şeriyye Sicil defterindeki 448 adet tereke kaydına göre, tereke sahiplerinin 432'si Bursa ve civarı ile köy ve nahiyelerinde ikamet ederken, 16 kişi ise Bursa'ya dışarıdan gelenlerdir. Aslen Bursalı olan 432 kişinin 392'si Bursa merkez mahallelerinde, 39 kişi ise Bursa'ya bağlı nahije ve köylerde ikamet etmişlerdir.

Tablo: 2. 1.Tereke Sahiplerinin İkamet Yerleri

Din	Cinsiyet	Bursa Merkez Mahalle	Bursa Nahije Köy	Bursa'ya Dışarıdan Gelenler	Toplam
Müslüman	Erkek	171	23	11	205
	Kadın	175	10	X	185
Gayrimüslim	Erkek	34	5	5	44
	Kadın	12	1	X	13
Toplam		392	39	16	447+1=448

Tablo: 2.1'de verilen bilgilerden hareketle bakıldığında, tereke sahiplerinin %87.69'unun Bursa merkez mahallelerinde ikamet ettikleri anlaşılmaktadır. Bu durum tereke paylaşımlarının merkezde mahkemeye daha çok yansırken, merkezden uzaklaştıkça mahkemeye yansıma oranının düştüğünü göstermektedir. Merkezde vefatların daha rahat takip edilebilirliğinin mahkemeye yansıyan dava oranını artırdığı söylenebilir. Yine köylerde ise mecbur kalınmadıkça, vergi ve masraflar nedeniyle meselenin mahkemeye intikal ettirilmeden aile içerisinde çözüldüğü düşünülebilir.

2.1.1.1. Bursa Merkezde İkamet Ederken Ölen Tereke Sahipleri

Tablo: 2.1’de verilen bilgilerden hareketle bakıldığında 392 kişinin Bursa merkez mahallelerinde ikamet etmekte oldukları görülmektedir. Müslüman erkeklerden 171’i, Müslüman kadınlardan ise 175’i Bursa merkezdeki mahallelerde yaşamışlardır. Gayrimüslim erkeklerden ise 34’ü, kadınların ise 12’si Bursa merkezde ikamet etmişlerdir.

Bursa merkezde ikamet edenlerin büyük bir kısmı kendi evlerinde bir kısmı ise kiralık oda veya hanlarda ikamet etmişlerdir. Bursa merkezde ikamet edenler, kendi mekânlarında, hanlarda ve odalarda kalanlar olarak üç grupta ele alınmıştır. Bunlardan ilki kendi ev veya mülklerinde yaşamış olanlardır. Kayıtlarda tereke sahiplerinin meskenlerine dair çok az belgede açık bilgi bulunmaktadır. Özellikle han veya odalar açıkça ifade edilmişken diğer meskenlerden ise pek bahsedilmemiştir. Bununla birlikte merkez ve köylerde en önemli barınak olarak, büyüklüklerine göre değişmekle birlikte temel işlevleri aynı olan, Farsça *hâne*, *dâr*, Arapça *beyt* olarak isimlendirilen evler kullanılmıştır. Bütün Osmanlı kentlerinde olduğu gibi Bursa şehir yerleşmesinde de ev, evli, çocuk sahibi veya dul erkek ve kadınların normal aile yaşamlarını sürdürdüğü yerlerdir. Kendi ev veya meskenlerinde ikamet edenlerin sayısı 372’dir. B 153 nolu Bursa Şeriyeye Sicil Defterinde ismi geçen Bursa Mahalleleri ve burada ikamet edenlerin toplu listesi EK-1’de verilmiştir.

İkinci grup hanlarda kalanlardır. Hanlar ticari amaçlı olup şehir içinde genellikle iki katlı ve revaklarla çevrili bir avluyu çeviren odalardan meydana gelen binalardır (Kuban, 1994:202). Buralar özellikle şehre dışarıdan gelenler için temel barınma mekânları olarak işlev görmüşlerdir. Bununla birlikte hanlar, şehre dışarıdan gelenlerin dışında, gündelik işlerde çalışan bekârların da ikamet edebildiği yerlerdir.

Tablo: 2. 2. Bursa Hanlarında İkamet Ederken Ölen Tereke Sahipleri

B.Ş. S.	Tereke Sahibi	Meslek	Kaldığı / Vefat Ettiği Han	Bursa Dışı	İslam	Gayrimüslim	Varisi
19a/1	Mehmed bin Abdullah	Derviş	Eski Yeni	X	İslam	X	Yok
26a/1	Mahmud bin Abdullhakir	X	Tahtelkale	X	İslam	X	Yok
53b/1	İbrahim bin Abdurrahman	X	Tuzpazarı	X	İslam	X	Yok
62a/4	Bekir bin Abdullah	X	Konyalı	X	İslam	X	Yok
65b/1	İbrahim bin Yusuf	X	Katır	X	İslam	X	Yok
82a/1	Abdullah bin Abdurrahman	X	Vezir Ahmed Paşa	X	İslam	X	Yok
114a/3	Şaban bin Abdülkerim	Derviş	Vezir	X	İslam	X	Yok

Tablo: 2.2’de verilen bilgilere bakıldığında, yedi kişinin hanlarda ikamet ettikleri görülmektedir. Bu kişilerin meslekleri hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bununla birlikte iki kişinin unvanlarından hareketle derviş oldukları düşünülebilir. Hanlarda ikamet eden bu kişilerin varisleri bulunmadığı için mirasları *beytûlmâle* kalmıştır.

Bursa merkezde ikamet edenlerden üçüncü grup oda tabir edilen kiralık yerlerde kalanlardır. Bunların sayısı ise 11 kişidir.

Hücerât ya da *oda* olarak adlandırılan bu konutlar, vakıf kurumlarına gelir elde etmek için kiralanmak amacı ile genellikle katlı olarak ve eş boyutlu, eş biçimli, diziler

halinde inşa edilmiş yapılardır. Bir ya da iki kişinin barınabileceği tek katlı bu küçük evlerde, dar gelirli insanlar sürekli oturabilirler, ya da ticaretle uğraşan tüccarlar, bekâr işçiler, hamallar, kalabilirlerdi (Başol, 2008:66). Kırsaldan kentlere göçen, şehirlerde seyyar satıcılık, amelelik, hamallık gibi gündelik basit işlerle uğraşan bekârlar yada kimsesizler kira mukabili bu oda denilen küçük meskenlerde barınma imkânı bulmuşlardır (Yüksel, 1992: 497). Bu yapıların şehir içindeki konumlarına bakıldığında toplumu rahatsız etmeyecek ve genel ahlakı bozmayacak, kolay bir şekilde buradakilerin kontrol altında tutulabileceği yerlerde oldukları görülmektedir. Genel olarak bu yapılar şehir merkezinde cami, tekke, çarşı, kahvehane gibi umumi yerlerde inşa edilmişlerdir (Yüksel, 1992: 497). Mesela ismi geçen bazı odalara bakıldığında bunlardan bazılarının Hoca odalarının Cami-i Kebir bitişiğinde (BŞS. 14a), Umurlu Odalarının Pazarcık Mahallesi(BŞS.40a), Hacılar Odaları ise Kepezler Mahallesiinde bulunmaktadır(BŞS. 77b).

B153 nolu Bursa Şerhiye Sicil Defterinde ismi geçen odalara bakıldığında: *Ebu Şahme Odaları, Maslak Odaları, Musalla Odaları, Müfti Odaları, Hamidler Odaları, Peştemalciler Odaları, Hançerli Odaları, Hoca Odaları, Umurlu Odaları, Debbâğoğlu Odaları, Tacizâde Odaları* olmak üzere 11 oda ismi geçmektedir.

Tablo: 2. 3. Tereke Sahiplerinin Kaldığı Oda ve Hücreler

B.Ş.S.	Oda	Kalan Kişi	Erkek	Kadın	Meslek/ Unvan
14a/4	Hoca Odaları	Abdi Çelebi	E	X	Ayakkabıcı
15a/2	Ebu Şahme Odaları	Asiye bint-i Abdullah	X	K	X
51a/2	Maslak Odaları	Abdurrahman bin Abdülkerim	E	X	Sahaf/ Derviş
15a/3	Hançerli Odaları	Abülkadir bin Abdullah	E	X	X
15a/5	Tacizâde Odaları	Musa bin Abdullah	E	X	X
36a/2	Müfti Odaları	Ahmet bin Abdullah	E	X	X
73a/4	Hamidler Odaları	Abdülkerim bin Abdullah	E	X	X
79b/3	Musalla Odaları	Ebubekir bin Abdurrahman	E	X	X
77b/3	Peştemalcılar Odaları	Hişam bin Abdullah	E	X	X
89a/2	Debbağ Oğlu Odaları	Emirhan bin Abdullah	E	X	X
41a	Umurlu Odaları	Ebubekir	E	X	X

Tablo 2.3'te verilen bilgilerden hareketle, bu odalarda kalanların sayısı on bir kişidir. Bunlardan biri kadın, 10'u ise erkektir. Yine bu odalarda kalanlara bakıldığında bunların tamamı Müslümandır. Kayıtlara göre iki kişinin mesleği bilinmektedir. Bunlardan Hoca odalarında kalan Abdi Çelebi ayakkabıcı, Maslak odalarında kalan Abdurrahman bin Abdülkerim ise sahaflık yapmaktadır. Bu odalarda kalanlarla ilgili önemli bir hususta tamamının öldüklerinde varissiz olmaları ve miraslarının *beytülmale* kalmış olmasıdır. Yine bu kişilerin baba isimlerine bakıldığında yedi kişinin baba ismi Abdullah'tır. Baba isimlerinden hareketle bu kişilerin köle asıllı oldukları düşünülebilir.

2.1.1.2. Bursa Köylerinde İkamet Ederken Ölen Tereke Sahipleri

Tereke sahiplerinin ikamet yerlerine bakıldığında 39 kişi Bursa'nın çeşitli nahiy ve köylerinde yaşamış oldukları göze çarpar. Bu tereke sahiplerinin 28'i erkek, 11'i ise kadındır. Erkeklerden 23'ü Müslüman, beşi Gayrimüslimdir, 11 kadından 10'u Müslüman biri ise Gayrimüslimdir. Bursa nahiy ve köylerinde kalanlar Tablo: 2.4'te verilmiştir.

Tablo: 2. 4. Tereke Sahiplerinin Yaşadığı Köy ve Nahiyeler

BŞS.	Tereke Sahibi	Nahiyesi	Köyü	Erkek	Kadın	Müslüman	Gayrimüslim
46a	Rukiye bint-i Hasan	Aksu	Kadriyekarabağı	X	Kadın	Müs.	X
14b	İhsan bint-i Abdullah	Aksu	Barak Fakih	X	Kadın	Müs.	X
22a	Emine bint-i Derviş Mehmed	Aksu	Derekızık	X	Kadın	Müs.	X
22a	İbrahim	Aksu	Derekızık	Erkek	X	Müs.	X
40b	Halil Hilmi El-hac Hüseyin	Aksu	Cum'alıkızık	Erkek	X	Müs.	X
65a	İsmail bin Abdülbaki	Aksu	Dereköy	Erkek	X	Müs.	X
88a	Ömer bin El-hac Ahmed	Aksu	Cum'alıkızık	Erkek	X	Müs.	X
112a	Gülistan bint-i Abdullah	Aksu Nahiyesi	Değirmenlikızık	X	Kadın	Müs.	X
116b	Mahmud bin İsa	Aksu	X	Erkek	X	Müs.	X
14a	Hırsto veled-i Labno?	Sahra	Depecik	Erkek	X	X	G.Ms

14b	Abdullah İbn Mehmed	Sahra	Dürdâne	Erkek	X	Müs.	X
17b	Safiye bint-i Ahmed	Sahra	Soğanlık	X	Kadın	Müs.	X
18a	Abdülemin ibn-i Mehmed	X	Karamân	Erkek	X	Müs.	X
18b	Fatıma bint-i Siyavuş	X	Baba Sultân	X	Kadın	Müs.	X
21b	Mihrimah bint-i Hayreddin	Sahra	Ahî	X	Kadın	Müs.	X
27a	İbrahim bin Halil	Sahra	Ahmed Şakir	Erkek	X	Müs.	X
38b	Gartan veled-i Ganle	Sahra	Depecik	Erkek	X	X	G.Ms
49b	Yakubi veled-i Esfer	Sahra	Gülistan	Erkek	X	X	G.Ms
51a	Yusuf bin Abdülkerim	X	Cum'alıkızık	Erkek	X	Müs.	X
52a	Mustafa ibn-i İbrahim		Patrika	Erkek	X	Müs.	X
53a	Musa bin Abdurrahman	X	Muin?	Erkek	X	Müs.	X
56b	Ahmed bin Mustafa bin Şaban	X	Debecik	Erkek	X	Müs.	X
59a	Emine bint-i Ali	Sahara	Soğanlık	X	Kadın	Müs.	X
64b	Dukine bint-i Benaki	X	Timurtaş	X	Kadın	X	G.Ms
66a	Mehmed bin İbrahim	Sahra	Çobanlar	Erkek	X	Müs.	X
66b- 67a	Mustafa ibn-i İbrahim	X	Bezirgan	Erkek	X	Müs.	X
67a	Ahmet bin İbrahim	X	Bezirgan	Erkek	X	Müs.	X

77a	Mehmed Ali	X	Derekızık	Erkek	X	Müs.	X
82b	Havva bint-i İsmail	X	Soğanlık	X	Kadın	Müs.	X
83b	Abdülkerim bin Ebubekir	Sahra	Kara Cafer	Erkek	X	Müs.	X
87b	Halil bin Ali bin Osman	X	İsa Bey	Erkek	X	Müs.	X
97a	Ayşe bint-i Kul	Sahra	Azvad	X	Kadın	Müs.	X
99a	Dimitri veled-i Yorgi	X	Depecik	Erkek	X	X	G.Ms
100a	Apostol veled-i Mihal	X	Fileder	Erkek	X	X	G.Ms
104a	Mustafa bin Mustafa	Sahra	Soğanlık	Erkek	X	Müs.	X
104a	Mehmed bin Mustafa	Sahra	Soğanlık	Erkek	X	Müs.	X
107b	Osman bin Mustafa	Sahra	Soğanlık	Erkek	X	Müs.	X
109b	Mehmed bin Mustafa	Sahra	Kebir Soğanlık	Erkek	X	Müs.	X
109b	Abdülbaki bin Mehmed	Sahra	Kebir Soğanlık	Erkek	X	Müs.	X
117b	[...] Esseyyit	X	Ayas	Erkek	X	Müs.	X

2.1.1.3. Bursa'ya Dışarıdan Gelenler

B 153 nolu Bursa Şeriyeye Sicil Defterine bakıldığında Bursa'ya dışarıdan gelip burada vefat eden 16 kişiye ait kaydın bulunduğu görülmektedir. Bu 16 kişiden 11'i Müslüman beşi ise Gayrimüslimdir. Bursa'ya dışarıdan gelen 11 Müslümandan, bir kişi İranlı, dört kişi Konyalı, bir kişi Kayserili, bir kişi Bolulu, bir kişi Rumeli'den, bir kişi Hamit sancağı'ndan, bir kişi Ankaralı, bir kişi ise Niğdelidir. Bursa'ya dışarıdan gelen Gayrimüslimlerden üç kişi İran'dan, bir kişi Bor/ Akseki'den, bir kişi ise Konya'dan

gelmiştir. Bursa'ya dışardan gelen Gayrimüslimlerin tüccar olmaları şehre geliş amaçlarını da açıklamaktadır.

Bursa'ya dışarıdan gelenler, geldikleri memleketleri ve Bursa'da vefat ettikleri yerler Tablo 2.5'te ayrıntılı olarak verilmiştir.

Tablo: 2. 5. Bursa'ya Dışarıdan Gelip Burada Ölmüş Tereke Sahipleri

BŞS	Tereke Sahibi	Meslek	Geldiği Yer	Vefat Ettiği Yer	İslam	Gayri müslim
6a/1	Anton veled-i Şafak	Tüccar	Bor Akseki	Bursa Mahmud Paşa Hanı	X	G.Ms
14a/5	Hüseyin bin El-hac Osman	X	Kayseri Yozgatlı Mahallesi	Bursa Emir Hanı	Müs.	X
17a/3	İsmail bin Abdurrahman	X	Konya	Mahmud Paşa Hanı	Müs.	X
25a/1	Ğıraz veled-i Azer	Tüccar	İran(Diyarı Acem) Nahcivan Amaklı Köyü	Bursa Hân-ı Cedid	X	G.Ms
30b/1	Mehmed bin İlyas	X	Bolu/ Ümmi Kemal Tekkesi	Bursa Sultan Orhan Medresesi	Müs.	X
40b/1	Hamza bin İbrahim	Tüccar	Konya Ahmet Faki Mahallesi	Bursa İpek Han	Müs.	X
49a/1	Mahmud bin Osman	X	Rumelinden [...] Kazası İskender Köyü	Reyhan Paşa Mahallesi	Müs.	X
58b/1	Mehmed bin Hasan bin Mihrap	Tüccar	Diyâr-ı Acem Nahcivan tevâibinden Şahburlu Köyü	X	Müs.	X
73a/1	Mehmed bin Süleyman	Tüccar	Konya Hâce Tayyib Mahallesi	Bursa Hân-ı Harap	Müs.	X
80a/2	Murtaza bin Abdülhalim	X	Hamit Sancağına bağlı Barla Kasabası Pazar Mahallesi	Bursa Yeni Han	Müs.	X
95a/1	Devlet veled-i Kirkos	Tüccar	Konya Taş Kale Mahallesi	Ticaret için Bursa'ya gelmiş ve Aksu yolunda	X	G.Ms

				ölmüştür.		
96a/1	Ramazan bin Hüseyin	Tüccar	Niğde Şahinder Mahallesinden	Bursa Mahmud Paşa Hanı	Müs.	X
97b/1	İvad veled-i Asvador	Tüccar	İran/ Nahcivan Faraşik Köyü	Bursa Yeni Han	X	G.Ms
98a/3	Ahmed bin Ali bin Ramazan	X	Ankara/Haymana Nahiyesi/Çopuroğlu Köyü	Bursa Eski Han	Müs.	X
100b/4	Mehmed bin Süleyman	X	Konya Debbağhane Mahallesi	Bursa Cedid Han	Müs.	X
110a/3	Hamor veled-i Kasbar	X	İran	Bursa Geyve Han	X	G.Ms

Tablo 2.5'te verilen bilgilerden hareketle bakıldığında: Kayseri'nin Yozgatlı Mahallesinden olan Hüseyin bin El- hac Osman isimli kişi Bursa'da Emir Han'da (BŞS.14a/5), Konya Ahmed Fakih Mahallesinden olan El- hac Hamza bin İbrahim isimli tüccar Bursa'da İpek Han'da vefat etmiştir (BŞS.40b/1). Yine (BŞS.73a/1) nolu tereke kaydına göre aslen Konya'nın Hoca Tayyib Mahallesinden olan Mehmed bin Süleyman isimli tüccar Bursa'da bulunduğu sırada Hân-ı Harab isimli handa, Niğde'nin Şahinder Mahallesinden El-hac Ramazan bin Hüseyin ise ticaret için Bursa'ya gelmiş ve Mahmud Paşa Hanı'nda vefat etmiştir (BŞS.96a/1). Ankara'nın Haymana nahiyesi Çopuroğlu köyünden Ahmed bin Ali bin Ramazan isimli kişi Bursa Eski Han'da (BŞS.98a/3) ve Konya'da Debbağhâne Mahallesinden Mehmed bin Süleyman isimli kişi ise Bursa Cedid Handa vefat etmiştir (BŞS.100b/b). Yine Mehmed bin İlyas aslen Bolulu olup buradaki Ümmi Tekkesi dervişlerindedir ve Bursa'da Sultan Orhan Medresesinde vefat etmiştir (BŞS. 30b/1). Bursa'da vefat eden bir diğer tereke sahibi ise aslen Rumeli'den olup Bursa'da Reyhan Paşa Mahallesinde vefat etmiş olan El-hac Mahmud bin Osman'dır (BŞS.49a./1).

İran'dan ticaret amacı ile Bursa'ya gelmiş ve Bursa Yeni Han'da vefat etmiş olan İvad veled-i Asvador isimli Ermeni'nin terekesi muhtemelen arkadaşı olan Eşkican veled-i Arsican isimli bir başka Ermeni'ye teslim edilmiştir. İran'a bağlı Nahcivan'ın Amaklı köyünden olan Ğiraz veled-i Azer isimli tüccar ticaret amacıyla Bursa'ya

gelmiştir. Ğıraz veled-i Azer Bursa'da ikamet ettiği Han-ı Cedid'de vefat etmiştir (BŞS 25a/1). İranlı tüccarın terekesi kayıt altına alınmış ve varislerine teslim edilmiştir.

İran'ın Nahicivan bölgesinden Şahburlu köyünden ticaret amacı ile gelen Mehmed bin Hasan bin Mihrap isimli tüccar Bursa Yeni Handa (Bursa Hân-ı Cedid) vefat etmiştir (BŞS.58b/1). Tüccarın terekesi varisine teslim edilmiştir.

Önceki satırlarda da ifade edildiği üzere dışarıdan gelip Bursa'da vefat edenlerin sayısı 16 kişidir. Bunlardan 11'i Müslüman beşi ise Gayrimüslimdir. Bursa'ya dışarıdan gelenlerin dördü İran'dan 12 kişi ise Anadolu'nun çeşitli kentlerinden gelmişlerdir. Bu kişilerden sekizinin mesleği belli olup ticari amaçla Bursa'ya gelmişlerdir. 11 Müslümandan yedisi, beş Gayrimüslimden ise üçü bekâr, biri ise duldur. Bursa'da vefat eden 16 kişiden, Müslümanlardan beşinin terekesinin tamamı, birinin terekesinin 4/3'ü, Gayrimüslim terekelerinden birinin tamamı beytülmale kalmış, geri kalanlar ise varislerine teslim edilmiştir.

17. yüzyılın sonlarında bile İranlı tüccarların Bursa'ya gelip gittikleri görülmektedir. Bu durum Bursa'nın ticari önemini sürdürdüğünü göstermektedir.

Bu kayıtlardan da anlaşılacağı üzere Osmanlı Devleti kişilerin mal hukukuna, dini ve memleketi neresi olursa olsun titizlikle dikkat etmiştir. Ölmüş olan kişilerin tereke kayıtları titizlikle tutulmuş, varisleri tespit edilmiş, varisi yoksa malları kamu yararı olarak beytülmale teslim edilmiştir.

2.1.2. Tereke Sahiplerinin Vefat Ettiği Yerler

B 153 nolu Bursa Şeriyeye Sicil Defterinde bulunan kayıtlardan hareketle tereke sahiplerinin vefat ettiği yerlere dair önemli bilgilere ulaşılabilmektedir. Deftere bakıldığında Bursalı olan, 431 kişiden 417'sinin bu şehirde vefat etmiş oldukları görülmektedir. Bursa'da vefat eden 417 kişinin 185'i erkek 181'i kadın olmak üzere 366'sı Müslümandır. Yine 38'i erkek 13'ü kadın olmak üzere 51' i Gayrimüslimdir. Bursa dışından gelerek burada vefat edenlerin sayısı ise 11'i Müslüman beşi Gayrimüslim erkek olmak üzere toplam 16 kişidir.

14 tereke sahibi ise Bursa dışında vefat etmiştir. Bunlardan 12'si Müslüman biri Gayrimüslim erkek, biri ise Müslüman bir kadındır. Bursa dışında vefatlar köyde, hac

yolunda, eşkıyalık nedeni ile Balıkesir’de idam, İstanbul’da veya ticari amaçlı gittikleri yerlerde gerçekleşmiştir. Örneklere bakıldığında:

Bursa merkez mahallelerinden olan Sâid-i Fakih Mahallesinde yaşamakta olan Mustafa bin Mehmed Tekfurdağı (Tekirdağ) kasabasında vefat etmiştir (BŞS.3b/1). Yine Ali Paşa Mahallesinde yaşamış olan Recep Ömerül Hakîr ise Sahra nahiyesine bağlı Azvat köyünde vefat etmiştir (BŞS. 44b/3). Bunların kayıtlarından hareketle şehirde yaşayan ancak köyle bağlantısını sürdüren kişiler oldukları düşünülebilir.

Vefat yerleriyle ilgili kayıtlarında bir diğeri de, ticari veya farklı amaçlarla başka şehirlere yapılan yolculuklar sırasında yaşanan ölümlerdir. Örneklere bakıldığında, Abdal Mehmed Mahallesinden El-hac Ahmed ibn-i Arabacı Mahmud Konya’da vefat etmiştir. Bu kişinin tereke kaydından tüccar olduğu anlaşılmaktadır (BŞS. 58a/2). Yine Burhan Paşa Mahallesinden El-hac Mustafa bin Mehmed bin El-hac İbrahim ticaret amacı ile İran’a gitmiş ve dönüşü sırasında yolda Şebinkarahisar kasabasında vefat etmiştir (BŞS. 30b/2).

Bir diğer örnek ise, aslen Bursalı olup Burhan Paşa odaları denilen yerde ikamet etmekte olduğu halde ticaret amacı ile İran’a gitmiş olan Mehmed Nasreddin isimli tüccara aittir. Mehmed Nasreddin isimli tüccar yolculuğu sırasında İran’ın Nalimsahi? kazasına bağlı Nahcivan? köyünde vefat etmiştir. Bu kişinin varisi olmadığı için devlet tarafından gönderilen bir görevli ile malları teslim alınmıştır (BŞŞ. 64b/3). Mahmud Paşa Mahallesi’nden El-hac Mustafa bin Ömer ise İstanbul’da vefat etmiştir (BŞS.91a/3).

Yine kayıtlarda geçen önemli bir hususta hacca giderken veya hacdan dönerken yolda yaşanan ölüm olaylarıdır. Hac hem bedeni hem de mali bir ibadettir. Bu ibadetin yerine getirilmesi hem fiziki hem de belirli bir mali gücü gerektirmektedir. Hacca gidiş veya dönüş yolunda vefat etmiş olanların sayısı üçü erkek biri kadın olmak üzere dört kişidir. Bunlardan Hoca Mehmed Karamâni Mahallesinden El-hac İsmail bin Ömer 5 Safer 1107 (15 Eylül 1696) hacdan dönerken yolda vefat etmiştir (BŞS. 47a/1). Yine Sultan Orhan Mahallesinden El-hac Mehmed bin Mehmed hac yolunda vefat etmiştir (BŞS. 55a/1). Yine Abdal Mehmed Mahallesinden El-hac Şeyh Mehmed bin Ahmed

hacca giderken 15 Cemaziyelahir 1107 (21 Ocak 1696) tarihinde Mısır'da vefat etmiştir (BŞS. 64a/3).

Tereke sahiplerinin vefat ettiği yerlerden birisi de Balıkesir'dir. Balıkesir'de vefat edenlerin sayısı üçtür. Bunlar Halil bin Abdullah (BŞS.105a/3), Ahmed bin Abdulkaki (BŞS. 106b/1) ve Murad bin Abdullah bin Abdülkerim isimli kişilerdir (BŞS.117b/2). Bu kişiler eşkıyalık yaptıkları için tutuklanmışlar ve Balıkesir'de idam edilmişlerdir.

Kadınların vefat ettikleri yerlere bakıldığında çok az bilgi bulunduğu görülmektedir. Buradan hareketle kadınların ikamet ettikleri yerlerde vefat ettikleri düşünülebilir. Bununla birlikte ölüm yerleri verilmiş olan kadınlarla ilgili örneklere bakıldığında; Çiğerci Mahallesinden Mama bint-i Abdullah isimli kadın, Gazi Hüdavendigâr Paşa vakfında vefat etmiştir (BŞS. 36b/2). Hacı Saliha bint-i El- hac Ahmed isimli hanım hac farızasını yerine getirdikten sonra dönüş yolunda vefat etmiştir (BŞS. 88b/1). Yine Asiye bint-i Abdullah'ın Ebu Şahme adı verilen odalarda kaldığı ve burada vefat ettiği görülmektedir. Baba isminin Abdullah olmasından hareketle Asiye bint-i Abdullah'ın azatlı bir câriye olduğu düşünülebilir. Tereke kaydı incelendiğinde mirasçısının olmaması ve 2593 akçelik mirasının beytûlmâle kalması da bu düşünceyi güçlendirmektedir.

B 153 nolu Bursa Şeriyeye Sicil defterinde bulunan Gayrimüslim terekelerine bakıldığında 57 tereke sahibinden 44 Gayrimüslim erkekten 36'sı, 13 Gayrimüslim kadının ise tamamı yaşamış oldukları yerlerde vefat etmişlerdir. Erkeklerden sekiz kişi ise yaşamış oldukları yerlerden farklı yerlerde vefat etmişlerdir. Ölüm yerlerine ait bilgi verilen Gayrimüslim erkeklerden aslen Bursalı olup da Bursa dışında vefat edenlerden, Abdurrahmân Mahallesinden Pavari veled-i Sefer ticaret amacı ile İran'a gitmiş ve İran'da Şeki isimli kasabada (BŞS. 10a/2), Kayabaşı Mahallesinden Külef veled-i [...] isimli tüccar ise Konya'da vefat etmiştir (BŞS.12a/2). Yine Veled-i Harrad Mahallesinden Bogos veled-i Anton (Receb 1106) Şubat-Mart 1695 tarihinde Kudüs'te vefat etmiştir (BŞS. 34a/3). Bogos veled-i Anton'un Kudüs'e hangi amaçla gittiğine dair defterde kesin bilgi bulunmamaktadır. Bu yolculuk ticari bir amaç taşımış olabileceği gibi Kudüs'ün Hıristiyanlar için taşıdığı dini önemden hareketle dini bir amaca yönelik bir ziyaret olması da muhtemeldir.

Bursa'ya dışarıdan gelen ve burada vefat eden Gayrimüslimlere ait kayıtlara bakıldığında bunların ticaret amacıyla geldikleri görülmektedir. Bursa'ya ticaret amacı ile gelenleri Osmanlı kentlerinden gelenler ve İran'dan gelenler olmak üzere iki gruba ayrılabilir. Mesela aslen Konya Taşkale mahallesinde yaşayan Devlet veled-i Karagöz ticaret amacıyla Bursa'ya gelirken Aksu yolunda vefat etmiştir.

Tablo: 2. 6. Bursa'da veya Bursa Dışında Ölen Tereke Sahipleri

Vefat Edilen Yer	Müslüman Erkek	Müslüman Kadın	Gayrimüslim Erkek	Gayri Müslim Kadın	Toplam	%
Bursa'da Doğup Bursa'da Vefat Edenler	182	184	38	13	417	%93.28
Bursalı Olup Bursa Dışında Vefat Edenler	12	1	1	X	14	%3.13
Bursa Dışından Gelip Bursa'da Vefat Edenler	11	X	5	X	16	%3.57
Toplam	205	185	44	13	447	

2.1.3. Tereke Sahiplerinin Ölüm Nedenleri

B 153 nolu Bursa Şeriyeye Sicil Defterinden hareketle tereke sahiplerinin ölüm sebeplerine ait bilgilere ulaşılabilir. Ölüm sebepleri içerisinde genel olarak vefat yani doğal ölüm kayıtları görülmektedir. Ancak buradaki vefatlarda hastalık veya normal ölüm belirtilmemiş olup sadece vefat kaydı bulunurken, doğal olmayan bir olay sebebiyle gerçekleşen ölümler ise ayrıca belirtilmiştir.

Tablo: 2. 7. Tereke Sahiplerinin Ölüm Nedenleri

Ölüm Sebebi	Müslüman		Gayri Müslim		Toplam
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	
Vefat	200	182	44	13	439
Kayıp	1	X	X	X	1
Katl	X	3	X	X	3
İdam	3	X	X	X	3
Kaza	1	X	X	X	1
Toplam	205	185	44	13	447

Tablo: 2.7'ye bakıldığında Müslüman erkeklerden 200'ü Müslüman kadınlardan ise 182'si doğal sebeplerden ölmüştür. Gayrimüslimlerin ölümleriyle ilgili olarak 57 kayda bakıldığında 44 erkek ve 13 kadının doğal sebeplerle ölmüş oldukları görülmektedir.

Doğal olmayan ölüm sebeplerine bakıldığında kaza, katl, idam ve kayıp nedeni ile ölümlerin gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Aksu nahiyesi Derekızık köyünden Mehmed Ali isimli şahıs kestane silkelirken ağaçtan düşerek ölmüştür (BŞS.77a/1).

Katl sebebiyle ölümle ilgili olarak üç kayıt bulunmaktadır. Bunlar; Mecnun Dede Mahallesinden Saliha Hatun bint-i El-hac Recep (BŞS.4b) ile yine aynı mahalleden Fatma Hatun isimli kadınlardır (BŞS. 4b/3). Fatma Hatun, Saliha Hatun'un kızı olup ölüm tarihleri aynıdır. Maktulen ölen kadınlardan üçüncüsü ise Abdal Mehmed Mahallesinden Ayşe bint-i Abdullah isimli kadındır (BŞS. 106b/4). Bu kadınların niçin öldürüldüklerine dair herhangi bir bilgi bulunmayıp yalnızca ölüm sebepleri verilmiştir.

Vefat sebeplerinden birisi de idam cezası nedeni ile ölümdür. II. Viyana Kuşatması (1683) sonrasında yaşanan kargaşanın oluşturduğu buhran nedeni ile Anadolu'da eşkıyalık olayları artmaya başlamıştır(Özkaya,2014:71). Devlet eşkıyaları ortadan kaldırmak ve asayiş sağlamak için askeri tedbirler almıştır. Anadolu'da asayiş sağlamak için Anadolu kollara ayrılmış ve sağ kola *ser bostan-ı hassa* Mustafa Ağa görevlendirmiştir(BŞS.106/b3). Mustafa Ağa bölgede gerekli tedbirleri almış, yakalananlar gerekli cezalara çarptırılmıştır (BŞS.106/b3). Bu eşkıyalık olayları ile ilgili olarak idam edilen üç kişiye ait kayıt bulunmaktadır. Bunlardan Bursa merkez Veled-i Mizan Mahallesinden Halil bin Abdullah (BŞS. 105a/3), Ahmed bin Abdalbaki (BŞS. 106b/1) ile Murad bin Abdullah bin Abdülkerim eşkıyalık yaptıkları gerekçesiyle yakalanmışlar ve Balıkesir'de idam edilmişlerdir (BŞS. 117b/2). Bu kişilere ait ikişer tereke kaydı bulunmaktadır. Bu kayıtlardan birisi Bursa'da diğeri ise idam edildikleri yerdeki malzemelere ait olarak tutulmuş olan kayıtlardır. Yine bu kişiler idam edilmiş olsalar da mallarına devlet tarafından el konulmamış ve varislerine teslim edilmiştir.

Terekeler de karşılaşılan durumlardan birisi de gâiblik (mefkûd) meselesidir. Mefkûd kelimesi terim olarak kaybolmuş ve hayatta olup olmadığı hakkında bilgi bulunmayan kişiyi ifade eder (Benli, 2003:353). Mefkûd konusu İslâm hukukçularınca geniş biçimde ele alınmış ve gerek kayıp kişinin gerekse onunla hukukî ilişkisi bulunan kişilerin hak ve sorumluluklarıyla ilgili ayrıntılı bir doktrin oluşmuştur (Benli, 2003:353). Mefkûdla ilgili en önemli mesele, bu durumdaki bir kişinin hukuki bakımdan kişiliğinin devam edip etmediğidir. Yaşayıp yaşamadığı kesin bilinmeyen birisinin kesin olarak sağ sayılmasının hukukî olarak birçok sorun çıkaracağı, bu durumun ise zararın giderilmesi ilkesiyle uyuşmayacağını belirtmişlerdir (Benli, 2003:353). İslam hukukçuları, anılan durumda belirli bir sürenin geçmesi durumunda yargı yoluyla mefkûdun ölümüne karar verilebileceğine hükmetmişlerdir (Benli,2003:353). Ölüm kararı verilinceye kadar mefkûd kazanılmış haklar bakımından sağ, kazanılacak haklar bakımından ölü kabul edilmiştir. Ölümüne karar verilmemiş mefkûdun malları mirasçılara dağıtılamaz, gayrimenkulleri satılamaz ve kaybolmadan önce yaptığı sözleşmeleri devam eder. Ancak bozulacak ve zarar görecektir malları hâkim kararı ile satılır ve mahkemece atanan bir kayyuma teslim edilir (Benli,2003:354). Defterde mefkûd durumunda olan bir tereke sahibi bulunmaktadır. Şeker Hoca Mahallesinden El-hac Süleyman bin Abdullah ticaret için İran'a gitmiş ancak kendisinden 12 sene haber

alınmamıştır. Süleyman'ın eşi vefat edince mahkeme Süleyman'ın mallarını tespit etmiş ve Abdülkadir Efendiyi vasi tayin ederek malları ona teslim etmişlerdir (BŞS. 75a/1).

2.1.4. Tereke Sahiplerinin Lakap ve Unvanları

Lakap, bir kimseye, bir aileye kendi adından ayrı olarak sonradan takılan, o kimsenin veya o ailenin bir özelliğinden kaynaklanan isimdir (Büyük Türkçe Sözlük, [http:// www.tdk.gov.tr/](http://www.tdk.gov.tr/) erişim tarihi 31.01.2017). Unvan, şahıs adlarıyla bir arada kullanılarak nezakete yönelik bir hitap biçimini veya şahsın ailedeki, topluluk ve toplumdaki mevkiini ve akrabalık derecesini gösteren isimdir (Büyük Türkçe Sözlük, [http:// www.tdk.gov.tr/](http://www.tdk.gov.tr/) erişim tarihi 31.01.2017). Osmanlı toplum yapısı askerîler ve reaya olmak üzere iki kısımdan oluşmuştur. Askerî zümre fiili olarak askerlik yapanlar ile memur statüsünde olanlardır. Reaya ise askerî zümre dışında kalan yönetime katılmayan, tarım, hayvancılık, ticaret veya esnaflıkla uğraşan, devlete vergi veren, Müslim ve Gayrimüslim Osmanlı vatandaşlarıdır (Kazıcı, 2003:21-22-77-78).

Tablo 2. 8. Tereke Sahiplerinin Unvan ve Lakapları

Unvan	Erkek	Kadın	Toplam
Ağa ²	2	X	2
Bulutoğlu ³	1	X	1
Çelebi	10	X	10
Dede	1	X	1
Derviş	6	X	6
Duacı	1	X	1
Efendi	2	X	2
El-hac	48	6	54
Es-seyid	1	X	1
Hafız	2	X	2
Hatip	1	X	1
Hatun	X	3	3
Şehit	1	X	1

² Ağa iki kayıta El-hac ile birlikte kullanılmıştır.

³ Bulutoğlu ve şehit birlikte kullanılmıştır.

Şeyh	1	X	1
Kabasakal	2	X	2
Kozaklı	1	X	1
Topukluzade	1	X	1
Toplam	81	9	90

Tablo 2.8’de verilen bilgilere bakıldığında 81 farklı unvan ve lakabın kullanıldığı görülmektedir. Bu unvan ve lakapların kişilerin sosyal mevki, meslek, aidiyet ve fiziksel yapılarıyla ilintili oldukları düşünülebilir. Defterde geçen unvan ve lakaplar: *Ağa, çelebi, dede, derviş, duacı, efendi, El-hac, es-seyid, hafız, hatip, hatun, şehit, şeyh*, yine lakap olarak *48ulutoğlu, kabasakal, kozaklı, topukluzâdedir*.

Ağa: Moğolca “büyük erkek kardeş” manasına gelen *aka* kelimesinden türemiştir (Sümer, 1998:451-452). Ağa eskiden yüksek mevki sahipleri hakkında kullanılmış bir tabirdir (Pakalın, 1983:21). Dilimizde ve tarihimizde muhtelif yerlerde kullanılmıştır. Osmanlı devlet teşkilatının genişleme ve gelişmesi üzerine ağa, askeri teşkilatta en çok kullanılan unvan haline gelmiştir (Sümer, 1998: 451-452). Ağa önceleri yüksek mevki sahipleri için kullanılırken zamanla halk arasında da kullanılmaya başlanmıştır. Defterde iki kişi için ağa unvanının kullanıldığı görülmektedir. Bunlar, ağa unvanını El-hac ile birlikte kullanmışlardır.

Çelebi: Efendi, ağa, bey, molla, okuma yazma bilen efendi manalarına gelmektedir (Sami, 2006: 514). Defterde çelebi unvanını kullananların sayısı 10 kişi olarak tespit edilmiştir.

Dede: Türklerde eskiden beri büyük baba, ced yerine kullanılmış bir tabirdir. Dede, Bektaşî ve Mevlevî tarikatlarında da kullanılmış bir unvandır (Pakalın,1983:410). Bu unvanın terekeler içerisinde sadece bir kişi tarafından kullanıldığı görülmektedir.

Derviş: Farsça kökenli olan bu sözcük Büyük Türkçe Sözlükte, bir tarikata girmiş, onun yasa ve törelerine bağlı, yoksulluğu, çilekeşliği benimsemiş, alçak gönüllü ve her şeyi hoş gören kimse olarak açıklanmıştır (Büyük Türkçe Sözlük, [http:// www.tdk.gov.tr/](http://www.tdk.gov.tr/) erişim tarihi 31.01.2017). Belgelerde altı kişinin bu unvanı kullandığı tespit edilmiştir. Bunlardan dördü derviş unvanını kullanırken ikisi ise El-hac derviş unvanını kullanmıştır.

Duacı: Eskiden esnaf teşkilatındaki reislerden birinin unvanı olarak kullanılmıştır. Esnaf teşkilatında duacının önemli bir yeri bulunmaktadır. Çıraklıktan kalfalığa ve ustalığa yükselirken yapılan törenlerde şeyhin huzurunda duacı denilen kişi dua etmiştir. Bu yönü ile duacılık önemli bir vazife olarak görülmüştür (Pakalın,1983: 478). Defterde duacı unvanını kullanan sadece bir tereke sahibi bulunmaktadır.

Efendi: Okuyup yazması olanlara verilmiş olan bir unvandır. XV. Yüzyılın yarısından sonra tahsil ve terbiye görmüş kimseler için kullanılmaya başlanmış ve çelevi kelimesinin yerini almıştır (Pakalın, 1983:505-506). Defterde bu unvanı kullanan iki kişi tespit edilmiştir.

Hacı (El-hac)-Hâce: Hacca gidenler için kullanılan bir unvandır. Terekelerde bu unvanı kullanmış olduğu tespit edilenlerin sayısı 54'tür. Bunlardan 48'i erkek altısı ise kadındır. Kadınlar bu unvanı Hâce olarak kullanmışlardır. Bu unvanı kullananlardan ikisi El-hac ile birlikte ağa, ikisi derviş, biri seyyid, biri hafız, biri şeyh, hatip, unvanlarını ve bir kişi de kabasakal lakabını birlikte kullanmışlardır. Hac ibadeti, hem maddi hem de bedeni yeterlilik gerektirmektedir. Dönemin ulaşım imkânları göz önüne alındığında bu ibadeti ifa etmiş olanların toplum nazarındaki değerlerinin daha da arttığı muhakkaktır.

Seyyid: Hz.Mehmed'in (s.a.v.) torunu Hz. Hüseyin'in neslinden gelenler için kullanılan bir tabirdir (Pakalın,1983: 200). Bu unvan El-hac ile birlikte kullanılmıştır. Seyyidler, tüm İslam devletlerinde olduğu gibi Osmanlı devleti'nde'de ayrıcalıklı sayılmışlardır. Terekelerde bu unvanı kullanan sadece bir kişi bulunmaktadır.

Hâfız: Kur'an'ı bütünüyle ezberlemiş olanlar için kullanılan bir unvandır (Güncel Türkçe Sözlük, [http:// www.tdk.gov.tr/](http://www.tdk.gov.tr/) erişim tarihi 31.01.2017). Bu unvanı kullanan iki kişi tespit edilmiştir. Bu unvanı kullananlardan bir kişi hafızla birlikte El-hac unvanını da kullanmıştır.

Hatip: Bu unvanı kullanan yalnızca bir kişi tespit edilmiştir. Bu unvan, hâcî unvanı ile birlikte kullanılmıştır.

Hatun: Bu unvan Hunlardan itibaren İslâm öncesi Türk devletlerinde hükümdar zevcesinin resmi unvanı olarak kullanılmıştır (Öztürk, 1997: 499). Yine Güncel Türkçe

Sözlüğe göre eskiden yüksek kişilikli kadınlara veya hakan eşlerine verilen sandır. (Güncel Türkçe Sözlük, [http:// www.tdk.gov.tr/](http://www.tdk.gov.tr/) erişim tarihi 12.12.2017). Eski Türk devletlerinden itibaren kadınlarca, soyluluk için kullanılmış bir unvandır. Terekelerde üç kadının hatun unvanını kullandığı görülmektedir. Bunların saray çevresinden ya da yereldeki önemli ailelerden geldikleri düşünülebilir.

Şehid: Allah yolunda yapılan savaşta hayatını kaybedenler için kullanılmış olan bir unvandır(Pakalın, 1983:318). Bir kişinin Bulutoğlu lakabı ile birlikte bu unvanı kullandığı tespit edilmiştir.

Şeyh: Bir tarikatın piri için kullanılan bir unvandır (Pakalın, 1983:346). Bu unvan El-hac unvanı ile birlikte bir kişi tarafından kullanılmıştır.

2.1.5. Tereke Sahiplerinin Görev ve Meslekleri

Tereke sahibi kişilerin unvanlarından hareketle onların sosyal ve dini konumları anlaşılabilir. 447 tereke kaydında 31 farklı meslek grubuna ait 90 meslek kaydı bulunmaktadır. Terekelerin bir kısmında kişilerin meslekleri belirtilmişken bir kısmında ise tereke sahiplerinin terekesinde bulunan malzemelerden hareketle bu kişilerin meslekleri belirlenmiştir. Tespit edilen meslek isimlerine bakıldığında: “ *Abacı, attar, berber, bezzaz, bıçakçı, börekçi, çakılcı, çiftçi çoban, çörekçi, çömlekçi, debbağ, demirci, değirmenci, habbaz, haffaf, hamal, helvacı, hırdavatçı, imalatçı, kalaycı, kestaneci, kuyumcu, külahçı, nalbant, pastacı, sahaf, sabbağ, sahtiyancı, tüccar* ” gibi mesleklerin varlığı görülmektedir.

Tablo: 2. 9. Tereke Sahiplerinin Meslekleri

Meslek	Müslüman	Gayrimüslim	Toplam
Abacı	X	1	1
Attar	1	X	1
Berber	1	X	1
Bezzaz	2	X	2
Bıçakçı	1	X	1
Börekçi	1	X	1
Çakılcı	1	X	1
Çiftçi	36	5	X
Çömlekçi	1	X	1
Çörekçi	1	X	1
Çoban	X	1	1
Debbağ	3	X	3
Değirmenci	1	X	1
Demirci/Baltacı	1	X	1
Habbaz (Ekmekci)	1	X	1
Haffaf (Ayakkabıcı)	4	X	4
Hammal	1	X	1
Helvacı	1	X	1
Hırdavatçı	1	X	1
İmalatçı	1	X	1
Kalaycı	1	X	1
Kestaneci	1	X	1

Kuyumcu	X	1	1
Külahçı	1	X	1
Nalbant	1	X	1
Postacı	1	X	1
Sahaf	1	X	1
Sabbağ (Boyacı)	1	X	1
Sahtiyancı	1	X	1
Tüccar	8	7	15
Toplam	75	15	90

Tablo:2.9’da verilen bilgilerden hareketle Müslümanların mesleklerine bakıldığında: Bir kişi attar, bir kişi berber, iki kişi bezzaz, bir kişi bıçakçı, bir kişi börekçi, bir kişi çakılcı, bir kişi çömlekçi, bir kişi çörekçi, üç kişi debbağ, bir kişi değirmenci, bir kişi demirci -baltacı, bir kişi habbaz (fırıncı), dört kişi haffaf, bir kişi hamal, bir kişi helvacı, bir kişi hırdavatçı, bir kişi imalatçı, bir kişi kalaycı, bir kişi kestaneci, bir kişi külahcı, bir kişi nalbant, bir kişi postacı, bir kişi sahaf, bir kişi sahtiyancı, sekiz kişinin ise tüccarlık yaptığı görülmektedir. Tereke kayıtlarında köylerde yaşayanların farklı meslekleri özellikle belirtilmemiş ise bunlar çiftçi olarak alınmışlardır. Bunların sayısı 26’sı erkek, 10’u kadın olmak üzere 36’dır.

Gayrimüslimlerin mesleklerine bakıldığında, bir kişi abacı, bir kişi çoban, bir kişi kuyumcu, yedi kişi tüccar, beş kişi ise çiftçidir.

Osmanlı şehirlerinde sürdürülen ekonomik faaliyetler sanayi ve ticaret alanında yoğunlaşmıştır. Her şehrsel yerleşmede, tarım dışı üretim örgütleri bulunmaktadır. Bu örgütler sadece o şehre değil, şehrin merkezliğini yaptığı bölgeye de hizmet etmektedir. Bazı şehirler hizmeti bölge dışına taşıyan yoğun üretimiyle ülke ekonomisine önemli katkıda bulunabilecek tarzda bir sanat kolunda uzmanlaşmışlardır. Bursa böylesi şehirlerin en açık örneğidir. İpekli tekstil sanayi ve bu tür malların ticareti tarihsel gelişim içinde Bursa’yı karakterize etmiştir (Ergenç, 2006:188).

Şehirlerde ticaret, endüstri ve benzeri işler ile uğraşan, köylü halkın ihtiyacı olan çeşitli tarım araç ve gereçleri ile günlük yaşam için gerekli olan malzemeleri üreten kesime esnaf ve zanaatkâr denilmektedir (Halaçoğlu, 1998:103). Tablo: 2.9'dan hareketle bakıldığında Bursa halkının gıda ihtiyacını karşılayan *ekmekçi (habbâz)*, *çörekçi*, *börekçi*, *helvacı*, yine buğday tanelerini un yapan *değirmenci*, çeşitli baharatlar satan ve ilaç imal eden *attar* bulunmaktadır. Terekelere yansıyan *demirci*, *baltacı*, *bıçakçı*, *kalaycı* esnafı dikkat çekmektedir. Bu esnaf grubu çeşitli madeni eşya yapımı ve bakır kap kaçağın kalaylanarak bakımını yapmışlardır. Yine tererekelere yansıyan bıçakçı esnafı ve bıçaklar Bursa bıçakçılığının tarihsel kökeninide göstermektedir. *Debbağ* ve *sahtiyancılar*, Bursa'nın deri işlemeciliğinde, *sebbağ (boyacı)*, *abacı*, *bezzaz*, *külahçı* esnafı tekstil üretiminde, *postalcı*, *haffaf (ayakkabıcı)* esnafı ayakkabı, mest, çizme ve benzeri ayak giysisi üretiminde şehrin sahip olduğu potansiyeli ortaya koymaktadır. *Nalcılar*, nal imalatı ve hayvanların nallanması alanında şehrin ihtiyacını karşılayan meslek guruplarından. Bunların dışında *berber*, *hamal*, *çoban* gündelik hayat içerisinde yer almış mesleklerdendir.

Osmanlı Bursa'sı denilince akla gelen meslek guruplarından birisi de tüccarlardır. Tüccar; Osmanlı devleti'nde ayrıcalıklı bir sınıf olarak, uzak yerlerden getirdiği malları kendi şehrinde satarken, ülke içinde topladığı malları da dışarıya satmak için götüren kişiler olarak (Ergenç, 2006:2012) veya üreticiden aldığı malı tüketiciye ulaştıran kişiler olarak tanımlanabilir. İncelenen defterde 15 tüccar bulunmaktadır. Bu tüccarlar içerisinde Bursalı olup farklı yerlere gidenler olduğu gibi, başka ülke ve şehirlerden gelenlerde bulunmaktadır. Bu durum 17. yüzyıl sonlarında şehrin ticari potansiyelini ortaya koymasından önemlidir.

Osmanlı esnafı ve tüccarı kendilerinin belirlediği ama devletin onayladığı bir takım kurallar çerçevesinde teşkilat çatısı altında faaliyetlerini yürütmüşlerdir (Başol-Kaya, 2017:32). Teşkilatın ana belirleyici faktörü üretim çeşididir. Din farklılığı çoğu zaman ayırt edici bir unsur olmamıştır (Başol-Kaya, 2017:32). Bununla birlikte Tablo:2.9'dan hareketle bakıldığında Müslüman esnaf, gıda, tekstil, dericilik, ayakkabıcılık alanında yoğunlaşırken, Gayrimüslim esnafın, tekstil ve kuyumculuk alanında çalıştıkları görülmektedir. Yine her iki gurubun da ticari alandaki yoğunluğu ticarete din ayırımının söz konusu olmadığına göstergesidir.

2.1.6. Tereke Sahiplerinin Medeni Durumları

Çalışmanın bu kısmında tereke sahiplerinin medeni durumları ele alınmıştır. Bu 447 terekenin 390'ı Müslümanlara, 57 tereke ise Gayrimüslimlere aittir.

Tablo: 2. 10. Tereke Sahiplerinin Medeni Durumları ve Eş Sayıları

Din	Cinsiyet	Evli			Dul	Bekâr	İkinci Kez Evli	Toplam
		1 Eşli	2 Eşli	3 Eşli				
Müslüman	Erkek	132	11	3	5	54	X	205
	Kadın	126	X	X	20	36	3	185
Gayrimüslim	Erkek	35	X	X	2	7	X	44
	Kadın	9	X	X	3	1	X	13
Toplam		302	11	3	30	98	3	447

Tablo: 2.10'da verilen bilgilerden hareketle, Müslümanlara ait 390 adet tereke kaydına bakıldığında 275 tereke sahibi evli (%70.51) dir. Bu 390 Müslüman tereke sahibinin 90'ı (% 23.07) ise bekârdır. 205 Müslüman erkeğin 146' sı (%71.21) evli, beşi dul olmak üzere 54'ü (% 26.34) ise bekârdır. Evli olan 146 Müslüman erkekten 132'si tek eşli (%90.41), 11'i (% 7.53) iki eşli, üç kişi (%2.05) ise üç eşlidir. Müslüman kadınlara ait 185 adet tereke kaydına bakıldığında 126'sı evli, 20'si dul ve 36'sının bekâr ve üç kadın ise ikinci kez evlenmiştir.

Gayrimüslimlere ait 57 tereke kaydına bakıldığında erkeklerden 35'i, kadınların ise dokuzu olmak üzere 44 kişi (% 77.19) evlidir. Yine erkeklerin ikisi dul, yedisi bekâr, kadınların üçü dul, biri ise bekârdır. Toplamda ise 57 tereke sahibinden 13'ü (%22.80) bekârdır. Gayrimüslim terekelerine bakıldığında çok eşliliğin olmadığı görülmektedir.

Osmanlı ailesi bir İslâm ailesi örneği olarak çok eşliliğin serbest olmasına rağmen, genellikle tek eşli bir mahiyet taşıdığı görülür (Düzbakar, 2010:91). Bununla birlikte çok eşlilik yadırganan bir durum değildir. Çok eşliliğin farklı nedenlerinin olduğu ve tek bir nedene dayanmadığı muhakkaktır. Bu nedenlerin başında çok eşlilikte çocuk sahibi olma ve nesebin devamı ön plana çıkmaktadır

Bursa’da yaygın olan tek eşli aile yapısıdır. Birden fazla evlilik yapanların sayısı 14 kişidir. 11 tereke sahibi iki eşli iken üç tereke sahibi ise üç eşlidir. Bu üç eşli olanlardan ilki Cami-i Kale Mahallesi’nden El-hac Ali bin Himmed’dir. Ali Efendi’nin üç kız ve bir erkek çocuğu vardır (BŞS. 6b). Bir diğer kişi Bursa kırsalında ikâmet etmiş olan El-hac Ağa unvanını kullanmış olan Mustafa ibn-i İbrahim’dir. 129600 akçelik bir serveti olan İbrahim’in dört kız dört erkek olmak üzere sekiz çocuğu vardır (BŞS. 52a). Üç eşli olan bir diğer tereke sahibi ise 255840 akçelik bir serveti olan ve helvacılık yapan El-hac Mustafa ibn-i İbrahim’dir. İbrahim’in üçü kız ve ikisi erkek beş çocuğu vardır (BŞS. 66b-67a).

Birden fazla evlilik yapan 14 tereke sahibinden altısı El-hac, ikisi ise El-hac ağa unvanını kullanmışlardır. Bu tereke sahiplerinin servetlerine bakıldığında en düşük muhallefât 3976 akçe (BŞS. 35a) iken en yüksek muhallefât ise 594240 akçedir (BŞS.6b). Çok eşli tereke sahiplerinin servet ağırlıkları 10000 akçe ile 100000 akçe arasında bulunmaktadır. Demirel’in Ankara için yaptığı araştırmada ifade ettiği gibi tek ve çok eşli grupların tereke miktarlarının bir birine yakın olması ve bu tür evliliğin yalnızca belirli gruplar içinde görülmediği sonucunu ortaya çıkarmaktadır (Demirel, 1991:951).

Birden fazla evlilik yapanların çocuk cinsiyetleri ve çocuk sayılarına bakıldığında; bir kişi yalnızca iki kız, bir kişi üç kız bir erkek, bir kişi yalnızca bir erkek, bir kişi yalnızca iki erkek, bir kişi bir kız, bir kişi dört kız dört erkek bir kişi bir kız bir erkek, bir kişi üç kız iki erkek, bir kişi bir kız iki erkek, bir kişi bir kız çocuk sahibi iken altı tereke sahibinin ise hiç çocukları bulunmamaktadır. Bu durum çok evliliğin temel nedeni olarak, Ömer Demirel’in 18. yüzyılın başı Ankara için(Demirel, 1991:951) ve Ömer Düzbakar’ın 17.yüzyıl sonu Bursa’sı için (Düzbakar, 2010:91) yaptıkları araştırmalarda benzer şekilde ortaya koydukları gibi, çocuk özellikle de erkek çocuk sahibi olmanın ana neden olduğunu tezini doğrulamaktadır.

2.1.7. Tereke Sahiplerinin Dinî Durumları

B153 nolu Bursa Şer'îye Sicil Defterinde 452 adet tereke kaydı bulunmaktadır. Bu defterde 447+1 =448 adet tereke kaydı incelenmiştir.

Tablo: 2. 11. Tereke Sahiplerinin Dini Durumlarına Göre Dağılımları

	Erkek	Kadın	Toplam	%
Müslüman	205	185	390+1= 391	% 87.27
Gayrimüslim	44	13	57	% 12.72
Toplam	249	198	448	%100

Tablo: 2.11’de verilen bilgilerden hareketle bakıldığında, bu tereke kayıtlarından 391 tanesi Müslümanlara, 57 tanesi ise Gayrimüslimlere aittir. Müslümanlara ait 391 terekenin 205’i erkek 185’i kadınlara aittir. Bir adet kayıta ise erkek ve kadın birlikte verilmiştir (BŞS, 9b / 1). Gayrimüslim 57 tereke sahibinin 44’ü erkek, 13’ü ise kadındır. Defterdeki terekelerin inanç durumlarına göre olarak dağılımına bakıldığında %87.27’si Müslüman iken %12.72’si ise Gayrimüslim olduğu görülmektedir.

Terekeler içerisinde Gayrimüslimlere ait %12.72’lik bir oranın olması, Osmanlı mahkemesinin tüm vatandaşlarına açık olduğunu ve Osmanlı hukukunun kapsayıcılığını göstermektedir.

2.2. TEREKE SAHİPLERİNİN EKONOMİK DURUMLARI

2.2.1. Tereke Sahiplerinin Mal Varlıkları

Çalışmanın bu bölümünde tereke sahiplerinin servetleri ve bu servetlerin kaynakları incelenmiştir. 448⁴ terekedeki toplam servet 15.652.155 akçedir. Bu serveti meydana getiren malları: Evler, bağ bahçeler, ev eşyaları, silahlar, kitaplar, ziynet eşyaları, hayvanlar, hayvan koşum takımları, tarım aletleri, tarımsal ürünler, işlenmiş gıda ürünleri, nakit paralar, alacaklar ve köleler oluşturmuştur.

Halil İncalcık Bursa'ya ait A.H 872-873 tarihli defteri incelerken tereke sahiplerini servetleri bakımından altı grup içerisinde incelemiştir (İncalcık,1996: 191-192). Yine aynı çalışmada 1000 akçe altında servet bırakanları fakir, 1000 ila 10000 akçe arasında servet bırakanları orta sınıf ve 10000 akçenin üzerinde servet bırakanları ise varlıklı olarak değerlendirmiştir (İncalcık, 1996: 191-192).

Tablo: 2.12. Servet Dağılımı

Servet Grupları (Akçe Olarak)	Kişi Sayısı	%
1000'den aşağı	20	4.46
1000-5000	128	28.57
5000-10000	69	15.40
10000-50000	163	36.38
50000-100000	33	7.36
100000'den yukarı	35	7.81

⁴ Tereke sahiplerine ait genel tereke toplamı hesaplanırken üç adet kayıt hesaplamasının dışında tutulmuştur. Bunlardan Kara Makri bint-i Papayani'ye ait 52 kuruş tutarındaki tereke kaydı (BŞS.90b/1), yine Veled-i Mizan Mahallesi'nden Halil bin Abdullah(BŞS.105b/1) ve Ahmed bin Abdalbaki(BŞS.106b/2) eşkıyalık yaptıkları için idam edilmiştir. Bu kişilere ait ikişer tereke kaydı bulunmaktadır. Bunlardan ilki memleketindeki mallarıdır. Bu mallar ailelerine kalmıştır. Diğer kayıt ise idam edildikleri yerde tutulmuştur. Bu kayıta yalnızca mallarının dökümü yapılmış ancak değerleri yazılmamıştır. Bu eşyaların kime teslim edildiğine dair kayıt bulunmamaktadır. Bu kayıtlar genel hesaplamanın dışında tutulmuştur. Yine Oğuz ve Saliha'ya ait kayıt birlikte tutulmuştur. Bu kayıttaki toplam veride kullanılmış ancak kadın ve erkeklerin terekeleri hesaplanırken değerlendirilmemiştir (BŞS. 9b/1). Yine Hatice bint-i El-hac Ömer'e ait tereke eşine kalmış ancak eşi kayıp olduğu için tereke beytümal tarafından koruma altına alınmıştır. Terekemiktari ve malzemelerinin değerleri fiyatlar yazılmamıştır (BŞS. 39a/1). Hatice Hanımın terekesi değerlendirmede 0 olarak kabul edilmiştir.

İnalcık'ın gruplandırmasına istinaden ve Tablo 2. 12'de verilen bilgilerden hareketle servet dağılımlarına bakıldığında; 1000'den aşağı servet bırakan 20 kişi (%4.46), 1000-5000 akçe arasında servet bırakan 128 kişi (% 28.57), 5000-10000 akçe arasında servet bırakan 69 kişi (%15.40), 10000-50000 akçe arasında servet bırakan 163 kişi (% 36.38), 50000-100000 akçe arasında servet bırakan 33 kişi (%7.36) ve 100000 akçeden fazla servet bırakanların sayısı ise 35 kişi olup % 7.81'lik bir orana denk gelmektedir.

Tablo: 2.13. Tereke Sahiplerinin Servet Dağılımına Göre Ekonomik Sınıf Yapısı

Akçe Miktarı	Sınıf	Tereke Sahibi	%
1000 akçeden aşağı	Fakir Sınıf	20	4.46
1000- 10000 akçe arası	Orta Sınıf	197	43.97
10000 akçeden yukarı	Varlıklı Sınıf	231	51.56

Halil İnalcık'ın değerlendirmesine istinaden B 153 nolu Bursa Şerhiye Sicilindeki verilere bakıldığında 20 tereke sahibinin 1000 akçeden aşağı servet bıraktığı görülmektedir. Bu 20 kişi fakir olarak, 1000 ila 10000 akçe arasında servet bırakan 197 kişi orta sınıf, 10.000 akçenin üstünde servet bırakan 231 kişi ise varlıklı olarak değerlendirilebilir. Yine tablo 2. 1'te verilen bilgilerden hareketle bakıldığında 1000 akçeden aşağı servet bırakan 20 kişi toplam oranın yaklaşık % 5'ini, 100.000 akçe üzeri servet bırakan 35 kişi ise toplam terekenin yaklaşık %8'ini oluştururken, servet dağılımının 1000 ila 5000 ve 10.000 ila 50.000 akçe arasında yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo:2.14. Müslim ve Gayrimüslimlerin Servet Dağılımı

Servet Grupları (Akçe Olarak)	Müslüman	%(390 Tereke)	Gayrimüslim	%(57 Tereke)
1000'den aşağı	19	4.87	1	1.75
1000-5000	119	30.51	9	15.78
5000-10000	63	16.15	6	10.52
10000-50000	134	34.35	29	50.87
50000-100000	27	6.92	5	8.77
100000'den yukarı	28	7.17	7	12.28

Müslümanlar ile Gayrimüslimlerin servet oranları karşılaştırıldığında, 390 tereke içerisinde Müslümanlardan 1000 akçe altında servet bırakan ve fakir kabul edilen 19 kişi (% 4.87) iken bu oran Gayrimüslimler arasında 57 tereke içerisinde bir kişidir (%1.75). 1000 ila 10000 akçe arası servet bırakan yani orta sınıf kabul edilenler, 390 Müslüman arasında 182 kişi (% 46.66) iken bu sayı Gayrimüslimlerde 15 (%26.31) kişidir. Yine 10000 akçe üzeri servet bırakan ve varlıklı sınıfı oluşturan gruba bakıldığında 390 Müslüman arasında 192 kişi (% 49.23) iken bu oran Gayrimüslimlerde 41 kişidir (% 71.92). Terekelerden elde edilen verilerden hareketle Müslümanlar arasında fakirlik oranı daha fazla iken (%4.87), Gayrimüslimler arasında bu oran daha azdır (%1.75). Müslümanlar arasında orta sınıf daha güçlü iken (% 46.66), bu sınıf Gayrimüslimler arasında zayıftır (%26.31). Tereke ve servet oranları karşılaştırıldığında Gayrimüslimlerin daha zengin olduğu ve varlıklı kesimin % 71.92 gibi yüksek bir orana sahip iken, Müslümanlar arasında ise varlıklı sınıf % 48.44'tür.

2.2.1.1.Müslümanların Mal Varlıkları

Servet bakımından Müslümanlara bakıldığında 390 adet terekedeki toplam servetin 12.696.885 akçe olduğu görülmektedir. Bu miktarın 8.399.128 akçesi (%66,15) Müslüman erkeklere ait iken, 4.297.757 akçesi ise (%33.84) Müslüman kadınlara aittir.

Tablo: 2.15. Müslüman Tereke Sahiplerinin Servetleri

	Kişi Sayısı	Servet Miktarı (Akçe)
Erkek	205	8.399.128
Kadın	185	4.297.757
Toplam	390	12.696.885

Tablo: 2.16: Müslüman Erkek ve Kadınların Ekonomik Sınıf Yapısı

Akçe Miktarı	Sınıf	Erkek	Kadın	Toplam
1000 akçeden aşağı	Fakir Sınıf	14	5	19
1000- 10.000 akçe arası	Orta Sınıf	81	101	182
10.000den yukarı	Varlıklı Sınıf	110	79	189

Tablo: 2.16'dan hareketle, 1000 akçenin altında servet bırakan ve fakir sınıf olanlara bakıldığında bunların on dördü erkek beşi ise kadındır. 1000 ila 10000 akçe arasında servet bırakan ve orta sınıf kabul edilen kesimin ise 81'i erkek 101'i kadındır. 10000 akçenin üstünde servet bırakan ve varlıklı sayılan sınıfın ise 100'u erkek 79'u ise kadındır. Bu sınıflamaya göre erkeklerde varlıklı sınıf, kadınlarda ise orta sınıfın daha fazla olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo: 2.17. Müslüman Erkek ve Kadınların Servet Dağılımı

Servet Grupları (Akçe Olarak)	Müslüman Erkek	Müslüman Kadın
1000'den aşağı	14	5
1000-5000	58	61
5000-10000	23	40
10000-50000	71	63
50000-100000	19	8
100000'den yukarı	20	8

Tablo:2.17'de verilen bilgilerden hareketle Müslümanların servet dağılımına bakıldığında: 1000 akçenin altında servete sahip olanların 14'ü erkek beşi kadın, 1000 ila 5000 akçe arası servet bırakanlardan 58'i erkek 61'i kadındır. Yine 5000 ila 10000 akçe arasında serveti olanların yirmi üçü erkek 40'ı kadın iken, 10000-50000 akçe arasında servet bırakanların ise 71'i erkek 63'ü kadındır. 50000 ila 100.000 akçe

arasında servet bırakanların ise 19'u erkek, sekizi kadın iken 100.000'den fazla servete sahip olanların ise 20'si erkek sekizi kadındır.

Erkeklerin serveti 10000 ila 50000 akçe arasında yoğunlaşırken, kadınların serveti ise 1000- 5000 (61 kişi), 10000- 50000 (63 kişi) aralıklarında yoğunlaşmaktadır.

Müslüman erkek ve kadınların servetleri toplamı 12.696.885 akçedir. Bu miktarın 8399128 (% 66,15) Müslüman erkeklere ait iken, 4.297.757 akçesi (%33.84) ise Müslüman kadınlara aittir. Verilere bakıldığında erkeklere nazaran kadınların daha az servete sahip oldukları görülmektedir. Bu durumda çeşitli etkenlerin söz konusu olduğu muhakkaktır. Bunlar içerisinde erkeklerin, çalışma koşullarının daha fazla olması, ticari işler, kendilerine kalan miras oranının fazla olması gibi durumlar sayılabılır.

Tablo: 2.18. Müslüman Erkek ve Kadınların Servet Kaynakları

Servet Kaynağı	Erkek		Kadın	
	Kişi Sayısı	Akçe	Kişi Sayısı	Akçe
Alacak	17	686629	7	317 000
Ev	70	950680	21	304920
Bağ Bahçe	45	756240	9	329600
Dükkân İşletme	5	54640	0	0
Nakit Para	53	429104	12	194114
Ziynet Eşyası	14	48619	53	1085203
Hayvan	48	247583	2	1482
Silah	47	64908	1	2600
Kitap ve Yazı Takımları	10	5392	1	80
Köle ve Cariyeler	3	105600	2	48000
Tarımsal Ürünler	33	141329	1	40
Keyif Verici Maddeler	5	6543	0	0
Mehir	0	0	103	283246

Müslüman erkeklere ait 205 terekedeki servetin toplam değeri 8.399.128 akçedir. Tablo: 2.18'den hareketle, Müslüman erkeklerin giysi ve ev eşyaları dışındaki servet kaynakları içerisinde: 17 kişinin alacağı, 70 kişinin evi, 45 kişinin bağ bahçesi, beş kişinin dükkân-işletmesi, 53 kişinin nakit parası, 14 kişinin ziynet eşyası, 48 kişinin hayvanı, 47 kişinin silahı, 10 kişinin kitap ve yazı takımları, üç kişinin köle ve cariyeleri, 33 kişinin tarımsal ürünleri ve beş kişinin terekesinde ise keyif verici maddeler bulunmaktadır.

Bu terekeler içerisinde en yüksek servet Burhanpaşa Mahallesinden Mustafa bin Mehmed bin El-hac İbrahim'e aittir. Bir tüccar olan Mustafa bin Mehmed bin El-hac İbrahim'in toplam serveti (8770.5 kuruş) 1.403.280 akçedir (BŞS. 30b/2). Mustafa bin Mehmed'in servet kaynaklarına bakıldığında, Bursa merkezdeki ev eşyaları, Nagur köyünde bulunan mülk çiftliğinde bulunan evi, eşyaları, hayvanları, bağı, bahçeleri, harman edilmiş tarım ürünleri, köleleri ve cariyeleri silahları, kürkleri, giysileri ile Mushaf-ı şerifi oluşturmaktadır. Mustafa Efendi ticaret amacıyla İran'a gitmiş ve dönüş yolunda Şebinkarahisar'da vefat etmiştir. Mehmed Efendi'nin ticaretle uğraşmasına rağmen tereke malları içerisinde ticari eşya ve nakit para kaydı bulunmaması ilginç bir durumdur.

En düşük servet ise Peştemalcılar Odaları denilen odalarda kalırken vefat eden Hişam bin Abdullah'a aittir. Baba isminden hareketle köle asıllı olabileceği düşünülen Hişam'ın toplam serveti 238 akçedir (BŞS 77b/3). Hişam'ın terekesine bakıldığında kavuk, sarık, pabuç ve diğer giysilerinin dışında herhangi bir değerli mal ve nakdinin olmadığı görülmektedir.

Müslüman kadınlara ait 185 tereke kaydında bulunan terekelerin toplamı 4.297.757 akçedir. Kadınların servet kaynaklarına bakıldığında Tablo: 2.18'deki verilere göre bakıldığında: Yedi hanımın 317 000 akçe alacağı, 21'inin 304920 akçe değerinde evi, dokuzunun 329600 akçe değerinde bağ- bahçesi, 12'sinin 194114 akçe nakit parası, 53'ünün 1085203 akçe değerinde ziynet eşyası, ikisinin 1482 akçe değerinde canlı hayvanı, birinin 2600 akçe değerinde silahı, birinin kitap ve yazı malzemesi, ikisinin 48000 akçe değerinde köle ve cariyesi, birinin tarımsal ürünü, 103'ünün 283246 akçe değerinde mehri bulunmaktadır. Müslüman kadınların servet kaynakları içerisinde ziynet eşyası, mehir, emlak, nakit ve alacak para dikkat çekmektedir.

Terekelerdeki bilgilerden hareketle Müslüman kadınlara bakıldığında, borç ve alacak ilişkilerinde buldukları, ev, bağ ve bahçe gibi gayrimenkul sahibi oldukları görülmektedir. Bu durum Osmanlı Devleti'nde en azından 17. Yüzyıl sonlarında Müslüman kadınların toplum içerisinde geri alana itilmediklerinin bir kanıtıdır. Yine bir diğer önemli noktada 185 kadından 103'ünün terekesinde bulunan mehir kaydıdır. Eğer koça eşinin mehrini ölmeden önce vermemiş ise ölümü sonrası terekesinden tahsil

edilmiştir. Bu yapı İslam hukukunun kadınların korunmasına gösterdiği önemi ortaya koymaktadır.

2.2.1.2. Gayrimüslimlerin Mal Varlıkları

Bursa'da Müslümanlar, Yahudiler ve Hıristiyanlar yaşamaktaydı (Karataş, 2009:11). Bursa Şerhiye Sicilleri birçok konuda olduğu gibi Gayrimüslimlerin sosyo ekonomik durumları hakkında da önemli bilgiler ihtiva etmektedir. Gayrimüslimlere ait 57 adet tereke kaydı değerlendirilmiştir. Bu terekelerdeki servetlerin toplam değeri 2.955.270 akçedir. Terekelerin dağılımına bakıldığında Gayrimüslim erkeklere ait 44 terekenin değeri 2.785.285 akçedir. Gayrimüslim kadınlara ait 13 terekede bulunan servetin toplamı ise 169985 akçedir.

Tablo: 2. 19. Gayrimüslim Erkek ve Kadınların Servet Kaynakları

Servet Kaynağı	Erkek		Kadın	
	Kişi Sayısı	Akçe	Kişi Sayısı	Akçe
Alacak	8	290 824	0	0
Ev	16	471360	1	4000
Bağ Bahçe	9	76000	0	0
Dükân İşletme	0	0	0	0
Nakit Para	9	105500	0	0
Ziyet Eşyası	5	39263	3	38710
Hayvan	6	160480	0	0
Silah	3	5900	0	0
Kitap ve Yazı Takımları	1	160	0	0
Köle ve Cariyeler	0	0	0	0
Tarımsal Ürünler	5	34200	0	0

Gayrimüslimlerin servet kaynakları içerisinde, alacak, ev, bağ bahçe, nakit para, ziyet eşyası, hayvan, silah, tarımsal ürünler, giysi ve ev eşyaları bulunmaktadır.

Gayrimüslimlerin servet kaynaklarında en büyük payı ev ve bağ bahçelerin oluşturduğu görülmektedir. 16'sı erkek biri kadın 17 Gayrimüslime ait 4.75.360 akçe değerinde ev, dokuz Gayrimüslime ait 76.000 akçe değerinde bağ ve bahçe bulunmaktadır. Gayrimüslimlerin servet kaynaklarından bir diğeri de alacaklarıdır. Sekiz Gayrimüslim erkeğin 29 kişiden 290824 akçe alacağı bulunmaktadır. Gayrimüslimlere ait servet kaynakları içerisinde nakit paralar bulunmaktadır. Dokuz Gayrimüslime ait 105500 akçe değerinde nakit para bulunmaktadır. Servet kaynakları içerisinde beşi erkek, üçü kadın sekiz Gayrimüslime ait 77973 akçe değerinde ziyet

eşyası, altı Gayrimüslim erkeğe ait 160480 akçe değerinde hayvan bulunmaktadır. Örnek olarak bakıldığında Hristo veled-i Lebno'nun 150 kuruş (24000 akçe) değerinde 90 adet sağmal koyunu vardır. Gayrimüslimlerin servet kaynakları içerisinde üç Gayrimüslime ait 5900 akçe değerinde silah bulunmaktadır. Beş Gayrimüslim ekeğin terekesinde ise 34200 akçe değerinde tarım ürünü bulunmaktadır.

Gayrimüslimler içerisinde en büyük servet, Karaağaç Mahallesinden Sarkis veled-i Agop'a aittir. Tüccar olan Agop'un toplam terekesi (4423 kuruş) 707680 akçedir (BŞS. 80b/3-81a/1). En düşük servet ise Hebkar bint-i Seba'ya aittir. Hebkar bint-i Seba'nın toplam serveti 965 akçedir (BŞS.8b/3).

Gayrimüslim terekelerinden hareketle Bursa örneğinde Osmanlı Devleti'nde Gayrimüslimlerin sosyo-ekonomik durumları hakkında değerlendirmeler yapmak mümkündür. İncelenen veriler göstermektedir ki Gayrimüslimler ekonomik olarak çeşitli alanlarda faaliyet gösterebilmişlerdir. Müslümanlar ile alış veriş, borç alıp verme, iş ortaklığı kurabilme gibi birçok faaliyette bulunabilmişlerdir. Serbest olarak ekonomik faaliyetlerde bulunabilmişler, vakıf kurabilmişler, Müslümanlar ile aynı loncada çalışabilmişler veya istedikleri takdirde kendi loncalarında mesleklerini icra edebilmişlerdir. Servet biriktirip bu servetlerini miras olarak bırakabilmişlerdir. Kısacası Gayrimüslimler Osmanlı toplumu içerisinde ötelenmiş ezilmiş bir kesim olmak bir tarafa toplumun imkânlarından faydalanabilmiş bir zümre olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2.2. Alacak ve Borç Durumları

Defterde bulunan terekelerin önemli bir kısmını alacak ve borçlar oluşturmaktadır. Terekeler yazılırken, kişisel eşyalar, gayrimenkuller, nakit ve alacaklar genel yekûn içerisinde hesaplanırken, borçlar ise minhâ'l ihrâç kısmında hesaplanmıştır.

Tablo: 2.20. Müslim ve Gayrimüslimlerin Alacak - Borç Miktarları

	Kişi Sayısı	Alacak ve Borç Miktarı
Alacaklı Kişi Sayısı	32	1.294.453
Alacağı Kişi Sayısı	93	
Borçlu Kişi Sayısı	97	6.201.759
Borçlu Olduğu Kişi Sayısı	256	
Toplam	478	7.496.212

Terekeler içerisindeki alacak miktarı 1.294.453 akçe iken, borç miktarı ise 6.201.759 akçedir.

2.2.2.1. Alacaklar

Terekelerde alacaklar genel yekûn içerisinde hesaplanmıştır. 32 kişinin terekesinde toplam 93 kişide 1.294.453 akçelik bir alacağı bulunmaktadır. Bu 32 kişinin toplam serveti 3.441.629 akçedir. Alacakların toplam servete oranı ise %37,61'dir. Terekesinde alacağı bulunan Müslüman ve Gayrimüslimler EK- 2 ve EK-3'te verilmiştir.

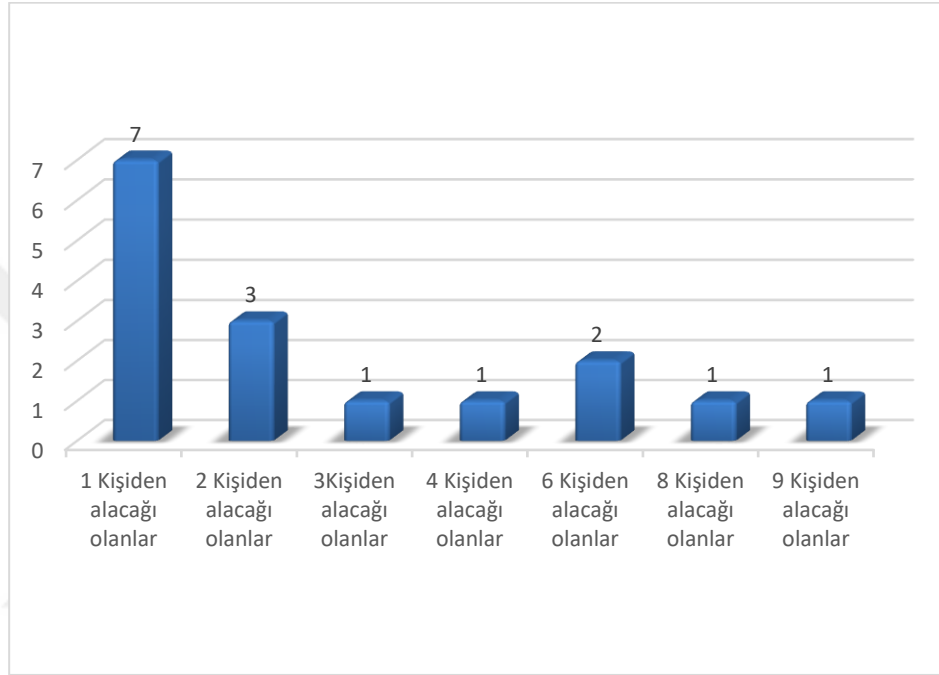
Tablo: 2. 21. Terekesinde Alacağı Olanlar ve Alacak Miktarları

Din	Alacaklı Erkek	Alacaklı Sayısı	Alacaklı Kadın	Alacaklı Sayısı	Toplam Alacak	Toplam Servet	Alacağın Toplam Servete Oranı
Müslüman	17	54	7	10	1 003 629	2 616 267	%38,36
Gayrimüslim	8	29	X	X	290 824	8 25 362	%35,23
Toplam	25	83	7	10	1 294 453	3 441 629	%37,61

Tablo: 2.21'den hareketle alacaklılara bakıldığında on yedisi erkek yedisi kadın yirmi dört Müslümanın terekesinde alacak kaydı bulunmaktadır. On yedi Müslüman erkeğin terekesinde 54 kişiden 686629 akçelik bir alacakları bulunmaktadır. Bu 17

kişinin toplam serveti 1.917.581 akçedir. Alacaklarının toplam servetlerine oranı ise % 37.61'dir.

Grafik:1. Alacağı Olan Müslüman Erkekler

Grafik: 1'den hareketle bakıldığında, Müslüman erkeklerden yedi tereke sahibinin birer kişiden, üç kişinin ikişer kişiden, bir kişinin üçer kişiden, bir kişinin dört kişiden, iki kişinin altı kişiden, bir kişinin sekiz kişiden alacağı bulunmakta iken bir kişinin ise dokuz kişiden alacağı bulunmaktadır.

Alacaklar, alacakların miktarları ve kişiler verilmişken terekelerde bu alacakların içeriği noktasında yeterince bilgi bulunmamaktadır. Bu konuda örneklere bakıldığında Mahmud bin Halil'in terekesinde buğday ve arpa karşılığı bir alacak bulunmaktadır (BŞS. 37b/2). Hamza bin İbrahim'in ise Babekoğlu isimli kişiden 10 adet sahtiyan karşılığında beş kuruş (800 akçe) alacağı bulunmaktadır.

Müslüman erkekler içerisinde maadi olarak en fazla alacağı olan Mahmud bin Ahmed isimli kişidir. Mahmud Efendi'nin sekiz kişiden 240.000 akçelik bir alacağı bulunmaktadır. 262320 akçelik bir serveti bulunan Mahmud Efendi'nin alacağı toplam servetinin %91,49 gibi yüksek bir oranını oluşturmaktadır (BŞS. 64a).

Tablo: 2.22. Mahmud bin Ahmed'in Alacaklı Olduğu Kişiler ve Borç Miktarları

Borçlunun ismi	Unvanı/ Mesleği	Dini	Borç miktarı
Ahmed	El-hac	İslam	5 kuruş
Ahmed	El-hac	İslam	805 kuruş
Hüseyin Dede	Peştemalci	İslam	143 kuruş
Abdurrahman	İmam	İslam	50 kuruş
Ali	İmam/ Efendi	İslam	230 kuruş
Receb Dede	Kayyım	İslam	17 kuruş
Mehmed	Efendi/ Eğercizâde	İslam	100 kuruş
Mehmed Dede	Müezzin	İslam	150 kuruş
Toplam			1500 kuruş(240000akçe)

Tablo 2.22'den hareketle bakıldığında Mahmud Efendi'nin alacaklarının kaynağı verilmemiştir. Bununla birlikte Mahmud Efendi'ye borcu olanların tamamı Müslümandır ve bu sekiz kişiden beşinin din adamı, bir kişinin peştemalci, iki kişinin ise El-hac unvanını kullandığı görülmektedir.

Mahmud Efendi'yle ilgili kayıta El-hac şeyh unvanını kullandığı ve hac yolunda vefat ettiğini bilgisi bulunmaktadır. Mirasçı olarak bir oğlu ve iki kızı vardır. Mesleği bilinmemektedir. Terekesi içerisinde birkaç parça sade giysiye sahiptir. Ev, bağ, bahçe, hayvan, ticari mal, silah, kitap gibi maddi değeri olan malzeme bulunmamaktadır. Tüm serveti neredeyse nakit ve nakit alacaklarından oluşmaktadır. Yine bu paranın büyük bir kısmının din adamları ağırlıklı olarak borç verilmesi, din adamlarının birbirlerine olan desteklerini ve sadece manevi alanda değil aynı zamanda ekonomik güçlerinin de göstergesi olabilir.

Terekesinde alacağı olan Müslüman kadın sayısı yedidir. Bu Müslüman kadınların terekesinde 10 kişiden 317.000 akçelik bir alacak bulunmaktadır. Bu yedi Müslüman kadının toplam terekesi 698686 akçedir. Kadınların alacakları toplam servetlerinin % 45.37 gibi yüksek bir orana karşılık gelmektedir.

Müslüman kadınların alacaklı olan kişilerin dağılımına bakıldığında altı tereke sahibi kadının birer kişiden, bir kadının ise beş kişiden alacağı bulunmaktadır.

Terekesinde en fazla alacağı olan Saliha bint-i Abdurrahman bin Abdullah isimli hanımdır. Saliha Hanım'ın eşinden 1600 akçelik (10 kuruş) mihiri dışında sebebi yazılmamış olmakla birlikte 91200 akçe (570 kuruş) ve 68 800 akçelik (430 kuruş) ve toplam olarak 160 000 akçe değerinde iki ayrı nakit alacağı bulunmaktadır (BŞS. 68b/- 69a/1).

Müslümanlar içerisinde alacağı olan kadınlardan birisi de Sahra nahiyesine bağlı Ahi köyünde yaşayan Mihriman bint-i Hayreddin isimli hanımdır. Mihriman Hanım'ın beş kişiden 2080 akçelik bir alacağı bulunmakta ancak alacakların sebepleri belirtilmemektedir.

Terekesinde alacak bulunan Gayrimüslimlerin sayısı sekiz kişi olup bunların tamamı erkektir. Gayrimüslim kadın terekelerinde alacak bulunmamaktadır. Terekesinde alacağı bulunan bu sekiz kişinin 29 kişiden toplam alacağı 290 824 akçedir. Yine bu sekiz kişinin toplam serveti ise 825 362 akçedir. Gayrimüslim alacaklı sayısının toplam alacakları servetlerinin % 35,23 lük bir kısmını oluşturmaktadır. Terekesinde en fazla alacağı olan Gayrimüslim Filip Veled-i Katoşi? isimli kişidir. Filip'in üç kişiden toplam 124640 akçelik bir alacağı bulunmaktadır. Bu para Filip'in 258080 akçelik servetinin % 48,29 gibi yüksek bir oranını oluşturmaktadır (BŞS. 102b/1).

Yine terekesinde alacağı olan bir diğer kişi ise Balıkpazarı Mahallesinde ikamet eden Agop veled-i Avran isimli Gayrimüslimdir. Agop'un dokuz kişiden 17120 akçelik bir alacağı bulunmaktadır. Bu miktar 25360 akçelik bir servete sahip olan Agop'un toplam servetinin % 67,50 gibi yüksek bir oranına denk gelmektedir (BŞS. 30a/2). Bu bilgidен hareketle Filip ve Agop'un tefecilik yapmış olabilecekleri düşünülebilir.

2.2.2.2. Borçlar

Dini olarak İslam âlimleri ölünün borçlarını Allah hakkı ve kul hakkı olmak üzere ikiye ayırmışlardır (Karaman, 1985: 175). Kul hakkı borçları, alacaklısı insan olan borçlardır. Bunlar mal borcu ve zimmet borcu diye ikiye ayrılır. Mal borcu bazı

malların verilmesi ile ödenen borçlardır (Karaman, 1985: 175). Zimmet borcu ise para veya emsali çarşı pazarda olan mal ile ödenen borçlardır. (Karaman, 1985:175).

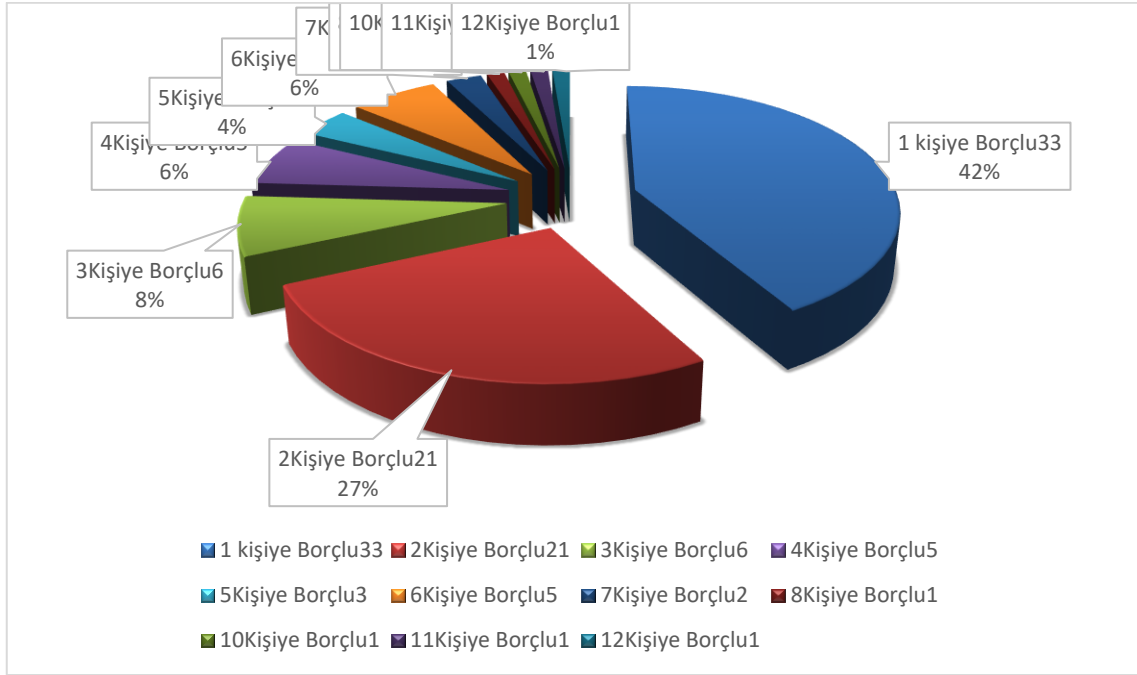
Terekesinde borç bulunanların sayısı 97 kişidir. Bu 97 kişinin 81'i Müslüman 16'sı ise Gayrimüslimdir. Bu 97 kişinin 256 kişiye 6.201.759 akçelik borçları bulunmaktadır. Bu miktar 7.062.842 akçelik toplam servetlerinin % 87.80' lik bir kısmını oluşturmaktadır.

Terekesinde borç kaydı bulunanlar Müslüman ve Gayrimüslimler EK- 4 ve EK- 5' te verilmiştir.

Tablo: 2. 23. Terekesinde Borç Bulunanlar ve Borç Miktarları

Din	Borçlu Erkek	Borç Sayısı	Borçlu Kadın	Borç Sayısı	Toplam Borç	Toplam Servet	Borcun Toplam Servete Oranı
Müslüman	65	188	16	23	4 845 109	5.707.718	%84.88
Gayrimüslim	14	43	2	2	1 356 650	1 355 124	-
Toplam	79	231	18	25	6 201 759	7.062.842	%87,80

Tablo 2.23'deki verilere bakıldığında, toplam 81 Müslümanın terekesinde borç kaydı bulunduğu görülmektedir. Bu 81 Müslümandan 65'i erkek 16'sı ise kadındır. Müslüman 65 erkeğin 188, 16 Müslüman kadının ise 23 kişiye borcu bulunmaktadır. Bu 81 Müslümanın toplam 211 kişiye olan borcun miktarı 4 845 109 akçedir. Bu 81 borçlu Müslümanın toplam servetleri ise 5.707.718 akçedir. Borcun toplam servete oranı ise % 84.88 gibi yüksek bir meblağdır.

Grafik 2: Müslümanların Borçlu Oldukları Kişi Sayıları

Grafik 2’de verilen bilgilere bakıldığında: 33 (% 42) kişi birer kişiye, 21 kişi (%27) ikişer kişiye borcu bulunmaktadır. Altı kişi (%8) üçer kişiye, beş kişi (% 6) dörder kişiye, üç kişi (%4) beşer kişiye, beş kişi (%6) altışar kişiye, iki kişi (%4) yedişer kişiye, bir kişi sekiz kişiye, bir kişi 10 kişiye, bir kişi 11 kişiye ve yine bir kişinin 12 kişiye borcu olduğu görülmektedir. Bu bilgilerden hareketle tereke sahiplerinin büyük bir kısmının bir veya iki kişiye borçlu iken, 10 kişinin üzerinde borcu olanların sayısı ise üçtür.

Terekelerde bulunan tüm borçların içeriğiyle ilgili olarak çok az belgede yeterince ayrıntılı bilgi bulunmaktadır. Borç içeriklerine bakıldığında, tereke sahiplerinin kişilere ve vakıflara borçlarının olduğu görülmektedir. Kişilerle ilgili borçlarda: Abdullah ibn-i Mehmed’in kalay borcu (BŞS/14b), İsmail bin Abdurrahman’ın 1520 akçelik bargir kirası borcu, Mahmud bin Halil’in 720 akçelik hane kira borcu (BŞS/37b), Osman’ın 500 akçelik borcunun bir kısmını oda kirası oluşturmaktadır (BŞS/40a). Ahmed Efendi’nin 800 akçelik borcunun üç kuruşluk kısmı İbrahim Ağa isimli kişiye olduğu öğrenilmekte ancak borcun içeriği belirtilmemektedir. Yine borçlar içerisinde dokuz adet vakfa borç kaydı bulunmaktadır.

Bu kayıtlarda borcun tamamının veya bir kısmının mahalle vakfına olduğu görülmektedir.

Terekesinde borç bulunan Gayrimüslimlerin sayısı 16 kişidir. Bu 16 kişinin 14'ü erkek, ikisi ise kadındır. 14 kişinin 43 kişiye, iki kadının ise iki kişiye borcu bulunmaktadır. Gayrimüslim erkekler içerisinde altı kişinin birer kişiye borcu bulunurken birden fazla kişiye borcu bulunanların sayısı ise sekizdir. Terekesinde borcu olan 16 Gayrimüslimin toplam borcu 1.356.650 akçe, toplam servetleri ise 1.355.124 akçedir. Gayrimüslimlerin toplam borçları toplam servetlerinden 1526 akçe fazladır. Gayrimüslimler içerisinde en fazla borcu bulunan Sarkis veled-i Agop'tur. Ticaretle uğraşan Sarkis'in 12 kişiye borcu bulunmaktadır. Borcun karşılığı belirtilmemiş olmakla birlikte, borçlu bulunduğu kişiler içerisinde hem Müslüman hem de Gayrimüslimlerin olduğu görülmektedir. Sarkis'in toplam serveti 707680 akçe iken, toplam borcu ise 886400 akçedir. Sarkis'in borcu servetinden fazla olduğu için mirasçılara bir pay kalmamıştır (BŞS/80b-81a).

Borç ilişkilerine bakıldığında hem Müslümanlarda, hem de Gayrimüslimlerde, borçların büyük bir kısmının bir veya iki kişiye yapıldığı görülmektedir. Müslüman borçlarında oda ve benzeri kira borçları ile vakfa olan borçlar dikkat çekmektedir. Vakıf borçlarının içeriği yazılmamış olmakla birlikte para borcu olduğu düşünülebilir. Yine borçlarla ilgili bir diğer hususta hem Müslüman hem de Gayrimüslimlerde karşılıklı olarak borçların olduğu görülmektedir. Bu durum Müslim Gayrimüslimler arasında borç para alış verişi, ticari ve şahsi ilişkilerin boyutunu göstermesi bakımından önemlidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEREKEYİ OLUŞTURAN VE MİRASA KONU OLAN MALLAR

3.1. GAYRİMENKULLER

Çalışmanın bu kısmında Müslüman ve Gayrimüslimlere ait gayrimenkuller değerlendirilmiştir. Tereke sahiplerinin varlıklarını oluşturan gayrimenkuller içerisinde evler, dükkânlar, bağ ve bahçeler bulunmaktadır.

Tablo: 3. 1. Müslüman ve Gayrimüslimlerin Gayrimenkulleri

Gayrimenkuller	Müslüman				Gayrimüslim			
	Erkek		Kadın		Erkek		Kadın	
	Kişi Sayısı	Akçe Değeri	Kişi Sayısı	Akçe Değeri	Kişi Sayısı	Akçe Değeri	Kişi Sayısı	Akçe Değeri
Ev	70	950680	21	304920	16	471360	1	4000
Bağ- Bahçe	45	756240	9	329600	9	76000	0	0
Dükkân -İşletme	5	54640	0	0	0	0	0	0
Toplam	120	1.761.560	30	634520	25	547360	1	4000

Terekeler içerisinde 91'i Müslüman 17'si Gayrimüslim 108 kişinin terekesinde ev, 54'ü Müslim dokuzu Gayrimüslim 63 kişinin terekesinde bağ- bahçe, beş kişinin terekesinde ise dükkân ve işletme bulunmaktadır. Terekelerdeki gayrimenkullerin tutarı 2.947.440 akçedir.

3.1.1. Evler

İnsanlar yaratılışlarından itibaren barınma yeri olarak, en basit mağaradan özenli yapılmış saraylar gibi birçok farklı meskenleri kullanmışlardır. Toplumların yaşadıkları coğrafyalar, inanç ve kültürleri yaşadıkları meskenleri de etkilemiştir.

Osmanlı ev mimarisine bakıldığında temel barınma ihtiyacının yanında evin bulunduğu coğrafya ve inanç sisteminin (mahremiyet kavramı) mimariyi etkilediği söylenebilir. Genel anlamda Osmanlı ev mimarisinin İstanbul merkezli ve merkezin

yayıma alanı içerisinde yer alan tek tip bir özellik gösterdiği iddia edilmektedir (Akın, 1995: 509).

Tereke defterleri sosyal yapının birçok alanında olduğu gibi meskenler hakkında da bize önemli bilgiler sunmaktadır. Bununla birlikte tereke defterlerinde daha çok mirasa konu olan malların adet ve fiyatlarının yazılması terekede ismi geçen meskenlerin ayrıntılarının bulunmaması, bu konuda tereke verileri aracılığı ile yapılacak incelemeleri sınırlayabilmektedir. Bursa evleri, genellikle bir veya iki katlı olup duvarlarla çevrili avlular içerisinde inşa edilmişlerdir (Metin, 2014: 359). Bursa Şeriyeye Sicil belgelerinden hareketle, tereke sahiplerinin mesken türü, bunların yeri, müştemilatı, samanlık, ahır, bahçe, su kuyusu gibi bilgilere, en önemlisi de bunların değerlerine ulaşmak mümkündür.

Tablo: 3.2. Mesken Sahiplerinin Din ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Din	Erkek	Kadın	Toplam
Müslüman	70	21	91
Gayrimüslim	16	1	17
Toplam	86	22	108

B 153 nolu defterde 108 tereke sahibine ait 111 adet mesken ve mesken eklentisinin terekelerde kayıtlı olduğu görülmektedir. 108 kişiden 91'i Müslümandır. Müslümanlardan 70'i erkek, 21'i ise kadındır. Bu 91 Müslümana ait 97 adet mesken kaydı bulunmaktadır. Terekesinde mesken kaydı bulunan Gayrimüslim sayısı ise 16'sı erkek, biri kadın olmak üzere 17 kişidir.

Tablo: 3. 3. Ev ve Meskenler

Mesken	Adet
Menzil	89
Nısf Menzil	15
Menzil 1 hisse	1
Menzil 1/4 hisse	1
Menzil-Ahır-Samanlık	1
Harap Menzil	1
Beyt-i âli	1
Mülk Hâne	1
Bir bab tahtani oda	1
Toplam	111

Tablo 3.3' te verilen bilgilere bakıldığında ev ve meskenle ilgili olarak: *Menzil*, *nısf menzil*, *menzil hisse*, *harap menzil*, *beyt-i âli*, *mülk hane* ve *tahtani oda* olmak üzere on bir farklı kavram bulunmaktadır. Bunlardan, 89 *menzil*, 15 *nısf menzil*, bir menzil hissesi, 1/4 menzil hissesi, bir adet *menzil ahır samanlık*, bir adet *harap menzil*, bir adet *beyt-i âli*, bir adet *mülk hane* ve bir adet de *tahtani oda* bulunmaktadır.

111 adet mesken ve müştemilatının akçe olarak değeri 1.698.960 akçedir. Bunlar içerisinde en yüksek değerdeki mesken, Karaağaç Mahallesinden Sarkis veled-i Agop'a aittir. 707680 değerinde serveti olan Sarkis'in 112000 akçe değerinde bir *mülk menzili* bulunmaktadır (BŞS. 80b-81a).

En düşük fiyatlı meskenler ise 1000 akçe değerindeki üç meskendir. Bunlar Ahmed bin Abdullah (BŞS.36b), Abdurrahman bin Mehmed (BŞS. 49b) ve Adilhan bint-i Mustafa'ya aittir (BŞS.73b). B 153 Nolu Bursa Şeriyeye Sicil Defterinde tereke sahiplerinin sahip oldukları mülkler ve değerleriyle ilgili ayrıntılı bir tablo EK- 6'da yer almaktadır.

Bursa merkez ve köylerinde ikamet eden 194 Müslüman erkekten 70'inin (%36.08), 185 Müslüman kadından 21'inin (%11.35) terekesine mesken kaydı bulunmaktadır. Yine Gayrimüslim 39 erkekten 16'sının (%41.02), 13 kadından birinin (% 7.69) terekesinde mesken kaydı yer almaktadır.

Sonuç olarak Müslümanlarda kayıtlara yansıyan ev sahipliği oranı erkeklerde %36,08, Müslüman kadınlarda %11,35; Gayrimüslim erkeklerde % 41.02, kadınlarda ise %7.69 olduğu görülmektedir. Terekelere bakıldığında ev sahibi oranının düşük olduğu ve birçok tereke kaydında ev bulunmadığı görülmektedir. Tereke kayıtlarındaki hassasiyet dikkate alındığında evlerin mirastan kaçırılmış olması mümkün değildir. Ancak tereke sahibinin kirada oturmuş olması, çocuk olması, evin anne veya babaya ait olması, bir evde farklı aile bireylerinin birlikte kalması, evin aile büyüklerine ait olması, bazı tereke sahiplerinin bekar olması han ve odalarda kalmış olmalarının bu duruma neden olduğu düşünülebilir.

3.1.2. Dükkân ve İşletmeler

B 153 nolu Bursa Şeriyeye Sicil Defteri'nde beş kişiye ait dört adet dükkân ve iki adet işletme kaydı bulunmaktadır. Kayıtlarda verilen bilgilere göre bu işletmelerin tamamının veya hisselerinin bir kısmının Müslümanlara ait olduğu görülmektedir.

Tablo: 3.4. Dükkân ve İşletme Sahipleri

BŞS.	Tereke Sahibi	Dükkân	Miktarı	Dükkânın Mevkii	Değeri (Akçe)
19a	Ömer bin Hasan	Bıçakçı	1	X	4000
46a	Mustafa Dede ibn-i Veli	Dükkân	1/2	Campazarı	3200
		Dükkân	1	X	3200
73a/2	Topal Receb bin Mustafa bin Ahmed	Hamam ⁵	Hisse	X	1040
84b/3	Süleyman bin Abdullah	Harap Debbag Dükkânı	1	X	11200
116a/3	Mehmed bin Mehmed	Değirmen	1/2	Tatarlar Çarşısı Yakınında	32000

Tablo 3.4'de verilen bilgilerden hareketle, dükkân ve işletmelere bakıldığında: 4000 akçe değerinde bir adet bıçakçı dükkânı, 3200 akçe değerinde yarım dükkân hissesi, 3200 akçe değerinde bir dükkân, 1040 akçe değerinde hamam hissesi, 11200 akçe değerinde bir harap debbag dükkânı ve 32000 akçe değerinde yarım hisse

⁵ Gazi Hüdevendigâr Vakfı topraklarında olan hamamda hisse.

değirmen kaydı bulunduğu görülmektedir. Dükkânların toplam değeri 54640 akçedir. Bu taşınmazlar içerisinde en yüksek değere sahip olan, Mehmed bin Mehmed'e ait olan Tatarlar Çarşısı yakınında bulunan ½ değirmen hissesidir. Bu işletmenin ½ kısmının değeri 32000 akçedir (BŞS. 116a/3).

En düşük değerli işletme ise Receb bin Mustafa bin Ahmed'e ait olan hamam hissesidir. Miktarı verilmemiş olmakla birlikte hamam hissesinin değeri 1040 akçedir (BŞS. 73a/2).

Dükkânlar içerisinde en pahalısı olan Süleyman bin Abdullah'a ait olan 11200 akçe değerindeki bir adet harap debbağ dükkânı (84b/3), en ucuzu ise Mustafa Dede ibn-i Veli'ye ait olan biri Campazarı denilen mevkide bulunan ½ dükkân hissesi bir diğeri ise aynı kişiye ait olan yeri belirtilmemiş olan 3200 akçe değerindeki dükkân ve dükkân hisseleridir.

3.1.3. Bağlar ve Bahçeler

Gayrimenkuller içerisinde ev, işletme ve dükkânla birlikte 63 (%14.09) tereke sahibine ait 129 adet bağ ve bahçe kaydı bulunmaktadır. Tabo:3.5'ten hareketle bakıldığında, bağ ve bahçelerin 45'i erkek dokuzu ise kadın olmak üzere 54'ü Müslümanlara, dokuz adet bağ ve bahçe ise Gayrimüslim erkeklere aittir. Bağ ve bahçelerin toplam değeri 1.155.440 akçedir.

Tablo: 3. 5. Bağ ve Bahçelerin Din ve Cinsiyete Göre Dağılımı

	Erkek	Kadın	Toplam
Müslüman	45	9	54
Gayrimüslim	9	X	9
Toplam	54	9	63

Bağ ve bahçelerle ilgili olarak; *hadika, mülk hadika, kestane hadika, dut hadika, mülk dut hadika, nar hadika, zeytin hadika, harap hadika, hadika ifraz (ayrılmış bahçe), karaburçak hadika, bağ, mülk bağ, taşlıca bağ, bağ hisse, harap bağ, bahçe, mülk bahçe, goruklu bahçe, kirazlık, bağ-bahçe-hadika, koru* kelimeleri geçmektedir.

Tablo: 3. 6. Bağ ve Bahçe Türleri

Gayrimenkul Cinsi	Adet/Miktar
Hadika	26
Mülk Hadika	16
Kestane Hadika	12
Dut Hadika	5
Mülk Dut Hadika	3
Nar Hadika	1
Zeytin Hadika	1
Harap Hadika	2
Hadika İfraz	1
Kara Burçak Hadika	1
Bağ	19
Mülk Bağ	25
Taşlıca Bağ	1
Bağ Hisse	1
Harap Bağ	2
Bahçe	3
Mülk Bahçe	4
Goruklu Bahçe	2
Kirazlık	1
Bağ-Bahçe-Hadika	2
Koru	1
Toplam	129

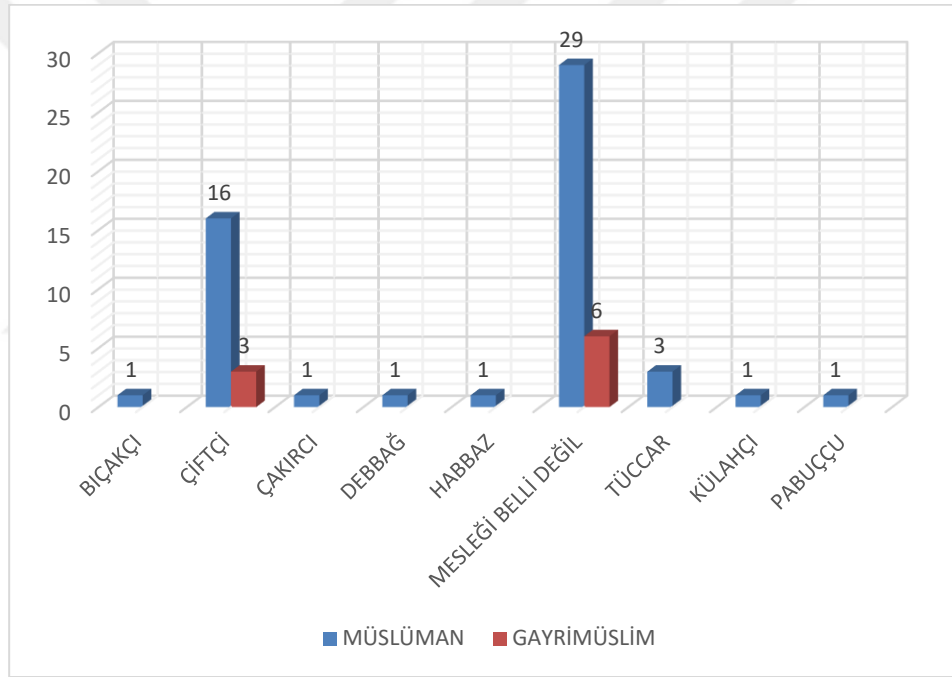
Hadika etrafı duvarla çevrili ağaçlı, suyu bol bahçedir (Devellioğlu, 2007:369). Kayıtlarda 26 adet hadika, 16 adet mülk hadika, 12 adet kestane hadika, beş adet dut hadika, üç adet mülk dut hadika, bir adet nar hadika, bir adet zeytin hadika, iki adet harap hadika, bir ifraz hadika (ayrılmış bahçe), bir adette karaburak hadika kaydı bulunmaktadır.

Bahçe bir evin yanında veya yakın bir mevkide bulunan yerdir. Bahçeler evin yanında günlük yaşamın geçtiği yerler olabildiği gibi evin ihtiyacı olan çeşitli sebzelerin yetiştirilmesinde de kullanılan küçük arazilerdir. Bahçe olarak 12 kayıt bulunmaktadır. Bunlar: Üç adet bahçe, dört adet mülk bahçe, iki adet goruklu bahçedir.

Kayıtlarda geçen önemli bir gayrimenkul de bağlardır. Bağlar içerisinde çeşitli meyve ağaçlarının bulunduğu büyük bahçelerdir. Bağlarla ilgili olarak 47 adet kayıt bulunmaktadır. Bunlar içerisinde, 19 adet bağ, 25 adet mülk bağ, bir adet taşlıca bağ, bir adet bağ hisse, bir adette harap bağ yer almaktadır.

Hadika, bağ ve bahçelerin dışında, bir adet kirazlık ve bir adet kuru olup, yine iki adet kayıta ise bağ, bahçe ve hadika birlikte yazılmıştır. Bu bağ ve bahçeler 17. yüzyıl sonlarında Bursa ve çevresinin tarımsal üretim kaynaklarını, üretim türlerini ve üretilen ürünleri de belgelemektedir.

Grafik 3: Bağ ve Bahçe Sahiplerinin Mesleki Dağılımı

Grafik 3'te verilen bilgilerden hareketle bakıldığında terekisinde bağ- bahçe bulunan Müslümanlardan bir kişi bıçakçı, bir kişi çakırcı, bir kişi debbağ, bir kişi habbaz (fırıncı), bir kişi külahçı, bir kişi pabuççu, 16 kişi çiftçi, üç kişi tüccar, 29 kişinin ise mesleği belli değildir.

Bağ ve bahçe sahibi Müslümanlardan, 16 kişi çiftçidir. Bunlardan Aksu nahiyesi Cumalıkızık köyünde yaşamış olan, Halil Hilmi El-hac Hüseyin'in iki adet kestane bahçesi ile iki adet bahçesi bulunmaktadır. Yine Aksu nahiyesi Derekızık köyünden,

İsmail bin Abdülbaki'nin terekesinde ise, üç adet hadika, bir adet nar hadika, bir adet dut hadika, bir adet taşlıca bağ ile bir adet bağ hissesi bulunmaktadır.

Defterdeki en düşük bağ-bahçe (hadika) fiyatı, Osman bin Mustafa'ya ait 400 akçe değerindeki harap bağıdır. En yüksek fiyat ise Asiye bint-i Mehmed isimli kadına ait 144 000 akçe değerindeki hadikadır (BŞS. 77b). Defterinde bulunan bağ, bahçe ve hadikaların toplu listesi ve akçe olarak değerleri EK-7'de verilmiştir.

Tablo 3.5'te verilen bilgilerden hareketle bakıldığında; Gayrimüslimlere ait dokuz tereke kaydında 15 adet bağ ve bahçe bulunmaktadır. Terekesinde bağ bahçe bulunan Gayrimüslimlerin tamamı erkek olup, mesleklerine bakıldığında, üç kişi çiftçi iken altı kişinin mesleği ise bilinmemektedir. Gayrimüslim terekeleri içerisinde en pahalı olan Hoca Mehmed Karamani Mahallesinde oturan Manuk veled-i Agop'a ait olup Semerhane köyünde bulunan 20.000 akçe değerindeki mülk bahçedir (BŞS. 22b). En düşük fiyatlı olan ise Erkol veled-i Sefer ve Yakup veled-i Esfer'e ait olan yarımşar hisselik bahçelerdir.

Müslüman ve Gayrimüslim terekelerinde bağ ve bahçelerle ilgili terimlere bakıldığında karşılıklarının bazen tam açık olmadığı düşünülmektedir. Bahçe ve hadika aynı anlamı karşılamakta mıdır veya hadika ve mülk hadika farklı olan kavramlar mıdır yoksa aynı anlamı mı taşımaktadır? Bu durum terekelerde tam olarak açıklanmamıştır. Bununla birlikte verilen bilgilerden hareketle bakıldığında 17. yüzyıl Bursa tarımıyla ilgili önemli bilgilere ulaşılabilmektedir. Bunlar içerisinde *dut*, *nar*, *zeytin*, *kiraz* ve *kestane* ağaçlarının bulunduğu bağ ve bahçeler dikkat çekmektedir. Bunların hem gündelik ihtiyaç hem de ticari ve sanayi amaçlı oldukları düşünülebilir. Bursa bağ ve bahçelerinden elde edilen ürünler Bursa halkının beslenmesinde olduğu gibi çevre kentler özellikle de mide kent kabul edilen İstanbul'un iâşesi içinde önem arz etmekteydi(Çiftçi, 2004:156). Yine ayrıca Bursa'dan saray kileri için Hassa Harç Eminliği vasıtasıyla 16.yüzyılda incir, kavun, şeftali, elma ve alıç, 17. yüzyılda ise, karpuz, armut, kestane, nar ve nar şebeti gönderiliyordu(Bilgin, 2006:157-159). Bu durum Bursa'nın İstanbul gibi dev bir kentin ihtiyaçlarını karşılama yönünde büyük bir potansiyele sahip olması ile ilgilidir(Çiftçi,2004:156).

Bursa'nın ipek üretimindeki yeri, ipek böceğinin yetişmesi için dut ağaçlarının üretim ve korunmasını daha da önemli kılmıştır. Terekelerde geçen dut ağaçlarının bulunduğu bahçe kayıtları bu durumu kanıtlamaktadır.

Bağ ve bahçelerle ilgili olarak dikkat çeken bir diğer husus da şehir ve köy bağlantısıdır. Tereke sahiplerine bakıldığında ikamet yerleri şehir olduğu halde köylerde bağ ve bahçesi olanlar bulunmaktadır. Bu durum nasıl açıklanmalıdır? Köyden şehre göç etmiş olanlar köyle olan bağılıklarını mı devam ettirmektedirler? Yoksa şehirde yaşayanlar köylerden edindikleri mülklere mi sahiptirler?

Bursa merkez mahallelerinde ikamet eden 21 Müslüman tereke sahibinin köylerde 39 adet bağ ve bahçeye sahip oldukları görülmektedir. Gayrimüslim dört tereke sahibinin terekesinde beş adet bağ ve bahçe bulunmaktadır. Müslüman tereke sahiplerinin mesleklerine bakıldığında iki kişinin tüccar, bir kişinin pabuççu, bir kişinin debbağ, bir kişi habbaz olduğu görülürken 13 kişinin mesleği ise bilinmemektedir. Bunlardan Ali Paşa Mahallesiinde ikamet eden ve tüccar olan Mahmut ibn-i Halil'in Hasan, Ekâbir ve Soğanlık köylerinde ve mevki verilmemiş olan yerde 13600 akçe değerinde beş adet bağ ve bahçesi bulunmaktadır (BŞS 37b/2). Yine Mücellidi Mahallesiinde ikamet eden Yusuf bin Hasan'ın, 64560 akçe değerinde, Cumalıkızık köyünde bir adet bağ ve yerleri verilmemiş bölgelerde beş adet kestane bahçesi bulunmaktadır (BŞS9/3a). Yine bir diğer örnekte ise Bahâaddin Ağa Mahallesiinden Yusuf bin Abdullah'ın toplam değeri 70000 akçe olan, Soğanlık köyünde üç adet dut bahçesi, Kökrü? köyünde bir bahçe ve Eskiküblüce köyünde ise iki adet bağının bulunduğu görülmektedir.

Terekelerden hareketle köyden kente göç olgusu ve köyle bağlantının devam ettiği düşünülebileceği gibi, Bursa merkezde yaşayan varlıklı kesimlerin yatırım veya da bir nevi zevk amaçlı olarak köylerde bağ ve bahçeler edindikleri şeklinde yorumlanabilir.

3.2.MENKULLER

Tez çalışmasının bu bölümünde, terekelerde miras paylaşımına konu olan menkuller incelenmiştir. Bu menkuller içerisinde; köleler, kitap ve eğitimle ilgili malzemeler, erkek ve kadın giysileri, her türlü ev eşyaları, ziynet eşyaları, silah, silah takımları, keyif verici maddeler, ev malzemeleri, tarımsal ürünler, işlenmiş gıda ürünleri, canlı hayvanlar ve hayvan takımları bulunmaktadır.

3.2. 1. Köleler ve Köle Sahipleri

Kölelik bir insanın doğuştan veya sonradan tüm haklarını kaybetmesi, hiçbir hak ve menfaati olmadan başkasının egemenliği altında yaşamasıdır. Kölelik tarih öncesi dönemlerden itibaren var olan bir kurumdur. Kölelik ilk çağ uygarlıklarından Roma, Mısır, Hint gibi uygarlıklarının tamamında ve sonraki dönem uygarlıklarında varlığını sürdürmüştür. Kölelik ilk olarak Fransız İhtilâli sonrası 1789 Fransa'da, 1807'de İngiltere'de ve 1861-1864'de Amerika Birleşik Devletleri'nde yasaklanmıştır (Aydın- Hamidullah, 2002: 245)

Kölelik, tüm İslam devletlerinde olduğu gibi Osmanlı Devleti'nde de varlığını uzun süre sürdürmüştür. Osmanlı'da kölelik kurumu I. Murad döneminden itibaren oluşmaya başlamıştır (Engin, 2002: 245). Osmanlı Devleti'nde kölelerin kaynağını uzun süre savaş esirleri ve esir ticareti ile getirilen köleler oluşturmuştur (Sahillioğlu, 1983:218). Bu köleler içerisinde, Afrika, Balkanlar, Kafkas ve Kırım tarafından getirilen Habeşliler, Balkan, Rus, Gürcü, Çerkez ve farklı milletlerden köleler bulunmaktadır. Osmanlı Devleti'nde köleler farklı alanlarda istihdam edilmişlerdir. Bunlar içerisinde askeriye ve harem devletin kullanım alanlarının en yaygınıdır. Halk arasında ise evlerde hizmetçi veya çeşitli üretim alanlarında iş gücü olarak değerlendirilmiştir. Osmanlı'da sıkı bir devlet kontrolünde yapılan köle ticareti Avrupa'da köleliğin kaldırılmasına paralel çeşitli düzenlemeler ile ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Osmanlıda zenci köle ticareti 1857 Sultan I. Abdülmecid'in fermanı ile yasaklanmıştır (Engin, 2004: 248). Osmanlı'da köleliğin kesin olarak yasaklanması ise II. Meşrutiyetin ilanı sonrasında olmuştur (Engin, 2004: 248).

Halil Sahillioğlu'nun yaptığı araştırmalara göre 15.yüzyıl sonlarında Bursa'da kölenin sosyal ve ekonomik hayatta çok önemli bir yeri vardı. Sayıları oldukça

kabarıktı. Azatlı ve hürriyetini satın almış olanların sayısı da fazla idi (Sahillioğlu, 1983:218). Balkan yarımadasından gelen esirler ya Gelibolu üzerinden veya Marmara Ereğlisi üzerinden Bursa'ya gelirdi. Diğerleri ise Karadeniz iskelelerinden ülkeye sokulurdu. Bu kölelerin büyük bir bölümü kentte kalmakla birlikte, önemli miktarı İran veya Memlûk sultanlığına ihrâc edilirdi. Hatta Sultana ait esirlerin çoğu kere İstanbul'da değil de Bursa'da satılmasına çalışılması da Bursa'nın esir ticaretinde olan önemini ortaya koymaktadır (Sahillioğlu, 1983:218).

Köle sahipleri köleleri hiçbir karşılık olmadan azat ettikleri gibi kölenin hürriyetine kavuşabilmesi için köle ile efendisi arasında şartlı olarak azatlık antlaşmaları da yapılabiliyordu. Bu anlaşmalı azatlığa *mükâtebe* deniyordu (Sahillioğlu, 1983: 221). Bu mükâtebe belli bir meblağ veya da belli bir işi yapma üzerine yapılıyordu (Sahillioğlu, 1983: 221). Şartları yerine getiren köle hürriyetine kavuşabiliyordu.

Tablo: 3.7. Köle Sahipleri, Kölelerin İsimleri ve Değerleri

Köle Sahibinin İsmi	Mesleği Unvanı	Köle Sahibinin Toplam Serveti (Akçe)	Kölenin İsmi	Cinsiyeti	Köle Adeti	Kölenin Değeri (Akçe)	Toplam Değeri (Akçe)
Afife bint-i El-hac Ebubekir	Hâce	789360	Câriye-i benam Gülferi	Kadın	1		32000
			Câriye-i benam Tehfe	Kadın	1		
Recep ibn-i Ali	Pabuççu	92320	Gulam benam Oğuz	Erkek	1	16000	16000
Mustafa bin Mehmed	Tüccar	1.403.280	Gulam Osman	Erkek	1		33600
			Câriye-i Belkis	Kadın	1		
			Câriye-i Afife	Kadın	1		
Dâye bint-i Hüseyin	Hâce	103200	Şehbaz	Kadın	1	16000	16000

Hasan ibn-i Ali	İmalatçı	67840	Gulam Şâbe	Erkek	1	25600	56000
			Benam Araz?				
			Yuvan	Erkek	1	9600	
			Mevredor	Kadın	1	20800	
Toplam	X	2.456.000	X	K=6		X	153600
				E= 4			
				T= 10			

3.7 nolu tabloda verilen bilgilerden hareketle bakıldığında, beş kişinin terekesinde, altısı erkek, dördü kadın olmak üzere 10 köleye ait kayıt bulunmaktadır. Bu köle sahiplerinden ikisinin kadın, üç kişinin ise erkek olduğu görülmektedir. Köle sahibi erkeklerden, bir kişinin imalatçı, bir kişinin pabuççu, bir kişi ise tüccardır. Terekesinde köle olanlar ve bu kölelerin değerleri aşağıda tek tek incelenmiştir.

Burhan Paşa Mahallesinden Afife bint-i El-hac Ebubekir'in terekesinde Gülferi ve Tehfe (Câriye-i benam Gülferi ve Câriye-i benam Tehfe) isimli iki cariyesi bulunmaktadır. Cariyelerin toplam değeri 200 kuruştur. Afife Hanım'ın ailesinin ne iş yaptığına dair veya servetinin kaynağına dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak El-hac unvanını kullanmasından hareketle varlıklı bir aileden olduğu düşünülebilir. Afife Hanım'ın 4933,5 kuruş (789360 akçe) bir servete sahip olduğu görülmektedir. Bu servet içerisinde iki câriyenin tutarı 200 kuruştur (32000 akçe). 32000 akçelik cariyenin değeri toplam servetinin yaklaşık % 2.46'lık bir kısmını oluşturmaktadır (BŞS. 7b/3).

Köle varlığına ait bir başka örnek de Sultan Murad Mahallesinden pabuççu Recep ibn-i Ali'ye aittir. Receb'in terekesinde Oğuz (Gulam benam Oğuz) isimli kölenin olduğu görülmektedir. Bu kölenin değeri 100 kuruştur (16000 akçe). Recep ibn-i Ali'nin toplam serveti yaklaşık 92320 akçe tutarındadır. Kölenin değeri ise 16000 akçedir. Bu Recep bin Ali'nin servetinin yaklaşık % 17.33'lük kısmına denk gelmektedir (BŞS. 24b/3).

Terekesinde köle bulunan bir diğer kişi ise Burhan Paşa Mahallesinden Mustafa bin Mehmed'dir. Mustafa bin Mehmed Bursa- İran arasında ticaret yapan bir tüccardır. Tereke kaydına göre İran'a ticaret için gitmiş ancak dönerken yolda Şebinkarahisar'da vefat etmiştir. Vefatı sonrası geride önemli miktarda bir servet bırakan Mustafa bin Mehmed'in terekesinde, Osman (Gulam Osman) isimli köle ile Belkıs ve Afife (Câriye-i Belkıs- Afife) isimindeki cariyelere ait kayıt bulunmaktadır. Üç kölenin değeri 210 kuruştur (33600 akçe). Bir tüccar olan El-hac Mustafa bin Mehmed'in vefatı sonrası terekesine kaydolun serveti 8770,5 kuruştur (1.403.280 akçe). 33600 akçe değerinde üç kölesi ise toplam servetinin yaklaşık % 2.39'lük kısmını oluşturmaktadır (BŞS.30b/2).

Terekesinde köle bulunan bir diğer isim Duhter-i Şeref Mahallesinden Dâye bint-i Hüseyin'dir. Dâye Hanım'ın terekesinde Şehbaz (Câriye-i benam Şehbaz) isimli bir cariyesi bulunmaktadır. Cariyenin kimliği kökeni ve dini ile ilgili açık bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak Gayrimüslim kölelerden kâfir diye bahseden diğer kayıtlardan hareketle Şehbaz'ın Müslüman olduğu düşünülebilir. Şehbaz isimli cariyenin değeri 100 kuruş (16000 akçe) tur. Dâye bint-i Hüseyin isimli hanımın 645 kuruşluk (103200 akçe) bir serveti mevcuttur. Ancak bu servetin kaynağı ve elde edilişi konusunda açık bir bilgi bulunmamaktadır (BŞS. 50b/1).

Terekesinde köle olan son isim ise, Hoca Hasan Mahallesinden Hasan ibn-i Ali'dir. Hasan'ın terekesinde Gulam (Gulam Şâbe benam Araz?) ve Yuvan (Gulam kâfir nam Yuvan) isimli iki köle ile Mevredor (Câriye-i kafirnâm-ı Mevredor) isimli bir cariyeye bulunmaktadır. Bu kölelerin toplam değeri, Gulam Şâbe 160 kuruş (25600 akçe), Yuvan'ın değeri 60 kuruş (9600 akçe), Mevredor isimli câriye ise 130 kuruş (20800 akçe). Bu üç kölenin toplam değeri 350 kuruş tur (56000 akçe). Hasan ibn-i Ali 424 kuruş (67840 akçe) bir servete sahiptir. Köle ve cariyeler Hasan'ın toplam servetinin %82.54'lük kısmını oluşturmaktadır (BŞS.97a/2).

Sonuç olarak bakıldığında 448 tereke sahibinden dördü erkek biri kadın beş (%1.11) Müslüman'ın terekesinde köle bulunmaktadır. Bir kölenin yaklaşık 10.000 ila 16.000 akçe değerinde olduğu dikkate alındığında köle sahibi olmanın önemli bir maddi kaynak gerektirdiği gerçeğiyle karşılaşılmaktadır. Köle sahiplerinin zenginlikleri ve sosyal konumları da dikkate alındığında, bu kölelerin, ev işleri ve üretim alanlarda istihdam edildiğini düşünülebilir.

Gayrimüslim terekelerinde ise köle bulunmamaktadır. Bu duruma Osmanlı'da Gayrimüslimlere Müslüman veya reşit olmamış köle satılmasının yasaklanıp, ellerinde Müslüman köle varsa da Müslümanlara satılmasının emredilmiş olması etkili olmuş olabilir (Altınay, 2000:75- 76-87).

3.2. 2. Nakit Para Sahipleri ve Terekelerdeki Para Çeşitleri

B 153 nolu Bursa Şeriyeye Sicil Defterinde mevcut terekelerde bulunan menkullerden birisini de nakit paralar oluşturmaktadır. 448 tereke sahibinden 71'inin (%15.84) terekesinde nakit para kaydı bulunmaktadır.

Tablo: 3.8. Terekesinde Nakit Para Olanların Din ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Tereke Sahibi	Nakit Para Sahibi Kişi Sayısı (71)	Genel % Oranı
Müslüman Erkek	51	% 71.83
Müslüman Kadın	11	% 15.49
Gayrimüslim Erkek	9	% 12.67
Gayrimüslim Kadın	0	0
Toplam	71	% 100

Tablo:3.8'den hareketle, terekesinde nakit parası olanlardan 62'si (%87.32) Müslümandır. Müslümanlardan 51'i erkek, 11'i ise kadındır. Terekesinde nakit para bulunan Gayrimüslimlerin sayısı ise dokuzdur (%12.67). Terekesinde nakit para bulunan Gayrimüslimlerin tamamı erkektir. Terekelerdeki toplam nakit paranın akçe olarak değeri 705052 akçedir ve 15.652.155 akçelik toplam servetin %4,50'sini oluşturmaktadır.

Tablo: 3.9. Terekelerde Bulunan Para Çeşitleri ve Miktarı

Para Cinsi	Sahip Kişi Sayı	Toplam Para Âdeti Miktarı
Şerefi Altın	13	150
Frengi Altın	3	63
İngiliz Altını	1	3
Yıldız/ Kırpık Yıldız altını	8	233
Esedî/Esedî Kuruş	6	402
Kuruş	50	2358
Zolota	2	40
Sümün	1	41
Nakit Akçe	4	2362
Pâre	1	15
Toplam		5667

Tablo: 3.9'a bakıldığında, nakit paralar içerisinde, altın cinsinden olan paralar; 13 kişinin terekesinde 150 adet *şerefi altın*, üç kişinin terekesinde 63 adet *Frengi altın*, bir kişinin terekesinde üç adet *İngiliz altını*, sekiz kişinin terekesinde ise 233 adet *yıldız altın* bulunmaktadır. Altı kişinin terekesinde 402 *esedi kuruş*, 50 kişinin terekesinde ise 2358 *kuruş* bulunduğunu görülmektedir. Yine aynı tabloya bakıldığında iki kişinin terekesinde *zolota- nakdi cedit- altın* adı altında bir kayıt görülmektedir. Bu paraların toplamı 40 adettir. Bir kişinin terekesinde 41 adet *sümün*, dört kişinin terekesinde 2362 *nakit akçe*, bir kişinin terekesinde ise 15 adet *pâre* bulunduğu görülmektedir. Terekesinde nakit para bulunanlar ve para çeşitleri EK-8'de verilmiştir.

Terekesinde nakit para bulunanlarla ilgili olarak dokuz adet örnek incelenmiştir. İlk örnek, terekesinde en az nakit para bulunan Hasan bin Hüseyin isimli çocuktur. Hasan'ın terekesinde 2387 akçelik bir servet bulunmaktadır. Bu servetin 256 akçesi nakit paradan oluşmaktadır. Bu miktar toplam servetinin %10.72 sini oluşturmaktadır.

İkinci örnek Anton veled-i Şafak isimli Gayrimüslime aittir. Anton veled-i Şafak'ın terekesinden 13 adet *şerefi altın* çıkmıştır. Bu altınların toplam değeri yaklaşık 4640 akçedir. Anton'un toplam terekesi ise 100309 akçedir (BŞS. 6a). Bu miktar toplam servetinin % 4.62'lik kısmını oluşturmaktadır.

Üçüncü örnek Daye bint-i Hüseyin isimli hanıma aittir. Terekesinde en fazla *yaldız altını* olan Daye bint-i Hüseyin'dir. Daye hanımın terekesinde 59 adet *kırpık yaldız altını* bulunmaktadır. Bu altınların değeri 147,5 kuruştur (BŞS. 50b/1).

Dördüncü örnek, Araplar Mahallesinden Mehmed bin Abdurrahman'a aittir. Abdurrahman'ın terekesinde 98800 akçe tutarında nakit para çıkmıştır. Bu nakit para miktarı içerisinde 28 adet *şerefi altın*, 114 adet *yaldız altını*, 149.5 *esedi kuruş* ve 130 *kuruş* mevcuttur. (BŞS.4a/1). Abdurrahman'ın toplam serveti 221920 akçedir. Bu miktar toplam servetinin % 45.24' lük kısmını oluşturmaktadır.

Beşinci örnek Abdi Çelebi isimli şahsa aittir. Abdi Çelebi'nin terekesinde altı adet şerefi altın dokuz adet *kırpık yaldız altını*, 41 adet sümün, iki adet *nakit kuruş* bulunmaktadır. Bu nakitlerin toplam değeri 4395 akçedir. Abdi Çelebi'nin toplam serveti 8829 akçedir. Nakit toplamının toplam servetine oranı ise % 49.77'dir (BŞS. 14a/1).

Altıncı örnek yine bir kadına aittir. Şehbaz Saliha bint-i Abdullah isimli kadının terekesinde 81.5 kuruş değerinde nakit *esedi* ve *zulata*, 144 kuruş değerinde *yeni zulata* ve *cedid kuruş*, 45 kuruş değerinde 18 adet *frengi altın*, iki kuruş değerinde *frengi altın* ve bir kuruşluk nakit parası çıkmıştır. Bunların toplam değeri 43760 akçedir. Şehbaz Saliha Hanım toplam 56960 akçelik bir servete sahiptir. Bu miktar toplam servetinin %76.82'sini oluşturmaktadır (BŞS. 25b/1).

Yedinci örnek, Duhter-i Şeref Mahallesinden Mustafa Dede ibn-i Veli isimli kişiye aittir. Mustafa Dede'nin terekesinde 39 adet *nakd-i cedit zulata* ifadesi geçmektedir. Bu 39 adet zulatanın toplam değeri 6552 akçedir. Buradan hareketle bir zulata 168 akçe etmektedir (BŞS. 46a/2). Mustafa Dede ibn-i Veli'ye ait terekede karşılaşılan bir diğer bilgi de 80 kuruşluk nakittir. Bu 80 kuruşluk naktin toplam değeri 14080 akçedir. Bu kaydın yanına bir kuruş 176 akçe olarak not düşülmüştür. Mustafa'nın toplam nakit parası 20632 akçedir. Bu miktar 76847 akçelik toplam servetinin % 26.84'lük kısmını oluşturmaktadır (BŞS.46a/2).

Sekizinci örnek Mü'mine bint-i İbrahim'e aittir. Mümine'nin terekesinde 12 adet *şerefi altın* ve dokuz adet *yaldız altını* bulunmaktadır. Bu 21 altının toplam değeri 23920 akçe, 12 *şerefi altının* değeri 27 kuruş (4320 akçe) ve dokuz *yaldız altını* ise 122.5 kuruştur (19600 akçe) (BŞS. 94a/2).

Son örnek Katırcı Hanı'nda kalan Abdülhakir isimli kişiye aittir. Abdülhakir isimli kişinin terekesinden, 60 sümün, 400 akçe değerinde bir adet *frenk altını*, 336 akçe değerinde üç adet *esedi* ve 60 akçe değerinde 15 adet *pâre* çıkmıştır. Bu paraların toplam değeri 856 akçedir ve Abdülhakir'in toplam servetinin %51.31'ini oluşturmaktadır (BŞS. 95a/2).

3.2.2.1. Şerefi Altın

Osmanlı altın paraları içerisinde en önemlilerinden birisi “*şerefi*” denilen altın sikkedir. “*Eşrefi*”de denilen bu para Mısır kökenlidir. Mısır Memlûk Sultanı, Sultan Baybars'tan (1422-1437) dolayı bu paraya “*eşrefi*” denilmiştir (Tabakoğlu, 2009: 311-312). Eşrefi Osmanlı Devleti'nin Mısır topraklarını fethine kadar Mısır'da tedavül eden en önemli altın sikke olarak kalmıştır (Pamuk, 2012: 65).

I. Selim (1512-1520) Mısır'ın fethi sonrası (1517) burada “*sultani*” denilen altınlarla birlikte buranın yerli parası olan “*eşrefi*” denilen altın sikkeler de bastırmıştır (Aykut, 2002: 834). Mısır'ın fethi (1517) sonrası I.Selim Memlûk Sultanı'nın bastırması olduğu, “*şerefi*” denilen sikkeleri diğer Mısır hazineleri ile birlikte İstanbul'a getirtmiştir. Osmanlı Devleti'nde bir süre bu Mısır kökenli altın sikkeler nedeni ile Osmanlı altınları da “*eşrefi*” “*şerefi*” “*şerifi*” olarak isimlendirilmiş, hatta yabancı altın sikkelere bile bazen bu isim verilmiştir (Karamursal, 1989: 1210).

II. Süleyman'ın cülûs tarihinde (1687) İstanbul ve Mısır'da “*şerefi*” adıyla altın sikkeler bastırılmıştır (Aykut, 2002: 836). Bu şerefi altınların II. Mustafa'nın tahta çıkış tarihinden itibaren (1695) iki sene kadar İstanbul ve Mısır'da basımına devam edilmiştir (Aykut, 2002: 836).

Tablo 3.10'dan hareketle bakıldığında terekesinde nakit parası olan 71 kişi içerisinde sekizi Müslüman erkek, dördü Müslüman kadın ve biri Gayrimüslim erkek

olmak üzere 13 tereke sahibinin “şerefi” denilen nakit parasının olduğu görülmektedir. Bu 13 kişinin terekesinde 150 adet “şerefi” bulunmaktadır.

Tablo: 3. 10. Terekesinde Şerefi Altın Bulunanlar

B.Ş.S	Tereke Sahibi	Erkek	Kadın	Mesleği	Unvanı	Adet
4a/1	Mehmed bin Abdurrahman	E	X	X	El-hac	28
6a/1	Anton veled-i Şafak	E	X	Tüccar	X	13
14a/1	Abdi Çelebi	E	X	Ayyakkabıcı	X	6
14a/2	Fatma Bint-i Mehmed	X	K	X	X	6
16b/1	Halil ibn-i Abdullah	E	X	X	El-hac	4
17a/1	Mehmed Bin Mehmed	E	X	X	X	12
17a/3	İsmail bin Abdurrahman	E	X	X	El-hac	42
24a	Derviş Mehmed	E	X	Simkeş	Derviş	10
25b	Şehbaz Saliha bint-i Abdullah	X	K	X	X	1
50b	Daye bint-i Hüseyin	X	K	X	Hâce	11
85b	Mehmed bin Müstecep	E	X	X	Efendi	1
94a	Mü'mine bint-i İbrahim	X	K	X	X	12
105b	Süleyman bin Halil	E	X	X	X	4
Toplam		8	4			150

Terekesinde en çok *şerefi altın* olan kişi aslen Konyalı olup Mahmud Paşa hanında vefat etmiş olan El-hac İsmail bin Abdurrahman’dır. El-hac İsmail bin Abdurrahman’ın 94.5 kuruş değerinde (15120 akçe) 42 adet *şerefi altını* vardır. Bu altınları 30560 akçelik toplam servetinin %49.47’sini oluşturmaktadır.

Araplar Mahallesinden Mehmed bin Abdurrahman’a ait 2 Zilhicce 1105 (25 Temmuz 1694) tarihli terekede 28 adet “şerefi”nin olduğu görülmektedir. Bu 28

“şerefi” nin rayici olarak altına 63 kuruş yazılmıştır. Aynı belgeye bakıldığında bu tarihte bir kuruşun akçe olarak rayici 160 akçedir. Buradan hareketle 63 kuruş * 160=10080 akçe, buradan da bir şerefi'nin 10080 akçe/ 28=360 akçe olduğu anlaşılmaktadır (BŞS. 4a/1).

Yine terekesinde “şerefi” bulunan bir başka kişi ise Süleyman bin Halil'dir. Halil'in terekesinde dört adet “şerefi” bulunmaktadır. Bu dört “şerefi” dokuz kuruş etmektedir. Bu belgede 1 kuruş 160 akçedir. Buradan hareketle 4 Ramazan 1108 (27 Mart 1697) tarihinde 1 şerefi 360 akçe olarak hesaplanmaktadır.

3.2.2.2. *Frenği Altın*

Osmanlı'da kullanılan Avrupa altınlarına “flori” denilmiştir. Flori denilen bu para 1252 yılında Floransa'da basılan ilk Avrupa altınıdır. Osmanlı'da Venedik dükası örneğinde basılan ilk Osmanlı altın parasına da flori denmekle birlikte 17. yüzyılın ilk çeyreğine kadar bu para sultani ismini taşımıştır. Daha sonra bu para şerefiye'ye çevrilmiştir (Tabakoğlu, 2009: 311).

Defterde terekesinde “frenk altını” olan üç kişi bulunmaktadır. Bu üç kişinin terekesinde 63 adet *frenği altın* kaydı vardır. Bunlardan ilki 44 frenk altını olan Anton veled-i Şafak'tır (BŞS.6a/1). Bir diğer tereke sahibi 18 frenk altını bulunan Şehbaz Saliha bint-i Abdullah isimli kadındır (BŞS 25b/1). Üçüncü kişi ise Abdülhakir isimli kişidir (BŞS. 95a/2).

Frenği altının akçe olarak değerine bakıldığında Anton veled-i Şafak'a ait 25 Zilhicce 1105 (17 Ağustos 1694) tarihli terekede bulunan 44 frenği altının değeri 110 kuruştur. Bir kuruş 160 akçe rayicinde olduğu dikkate alınırsa 44 frenği altın 160*110: 17600 akçedir. Yine 44 frenği altın 110 kuruş olduğuna göre, bir frenği altın, 110/44 = 2.5 kuruş veya bir frenği altın 2,5*160= 400 akçeye tekabül etmektedir.

Frenği altını olan bir diğer tereke sahibi Şehbaz Saliha bint-i Abdullah'ın 28 Cemaziyelevvel 1106 (14 Ocak 1695) tarihli terekesinde 18 adet frenği altın bulunmaktadır. Bu frenği altınların toplam değeri 45 kuruş, akçe rayici 7200 akçedir. Bir kadının terekesinde, çok yüksek bir meblağ olmamakla birlikte, 7200 akçe değerinde 18 frenği altının bulunması oldukça dikkat çekicidir (BŞS. 25b/1).

Frengi altın sahibi olan üçüncü tereke sahibi ise Abdülhakir isimli kişidir. Abdülhakir'in 14 Cemaziyelahir 1108 (8 Ocak 1698) tarihli terekesinde bir adet frengi altın bulunmaktadır. Bu terekede bir frengi altın 400 akçe olarak verilmiştir (BŞS. 95a/2).

3.2.2.3. İngiliz Altını

Defterde bulunan yabancı kökenli madeni paralardan birisi de *İngiliz altını*dır. Terekesinde İngiliz altını olan bir kişi bulunmaktadır. Duhter-i Şeref Mahallesinden El-hac Dâye bint-i Hüseyin isimli hanımın terekesinde üç adet ikişerlik İngiliz altını bulunmaktadır. Bu üç altının değeri 13,5 kuruştur. Buradan hareketle bir İngiliz altını $13.5/3= 4.5$ kuruş yada $4.5*160= 750$ akçe, toplamı ise 2160 akçe etmektedir (BŞS. 50b).

3.2.2.4. Yıldız Altını

Eski Osmanlı paralarından birisi de “*yıldız altını*” veya diğer adı ile “*yıldızlı altını*”. İbrahim Artuk Bey'in “*sikke*” maddesinde verdiği bilgiye göre, II. Süleyman döneminde tedavülde olan paralardan birisi de, “*yıldız-yıldızlı*” altın idi. Bu altının ayarı bozuk olduğundan, bunlar arasında ayarı tam olanlara damga vurulmuş damgasız olanların ise Cemaziyelahir 1099 (Nisan/Mayıs 1688) senesinde çıkartılan bir emirle geçersiz olduğu duyurulmuştur (Artuk, 1988:635).

Tablo: 3. 11. Terekesinde Yıldız Altın Bulunanlar

BŞS.	Tereke Sahibi	Erkek	Kadın	Meslek	Unvan	Kırpık/Yıldız Altını Aded
4a/1	Mehmed bin Abdurrahman	E	X	X	El-hac	114
14a/1	Abdi Çelebi	E	X	Ayakkabıcı	X	2
16b/2	Halil ibn-i Abdullah	E	X	X	El-hac	29
26a/3	Mahmud Bin Mehmed	E	X	X	X	11
50b	Daye bint-i Hüseyin	X	K	X	El-hac	59
62a	Bekir bin Abdullah	E	X	X	X	3
85b	Mehmed bin Müstecep	E	X	X	Efendi	6

94a	Mümine bint-i İbrahim	X	K	X	X	9
Toplam		6	2			233

Tablo 3.11'den hareketle bakıldığında nakti olan 71 kişi içerisinde, altısı erkek, ikisi kadın olmak üzere sekiz Müslümanın (%11.26) terekesinde *yaldız altın* kaydı bulunmaktadır. Bu sekiz kişinin terekesinde toplam 233 adet “*yaldız altın*” mevcuttur. Bunlar içerisinde en çok *yaldız altını* olan, Araplar Mahallesinden El-hac Mehmed bin Abdurrahman'dır. Mehmed bin Abdurrahman'ın 2 Zilhicce 1105 (25 Temmuz 1694) tarihli terekesinde 114 adet *yaldız altın* kaydı bulunmaktadır. Bu 114 *yaldız altın* 285 kuruştur. Bu tarihlerde bir kuruşun rayici 160 akçe olması nedeni ile 114 yaldız altın 45600 akçe değerindedir. Bir *yaldız altın* ise 400 akçedir (BŞS. 4a/1). El-hac Mehmed'in toplam terekesi 221920 akçedir. Yaldız altın ise toplam servetinin %20.54'lük kısmını oluşturmaktadır.

Ayakkabıcılık yapan Abdi Çelebi'ye ait 14 Safer 1106 (4 Ekim 1694) tarihli tereke kaydında 2 adet *yaldız altını* görülmektedir. Bu iki altının değeri dokuz kuruştur ($9 \cdot 160 = 1440$ akçe). İki yaldız altın 1440 akçe ise bir yaldız altın $1440 / 2 = 720$ akçe olarak hesaplanmaktadır (BŞS. 14/1).

Kadın terekeleri içerisinde ise Mümine bint-i İbrahim'e ait 12 Cemaziyelevvel 1108 (7 Aralık 1696) tarihli belgede dokuz adet *kırpık ve harap yaldız altın* kaydı bulunmaktadır. Bu dokuz adet *kırpık yaldız altın*ın değeri ise 2880 akçedir (BŞS. 94/a). Bir adet kırpık yaldız altın ise 320 akçedir.

3.2.2.5. Esemi-Esemi Kuruş

Esemi Osmanlı Devleti tarafından özellikle 17. yüzyıldan itibaren kullanılan madeni bir paradır (Sahillioğlu, 1995:368). Hollandalı'ların “*rex daller*” adıyla bastırdıkları bu gümüş paralar üzerinde arslan resmi bulunduğu için Osmanlılar tarafından “*arslanlı kuruş*” ya da *esemi* olarak isimlendirilmiştir (Sahillioğlu, 1995: 368).

II. Süleyman tahta geçtiğinde biriken maaşların ödenmesi için, saraydaki altın ve gümüş kaplar eritilerek Türk kuruşlarını bastırmıştır. Bu kuruşlar için arslanlı (*esemi*)

kuruş model seçilmiştir. Bu kuruşların üzerinde arslan resmi olmadığı halde bunlara *esedi kuruş* denmiştir. Bu kuruşlar 24 Şubat 1690-28 Mayıs 1691 dönemlerinde basılmıştır. Darphane hesaplarına göre asıl 9 Mayıs-31 Aralık 1701 arasındaki dönemde basılmış olan kuruşun tespit edilen rayici 120 akçedir (Sahillioğlu, 1995:369).

3.12 nolu tabloda verilen bilgilerden hareketle bakıldığında, dördü erkek biri kadın beş Müslümanın terekesinde 402 “*esedi-esedi kuruş*” olduğu görülmektedir.

Tablo: 3.12. Terekesinde Esedî/ Esedî Kuruş Bulunanlar

BŞS.	Tereke Sahibi	Meslek Unvan	Esedî/ Esedî Kuruş	Toplam Servet Akçe Olarak
4a/1	Mehmed bin Abdurrahman	El-hac	149.5	221920
68b/2 69a/1	Saliha bint-i Abdurrahman	X	145	350480
77b/1	Oğuz bin Mustafa	X	99.5	31270
77b/2	Asiye bint-i Mevlana	Hatun	5	147084
95a/2	Abdülhakir	X	3	1668
Toplam			402	752422

Tablo 3.11’de verilen bilgilerden hareketle bakıldığında terekesinde en çok esedî kuruş bulunan Mehmed bin Abdurrahman’dır. El-hac Mehmed’in 2 Zilhicce 1105 (25 Temmuz 1694) tarihli terekesinde 149.5 esedî kuruş kaydı bulunmaktadır. Bu 149.5 esedî kuruşun rayici yazılmamıştır. Müslüman kadınlardan ise terekesinde en çok esedî kuruş bulunan Saliha bint-i Abdurrahman isimli kadındır. Saliha Hanım’ın 27 Şaban 1107 (1 Nisan 1696) tarihli terekesinde 145 adet esedî kuruş kaydı bulunmaktadır. Saliha’nın terekesinde bulunan 145 adet esedî kuruşun akçe rayici verilmemiştir. Yine terekesinde esedî kuruş bulunanlardan birisi de Oğuz bin Mustafa’dır. Oğuz’un 3 Zilhicce 1107 (4 Temmuz 1696) tarihli terekesinde 99.5 esedî kuruş bulunmaktadır. Bu 99.5 esedî kuruşun yanında toplamı 15920 akçe ve bir esedî kuruş 160 akçe olarak

yazılmıştır. Abdülhakir'in 14 Cemaziyelahir 1108 (8 Ocak 1697) terekesinde üç adet esedi kuruş bulunmaktadır. Bu üç adet esedinin akçe olarak rayici altına 336 akçe olarak yazılmıştır. Buradan hareketle bir esedi kuruşun rayici 112 akçe olarak hesaplanmaktadır.

3.2.2.6. Kuruş

Kuruş Avrupa kökenli bir paradır. İtalya'da “*grosso*”, Orta Avrupa'da “*groschen*” olarak adlandırılmıştır. Bu paralara Osmanlı'da “*guruş*” daha sonra “*kuruş*”denilmiştir (Pamuk, 2002: 458). 16.yüzyıldan itibaren Balkanlar üzerinden bu kuruşlar Osmanlı piyasasına girmeye başlamışlardır. 17.yüzyılda Osmanlı Devleti'nin yaşadığı ekonomik sıkıntılar ve mali krizler nedeni ile 1640'lardan itibaren Osmanlı darphâneleri kapanarak devre dışı kalmıştır. 1690'lara kadar Osmanlı akçesinin tedavülde pek görünmemesi nedeni ile temel ödeme aracı olarak Avrupa'nın gümüş kuruşları kullanılmıştır (Pamuk, 2002: 258). Osmanlı Devleti 1690-1691 yıllarında kendi büyük boy gümüş kuruşlarını basmaya başlamıştır. İlk yıllarda bu sikkeler Osmanlı piyasalarındaki *zolotaların* standartlarında basılmıştır. III. Ahmed'den (1703-1730) itibaren ilk Osmanlı kuruşları basılmaya başlanmış ve bir Osmanlı kuruşu 120 akçe 40 para olarak kabul edilmiştir (Pamuk, 2002: 258).

Tablo:3.13.Terekesinde Kuruş Bulunanlar ve Kuruş Miktarları

B.Ş.S	Tereke Sahibi	Erkek	Kadın	Meslek/ Unvan	Nakit Kuruş
4a/1	Mehmed bin Abdurrahman	E	X	El-hac	130
6a/1	Anton veled-i Şafak	E	X	Tüccar	11
9a/	Mustafa ibn-i Mehmed	E	X	Boyacı	120
12b/3	İbrahim bin Recep	E	X	Kalaycı	26
14a/1	Abdi Çelebi	E	X	Ayakkabıcı	2
14a/2	Fatma bint-i Mehmed	X	K	X	13.5

16a/1	Himmet bin Hacıp	E	X	X	9.5
16b/2	Halil ibn-i Abdullah	E	X	El-hac	31
19a/2	Ömer bin Hasan	E	X	Bıçakçı	51
20b/2	Hatice bint-i Musatafa	X	K	X	69
23a/3	Hanım bint-i Ali	X	K	X	25
24a/1	Mehmed bin Ahmed	E	X	El-hac	6
25a/1	Gıraz veled-i Azer	E	X	Tüccar	2
25b/1	Şehbaz Saliha bint-i Abdullah	X	K	X	1
26a/3	Mahmud bin Mehmed	E	X	X	24
38b/1	Bagor	E	X	X	27.5
43a/2	Rabia bint-i Bayram	X	K	X	152
44b/2	Recep	E	X	X	12.5
45b/2	İbrahim ibn-i Ahmed	E	X	Esnaf/ Derviş	290
46a/2	Mustafa dede İbn-i Veli	E	X	X	80
49a/1	Mahmud bin Osman	E	X	El-hac	124
50b/1	Daye bint-i Hüseyin	X	K	Hâce	33
51a/3	Yusuf bin Abdülkerim	E	X	X	2
55a/2	Erkol veled-i Safer	E	X	Güğümcü	20
56b/1	Ahmed bin Mustafa	E	X	X	7
62a/4	Bekir bin Abdullah	E	X	X	1
64b/3	Mehmed Nasreddin	E	X	Tüccar	204
73b71	Güllü bint-i Ömerullah	X	K	X	20
76b/1	Mustafa ibn-i Ahmet	E	X	X	25

78a/2	Ali bin Süleyman	E	X	Bulutoğlu	15
80a/2	Murtaza bin Abdülhalim	E	X	X	11
80b/3- 81a/1	Sarkis veled-i Agop	E	X	Tüccar	335
81b/2	Havva bint-i Bayram	X	K	X	83
83b/3	Mehmed bin Ahmet	E	X	X	3
87b/1	Halil bin Ali bin Osman	E	X	X	28.5
89a/3	Babadza veled-i Külavi	E	X	X	7
91b/1	Osman bin Cafer	E	X	El-hac Fırıncı	20
92a/2	Veli bin Himmed	E	X	Külahçı	32.5
96a/1	Ramazan bin Hüseyin	E	X	El-hac Tüccar	31
97b/1	İvad veled-i Asvador	E	X	Tüccar	11
99b/4	Yusuf bin Abdullah	E	X	El-hac Habbaz	8
101a/1	Mustafa bin Derviş	E	X	X	10 ⁶
108b/2	Ali bin Abdülkerim bin Halil	E	X	Bezzaz	20
110a/73	Hamor veled-i Kasbar	E	X	X	16
110b/1	Halil ibn-i Ömer	E	X	Efendi	36
111a/2	Abdullah	E	X	X	8
111b/2	Şahin bin Ömer	E	X	Berber	6
112a/3	Kül veled-i Bali veled-i Ahvaz	E	X	X	5
116a/2	Mehmed bin Mehmed	E	X	Değirmenci	6.5

⁶ Nakdi Kuruş 1600 verilmiş. Bu akçe olmalı. Aksi halde 256000 gibi bir rakam çıkıyor bu gerçek terekeden çok daha fazla

114b/1	Bayram ibn-i Ali	E	X	Çelebi	25
Toplam		42	8		2358

Tablo 3.13’de verilen bilgilerden hareketle bakıldığında 50 terekede nakdi olarak toplamda 2358 kuruş bulunmaktadır. Terekesinde nakdi olarak kuruş kaydı bulunanlardan 33’ü Müslüman erkek, sekizi Müslüman kadın olmak üzere 41’i Müslüman ve dokuzu ise Gayrimüslim erkektir.

448 tereke kaydına bakıldığında tereke toplamları verilirken genel olarak akçe, kuruş veya da her ikisinin birlikte kullanıldığı görülmektedir. Kuruş olarak verilen tereke toplamlarında karşılıklarına akçe rayiçleri yazılmıştır. 1694 (H. 1105) yılına ait 23, 1695 (H.1106) yılına ait 148, 1696 (H.1107) yılına ait 136, 1697 (H.1108) yılına ait 145 belge kaydı bulunmaktadır. Bu kayıtlara bakıldığında, 1694 (H.1105) yılına ait 23 adet tereke kaydından beş kişinin terekesi kuruş olarak yazılmıştır. Bu terekelerde bir kuruşun rayici yanına 160 akçe olarak yazılmıştır.

1695 (H.1106) yılına ait 148 adet tereke kaydından 26 tanesinde toplam tereke tutarı kuruş olarak yazılmıştır. Bu kayıtlarda bir önceki yıl olduğu gibi bir kuruşun rayici 160 akçe olarak belirtilmiştir. Kuruş olarak yazılan bu belgelerin bir kısmında ise akçe rayiçleri yazılmamıştır. Ancak önceki ve sonraki kayıtlardan hareketle bunlar 160 akçe olarak değerlendirilmiştir. Bununla birlikte küçük bir çocukken ölen Manuk isimli zımminin terekesinin toplamı akçe hesabı ile yazılmış yanına “ *120’si bir kuruş olmak üzere*” diyerek not düşülmüştür.

1696 (H.1107) yılına ait belgeler içerisinde 53 adet belgede toplam rayiç, kuruş olarak yazılmıştır. Bu 53 belge içerisinde 37 belgede bir kuruş 160 akçe olarak yazılmıştır. 16 belgede ise bir kuruş 168 akçe olarak yazılmıştır. 15 Şevval 1107 (18 Mayıs 1696) tarihinden itibaren ise akçe rayiçlerinin yükseldiği görülmektedir. Dönem içerisinde yine dalgalanmalar olmakla birlikte bir kuruşun 168 akçe olarak yazıldığı görülmektedir. 1697 (H.1108) yılına ait 145 tereke kaydı bulunmaktadır. Bu tereke kayıtlarından 51’inde toplam rayiç, kuruş olarak yazılmıştır. Bu 51 belgeden 47 belgede bir kuruş 160 akçe, dört belgede ise 168 akçe olarak yazılmıştır.

B 153 nolu Bursa Şeriyeye Sicil Defterine göre terekesinde nakdi kuruş olanlara bakıldığında, 50 kişinin terekesinde toplam 2358 kuruş bulunmaktadır. 1690-1700 yılları arasında kuruşun rayicinde dalgalanmalar olduğu görülmektedir. Örnek olarak incelenen terekelerden hareketle 1694-1697 tarihleri arasında bir kuruş 120 akçe, 160 akçe ve 168 akçe olarak yazılmıştır. Yukardaki satırlarda da ifade edildiği üzere kuruş rayici III. Ahmed döneminde (1703-1730) tam olarak belirlenmiş ve bir kuruş 120 akçe olarak kabul edilmiştir.

3.2.2.7. Zolota

Tarihi kaynaklarda çeşitli şekillerde isimlendirilmiş olan “*zolota*” Slavcadan alınmıştır (Karamursal,1989:213). Zolota, II. Mustafa (1695-1703) zamanında basılmış, I.Abdülhamid (1774- 1789) zamanına kadar kullanılmıştır. Ziya Karamursal, *Osmanlı Mali Tarihi Hakkında Tetkikler* isimli eserinde, zolotanın kuruşun, ufaklıkları olarak basıldığını, bu paranın kıymetinin 30 para kıymetinde olduğunu ve 15 para kıymetinde yarım zolotaların da basıldığını belirtmektedir. Yine aynı eserde bir zolotanın rayicinin 1725-1726’da 88 akçe olarak belirlendiği yazılmaktadır (Karamursal, 1989: 213).

İncelenen defterde terekesinde zolota olan iki kişi bulunmaktadır. Terekesinde “*zolota*” olanlardan Saliha bint-i Abdullah’ın terekesinde bir adet esedi ve zolota birlikte verilmiştir (BŞS. 25b/1).

Terekesinde zolota olan bir diğer kişi Mustafa Dede ibn-i Veli’dir. Mustafa’nın terekesinde ise 39 *nakdi cedid zolota ve altun* şeklinde birlikte kaydedilmiştir. Alt kısmına ise değerleri 6552 akçe olarak yazılmıştır.

3.2.2.8. Sümün

Sümün Osmanlı Devleti’nde kullanılmış olan yabancı kökenli paralardan birisidir. 1630-1631 tarihleri arasında tedavüldeki yabancı kuruş cinsinden bir sikkeye sümün denilmiştir. Marsilyalı tüccarların kullandığı, Fransız sikkesinin küçüklüğü ve şekli nedeni ile Osmanlı piyasasında rağbet görmüştür (Karamursal, 1989: 212).

Ziya Karamursal, *Osmanlı Mali Tarihi Hakkında Tetkikler* isimli eserinde, sümünün 1683’te kuruşun sekizde biri veya da beş para kıymetinde olduğunu yazmaktadır (Karamursal, 1989: 213).

İncelenen defterde terekesinde nakit para bulunan 71 kişiden, Abdi Çelebi'nin terekesinde 41 adet *sümün* kaydı bulunmaktadır. Bu 41 "*sümün*"ün karşılığı olarak 555 akçe yazılmıştır (BŞS. 14a/1). 14 Safer 1106 (4 Ekim 1694) tarihli bu belgeden hareketle bir *sümün* 13.53 (13 küsür) akçe olarak hesaplanmıştır.

3.2.2.9. Nakit Akçe

Osmanlı Devleti'nin en önemli para birimi olan ve "*para*" karşılığı olarak kullanılan akçe beyaz, parlak, temiz, manalarına gelen ak kökünden türemiştir (Sahillioğlu, 1989:225). Akçe, Batılı kaynaklarda "*asper / aspre*" kelimesi ile ifade edilmiştir. Osmanlıda akçe darbına büyük önem verilmiş ve akçe basımını düzenleyen fermanlarda akçenin saf gümüş kullanılarak basılması emredilmiştir (Sahillioğlu, 1989:226). Akçenin içerisindeki gümüş oranları ile çeşitli zamanlarda oynanmıştır. Bu durum büyük problemlere neden olmuştur. Akçe içerisindeki gümüş oranının son ayarlanma tarihi 1697'dir. Bu tarihten sonra basılan akçeler % 10 bakır içermektedirler (Sahillioğlu,1989: 226).

Akçenin giderek ufalması ve ekonomik olarak değerini kaybetmesi, II. Süleyman zamanında (1687-1691) para rejiminin değişmesine neden olmuştur. Gümüş para birimi, "*kuruş*", "*zolota*" ve küsüratları olan "*pâre*" (para) ile "*sümün*"e kaydırılmıştır. Akçe de zamanla asli yapısını kaybederek *pâre*'nin bir küsüratı haline gelmiştir. Pâre zamanla akçenin yerini almış ve üç akçe bir *pâre* olarak değer görmüştür. 1640'tan sonra özel günler dışında uzun süre akçe basılmamıştır. 1685-1715 yılları arasında 68 milyon *pâre*ye karşılık 113 milyon civarında akçe basılmıştır. Bundan sonraki süreçte akçe basılmamış ve piyasadaki akçeler ile iktifa edilmiş ve akçe bir hesap birimi olarak varlığını sürdürmüştür (Sahillioğlu, 1989: 226).

Tablo: 3.14. Terekesinde Nakit Akçe Bulunanlar ve Akçe Miktarı

BŞS.	Tereke Sahibi	Unvan/Meslek	Nakit Akçe	Toplam Serveti Akçe Olarak
7a/3	Osman bin Abdullahtır	X	1100	1455
36a/2	Ahmed bin Abdullah	X	980	1352
72b	Muzaffer bin Mehmed	X	200	3094
100a/2	İsa ibn-i Abdülkerim	Çelebi/Attar	82	3034
Toplam			2362	8935

Tablo 3.14'den hareketle bakıldığında, dört kişinin terekesinde nakit akçe kaydı olduğu görülmektedir. Bu dört kişinin terekesindeki nakit toplam 2362 akçe bulunmaktadır. Bu kişilerin terekelerinde akçe dışında nakit olarak herhangi bir para bulunmamaktadır. Yine 3.13 nolu tablodan hareketle terekesinde en fazla nakdi akçesi olan Osman bin Abdullah'tır. Osman'ın terekesinde nakdi olarak 1100 akçe bulunmaktadır. Osman'ın nakdi 1100 akçesi 1455 akçelik toplam servetinin %75.60'ını oluşturmaktadır. Terekesinde nakdi akçesi olan bir diğer kişi, Ahmed bin Abdullahtır. Terekesinde nakdi olarak 980 akçe bulunmaktadır ve bu para 1352 akçelik servetinin %72.48'ini oluşturmaktadır(BŞS. 36a/2). Mehmed'in nakdi olarak terekesinde 200 akçe bulunmakta 3094 akçelik toplam servetinin % 6.46'sını oluşturmaktadır (BŞS. 72b/3). Terekesinde nakit akçe bulunan son kişi ise 3034 akçelik bir serveti olan İsa ibn-i Abdülkerim'dir. İsa'nın terekesindeki 82 nakit akçe, toplam servetinin %2.70'ini oluşturmaktadır.

3.2.2.10. Para/ Pâre

Osmanlı gümüş sikkelerinin birinci derece ufaklığı akçe, ikinci derece ufaklığı ise “*para*” olarak isimlendirilmiştir (Karamursal, 1989: 213).

Terekesinde nakiti olan 71 kişiden sadece birinin terekesinde “*pâre*” olduğu görülmektedir. Bursa Katırhanda vefat eden Abdülhakir’in terekesinde on beş pare bulunmaktadır. 14 Cemaziyelahir 1108 (8 Ocak 1697) tarihli belgeye bakıldığında 15 pârenin akçe olarak değeri 60 akçe olarak yazılmıştır. Buradan hareketle bir pârenin dört akçe olduğu görülmektedir (BŞS.95a/2) .

Ziya Karamursal, *Osmanlı Mali Tarihi Hakkında Tetkikler* isimli eserinde, 1655-1656 yıllarında 40 para, bir kuruş, bir kuruşun 120 akçe olarak kabul edildiğini, yani bir paranın üç akçe değerinde olduğunu yazmaktadır (Karamursal, 1989:213). Abdülhakir’in 14 Cemaziyelahir 1108 (8 Ocak 1697) tarihli belgesinden hareketle bakıldığında ise bir *paranın* 1697’de dört akçe olduğu görülmektedir.

3.2.3. Kitaplar ve Yazı Takımları

Çalışmanın bu kısımda terekesinde kitap ve yazı malzemesi bulunanlar, bu kişilerin mahalleleri, meslekleri, unvanları, terekelerindeki kitaplar, yazı malzemeleri ile bu kitapların içerik ve maddi değerleri incelenmiştir. Kitap ve yazı takımları bir toplumun ilmi ve kültürel yapısını gösteren en önemli malzemelerdir. Defterde 12 tereke kaydında kitap, risale, çeşitli evrak, kalem, divit, kalemtraş, kâğıt ve kitap cildi gibi malzemeler bulunmaktadır. Bu 12 terekenin 11’i Müslümanlara ait olup 40 adet kitap ve yazı malzemesi mevcuttur. Gayrimüslimlere ait bir kayıta ise 30 adet kitap cilt malzemesi bulunmaktadır. Kitap ve yazı malzemelerinin toplam değeri ise 5632 akçedir. Bu miktar 15.652.155 akçelik toplam terekenin % 0.035’ini oluşturmaktadır. Terekelerde görülen kitaplar Müslümanlara ait olup Gayrimüslim terekelerinde kitap mevcut değildir. Gayrimüslim terekelerinde ise ticaretle uğraşan Hamor veled-i Kasbar isimli kişinin terekesinde 160 akçe değerinde 30 adet kitap cilt malzemesi bulunmaktadır.

Kitap ve yazı malzemesi olan Müslüman on kişiden dokuzu erkek, birisi ise kadındır. Kitap sahiplerinin meslek ve unvanlarına bakıldığında, bir kişi müderris, bir

kişi sahaf, bir kişi seyyid ve hacı, bir kişi çelebi unvanlı attar, iki kişi tüccar, bir kişi ise kalaycıdır. Üç kişinin ise mesleği belli değildir.

Terekesinde kitap olanlara tek tek bakıldığında öncelikle Mehmed bin İlyas'a ait bir kayıt görülmektedir. Aslen Bolulu ve Ümmi Kemal Tekkesine mensup dervişlerden olan Mehmed bin İlyas Bursa Sultan Orhan Medresesi'nde vefat etmiştir. Kayıtlarda öğrenci mi yoksa müderris mi olduğu hakkında açık bir kayıt bulunmamaktadır. Bununla birlikte bıraktığı mirastan hareketle bir müderris olması muhtemeldir (BŞS.30b/1). Mehmed bin İlyas'ın varisi olmadığı için terekesi beytül mâle kalmıştır. Mehmed bin İlyas'ın terekesinde 4300 akçe değerinde eşyası vardır. Bunların içerisinde 11 adet kitap, bir miktar kâğıt ve diğer yazı malzemeleri bulunmaktadır.

Mehmed bin İlyas'ın sahip olduğu kitaplara bakıldığında bunların bir kısmı dini eserler ve *Kur'an cüzü*, bir kısmı ise *Türk-î kitap* ve *Türk-î mecmuâ* olarak geçmekte ancak bu son iki kitabın içerikleri hakkında her hangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bu kitap ve yazı malzemelerinin maddi olarak değeri 364 akçe olup 4300 akçelik tereke içerisinde % 8.46' lık bir kısmı oluşturmaktadır.

Terekesinde kitap bulunan bir diğer kişi de Abdurrahman bin Abdülkerimdir. Bu kişi Maslak odalarında vefat etmiştir. Derviş olan ve sahaflık yapan Abdurrahman'ın sahaf dükkânında 13 adet kitap ve çeşitli yazı malzemeleri tespit edilmiştir. Kitap ve yazı malzemelerinin toplam değeri 766 akçe, Abdurrahman'ın toplam mirası ise 2370 akçedir. Bu malvarlığının %32,32'sini kitap ve yazı malzemesi oluşturmaktadır.

Terekesinde kitap bulunan bir diğer isim Himmed ibn-i Mehmed'dir. Himmed ibn-i Mehmed'in terekesinde üç adet kitap bulunmaktadır. Kitapların toplam değeri sekiz kuruş yani 1280 akçe etmektedir. Toplam 951 kuruş yani 152160 akçe değerinde serveti bulunan Himmed ibn-i Mehmed'in servetinin 1280 akçelik kısmının kitaplardan oluştuğu görülmektedir (BŞS. 63a/1).

Tuzpazarı çarşısında Vezir Ahmed Paşa Hanında kalırken vefat etmiş olan Abdullah bin Abdurrahman'ın terekesinde iki adet kitap ve evrak bulunmaktadır. Bunların toplam değeri 45 akçedir (BŞS. 82a). 4013 akçelik toplam mirası içerisinde kitaplarının oranı %1.12 dir.

Şahabettin Paşa Mahallesinden Abdülkerim İbn-i Ali'ye ait tereke kaydında dört adet kitap bulunmaktadır. Bu kitapların toplam değeri 530 akçedir. Abdülkerim ibn-i Ali'nin Çelebi unvanından hareketle eğitilmiş biri olduğu düşünülebilir. Toplam serveti 42880 akçe olan Abdülkerim bin Ali'nin kitapları mirasının %1,2'sini oluşturmaktadır.

Simitçi Mahallesinden, Mehmed bin Oğuz'a ait tereke defterinde 10 akçe değerinde evrak bulunmaktadır (BŞS. 94b/). Balıkpazarı Mahallesinden İsa ibn-i Abülkerim'in terekesinde dört akçe değerinde *en-âm-ı şerif*⁷ ve 28 akçe değerinde kâğıt bulunmaktadır (BŞS.100/a). Yine Ayşe bint-i Abdullah isimli hanımın terekesinde ise 80 akçe değerinde bir *en-âmı şerif* bulunmaktadır. Bu 6535 akçelik toplam mirası içerisinde yaklaşık % 1,2 lik bir kısmını oluşturmaktadır.

Şeyh Konur Mahallesinden kalaycılık yapan İbrahim bin Recep'in terekesinde 520 akçe değerinde bir *mushaf-ı şerifin* olduğunu görülmektedir. 36080 akçelik bir servete sahip olan İbrahim'in terekesindeki *Mushaf* (Kurân-ı Kerim)'in toplam mirasının %1.44 lük bir kısmını oluşturmaktadır (BŞS.12b/3).

Terekesinde Mushaf bulunan bir diğer kişi de Burhan Paşa Mahallesinden Mehmed bin İbrahim'dir. Ticaretle uğraşan ve 1.403.280 akçelik bir servete sahip olan Mustafa bin Mehmed bin İbrahim'in terekesinde 10 kuruş (1600 akçe) değerinde bir *mushâf-ı şerif* bulunmaktadır.

Gayrimüslimler içerisinde ise aslen İranlı olup ticaret için Bursa'ya gelmiş olan Hamor veled-i Kaspar'ın terekesinde 30? cild kitap/ veya 30 kitap cildi bulunmaktadır. Bunların değeri 160 akçedir. Bu 160 akçelik değerden hareketle taşınan malın kitaptan ziyade kitap cildi için kullanılan bir malzeme olması ihtimali daha kuvvetlidir (BŞS. 110a/3).

Terekelerinde kitap ve yazı malzemesi olanlar Ek-9'da verilmiştir. Genel itibari ile kitaplar değerlendirildiğinde dini ağırlıklı oldukları görülmektedir. Her terekeden kitap çıkmamış olması toplum içerisindeki okuryazarlıkla ilgili kesin bir veri sunmasa da okuma eğilimi hakkında fikir sahibi olunmasını sağlamaktadır. Yine bir kısmı

⁷ **En-âm:** İçinde Kur'an'dan bazı ayet ve surelerin bulunduğu dua kitabıdır. (tdk, Büyük Türkçe Sözlük:ulaşım22.05.2018).

ticaretle uğraşmış olan Gayrimüslim terelerinde kitap bulunmaması da önemli bir husustur.

3.2.4. Giyimle İlgili Eşyalar

Tez çalışmasının bu bölümünde terekelerde bulunan giysiler değerlendirilmiştir. Terekelere yansıyan giysiler; iç ve dış giyim malzemeleri, ayak giysileri, kemerler, kuşaklar ve baş giysileridir. Giysilere bakıldığında başlık ve bazı giyim eşyaları dışında kadın ve erkek giysilerinde çok fazla farkların olmadığı söylenebilir (Gürtuna, 1999: 57). Yine maddi imkânların sınırlı olduğu ve alt grup diye tanımlanabilecek ailelerde, aile içinde büyüklerden birisinin giysisi bazı ekleme ve değişmelerle kadın giysisine veya da çocuk giysisine dönüştürülerek kullanılmıştır (Gürtuna, 1999: 57). Bu durum bazı kayıtlarda, giysilerin kadın ve erkek giysisi olarak ayrılabilmesini zorlaştırmaktadır.

Giyim malzemeleri incelenirken çalışmanın anlaşılır olması için terekelerde bulunan eşyalar tablolaştırılmıştır. Tablolarda eşyalara ait örnekler, eşya kıymetlerinin değerlendirilebilmesi amacı ile en alt ve en üst fiyatlar ve belge numaraları ile birlikte yazılmıştır.

3.2.4.1. Baş Giysileri

Giysiler içerisinde önemli bir yere sahip olan bir diğer giyecekte başlıklardır. Osmanlı toplumunda kadınlar hem dini hem kültürel gerekçelerle başlarını örtmüşlerdir. Bu durum özellikle kadın baş giysilerinin önemini artırmıştır. Yine erkekler için de hem bir giysi hemde sosyal bir konum göstergesi olarak baş giysileri önemli bir yere sahip bulunmaktadır. Terekelere yansıyan erkek ve kadın baş giysileri *kavuk*, *kalpak*, *serpuş*, *sarık*, *takye* (*takke*), *yaşmak* ve *dülbenttir*.

Tablo: 3.15. Baş Giysileri

Çuka Kavuk	Serpuş	Mendil Sarık
Köhne Kavuk	Astar Sarık	Sade Sarık
Kadife Kavuk	Alaca Sarık	Sarık
Kavuk	Altın Baş Sarık	Şal Sarık
Kalpak	Beyaz Sarık	Şam Sarık
Köhne Kalpak	Cedid Sarık	Telli Sarık
Haraci Kalpak	Dilinli(dilimli) Sarık	Yeşil Sarık
Yeşil Kalpak	Hatâi Sarık	Kumaş Takye
Al Kadife Serpuş	Hilali Sarık	Şib? Takye
Kadife Serpuş	Kabak? ve Astar Sarık	Açık Yaşmak
Kırımı Kadife Serpuş	Köhne Alaca Sarık	Köhne Yaşmak
Kırmızı Kadife Serpuş	Köhne Astar Sarık	Yaşmak
Köhne Kadife Serpuş	Köhne Beyaz Sarık	Câme Tülbent
Köhne Serpuş	Köhne Sarık	Köhne Tülbent

Kavuk: İçi bez astardan, dışı çukadan yapılan üzerine çeşitli renk sarık- dülbent sarılarak başa giyilen bir baş giysisidir. Terekelerde geçen kavuk çeşitleri: *Çuka kavuk, köhne kavuk, kadife kavuk ve kavuktur*. Çuka kavuk 30 ila 140, köhne kavuk sekiz, kadife kavuk 24 ila 80 akçe arasında, hiçbir vasfından bahsedilmemiş olan sade kavuğun fiyatı ise yedi ila 40 akçe arasında değişmektedir.

Kalpak: Aslı deriden olan ve başa giyilen, üzerine sarık sarılmayan, tüylü ve postlu erkek baş giyeceğidir. Kalpağın değeri yapıldığı malzeme, işlemesi ve rengine göre değişmektedir (Demirel, Tuş, Gürbüz, 1992:720). Tablo 3.15'ten hareketle terekelerde geçen kalpak çeşitleri ve fiyatlarıyla ilgili örnekler şunlardır: *Köhne kalpak, haraci kalpak ve yeşil kalpaktır*. Kalpağın fiyatı dokuz ila 204 akçe arasında değişirken, köhne kalpak 35 akçe, haraci kalpak 960 akçe, yeşil kalpağın yedi adedinin 24 kuruş (3840 akçe) tane 548,5 akçedir.

Serpuş: Kamusi Türkî'de başa giyilecek şey olarak tarif edilmiştir (Sami, 2006:715). Tablo 3.18'de verilen bilgilerden hareketle, tereke kayıtlarında bulunan serpuş çeşitleri şunlardır: *Al kadife serpuş, kadife serpuş, kırımı kadife serpuş, kırmızı kadife serpuş, köhne kadife serpuş, köhne serpuş, incili serpuş ve serpuştur*. Al kadife

serpuş 160, kadife serpuşun fiyatı ise 45 ila 160 akçe arasında değişmektedir. Kırmızı kadife serpuş 82, kırmızı kadife serpuş 361, köhne kadife serpuş ise 30 ila 60 akçe arasında değişirken, köhne serpuş 12 ila 90 akçe arasındadır. Serpuşun en ucuzu 18, pahalısı ise 200 akçedir. Serpuşlar içerisinde en pahalısı incili serpuşlardır. Asiye bint-i Mevlana Merhum Şeyh Mehmed'in terekesinde bulunan incili serpuş (50 kuruş) 8000 akçe (BŞS.77b/2) iken Afife bint-i Ebubekir'in terekesinde bulunan incili serpuşun fiyatı ise (60 kuruş) 9600 akçedir (BŞS. 7b/2).

Sarık: Kavuk, külah, fes gibi baş giysisi üzerine sarılan dülbent veya şala verilen isimdir (Koçu, 1969:202). Kavuk ve sarıklar kişinin sosyal ve ekonomik konumunu gösteren önemli bir simgedir. Tablo 3.15'te verilen bilgilerden hareketle terekelerde geçen sarık çeşitleri ve fiyatlarıyla ilgili örnekler şunlardır: *Astar sarık, alaca sarık, altın baş sarık, beyaz sarık, cedid sarık, dilimli (dilimli) sarık, hatâi sarık, hilali sarık, kabak? ve astar sarık, köhne alaca sarık, köhne astar sarık, köhne beyaz sarık, köhne sarık, köhne alaca sarık, mendil sarık, sade sarık, sarık, şal sarık, şam sarık, telli sarık ve yeşil sarıktır.*

Astar sarığının en ucuzu 97 en pahalısı ise 480 akçedir. Alaca sarık on ila 120 akçe, altın baş sarık 1600, beyaz sarık 44, cedid sarık 500 akçe, dilimli (dilimli) sarık 100 akçe, hatâi sarık 100 akçe, hilali sarık 30 ila 301, kabak? ve astar sarık 12 akçe, köhne alaca sarık 30, köhne astar sarık 60, köhne beyaz sarık 30, köhne sarık 30 ila 240 akçe arasında değişmektedir. Köhne alaca sarık 50 akçe, mendil sarığının fiyatı 30 akçe ila 100 akçe arasındadır. Sade sarık 80 akçe olup, sarığının en ucuzu 18, en pahalısı 220 akçedir. Şal sarığının en ucuzu 23, en pahalısı ise 150 akçedir.

Takye (Takke): Takke kavuk, külah, fes gibi her hangi bir başlık altına giyilen başın terini emerek serpuşun kirlenmesini önleyen ince bezden yapılmış hafif baş giysisidir (Koçu,1969:220). Tablo 3.15'ten hareketle terekelerde iki çeşit takke yazılmıştır. Bunlardan, kumaş takke sekiz akçe iken, şib? takkenin fiyatının ise 206 akçe olduğu görülmektedir.

Yaşmak: Müslüman kadınların sokakta yüzlerine tuttıkları ince beyaz tülbent örtüdür (Koçu,1969:240). Terekelerde geçen yaşmak çeşitleri ve fiyatlarıyla ilgili

örnekler şunlardır: Açık yaşmak 60, köhne yaşmağın fiyatı üç ila on akçe arasında değişirken, yaşmağın en ucuzu 14, en pahalısının ise 25 akçe olduğu görülmektedir.

Tülbent: Tülbent ince beyaz bir bezdir. Çeşitli kullanım alanları olmakla birlikte eski Türk giyiminde değirmi kesilen parçaları yazma usulü ile nakışlar basılarak kadınlar tarafından baş yemenileri ve başörtüsü olarak kullanılmışlardır (Koçu, 1969: 98). Tablo 3.15'ten hareketle, bakıldığında, câme tülbent 480 akçe iken köhne tülbendin fiyatı ise 160 ila 250 akçe arasında değişmektedir

3.2.4.2. İç Giysiler

İç giyim malzemeleri günlük yaşamda kadın ve erkeklerin elbise altına giydikleri giysilerdir. Bunlar imal edildikleri kumaşın cinsine, dikimine, rengine göre ve kadın erkek giysileri olarak ayrılabilir. İmal edildikleri malzemeler fiyatlarının belirlenmesinde en etkili unsur olmaktadır. Kadın ve erkekler iç giyim eşyası olarak, belden aşağıya kutnu, dokuma, alaca ve bürümcekten yapılan don ile dizlik denilen giysileri kullanmışlardır. Yine belden yukarıya, zıbun-zıbın, içlik- işlik, gömlek giyilmiştir. İçlik üzerine giyilen bazı giysiler ise, mintan-miltan, boydan diz kapaklarına kadar uzanan, entari ve fistanıdır.

Tablo: 3.16. İç Giysiler

Alaca Zıbın	Ala Don	Keten Gömlek
Al Kadife Zıbın	Alaca Don	Köhne Gömlek
Beyaz Kumaş Zıbın	Beyaz Don	Köhne Gömlek ve Mintan
Beyaz Zıbın	Cin(Çin) Yemeni Don	Münakkaş Gömlek
Bogasi Zıbın	Don	Müsta'mel Gömlek
Dimi Zıbın	Dokuma Don	Penbe Bezi Gömlek
Havlü Zıbın	Fitilli Don	Sağır Gömlek
Kırmızı Zıbın	İpek don	Alaca Entari
Köhne Atlas Zıbın	Kılapdanlı Don (Kalbudanlı don)	Alaca Kutni Entari
Köhne Beyaz Zıbın	Kaytanlı? Don	Bogasi Entari
Köhne Kadife Zıbın	Köhne Alaca Don	Entari
Köhne Mavi Zıbın	Köhne Don	Hatayi Entari
Köhne Sandal Zıbın	Köhne Münakkaş Don	Kırmızı Entari
Köhne Şeb Zıbın	Mısri don	Köhne Atlas Entari
Köhne Yemeni Zıbın	Münakkaş Don	Köhne Entari
Köhne Zıbın	Alaca Gömlek	Köhne Sandal Entari
Kumaş Zıbın	Bez Çuka Gömlek	Köhne Simli Entari
Mâ-i Zıbın	Gömlek	Kumaş Entari
Sandal Zıbın	Cedit Gömlek	Mai(mavi) Bogasi Entari
Sarı Bogasi zıbın	Dülbent Gömlek	Mor Şeb Entari
Telli Zıbın	Fener Gömlek	Şeb Entari

Yeşil Zıbın	Heroşi Gömlek	Yeni Entari
Zıbın	Kenarlı Keten Gömlek	Yeşil Atlas Entari

Tablo:3.16’da verilen bilgilere bakıldığında, Bursa halkının, zıbın, don, gömlek, mintan, entari gibi iç giysiler giydikleri görülmektedir.

Zıbın: Zıbın veyada zibun olarak geçen bu giysi, kışın elbise altına giyilen kolsuz pamuklu bir yelektir (Koçu, 1969: 251). Zıbınlara ait 24 farklı türde kayıt bulunmaktadır. Tablo:3.14’de verilen bilgilerden hareketle bu zıbın çeşitleri: *Alaca zıbın, al kadife zıbın, beyaz kumaş zıbın, beyaz zıbın, bogasi zıbın, dimi zıbın, havlu zıbın, kırmızı zıbın, köhne atlas zıbın, köhne beyaz zıbın, köhne kadife zıbın, köhne mavi zıbın, köhne sandal zıbın, köhne şeb zıbın, köhne yemeni zıbın, köhne zıbın, kumaş zıbın, mai zıbın, sandal zıbın, sarı bogasi zıbın, telli zıbın, yeşil zıbın ve zıbındır.*

Zıbınlar yapıldıkları malzeme, yenilik ve eskiliklerine göre değerlendirilmiştir. Ek: 10’dan hareketle, zıbının en ucuzu sekiz akçe, pahalısı 60 akçe, alaca zıbının en ucuzu 41 akçe pahalısı 295 akçe, al kadife zıbın 190 akçe, beyaz kumaş zıbın 175 akçedir. Beyaz zıbının en ucuzu 94, pahalısı 108 akçe, bogasi zıbının en ucuzu 60, pahalısı 80 akçedir. Dimi zıbının 16 adedi 1280 akçedir (tanesi 80 akçe). Havlu zıbının iki adedi 27 akçe, kırmızı zıbın 47 akçe köhne atlas zıbın 220 akçe dir. Köhne beyaz zıbının en ucuzu 10, en pahalısı 60 akçe dir. Köhne kadife zıbın 96 akçe, köhne mavi zıbın 130 akçe, köhne sandal zıbın 57 akçe, köhne şeb zıbın 23 akçe, köhne yemeni zıbının en ucuzu 14, pahalısı 30 akçedir. Köhne zıbının ucuzu 11, pahalısı 97 akçedir. Kumaş zıbının pahalısı 232 akçedir. Mai (mavi) zıbın 121, sandal zıbının ucuzu 34, pahalısı 120 akçe dir. Sarı bogasi zıbın 30, telli zıbın 500 akçe yeşil zıbının ise 130 akçe dir.

Don: Kadın ve erkeklerin göbek ve diz arasına giydikleri bir iç giyim eşyasıdır. İncelenen terekelerde 15 farklı tür don kaydı bulunmaktadır. Bunlar: *Ala don, alaca don, beyaz don, cin (Çin) yemeni don, don, dokuma don, fitilli don, ipek don, kılapdanlı don (Kalbudanlı don), kaytanlı? don ?, köhne alaca don, köhne don köhne münakkaş don, mısır don ve münakkaş dondur.* Ala donun en ucuzu 24, pahalısı 70 akçe iken, beyaz donun en pahalısı beş adedi 160, en ucuzu ise 14 akçe dir. Cin (Çin) yemeni don 10 akçe, donun pahalısı 60, en ucuzu yedi akçe, dokuma donun pahalısı 30, ucuzu ise

20, fitilli donun en ucuzu 29, pahalısı ise 34 akçedir. İpek don 60, kalapdanlı donun ucuzu 160 pahalısı ise 640 akçedir. Kaytanlı? don 50, köhne alaca donun en ucuzu altı, pahalısı 17 akçe dir. Köhne münakkaş don 130 akçe, Mısırî don 210 akçe, Münakkaş donun pahalısı 230 akçe iken ucuzu ise 56 akçedir.

Gömlek- Mintan: Gömlek “*gönlek*” çıplak tene giyilen bir iç giysisidir (Koçu, 1969:125). Farsça “*nimten*” isminden türemiş olan mintan, baştan geçirilerek iç gömleği üstüne giyilen, etekleri kalçaları örtecek kadar uzanan, uzun kollu, düz yakalı, önü entari gibi yarım yırtmaçlı olup yırtmacı üç dört düğme ile kapatılan bir giysidir (Koçu, 1969:174). İncelenen terekelerde 15 farklı türde gömlek çeşidi ve bir kayıta ise gömlekle birlikte mintan kaydı bulunmaktadır. Bunlar: *Alaca gömlek, bez çuka gömlek, gömlek, cedit gömlek, dülbent gömlek, fener gömlek, heroşi? gömlek, kenarlı keten gömlek, keten gömlek, köhne gömlek, köhne gömlek ve mintan, münakkaş gömlek, müsta‘mel gömlek, penbe bezi gömlek ve sağır gömlektir. Bu gömleklerin akçe olarak değerleri ise şunlardır: Alaca gömlek 20, bez çuka gömleğin en pahalısı 212, en ucuzu 10 akçedir. Gömleğin en ucuzu 11, en pahalısı 120 akçedir. Cedit gömleğin pahalısı 400, en ucuzu ise 205 akçedir. Dülbent gömlek100, fener gömlek 70, heroşi gömlek 100, kenarlı keten gömlek 1000, keten gömlek ise 600 akçedir. Köhne gömleğin ucuzu 13, pahalısı 160 akçedir. Köhne gömlek ve mintan 40, münakkaş gömlek 240, müsta‘mel gömlek 160, penbe bezi gömlek 800, sağır gömlek ise 120 akçedir.*

Entari: Kadın ve erkeklerin iç çamaşırı ve iç donu üstüne geceleri yatarken veya da bazen ev içinde giydikleri bir giysidir (Koçu,1969:102). İncelenen terekelerde 16 farklı tür entari kaydı bulunmaktadır. Bunlar: *Alaca entari, alaca kutni entari, bogasi entari, entari, hatayi entari, kırmızı entari, köhne atlas entari, köhne entari, köhne sandal entari, köhne simli entari, kumaş entari, mai (mavi) bogasi entari, mor şeb entari, şeb entari, yeni entari ve yeşil atlas entaridir. Alaca entarinin ucuzu 230, pahalısı 320, alaca kutni entari 360, bogasi entarinin en ucuzu 52 en pahalısı ise 103 akçedir. Entari en ucuzu 80, en pahalısı 100 akçedir. Hatâyî entarinin en pahalısı 320, en ucuzu 300 akçedir. Kırmızı entari 190, köhne atlas entari 400, köhne entarinin pahalısı 71, ucuzu ise 20 akçedir. Köhne sandal entarinin en pahalısı 240, en ucuzu ise 40 akçedir. Köhne simli entari 128, kumaş entarinin en pahalısı 370, en ucuzu ise 160*

akçedir. Mâi (mavi) bogasi entari 160, mor şeb entari 800, şeb entari 800 akçe, yeni entari 155, yeşil atlas entari ise 240 akçedir.

Yukarda verilen bilgilerden hareketle, Bursa halkının, çeşitli tür ve renklerde zıbın, don, gömlek, mintan ve entarileri iç giyim malzemesi olarak kullandıkları görülmektedir.

3.2.4.3. Dış Giysiler

Dış giysiler günlük yaşamda kadın ve erkeklerin üzerlerine giymiş oldukları elbiselerdir. Osmanlı kadın ve erkeklerinin giydikleri dış giysiler arasında, potur-potul, çuha potul, çakşır-çağşur, kürk, şalvar, libâde, hırka, yağmurluk ve yelekler sayılabilir.

Çakşır: Pantolon öncesine kadar erkeklerin iç çamaşırı üzerine giydikleri bir giysidir(Koçu, 1969:59). Osmanlı toplumunda ve Bursa özelinde birçok çakşır çeşidinin giyildiği söylenebilir. Çakşırlar yapıldıkları malzeme, işleme ve renklerine göre isimlendirilmişlerdir. Terekelerdeki 13 çeşit çakşır kaydı bulunmaktadır. Bunlar: *Bogasi çakşır, çakşır, hamam çakşırı, işleme çakşır?, tuman çakşırı, diz çakşırı, kırmızı hamam çakşır, kırmızı tuman çakşırı, köhne çakşır, köhne diz çakşır, köhne mâi çakşır, köhne tuman çakşır ve mor köhne tuman çakşır*dır. Bogasi çakşır en pahalısı 160, en ucuzu 20 akçe, hamam çakşırı 550, işleme çakşır? 1200, tuman çakşır 1005 akçedir. Diz çakşır en ucuzu 20, en pahalısı 320 akçedir. Kırmızı hamam çakşır 80, kırmızı tuman çakşır 300, köhne çakşır en ucuzu 16, pahalısı 100 akçe, köhne diz çakşır 50, köhne mâi çakşır 400, köhne tuman çakşır en pahalısı 448 en ucuzu 40 akçe, mor köhne tuman çakşırı 80 akçedir.

Tablo: 3.17. Dış Giysiler

Bogasi Çakşır	Çuka Zebun Ferâcesi	Al Atlas Câme
Çakşır	Elvan Renk Değirmili Ferâce	Atlas İpek Zerâ-i
Hamam Çakşır	Ferâce	Atlas Câme
İşleme Çakşır?	Kırmızı Ferâce	Hindi Al Atlas Câme
Tuman Çakşır	Kırmızı Çuka Ferâce	Köhne Atlas Entari
Diz Çakşır	Köhne Ankuti Ferâce	Köhne Atlas Zıbın
Kırmızı Hamam Çakşır	Köhne Çuka Ferâce	Köz (göz) Atlas Câme
Kırmızı Tuman Çakşır	Köhne Ferâce	Mâi (Mavi) Atlas Câme
Köhne Çakşır	Köhne Mor Çuka Ferâce	Sandal Atlas Câme

Köhne Diz Çakşır	Köhne Senem Ferâcesi	Şal Atlas Câme
Köhne Mâi Çakşır	Köhne Yeşil Çuka Ferâce	Alaca Kutni Centiyan
Köhne Tuman Çakşır	Mâi (Mavi) Kebir Ferâce	Alaca Kutni Entari
Mor Köhne Tuman Çakşır	Mor Ferâce	Köhne Kutni Câme
Tuman Çakşır	Mor Sof Ferâce	Kutni Câme
Aba Şalvar	Mor Soğan Ferâce	Yeşil Atlas Câme
Köhne Aba Şalvar	Mora Çuka Ferâce	Acem Alacası Câme
Köhne Şalvar	Münakkaş Çuka Ferâce	Alaca
Kırmızı Şalvar	Nakışlı Çuka Ferâce	Alaca Câme
Köhne Çuka Şalvar	Nefti Çuka Ferâce	Alaca Acem Câme
Mavi (mâi) Havi Şalvar	Nefti zenne Çuka Ferâce	Alaca Bogasi
Şalvar	Sermai Köhne Ferâce?	Alaca Şeb Câme
Ferâce Çeşitleri	Yeşil Çuka Ferâce	Müsta'mel Alaca Câme
Ali Sof Ferâce	Yeşil Eski Ferâce	Şam Alaca Câme
Ankûti Ferâce	Yeşil Ferâce	Şam Alacası Câme
Ankûti Zer Çuka Ferâce	Zenne Ferâce	Yeşil Alaca Câme
Ankûti Çuka Ferâce	Köhne Mor Ferâce	
Çuka Ferâce	Köhne Kemha câme	

Şalvar: Erkek şalvarı pantolonun yayılmasına kadar, potur ve çakşırın yanı sıra giyilmiştir (Koçu,1969: 215). Tablo 3.17’de verilen bilgilerden hareketle bakıldığında yedi çeşit şalvar kaydının bulunduğu görülmektedir. Bu şalvar çeşitleri: *Aba şalvar, köhne aba şalvar, köhne şalvar, kırmızı şalvar, köhne çuka şalvar, mavi (mâi) havi şalvar ve şalvardır*. Aba şalvar 102 ile 1280 akçe arasında değişirken, köhne aba şalvarın fiyatı ise 40 ila 80 akçe arasında değişmektedir. Köhne şalvar 12 ila 50 akçe, kırmızı şalvar 295, köhne çuka şalvar 12 ila 260 akçe arasında değişmektedir. Mavi (mâi) havi şalvarın en ucuzu 200 akçe, pahalısı ise 375 akçe olarak terekelere yansımıştır. Sade şalvarın fiyatı ise 70 akçedir.

Ferace: Kadın ve erkek ferâcesi olarak ayrılır. Erkek ferâcesi kolları bol çuhadan yapılan giysidir (Koçu, 1969:107). Kadın ferâcesi ise kadınların sokakta yaşamakla beraber giydikleri üst elbisesidir (Sami, 2006:980). Terekelerde geçen ferâceler renk, yenilik, eskilik, büyüklük, küçüklük gibi özelliklerine göre isimlendirilmişlerdir. Tablo 3.17’de verilen bilgilerden hareketle terekelerdeki ferâce örnekleri şunlardır: *Âli sof ferâce, ankuti ferâce, ankuti zer çuka ferâce, ankuti çuka*

ferâce, çuka ferâce, çuka zebun ferâcesi, elvan renk değirmili ferâce, ankuti ferâce, ferâce, kırmızı ferâce, kırmızı çuka ferâce, köhne ankuti ferâce, köhne çuka ferâce, köhne ferâce, köhne mor çuka ferâce, köhne senem ferâcesi, köhne yeşil çuka ferâce, mâi (Mavi) kebir ferâce, mor ferâce, mor sof ferâce, mor soğan ferâce, mor çuka ferâce, münakkaş çuka ferâce, nakışlı çuka ferâce, nefti çuka ferâce, nefti zenne çuka ferâce, sermai köhne ferâce?, yeşil çuka ferâce, yeşil eski ferâce, yeşil ferâce, zenne ferâce, köhne mor ferâce.

Ferâcelerin rengi, yenilik eskilikleri, işlemeleri ve imal edildikleri kumaşlar, fiyatlarını etkilemiştir. Âli sof ferâce 1600 akçe, ankuti ferâcenin fiyatı 1105 ile 1440 akçe arasında değişirken, ankuti zer çuka ferâcenin fiyatı 705, ankuti çuka ferâce ise 1120 ile 360 akçe arasındadır. Çuka ferâce 500 ila 1500 akçe arasında, çuka zebun ferâce ise 1500 akçedir. Elvan renk değirmili ferâcenin altı adedi 11200 (adet 1866) akçedir. Ankûti ferâce 950, ferâce 200 ile 960 akçe arasında, kırmızı ferâce ise 500 ile 1708 akçe arasında değişmektedir. Kırmızı çuka ferâce 1600 akçe iken, köhne ankuti ferâcenin fiyatı ise 375 ila 451 akçe arasındadır. Köhne çuka ferâce 80 ila 320 akçe, köhne ferâce 320, köhne mor çuka ferâce 640, köhne senem ferâcesi 520, köhne yeşil çuka ferâce 500, mâi (mavi) kebir ferâce 960, mor ferâce ise 1000 akçedir. Mor sof ferâce 1600, mor soğan ferâce 2005, mor çuka ferâce 800, münakkaş çuka ferâce 1700, nakışlı çuka ferâce 600 akçedir. Neftî çuka ferâcenin fiyatı 1000 ila 1750 akçe arasında değişmektedir. Nefti zenne çuka ferâce 960, sermâi köhne ferâce?45, yeşil çuka ferâce 600 akçe, 650 akçe yeşil eski ferâce 2400 akçe yeşil ferâce 960 akçe, zenne ferâce 1120 akçe köhne mor ferâce ise 480 akçedir.

Câme: Farsça çamaşır, libas anlamına gelmektedir (Sami,2006:466). Terekelerde geçen câme çeşitleri: *Al atlas câme, atlas câme, hindi al atlas câme, köz atlas came, mâi atlas câme, sandal atlas câme, şal atlas câme, köhne kutni câme, kutni câme, yeşil atlas câme, acem alacası câme, alaca câme, alaca acem câme, alaca şeb câme, müsta'amel alaca câme, şam alacası câme ve yeşil alaca camedir.* Al atlas câme 380, atlas câme 760 ila 800, hindi al atlas câme 700 akçedir. Köz atlas câme 1700, mâi atlas câme 715, sandal atlas came 200 ve şal atlas câme 905 akçedir. Alaca kutni centiyan 200, alaca kutni entari 360, köhne kutni câme 130, kutni came 625, yeşil atlas câmenin en ucuzu 380 akçe iken en pahalısı ise 1600 akçedir. Acem alacası câme 250,

alaca câme yirmi bir ila 800 akçe, alaca acem câme 730, alaca şeb câme 40, müsta'amel alaca câme 320 akçedir. Şam alaca câme 360 ila 400 akçe, köhne kemha câme100, Şam alacası câmenin fiyatı 640 ila 900 akçe arasında değişir iken, yeşil alaca câme ise 151 akçedir.

Tablo: 3.18. Kürk ve Yağmurluk Çeşitleri

Ankuti Çuka Kaplı Kürk	Köhne Tilki Kürkü
Cedid Sincap Kürkü	Kuzu Kürkü
Çuka ma'a Kürk	Kürk
Vaşak Kürk Kırmızı Çuka	Mai Çuka Kaplı Tilki Kürkü
Köhne Kürk	Mâi (mavi) Çuka Kaplı Zerdeva Kürk
Ganem Köhne Kürk	Mor Köhne Kürk
Hare Mor Çuka Samur Kürkü	Murassa Samur? Kürk
Hatâi Zarflı Tilki Kürkü:	Müsta 'mel Yeşil Çuka Kürk
Hatâi Sırmalı Sincap Kürkü	Samur Kürk
Kakum Kürkü	Sansar Kürkü
Kırmızı Ganem Kürkü	Sincap Kürk
Kızıl Çuka Kaplı [...] Kürkü	Nâfe Kürk
Köhne Samur Kürkü	Tilki Kürkü
Köhne Beyaz Kuzu Kürkü	Sağır Kakım Kürkü
Köhne Bogasi Kaplı Kuzu Kürkü	Yeşil Çukalı Kürk
Köhne Tilki Kürkü	Zerdeva Kürk
Köhne Ganem Kürkü	Aba Yağmurluk
Köhne Kuzu Kürkü	Çuka Yağmurluk Kepe
Köhne Samur Kürk	Köhne Aba Yağmurluk
Köhne Siyah Kuzu Kürkü	Köhne Çuka Yağmurluk Başlık
Köhne Telli Yemeni Kürk	Köhne Yağmurluk
Köhne Tilki Kürkü	Yağmurluk

Kürk: Tüyleri yumuşak ve güzel hayvanların, giyimde kullanılmak üzere hazırlanmış postları ve postlara kaplanan kumaşlarla yapılmış bir giysidir (Koçu, 1969: 164). İnsanlar tarih öncesi dönemlerden itibaren soğuktan korunmak için hayvan postlarından yapılmış elbiseler giymişlerdir (Karaca, 2002:568). Osmanlıda kürk ilk zamanlarda soğuktan korunma amaçlı bir giysi iken zamanla lüks haline gelmiştir

(Karaca, 2002:568). Halk arasında kürk giyimi yaygın olduğu gibi, devlet görevlilerine ait resmi kıyafetler arasında da önemli bir yere sahip olmuştur (Karaca, 2002:568-569).

Terekelerden hareketle bakıldığında Bursa halkı arasında da kürk giyimini yaygın olduğu söylenebilir. Tablo 3.18’da verilen bilgilere bakıldığında terekelerde 38 farklı tür ve özellikte kürk kaydı bulunduğu görülmektedir. Bunlar: *Ankuti çuka kaplı kürk, cedit sincap kürkü, çuka ma kürk, vaşak kürk kırmızı çuka, defa köhne kürk, ganem köhne kürk, hare mor çuka samur kürkü, hatâi zarflı tilki kürkü, hatâi sırmalı sincap kürkü, kakum kürkü, kırmızı ganem kürkü, kızıl çuka kaplı? kürkü, köhne samur kürkü, köhne beyaz kuzu kürkü, köhne bogasi kaplı kuzu kürkü, köhne tilki kürkü, köhne ganem kürk, köhne kuzu kürkü, köhne samur kürk, köhne siyah kuzu kürkü, köhne telli yemeni kürk, köhne tilki kürkü, köhne tilki kürkü, kuzu kürkü, kürk, mai çuka kaplı tilki kürkü, mâi (mavi) çuka kaplı zerdeva kürk, mor köhne kürk, murassa samur? kürk, müsta‘mel yeşil çuka kürk, samur kürk, sansar kürkü, sincap kürk, nafe kürk, tilki kürkü, sağır kakum kürkü, yeşil çukalı kürk ve zerdeva kürktür.*

En ucuz kürk 25 akçelik *köhne kuzu kürkü* iken en pahalısı ise fiyatı 3200 ila 5550 akçe arasında değişen *zerdeva kürktür*. Ankûti çuka kaplı kürk 2500, cedit sincap kürkün altı adedi 38 kuruş yani 6080 akçe (adet 1013,3) dir. Çuka ma‘a kürk 1141, vaşak kürk kırmızı çuka kürk 1600 akçedir. Ganem(koyun) köhne kürkün fiyatı 168 ila 255 akçe arasında değişmektedir. Hâre mor çuka samur kürkü 1000, hatâi zarflı tilki kürkünün fiyatı 361 ila 400 akçe arasında değişmektedir. Hatâi sırmalı sincap kürkü 400, kakum kürkü 500, kırmızı ganem kürkü 240, kızıl çuka kaplı? kürk 4704, köhne samur kürk 480, köhne beyaz kuzu kürkü 240 akçe, köhne bogasi kaplı kuzu kürkü 200, köhne ganem kürkü ise 150 ila 200 akçe arasında değişmektedir. Köhne kuzu kürkü 26 ila 405 akçe arasında değişirken, köhne samur kürkün fiyatı ise 100 ila 160 akçe arasındadır. Köhne siyah kuzu kürkü 240, köhne telli yemeni kürk 250 akçe, köhne tilki kürkü 55 ila 1206 akçe, kuzu kürkü 76 ila 300 akçe arasında değişmektedir. Kürk 25 ila 880 akçe arasında değişmektedir. Mai (mavi) çuka kaplı tilki kürkü 1160, mâi (mavi) çuka kaplı zerdeva kürk (25 kuruş) 4000 akçe, mor köhne kürk 348, murassa samur Kürk 175, müsta‘mel yeşil çuka kürk 1280, samur kürk 200 ila 820 akçe arasında değişmektedir. Sansar kürkünün fiyatı 500 ila 3200 akçe arasında değişirken, sincap kürkünün fiyatı ise 1600 ila 2610 akçe arasında değişmektedir. Nafe kürk 320, tilki

kürkü 411, sağır kakum kürkü 1120, yeşil çukalı kürk 1600, zerdeva kürkün fiyatı ise 3200 ila 5550 akçe arasında değişmektedir.

Terekeler içerisinde en yüksek servet Burhanpaşa Mahallesinden Mustafa bin Mehmed bin El-hac İbrahim'e aittir. Bir tüccar olan Mustafa bin Mehmed bin El-hac İbrahim'in toplam serveti (8770.5 kuruş) 1.403.280 akçedir. Terekesinde toplamda 4100 akçe değerinde üç adet kürk bulunmaktadır (BŞS. 30b/2). Diğer örneklere bakıldığında bir tüccar olan ve 100309 akçelik bir serveti olan Mustafa bin Mehmed'in terekesine 3900 akçe değerinde mavi çuka kaplı kürk, 880 akçe değerinde kürk ve 5550 akçe değerinde zerdeva kürk bulunmaktadır (BŞS. 3b). 221920 akçelik bir serveti olan El-hac Mehmed bin Abdurrahman'ın terekesinde 880 akçe değerine kürk, 800 akçe değerine ganem kürk ve 2560 akçe değerinde sansar kürkü bulunmaktadır (BŞS. 4a). Süleyman bin Abdullah ticaretle uğraşmaktadır ve toplam serveti 39648 akçedir. Süleyman'ın terekesi içerisinde 30 kuruş değerinde Köhne samur kürk ma'a kırmızı çuka, 15 kuruş değerinde vaşak kürk, 15 kuruş değerinde vaşak kürk ma kırmızı çuka, beş kuruş değerinde köhne sansar kürkü olmak üzere 60 kuruş (10080 akçe) değerinde kürk bulunmaktadır (BŞS.75b). Haffaf olan El-hac Ali ibn-i Abdülgani'nin 36371 akçelik terekesinde 55 akçelik köhne tilki, 2610 sincap kürkü, 2005 akçelik kürk, 3200 akçe değerinde sansar kürkü olmak üzere toplamda 7870 akçe değerinde dört adet kürkü bulunmaktadır (BŞS. 87a).

Terekeler içerisinde en düşük servet Hüsam bin Abdullah'a aittir. 238 akçelik serveti olan Hüsam'ın terekesinde kürk bulunmamaktadır. Kadın terekelerinde kürklerin önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Afife bint-i Ebubekir'in 789360 akçelik terekesinde bir adet 160 akçe değerinde köhne kürk, 1600 akçe değerinde şib?kürk, 4000 akçe değerinde bir adet mavi çuka kaplı zerdeva kürk, 1920 akçe değerinde bir adet zerdeva kürk, 1120 akçe değerinde sağır kakum kürkü ve 1280 akçe değerinde bir adet samur kürkü bulunmaktadır. Afife Hanım'ın altı adet kürkünün toplam değeri 10080 akçe (63 kuruş) dir. Kürkler Afife Hanım'ın 789360 akçelik toplam servetin % 1,27' lik kısmını oluşturmaktadır (BŞS. 7b). 2570 akçelik bir serveti olan Emine bint-i Abbas'ın terekesinde ise 45 akçelik köhne bir kürk bulunmaktadır (BŞS. 85a).

Örneklere bakıldığında kürk ile servet arasında bir bağlantı olduğu görülmektedir. Bununla birlikte kürk ulaşılmaz derecede lüks bir giyim eşyası değildir.

Orta halli kişilere ait birçok terekede de kürk bulunmaktadır.

Yağmurluk: Yağmurlu havalarda giyilen üstlüktür (Sami, 2006: 1532). Tablo 3.18'den hareketle, terekelerde geçen yağmurluk çeşitleri şunlardır: *Aba yağmurluk, çuka yağmurluk kepe, köhne aba yağmurluk, köhne çuka yağmurluk başlık, köhne yağmurluk ve yağmurluk*. Aba yağmurluğunun fiyatı 40 ile 202 akçe, çuka yağmurluk kepe 100, köhne aba yağmurluk 150 ile 200 akçe arasında değişmektedir. Köhne çuka yağmurluk başlık 358 ile 1180 akçe arasında iken köhne yağmurluk 112 ile 1280 akçe arasında, yağmurluğun fiyatının ise 40 ile 317 akçe arasında değiştiği görülmektedir.

3.2.4.4. Kemer ve Kuşaklar

Giyilen elbiselerin belden kaymaması için uçkur, kemer ve kuşaklar kullanılmıştır. Terekelerde çeşitli renk ve özellikte uçkur, kuşak ve kemer bulunmaktadır.

Tablo: 3.19. Uçkur, Kemer ve Kuşaklar

Uçkur	Hilali Kuşak	Mor Hilali Cedid Kuşak
Münakkaş Uçkur	Kırmızı Hilali Kuşak	Mukaddem Kuşak
Altın Kemer	İncili Kuşak	Mükemel Münakkaş Sim Kuşak
Köhne Kemer?	Kebir Hilali Kuşak	Ön Sim Kuşak
Acem Sim Kuşak	Kebir Kuşak	Münakkaş Sim Kuşak
Acem Şal Kuşak	Kırmızı Kuşak	Sağir Hilali Kuşak
Alaca Mısri Kuşak	Köhne Kuşak	Sağir Ön Kuşak
Antalya Kuşağı	Köhne Alaca Kuşak	Saray Kuşak
Altun Ön Kuşak	Köhne Hilali Kuşak	Sarı Hilali Kuşak
Beyaz Kuşak	Köhne Mâi(mavi) Kuşak	Sırmalı ve İncili Ön Kuşak
Pirinç Kuşak	Köhne Şal Kuşak	Sim Dolama Kuşak
Çar Kuşak	Mağuş ? Sim Ön Kuşak	Sim Kuşak
Ön Kuşak	Mâi (mavi) Çuka Kuşak	Sim Mükemmel Kuşak
Ön Sim Kuşak	Meşin Kuşak	Şal Kuşak
Harbe Sim Kuşak	Meşin Sim Kuşak	Yeşil Kuşak

Uçkur: Uçkur eskiden belden aşağı alt kısmına giyilen elbiseleri tutturmak için bağlanan ince kuşaktır. Uçkur alt donun belde sabit kalması için kullanılan ince şal/ ip

olmakla birlikte bağ kısmının dışta kalması nedeni ile süs için de önemli görülmüş ve süslü şekillerde uçkurlar yapılmıştır (Koçu, 1969: 237). Terekelerde iki tür uçkur çeşidi tespit edilmiştir. Bunlar *uçkur* ve *münakkaş uçkurdur*. Fiyatlarına bakıldığında ise uçkurun fiyatı on ila iki adedi 45 akçe arasında değişirken, münakkaş uçkurun en ucuzu 40, en pahalısı ise 150 akçedir.

Kemer: Şerit şeklinde yapılan ve giyilen elbiseyi belden sıkıp tutmak için ya da sadece süs olarak kullanılan ve bele yalnız bir defa dolanarak önden bir toka ile tutturulan aksesuardır (Koçu, 1969:152). Terekelerde iki çeşit kemer geçmektedir. Bunlardan ilki sekiz miskal ağırlığında *altın kemer* olup değeri 2560 akçedir (BŞS.44b/1). Bir diğeri ise *köhne kemer?* olarak geçmekte olup değeri 200 ila 240 akçe arasında değişmektedir.

Kuşaklar: Kuşaklar beli sıkı tutmak için sarılan uzun, dar, şal ve diğer malzemelerdir (Koçu,1969:160). Kuşağın eski Türk giyim kuşamında hem erkek hem de kadın giysisinde önemli bir yeri olmuştur. Erkek kuşakları iki çeşittir. Bunlardan birincisi beli sıkı tutmak için, iç çamaşırı ve iç gömleği üstüne ve elbise altına sımsıkı sarılanıdır. Diğeri ise üstlük kuşaktır. Çakşır, şalvar, potur ve mintan üstüne sarılmışlardır (Koçu,1969:161). Tablo 3.19’da verilen bilgilerden hareketle, terekelerde yapıldıkları malzemenin içeriği, farklı tür ve renkte 42 çeşit kuşak kaydı tespit edilmiştir. Bu kuşak çeşitleri: *Acem sim kuşak, acem şal kuşak, alaca mısri kuşak, Antalya kuşağı, altun ön kuşak, beyaz kuşak, birinc? kuşak, çar kuşak, ön kuşak, ön sim kuşak, harbe sim kuşak, hilali kuşak, kırmızı hilali kuşak, incili kuşak, kebir hilali kuşak, kebir kuşak, kırmızı kuşak, köhne kuşak, köhne alaca kuşak, köhne hilali kuşak, köhne mâi(mavi) kuşak, köhne şal kuşak, mağşuş? sim ön kuşak, mâi (mavi) çuka kuşak, meşin kuşak, meşin sim kuşak, mor hilali cedit kuşak, mukaddem kuşak, mükemmel münakkaş sim kuşak, ön sim kuşak, münakkaş sim kuşak, sağır hilali kuşak, sağır ön kuşak, saray kuşak, sarı hilali kuşak, sırmalı ve incili ön kuşak, sim dolama kuşak, sim kuşak, sim mükemmel kuşak, şal kuşak ve yeşil kuşaktır.*

Kuşakların genel olarak fiyatlarına bakıldığında, acem sim kuşak 320, acem şal kuşağın yedi adedi 5600 akçe iken alaca mısri kuşak ise 24 akçedir. Altun ön kuşak (24 kuruş) 3840 akçe, beyaz kuşağın en ucuzu 60 akçe, pahalısı ise iki adet beş kuruş (800 akçe) tur. Birinci? kuşak 20, çar kuşak 87, ön kuşak 140, ön sim kuşak 450, harbe

sim kuşak 480 akçedir. Hilali kuşağın en ucuzu 62 akçe iken en pahalısı ise 172 akçedir. Kırmızı hilali kuşağın en pahalısı 315 en ucuzu ise 200 akçedir. İncili kuşak 1530, kebir hilali kuşağın üç adeti 480, kebir kuşak üç adeti 480, kırmızı kuşak 80, köhne kuşağın en ucuzu sekiz en pahalısı ise 15 akçedir. Köhne alaca kuşak 23, köhne hilali kuşak 30, köhne mâi (mavi) kuşak 30, köhne şal kuşak 160, mağşuş? sim ön kuşak 180, mâi (mavi) çuka kuşak 1624, meşin kuşak ise 16 akçedir. Meşin sim kuşak 1600, mor hilali cedid kuşak 1440, mukaddem kuşak 300, mükmel münakkaş sim kuşak 480 akçedir. Sim kuşağın iki âdeti 280, münakkaş sim kuşak 500, sağır hilali kuşak 400, sağır ön kuşak 21, saray kuşak 45, sarı hilali kuşak 400, sırmalı ve incili ön kuşak 40 kuruştur (6400 akçe) (BŞS.7b/1). Sim dolama kuşak 2000 akçe (BŞS. 18b/1), 1200 akçe (BŞS.103a/2), 3400 akçe (BŞS. 24a) dir. Sim kuşak en ucuzu 400 akçe (BŞS. 30a/1), en pahalısı ise 1440 akçe dir. Sim mükemmel kuşak, 1040 akçe, şal kuşağın en ucuzu 23 akçe iken en pahalısı ise 132, yeşil kuşağın fiyatı ise 50 akçedir.

Bu kuşakların fiyatlarına bakıldığında en ucuzu, değeri sekiz akçe olan köhne kuşak iken, en pahalısı ise yalnızca bir terekede bulunan Afife bint-i Ebubekir'e ait olan 3840 akçe değerindeki altın (altun) ön kuşaktır (BŞS.7b/1).

Terekelere bakıldığında kadın ve erkeklere ait zengin bir kıyafet çeşitliliği görülmektedir. Osmanlı kadın ve erkek kıyafetleri yabancı seyyahların da dikkatini çekmiştir. Özellikle kadın kıyafetleriyle ilgili olarak Lady Montegu'nun gözlemleri değerlidir. 1717-1718 tarihleri arasında İngiliz elçisi olan eşi ile Osmanlı topraklarına gelmiş olan Lady Möntegu, yazdığı mektuplarda Osmanlı toplumu ile ilgili önemli bilgiler vermektedir. Lady Montegu Edirne'de bulunduğu zamanda giydiği Türk kadın kıyafetini ve diğer aksesuarları şöyle anlatmaktadır: *Önce gayet geniş bir şalvarım var. Bu gayet ince gül pembesi, kenarı sırmalı kumaştan yapılmış bir şalvar. Terlikler sırma işlemeli beyaz deriden yapılmış. Şalvarın üstüne sarkan tül gömlek tamamen işlemeli. Gömleğin kolları, kolumun yarısına kadar iniyor ve çok geniş. Yakasını elmas bir düğme ilikliyor. Entari ise sanki vücuda göre biçilmiş ceket. Fakat benimki beyaz ve Şam kumaşından yapılmış, kenarı ise gayet kalın sırma işlemeli. Bu çeşit elbiselerde düğmenin elmas veya inci olması lazım. Kollar arkaya doğru genişliyor. Mintanım ise şalvarın kumaşından. ... Bele aşağı yukarı dört parmak genişliğinde bir kemer takılıyor. Zengin kadınların kemerleri elmas veya sair kıymetli taşlarla süslü. Fazla masraf*

olmasın diye bazılarını işlemeli setenden yapıyorlar. Ayrıca önden bir elmaslı toka ile bağlanıyor bu kemerler. Türkler kürkü ev elbisesi olarak bazen çıkarıyorlar. Bu kürkler ağır dibadan, içleri samurla kaplanmış, kolları omuzlardan aşağı inmiyor. Başa giyilen şapkalara kalpak deniliyor. Kışın giyilenleri inci ve elmaslarla işli kadifeden, yazın ise bol sırmalı kumaştan yapılıyor (Montegu,51-52).

Lady Montegu'nun da anlattığı gibi Türk kadın giysileri çok canlı, zarif ve zengindir. Aynı durum erkek kıyafetleri için de geçerlidir. Özellikle incelenen terekeler 17. yüzyıl sonlarında Bursa özelinde halkın giyim kuşamına ait önemli bilgiler sunmaktadır. Buna göre iç giyim eşyası olarak belden aşağıya çeşitli renkte imal edilmiş don, belden yukarısı için zıbın, içlik gömlek giymişlerdir. İçlik üzerine ise mintan, entari ve fistan, dış giysi olarak çakşır, şalvar, ferace, câme, kürk ve yağmurluklar giymişlerdir. Giyilen elbiseler bele uçkur, kemer ve kuşaklar ile tutturulmuştur. Baş giysisi olarak kavuk, kalpak, serpuş, sarık, takke, yaşmak ve dülbent kullanılmış iken ayağa ise çorap, mest ve çizme giymişlerdir. Kişilerin zenginliğine göre giyilen elbiselerin fiyatları ve çeşitlerinin arttığı görülmektedir.

3.2.4.5. Ayak Giysileri

Ayağa giyilen giysiler iki grupta ele alınabilir. Bunlardan ilki çeşitli kumaşlardan dikilerek veya iplerle dokunarak yapılan *çorap*, *patik* tarzı giyeceklerdir. İkinci grup ise deriden, ahşaptan veya her ikisi birlikte kullanılarak, imal edilen *mest*, *ayakkabı*, *pabuç*, *çizme*, *nalın terlik*, *edik* ve *postal* gibi ayak giysileridir.

Tablo: 3.20. Ayak Giysileri

Çorap	Cedid Mest Pabuç	Cedid Çizme
Mest (Mesh)	Köhne Pabuç	Çizme
Kırmızı Mest	Ön Ayak Merdane Pabuç	Kırmızı Çizme
Merdane Mest	Sarı Zenne Pabuç	Kutamiye Çizme
Mest ve İç Edik	Merdane Pabuç	Köhne Çizme
Pabuç ve Mest	Müsta'mel Pabuç	Köhne Siyah Çizme
Zenne Mest	Pabuç	Sağır Çizme
Edik	Pabuç Cedid	Sarı Çizme
Sağır Edik	Zene Pabuç	Sarı Çizme Orta Ayak
İç Edik Pabuç		Siyah Çizme

Çorap: Bir ayak giysisi olup, kadın erkek çorabı veya da yapıldıkları malzemelere göre çeşitli isimler almışlardır (Koçu, 78:1969). İncelenen terekelerde yalnızca iki yerde bu ayak giysisi ile ilgili kayda rastlanmıştır. Bunun sebebi muhtemelen çok özel bir eşyanın ikinci kez kullanılmayacak olması ve fiyatıdır. Bu kayıtlarda çorapların özelliği ile ilgili bir bilgi söz konusu değildir. Bu çorapların fiyatlarına bakıldığında birisi 16 diğeri ise 19 akçedir.

Mest: Tabanı ve yüzü yumuşak deriden, incik kemiğinin üstüne kadar çıkan kısa konçlu, düğmesiz ve bağısız, ayağa tıpkı çorap gibi giyilen ayak giysisidir (Koçu, 1969:173). Terekelerde dört çeşit mest kaydı bulunmaktadır. Bunlar: *Mest (Mesh)*, *kırmızı mest*, *merdane mest*, *mest ve iç edik ve zenne mesttir*. Terekelerdeki mestlerin fiyatlarına bakıldığında, sade mestin fiyatı (Mesh) 16 akçe ile 320 akçe arasında değişmektedir. Kırmızı mest 12 adet 480 (tane 40) akçe, merdane mest 40 adet 1600 (tane 40) akçe, mest ve iç edik 798 çift 21280 (tane 26,6) akçe, pabuç ve mest 90 akçe, zene mest 25 adet, 8000 (tane 320 akçe) akçe, cedit mest pabucun fiyatının ise 160 akçe olduğu görülmektedir.

Pabuç: Ayağa giyilen, yemeni, mest, kundura, filar, terlik gibi çeşitli isimler taşıyan ayak giysilerinin tamamına verilen isimdir (Koçu, 1969:187). Terekelerde pabuç ve mest ayrı bazende birlikte yazılmışlardır. Bununla birlikte pabuçtan kastın mest olup olmadığı kesin değildir. Terekelerde 10 tür pabuç kaydı bulunmaktadır. Bu ürünler eskilik yeniliklerine ve özel isimlerine göre adlandırılmışlardır. Bu ürünlerin renk ve yapıldığı malzemeler hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. Tereke kayıtlarına yansıyan bu pabuçlar: *Cedit mest pabuç*, *iç edik pabuç*, *köhne pabuç*, *ön ayak merdane pabuç*, *sarı zene pabuç*, *merdane pabuç*, *müsta'mel pabuç*, *pabuç*, *pabuç cedit*, *zenne pabuç*. Bunlardan sade pabucun fiyatı 11 akçe ile 160 akçe arasında değişmektedir. Yine iç edik pabucun fiyatı 50 ile 100 akçe arasında, köhne pabuğun fiyatı ise 21 ila 93 akçe arasında değişmektedir. İç edik merdane pabuç 40 çift 800 akçe (BŞS. 24b/1), sarı zene pabuç 15 çift 600 akçe, merdane pabuç 20 adet 750 (tane 37,5 akçe), 30 adet 1500 (tane 50 akçe) yirmi bir adet 660 (31,4 akçe), 21 adet 1365 (tane 65) akçe, müsta'mel pabuç ise yedi akçedir. Sadece pabucun en ucuzu 11 akçe iken en pahalısı ise

80 akçedir. Pabuç ceditin fiyatı 160 akçe iken, zenne pabuğun fiyatı 21 ila 22 akçe arasında değişmektedir.

Edik: Yumuşak ve renkli sahtiyandan yapılmış yarım konçlu, kısa çizmedir (Güncel Türkçe Sözlük-<http://tdk.gov.tr/14.07.2018>). Terekelerde edik ve sağır edik olarak geçmektedir. Ediğin 69 çifti 3610 akçe(Tane 52.31 akçe), 26 çifti 1549 akçe (Tane 56.11 akçe), 59 çifti 3800 akçe (Tane 64.40 akçe) ve sağır ediğin 18 çifti 540 akçedir (tane 30 akçe).

Çizme: Ayağı bacak ile örten, koruyan, konçu baldıra, hatta diz kapağına kadar çıkan uzun konçlu ayakkabıdır (Koçu,1969: 77). Terekelerde on bir farklı türde çizme kaydı bulunmaktadır. Bu çizmeler yenilik eskilik, renk, boy gibi özellikleri ile isimlendirilmişlerdir. Terekelerde geçen çizme çeşitleri şunlardır: *Cedid çizme, çizme, kırmızı çizme, kutamiye çizme, köhne çizme, köhne siyah çizme, sağır çizme, sarı çizme, sarı çizme orta ayak ve siyah çizmedir.*

Çizmelerin fiyatlarına bakıldığında sade çizmenin fiyatı 63 ila 205 akçe arasındadır. Cedid çizme 160, çizme 110, kırmızı çizme 205, kutamiye çizme 70 akçedir. Köhne çizmenin fiyatı 21 ila 80 akçe arasında değişirken, köhne siyah çizme 63, sağır çizme 120 ila 135 akçe, sarı çizme 190 akçedir. Sarı çizme orta ayak 110 akçe iken siyah çizmenin fiyatı ise 160 akçedir.

Tezimize konu olan defterde her terekede ayak giysisine ait kayıt bulunmamaktadır. Belgeler içerisinde temelde iki tereke inceleme için önemli veriler sunmaktadır. Bunlardan ilki Sultan Murad Mahallesi sakinlerinden Receb ibn-i Ali'ye ait belgedir. Ayakkabıcılık yapan Receb'in terekesinde çeşitli renk ve türden 676 çift ayak giysisi olup bunların toplam değeri 32587 akçedir(BŞS.24b/1). 92320 akçelik bir serveti bulunan Ali'nin dükkânında bulunan ayakkabıları toplam servetinin %35.29'unu oluşturmaktadır.

Yine bir diğer örnek ise aslen Konya'lı olup ticaret amacıyla Bursa'ya geldiği anlaşılan ve İpek Handa vefat etmiş olan Hamza bin İbrahim'in terekesidir. Hamza'nın terekesinde 21280 akçe değerinde 798 adet mest ve iç edik bulunmaktadır (BŞS.40b/1). 52800 akçelik bir miras bırakmış olan Hamza'nın ayak giysileri toplam terekesinin %40.30'unu oluşturmaktadır

Buradaki verilerin önemi 17. yüzyılın son çeyreğinde Bursa’da ayak giyim eşyalarının fiyatını tam olarak tespit edilmesini sağlamalarıdır. Bu eşyalar ticari mal olduğu için fiyatları asli değerleri ile yazılmıştır.

Terekelerde verilen bilgilerden hareketle Bursa halkı ayaklarına çorap, çorapların üzerine mest, pabuç, edik ve çeşitli vasıfta çizmeler giymişlerdir. Ayak giysilerinin fiyatları imal edildikleri malzeme, renk ve kalitesine göre değişmektedir. Her terekede ayak giysisi kaydı bulunmamaktadır. Bu durumun sebebi olarak, ayak giysilerinin kişiye özel ve ikinci kez bir başkası tarafından giyiminin tercih edilmeyecek olması ve bu giysilerin fiyatlarından kaynaklanmış olması muhtemeldir.

3.2.5. Altın Takılar, Kıymetli Taşlar ve Değerli Süs Eşyaları

B 153 nolu Bursa Şerhiye Sicili altın takılar, kıymetli taşlar ve değerli süs eşyalarıyla ilgili olarak önemli bilgiler sunmaktadır. 74 kişinin terekesinde altın, gümüş, inci, zümrüt, hatem, saçlık ve benzeri ziynet eşyası bulunmaktadır. Bu değerli ziynet eşyalarının bir kısmı tereke sahiplerinin kullandığı süs eşyası konumunda iken bir kısmı ise kuyumculukla uğraşanların terekelerinden çıkan satılmak için hazırlanmış ürünlerdir.

Tablo:3.21. Terekelerde Bulunan Takı ve Ziynet Eşyaları

Altın Bağ	Altın Küpe Türki İnci	Küpe
Altın Bilezik	Altın İncili Küpe	Mercan
Altın Burma	Altın Burma Hâtem	Mercan Tespih
Altın Bukağı	Bilezik	Mücevher Hâtem
Altın Bıçak	Firuze Taşlı Yüzük	Mücevher İstifan
Altın Düğme	Hırdavat İnci Taş	Mücevher Bilezik
Altın Hâtem	Hırdavat Sim	Sağır Altın Bilezik
Altın Hâtem Zümrüt	İnci Başlık	Sırmalı Kolluk
Altın Hâtem Zümrüt Taşlı	İncili Saçlık	Sim Küpe
Altın Kemer	İncili Serpuş	Sim Bilezik
Altın Küpe	İncili Şemsiye	Sağır Küpe
Altın ve Taşlı Meftul	İnci Altın Baneleri?	Sim Bıçak
Altın Telli Zar	İncili Serpuş	Sim Bıçak Kılıfı
Altın Zihkir	İncili Saç Bağı	Top Gümüş
Altın ve Sim Hâtem	İncili Küpe	Yalancı Bilezik

Altın Veznesi	İncili Küpe Askı	Yüzük
Altın Mengüş	İnci	Zümrüt Yüzük
Altın Zincir	İnci Zülüflük	Zümrüt Küpe
Altın Ayna	Kehribar Tesbih	

Tablo:3.21'den hareketle terekeler içerisinde geçen ziynet eşyaları: *Altın bağ, altın bıçak, altın bilezik, altın bukağı, altın buli?, altın burma, altın burma bilezik, altın burma hatem, altın düğme, altın hatem, altın ayna, altın incili küpe, altın incili küpe, altın incili küpe, altın incili küpe, altın küpe, altın küpe türkî inci, altın menkuş, altın salkım, altın salkım zümrüt, altın taşlı meftul, altın ve sim hatem, altın ve taşlı meftul, altın veznesi, altın zahkir?, altın zincir, altın cesim zümrüt taş, altın kemer, altınlı zar, bilezik, firuze taşlı yüzük, hırdavat inci taş, inci, inci altın baneleri?, inci başlık, inci zülüflük, incili kelebuş /saçlık, incili küpe, incili küpe askı, incili saç bağı, incili saçlık, incili serpuş, incili şemsiye, kehribar tespih, küpe, mercan, mercan tespih, mücevher bilezik, mücevher hatem, mücevher istifan, mücevher kuşak, sağır altın bilezik, sağır küpe, sırmalı kolluk, sim bilezik, sim küpe, top gümüş, zümrüt küpe ve zümrüt yüzüktür.*

Bilezik: Bilezik kadınların kollarına taktıkları bir süs eşyasıdır. Terekelerde *altın bilezik, bilezik, sağır bilezik, sim bilezik, yalancı bilezik ve altın burma* olmak üzere 36 adet bilezik kaydı bulunmaktadır.

Bukağı: Kaçmaması için hayvanların ayağına takılan zincir, demir köstektir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Bununla birlikte bir süs eşyası olarak ta kullanılmıştır. Ahmed bin Mustafa bin Şaban'ın terekesinde 14 miskal ağırlığında ki altın bukağının fiyatı 4800 akçe iken (BŞS. 56b), Siten bint-i Zevri'nin terekesinde bulunan 16 miskal ağırlığındaki altın bukağının değeri ise 5120 akçedir (BŞS. 44b).

Küpe: Kadınların kulaklarına taktıkları bir süs eşyasıdır. Terekelerde 54 adet küpe kaydı bulunmaktadır. Bu küpe çeşitleri şunlardır: *Altın incili küpe, altın küpe, inci- incili küpe, sim küpe, sağır küpe ve zümrüt küpedir.*

Hatem: Hem bir halka gibi olup, hem de yüzük gibi parmağa takılan bir süs eşyası, mühür veya üstü mühürlü yüzüktür (Sami, 2006: 565: -Devellioğlu, 2007:339). Tablo 3.21'de verilen bilgilerden hareketle terekelerde, *hatem, altın hatem, altın ve sim*

hatem, altın burma hatem, mücevher hatem, sim hatem ve sim toka hatem olmak üzere 15 adet hatem kaydı bulunduğu görülmektedir. Bu hatemlerin fiyatları yapıldıkları maden ve üzerlerindeki taşlara göre değişmektedir. Tekelerdeki hatemlerin fiyatları 321 akçe ile 8800 akçe arasındadır.

Yüzük: Yüzük parmağa takılan halka şeklindeki süs eşyasıdır. İncelenen defterde *yüzük, zümrüt yüzük, taşlı yüzük ve firuze taşlı yüzük* olmak üzere dört çeşit yüzük kaydı bulunmaktadır.

Zülüflük: Züluf yüzün iki yanına düşen saçlardır. Zülüflük özellikle kadınların saçlarına taktıkları bir çeşit toka ve süs eşyasıdır (Sami, 2006:686). Tereke kayıtları içerisinde Afife bint-i Ebubekir isimli kadının terekesinde bir adet üç miskal ağırlığında ve 4320 akçe değerinde bir zülüflük kaydı bulunmaktadır (BŞS. 7b/1).

Tespah: Yapılan zikri saymak için tanelerin bir ipe dizilerek hazırlanmış eşyadır (Sami, 2006:402). Tespah dini bir anlam ifade ettiği gibi günlük hayatta özellikle erkekler tarafından da kullanılmaktadır. Tespahin yapıldığı malzeme ve işlemleri değerini belirlemektedir. Tablo 3.21’de verilen bilgilerden hareketle, incelenen terekelerde 10 adet tespih kaydı bulunduğu görülmektedir. Bu tespihlerin değeri 19 akçe ile 810 akçe arasında değişmektedir.

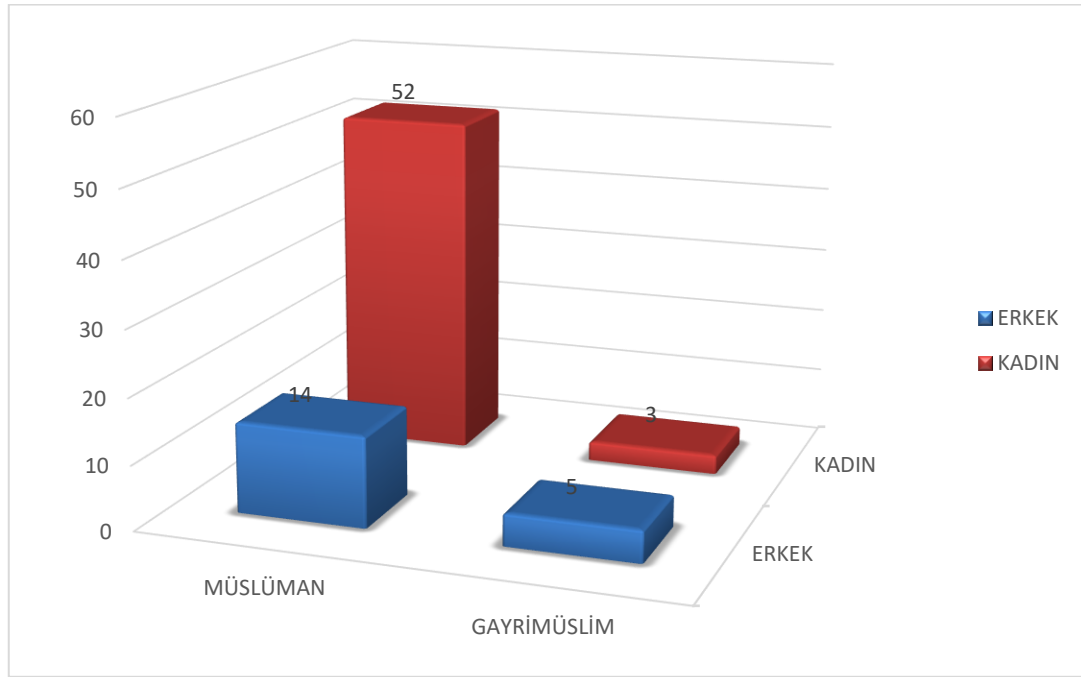
Tablo: 3.22. Ziyet Eşyalarının Din ve Cinsiyete Göre Dağılımı

	Erkek	Kadın	Toplam
Müslüman	14	52	66
Gayrimüslim	5	3	8
Toplam	19	55	74

Tablo:3.22’de verilen bilgilere bakıldığında, terekesinde ziyet eşyası bulunanların toplamı 74 kişidir. Bunların 19’u erkek 55’i ise kadındır. Yine bu 74 kişinin beşi erkek üçü kadın olmak üzere sekizi Gayrimüslim, 14’ü erkek 52’si kadın olmak üzere 66 tereke sahibi ise Müslümandır. Terekesinde ziyet eşyası olanlara bakıldığında bir kişi tüccar, bir kişi esnaf, bir kişi habbaz, bir kişi haffaf, bir kişi imalatçı bir kişi ise kuyumcudur.

Tereke defterinde kayıtları bulunan altın gümüş ve diğer değerli taş ve madenlerden oluşan ziynet eşyalarının toplam değeri 582630 akçedir. İncelenen 448 adet terekenin akçe olarak toplam değeri 15.652.155 akçedir. Bu toplam değer içerisinde ziynet eşyaları toplam terekenin yaklaşık %3,72'lik bir kısmını oluşturmaktadır.

Grafik 4: Terekesinde Ziynet Eşyası Olanların Din ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Ziynet eşyası olarak en çok varlığa sahip bulunan tereke sahibi, Burhan Paşa Mahallesinde El-hac Afife bint-i Ebubekir isimli hanımdır. Tablo 3.23'de verilen bilgilerden hareketle bakıldığında Afife bint-i Ebubekir'in terekesinde, altın, gümüş ve değerli taşlardan yapılmış küpeler, bilezikler, saç bağları, bıçak ve tespih gibi birçok değerli eşyanın bulunduğu görülmektedir. Bu ziynet eşyalarının toplam değeri 202400 akçedir. Afife Hanım'ın toplam serveti 789360 akçedir. Ziynetleri ise toplam servetinin % 25.64'lük bir kısmını oluşturmaktadır (BŞS. 7b/1).

Tablo: 3.23. El-hac Afife bint-i Ebubekir'in Terekesinde Bulunan Ziyinet Eşyaları

Ziyinet Eşyaları	Ağırlık/ Adet/Miktar	Akçe Değeri
Altın Bilezik	50 Miskal	16000
Altın Telli Zar	1	20800
İncili Saçlık	1	4000
Altın Bıçak	1	1600
Sırmalı Kolluk	1	640
Altın Döğme	X	960
Altın Ayna	1	5600
Altın Hâtem	3 Çift	960
Hırdavat İnci Taş	X	160
Mercan Tesbih	1	480
Mücevher Hâtem	X	8800
Mücevher İstifan	X	12800
Altın ve Taşlı Meftul	X	32000
Mücevher Bilezik	1 Çift	9600
Zümrüt Küpe	1 Çift	32000
İnci	1 Miskal	32000
İnci Zülüflük	3 Miskal	4320
Altın Zihkir	X	480
Hırdavat Sim	X	160
İncili? Küpe	1 Çift	3840
Sağır Küpe	1 Çift	800
Altın? Bilezik	1 Çift	14400
Toplam		202400

Terekesinde en düşük miktarda ziynet eşyası olan ise Said-i Fâkih Mahallesi'nde ikamet eden ve ticaretle uğraşan Mustafa ibn-i Mehmed isimli kişidir. Mehmed Efendi'nin terekesinde 210 akçe değerinde bir adet altın bilezik bulunmaktadır (BŞS. 3b/1).

17.yy son çeyreğinde Bursa halkına bakıldığında, ziynet eşyalarının ticari bir mal olarak kullanıldığı gibi özellikle Grafik 4 ve Tablo 3.23'te verilen bilgilerden de anlaşıldığı üzere, ziynet eşyalarının % 74.32 gibi büyük bir kısmının kadınlara ait olduğu görülmektedir. Bu durum kadınların süs ve takılara olan ilgisiyle açıklana

bileceği gibi kadınların mal biriktirme aracı olarak ziynet eşyası edindikleri düşüncesini de güçlendirmektedir.

Terekesinde altın, gümüş, çeşitli taşlardan oluşan mücevher ve bunlardan imal edilmiş süs eşyalarına sahip olanlar ile bu eşyaların değerleri ayrıntılı olarak EK-11’de verilmiştir.

3.2.6. Silahlar

Silah (esliha) kelimesi tüm savaş aletlerini ifade eden bununla birlikte ilk dönemlerde ise daha çok kılıç, yay, mızrak gibi aletler için kullanılmış bir kavramdır (Bozkurt, 2009:188). Silah Türk kültürünün en önemli öğesidir. Klasik Osmanlı toplumuna bakıldığında askeriler dışında halkın da çeşitli silahlara sahip oldukları görülmektedir. Osmanlılar da diğer Doğu ve Batı toplumlarında olduğu gibi ateşli silahların ortaya çıkışına kadar kılıç, yay, mızrak gibi kesici delici silahları kullanmışlardır (Aydüz, 2009: 189). Kesici delici silahlar 17. yüzyıldan itibaren yavaş yavaş yerini tüfek tabanca gibi ateşli silahlara bırakmıştır.

Tablo: 3.24. Terekesinde Silah Bulunanların Din ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

	Erkek	Kadın	Toplam
Müslüman	47	1	48
Gayrimüslim	3	X	3
Toplam	50	1	51

Terekeler içerisinde kesici, delici ve ateşli silahlara ait 51 adet kayıt bulunmaktadır. Terekesinde silah olanlardan 47’si Müslüman erkek, biri Müslüman kadın, üçü Gayrimüslim erkek olmak üzere toplam 51 kişiye ait 108 adet çeşitli silah bulunmaktadır. Terekelerdeki silahların toplam değeri 73338 akçedir. Bu silahlar 15.652.155 akçelik toplam terekenin % 0,46’lık kısmını oluşturmaktadır.

Tablo: 3.25. Terekelerdeki Silah Türleri

Kesici/ Delici/ Ezici Silahlar		Ateşli Silahlar
Frengî Kara Kılıç	Sim Kabzalı Kılıç	Kebir Tüfek
Frengî Sim Kılıç	Sim Kılıç	Busli (Bolu) Tüfek
Dımaşkî Kara Kılıç	Kara Hançer	Kebir Tüfek
Kara Demir Kılıç	Hançer Yatağan	Kebir Macar Tüfek
Kara Kılıç	Sim Hançer	Kırık? Tüfek
Kılıç Demiri	Demir Topuz	Tabanca Tüfek
Köhne Kılıç	Sim Topuz	Tabancalı Tüfek
Kılıç	Teber Şimali (Balta)	Tüfek
Kılıç ve Bileği	Ok - Keman	Tabanca
Kılıç Demiri	Tirkeş ve Keman	
Köhne Kepe ve Kılıç	Köhne Tirkeş ve Keman	
Köhne Kılıç	Mızrak	
Macar Kılıç		

Terekelerdeki silahlar, kesici, delici, ezici ve ateşli silahlar olarak iki grupta incelenebilir. Kesici silahlar içerisinde; *kılıç*, *yatağan*, *hançer*, delici silahlar içerisinde; *yay-ok*, *mızrak*, ezici silahlar içerisinde; *topuz-gürz* bulunmaktadır. Ateşli silahlar içerisinde ise *tüfek* ve *tabancalar* yer almaktadır.

Kılıç: Uzunluğu 40 santimetrenin üzerinde ince uzun kesici bir silahtır (Bozkurt, 2002: 405-408). Kılıç eski dönemlerden beri gücün, bağımsızlığın ve kahramanlığın temsili sayılmıştır. Teknik olarak kılıçlar düz ve eğri kılıçlar olmak üzere iki şekilde yapılmışlardır. Düz kılıçların iki, eğri kılıçlarınsa bir tarafı keskindir. Kılıç iki parçadan oluşmaktadır, bunlardan ilki elin tuttuğu kabza ikinci kısım ise namlu denilen kesici kısımdır (Bozkurt, 2002: 405-408). İncelenen terekelerde “*kılıç*” ya da “*kılınç*” şeklinde yazılmış 62 adet kılıç kaydı bulunmaktadır. Tablo:3.25’ten hareketle, terekelerde geçen kılıç çeşitleri şunlardır: *Kara kılıç*, *Dımaşkî kara kılıç*, *Frengî kara kılıç*, *Frengî sim kılıç*, *köhne kılıç*, *sim kabzalı kılıç*, *sim kılıç* ve *Macar kılıçtır*.

Kılıç fiyatlarına bakıldığında; Kara kılıcın en ucuzu 55, en pahalısı 1130 akçedir. Dımaşkî kara kılıç 960, Frengî kara kılıç 320, Frengî sim kılıç 1600, köhne kılıcın ucuzu 39, pahalısı ise 200 akçedir. Sim kabzalı kılıcın en ucuzu 1410 akçe, en pahalısı

ise 3750 akçe, sim kılıcın en ucuzu 1000 akçe iken en pahalısı 3500 akçedir. Terekelerde bir adet kaydı bulunan Macar kılıcın fiyatı ise 1265 akçedir.

Hançer: Kesici silahlardan bir diğeri de hançerdir. Hançer kılıca göre daha kısa kesici bir silahtır. Defterde bulunan hançer çeşitleri: *Hançer yatağan, kara hançer ve sim hançerdir*. Hançerlerin fiyatlarına bakıldığında; Hançer yatağan 49, kara hançer ise 142 akçedir. Sim hançerin en ucuzu 350 akçe iken en pahalısı ise 1040 akçedir.

Ok-Yay: Savaş ve av aleti olan ok ve yay birçok medeniyette güç sembolü olarak kullanılmıştır (Bozkurt, 2002:303). Terekeler içerisinde, 320 akçe değerinde bir adet tirkeş-keman, 400 akçe değerinde iki adet köhne tirkeş keman, 56 akçe değerinde bir adet ok- keman bulunmaktadır.

Mızrak: Uzun bir sopa ucunda delici sivri bir malzemenin takılması ile yapılmış elle fırlatılan delici bir silahtır. Terekelerde Mustafa bin Mehmed'in terekesinde 31 ve 39 akçe değerlerinde iki adet mızrak kaydı bulunmaktadır.

Topuz-Gürz: Ateşli silahların icadından önce insanların yakın dövüşte kullandıkları vurucu, ezici ve parçalayıcı bir saldırı silahı olarak kullanılmıştır (Çoruhlu, 1996:327-328). Terekeler içerisinde, iki adet *demir topuz*, bir adet *sim topuz* bulunmaktadır. Demir topuzlardan ucuz olanın fiyatı 31 akçe iken, pahalısının fiyatı ise 60 akçedir. Sim topuzun fiyatı ise yazılmamıştır.

Teber: Büyük Türkçe sözlüğe göre, bazı dervişlerin taşıdıkları sapı uzun, keskisi ay biçiminde, küçük ve hafif baltadır (Büyük Türkçe Sözlük-<http://tdk.gov.tr/21.06.2017>). Terekeler içerisinde Mahmud bin Osman'ın terekesinde 640 akçe değerinde bir adet *teber* kaydı bulunmaktadır.

Tüfek: Tüfek ahşap kundak üzerine yerleştirilmiş namlu ve ateşleme tertibatıyla nişangâhtan meydana gelen ateşli bir el silahıdır (Agoston, 2012:459-461). Osmanlı Devleti ateşli silahlarla 14. yüzyılın son çeyreğinde Balkanlar'da tanışmıştır (Agoston, 2012: 460). Tüfekler Osmanlı ordusunda zamanla yaygınlaşmış ve birçok savaşta başarılı bir şekilde kullanılmıştır. Tablo: 3.25'te verilen bilgilerden hareketle defterde geçen tüfekler şunlardır: *Busli(Bolu)? tüfek, kebir tüfek, kebir Macar tüfek, kırık tüfek ve tüfektir*. Busli (Bolu)? tüfeğin en ucuzu 400 en pahalısı ise 880 akçedir. Kebir tüfeğin en

ucuzu 160 akçe en pahalısı ise 1260 akçedir. Kebir Macar tüfek 1105 akçe, kırık tüfek 80 akçe, tüfeğin fiyatı ise 181 akçedir.

Tabanca: Tüfeğe göre daha küçük boyda ve hafif bir ateşli silahtır. Tabanca çeşitleri ve değerleri şunlardır: Tabanca tüfeğin en ucuzu 210 akçe iken en pahalısı ise 1440 akçe, tabancanın en ucuzu 91 akçe iken en pahalısı ise 420 akçedir.

Ateşli silahlar ordu tarafından kullanılmakla birlikte sivil kişilerin de ateşli silahlar edindikleri ve kullandıkları görülmektedir. Tüfekler ve tabancalar kılıç, yay-ok, mızrak gibi silahlara göre hem yapımı hem de kullanımını daha karışık ve uzmanlık gerektiren silahlardır. Bundan dolayı herkesin ulaşabileceği ve rahat kullanabileceği silahlar olmadığı muhakkaktır.

Tablo: 3.26.Terekesinde Silah Bulunanların Meslekleri

Silah Sahibi	Kişi Sayısı
Attar	1
Bıçakçı	1
Çakılcı	1
Debbağ	1
Eşkıya	2
Fırıncı	1
Habbaz	1
Haffaf	3
Helvacı	1
İmalatçı	1
Kalaycı	1
Tüccar	7
Bilinmeyen	30
Toplam	51

Tablo 3.26’de gösterilen bilgilerden de hareketle, terekesinde silah olanların mesleklerine ve bu silahları bulundurma amaçlarına bakıldığında, 10 kişinin çeşitli mesleklerden esnaf, yedi kişinin tüccar olduğu görülmektedir. Özellikle ateşli silah bulunduranlara bakıldığında iki kişinin ise eşkıyalık yaptığı görülmektedir. Buradan

hareketle esnaf ve tüccarların daha çok korunma veya ticari amaçlı, eŐkoyalık yapanların ise saldırı amacı ile bu silahlara sahip oldukları dŐŐn lebilir.

Konunun daha anlaşılır olabilmesi için bazı örnek terekeler incelenmiştir. Örneklerden ilki Murad bin Abdullah'a aittir. Murad eŐkoyalık yaptığı gerekçesi ile Balıkesir'de idam edilmiştir. Murad'ın idam edildikten sonraki terekesinden dört adet tabancalı tüfek, iki adet kebir tüfek, üç adet kara kılıç, bir adet demir topuz olmak üzere 2237 akçe değerinde 10 adet silah çıkmıştır (BŞS.117b/2).

Terekesinde silah olanlardan birisi de Burhan Paşa Mahallesinde ikamet eden ve tüccar olan Mustafa bin Mehmed bin  brahim'dir. Mustafa Efendi'nin terekesinde bulunan silahlar ticari bir mal olabileceği gibi korunma amaçlı olmasıda muhtemeldir. Mustafa Efendi ticari faaliyetleri sırasında hayatını kaybetmiŐtir. Yaptığı iş ve yolların güvenliği meselesi silah taŐınmasını mecburi hale getirdiği muhakkaktır. Mehmed Efendi'nin terekesinde, 320 akçe değerinde bir adet tirkeş-keman, 142 akçe değerinde bir adet kara hançer, 2400 akçe değerinde bir adet sim (simli) kılıç, 100 akçe ve 75 akçe değerlerinde iki bıçak ile 1260 akçe değerinde bir adet kebir tüfek olmak üzere 10 adet silah bulunduğu görülmektedir (BŞS.30b/2-31a/1).Toplamda 1.403.280 akçelik bir servete sahip olan Mustafa Efendi'nin 4122 akçe değerindeki silahları servetinin % 0,29 gibi küçük bir kısmını oluŐurmaktadır.

Terekesinde silah bulunanlardan birisi de Sa'idif kih Mahallesinden Mustafa elebi ibn-i Mehmed'dir. Ticaretle uğraşan Mustafa Efendi'nin terekesinde, bir ticaret malı olması muhtemel, 23 ve 210 akçe değerinde iki adet kılıç demiri, 144 akçe değerinde bir adet kılıç bileği, 1410, 2300, 2600 ve 3750 akçe değerlerinde dört adet sim kabzalı kılıç, 39 akçe değerinde bir adet köhne kılıç, 49 akçe değerinde bir adet hançer yatağan, 31 ve 39 akçe değerinde iki adet mızrak ile 91, 100, 245 ve 420 akçe değerlerinde dört adet tabanca bulunmaktadır. 100309 akçelik bir servete sahip olan Mustafa Efendi'nin 11451 akçe değerindeki silahları toplam servetinin %11.41' lik kısmını oluŐurmaktadır (BŞS.3b/1).

Terekesinde silah bulunanlar içerisinde yalnızca bir Müslüman kadın bulunmaktadır. Veled-i Habib Mahallesinde ikamet etmiş olan Emine bint-i Mustafa'nın terekesinde 2600 akçe değerinde bir adet sim kılıç bulunmaktadır (BŞS.

103a/2). 59220 akçelik bir servete sahip olan Emine Hanım'ın 2600 akçelik kılıcı, toplam servetinin % 4.39'luk bir kısmını oluşturmaktadır.

57 Gayrimüslim içerisinde üç kişinin terekesinde silah bulunduğu görülmektedir. Tüccar olan Sarkis veled-i Agop'un terekesinde 200 akçe değerinde bir adet kara kılıç, Agop veled-i Ağbel'in terekesinde 800 akçe değerinde bir adet kara kılıç, Filip veled-i Katoşi'nin terekesinde ise 1600 akçe ve 3200 akçe değerinde iki adet sim kılıç bulunmaktadır.

Terekesinde silah kaydı olan 51 kişinin 110 adet silahı bulunmaktadır. Silah sahiplerinin 47'si Müslüman erkek, biri Müslüman kadın, üçü ise Gayrimüslim erkektir. Terekesinde çeşitli silahlar bulunanlara bakıldığında bu silahların bulunma amacı birkaç grupta toplanabilir. Bunlardan ilki bazı tüccar terekelerinde bulunan silahların ticari bir mal olmasıdır. Bir diğeri bu silahların korunma amaçlı bulundurulmuş olmasıdır. Bir diğere amaç Halil bin Abdullah ile Murad bin Abdullah bin Abdülkerim örneğinde olduğu gibi saldırı amaçlı olmasıdır. Son olarak simli bıçak, simli hançer, sim kabzalı kılıç gibi silahların erkek ve özellikle kadın terekelerinde maddi değer ve bir zenginlik aracı olmasıdır. Terekesinde silah bulunanların künyeleri, silah çeşitleri ve bu silahların değerleri EK-12'de verilmiştir.

3.2.7. Ev Eşyaları

Tereke defterleri giysi, ziynet eşyası, silah para gibi birçok alanda olduğu gibi ev eşyaları konusunda da araştırmacılara önemli bilgiler sunmaktadır. Çalışmanın bu kısmında ev eşyaları; sergiler, yatak takımları, mutfak eşyaları, temizlik araç gereçleri, aydınlanma malzemeleri ve saatler incelenmiştir.

3.2.7.1. Kumaş, Dokuma ve İplikler

Osmanlı'da dokunmuş ipekli kumaşları, çeşitlerinin gösterdikleri farklara göre ayırmak bugün için çok zordur (Dalsar, 1960: 30). Ancak bu kumaşlar dokuma tekniğine göre belli başlı gruplara ayrılabilir. Geçmiş yüzyıllarda dokunmuş olan bütün ipekli kumaşlar dört gruba ayrılmaktadır (Dalsar, 1960: 30). Bunlar: *Kemhalar*, *Atlas* ve *Kutnular*, *Kadifeler*, *Taftalar* ve *Vâlelerdir*.

Tablo: 3.27. Terekelerde Bulunan Kumaş Dokuma ve İplik Türleri

Bogasi Kemha	Alaca Bogasi	Kastamonu Katırcı Bezi
Atlas İpek Zerâ-i	Mısır Alaca	Kebir Bez
Yeşil Atlas	Şam Alacası	Kefen Bezi
Alaca Kutni Centiyan	Tebriz Alacası	Keten Bezi
Beyaz Kutni	Mâi (Mavi) Astar	Cedid Gömlek Bezi
Kırmızı Kutni	Yeşil Astar	Kırmızı Yüz Bezi
Beyaz Futa	Yemeni Basma	Kırmızı Antalya Bezi
Futa	İbrişim	Kırmızı Bez
Kırmızı Futa	Bez	Kudüs Pempe Bezi
Köhne Futa	Bez Bogasi	Münakkaş Bez Top
Köz Futa	Astar	Papaz Bezi
Siyah Futa	Beyaz Astar	Pempe Bez
Şam Futası	Bir Donluk Bez	Taraklı Bez
Köhne Kumaş Tafta	Donluk Bez	Yemeni Bez
Alaca	Gömlek Bezi	

Kemha: Elbise yapmak için kullanılan bir çeşit kumaştır (Dalsar, 1960:31). Terekelerde iki türde kemha kaydı bulunmaktadır. Bunlar *bogasi kemha* ve *köhne kemha câmedir*. Fiyatlarına bakıldığında ise köhne kemha câme 100 ila 106 akçe iken bogasi kemhanın fiyatı ise 160 akçedir.

Atlas: Frenklerin (Saten- Satin) dedikleri bu kumaşlar en eski ipekli dokumalar arasında bulunmaktadır. Bu kumaşların atkı telleri gizli kaldığından, çözgü telleri yan yana gelir ve kendisine mahsus bir parlaklık verir (Dalsar, 1960: 37). 16. yüzyıla kadar Osmanlı topraklarında kullanılan atlaslar İran'dan, Şam'dan ve Venedik'ten getirilmiştir, 16. yüzyıldan sonra Osmanlı topraklarında da bu kumaş türü dokunmaya başlanmıştır (Dalsar, 1960:38). İncelenen terekelerde atlas ve atlaslardan yapılmış giysi çeşitleri bulunmaktadır. Uzunluk ya da miktar verilmemiş olmakla birlikte terekelere yansıyan, atlas ipek zerâ-i 2240 akçe iken yeşil atlasın fiyatı ise 600 akçedir.

Kutnu: Kutnular yol yol renkli çizgilerle yapılan, çözgü telleri pamuk olarak atılan parlak görünümlü bir kumaş türüdür (Dalsar, 1960:42). Kutnu adı pamuktan

yapılmış kumaş manasında kullanılmışsa da, ipekten yapılmış kumaşlar içinde denilmiştir. Zamanla kutnu yalnızca ipekli dokumalar için kullanılmaya başlanmış ve bu şekilde yerleşmiştir (Dalsar, 1960: 43). Tereke kayıtlarına alaca kutnu centiyan, beyaz kutnu ve kırmızı kutnu olmak üzere üç çeşit kutnu yansımıştır. Alaca kutni centiyan 200, beyaz kutnu 81, iki parça kırmızı kutnunun fiyatı ise 1600 akçedir.

Kadife: Kadife dokuma tekniği diğer kumaşlara göre daha fazla ustalık gerektiren bir kumaş türüdür (Dalsar, 1960: 45). Kadifeler sade renklerle dokundukları gibi türlü renklerle de süslenmişlerdir. Kadifeler kullanıldıkları yere göre elbiselik ve mobilyalık olmak üzere iki kısma ayrılmışlardır. Elbise yapımında kullanılan kadifeler aynı zamanda yatak, yastık, yorgan yüzlerinde de kullanılmıştır (Dalsar, 1960: 47). Terekelerde 91 adet kadife veya kadife kullanılarak yapılmış eşya kaydı bulunmaktadır.

Taftalar ve Valeler: Çözümlerinin azlığına göre ayrı bir kısımda toplanan tafta ve valeler, daha hafif ipekli kumaşlardır. Sert dokunmuş olan bu kumaş çeşitleri kadın elbiselerinin imalinde, çeşitli ev örtülerinde kullanılmıştır (Dalsar, 1960: 55). Ek: 16'dan hareketle terekelerde geçen tafta - vale çeşitleri ve akçe olarak değerlerini gösteren örnekler şunlardır: Köhne kumaş tafta 81 akçe, beyaz valense (velence) 1280, mâi valense 240 akçe iken köhne kırmızı valensenin fiyatı ise 800 akçedir.

Futa (Fita) : Futa sade dokunmuş bir kumaş çeşididir. Futa hamam içinde yıkandıktan sonra dolama gibi bele sarılan ikinci bir sargıdır (Dalsar, 1960:41). Ek: 16'dan hareketle terekelerde, *beyaz futa, futa, kırmızı futa, köhne futa, köz futa, siyah futa, Şam futası* olmak üzere yedi farklı kayıt bulunduğu görülmektedir. Bunlardan, beyaz futa 50 ila 80, futa 32 ila 126 akçe arasındadır. Kırmızı futa 100 ila 120 akçe, köhne futa 23, köz futa 284 akçe, siyah futa 250 akçe iken, Şam futasının fiyatı ise 720 akçedir.

Alaca: Güncel Türkçe Sözlüğe göre alaca birkaç renkli iplikten yapılmış dokumadır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/25.06.2017). Terekelere yansıyan kayıtlarda *alaca, alaca bogasi, mısır alaca ve tebriz alacası* olmak üzere dört farklı alaca türü bulunmaktadır. Alacanın fiyatı yirmi ila 390 akçe arasında değişirken, alaca bogasi 100, mısır alaca 84 ila 166, tebriz alacasının sekiz topunun fiyatı ise 2560 akçedir.

Astar: Güncel Türkçe Sözlüğe göre astar giyecek, perde, çanta, ayakkabı ve benzeri şeylerde, kumaşın veya derinin iç tarafına geçirilen ince kattır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Terekelerdeki kayıtlara dört tür astar yansımıştır. Bunlar *astar, beyaz astar, mâi astar ve yeşil astardır*. Bunların fiyatlarına bakıldığında astar 50 ila 98 akçe, beyaz astar 80, mâi astar 76 ve yeşil astarın fiyatının ise 125 akçe olduğu görülmektedir.

İbrişim: Güncel Türkçe Sözlüğe göre ibrişim kalınca bükülmüş ipek ipliklidir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). İbrişimle ilgi olarak bakıldığında bir miktar ibrişim 44 akçe (BŞS.3b/1) olarak kayıtlara yansımıştır.

Bez: Pamuk ya da keten ipliğinden yapılan dokuma veya çaputa bez denilmektedir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Terekelerde, “*bez, bez bogasi, bir donluk bez, donluk bez, gömlek bezi, kastamonu katırcı bezi, kebir bez, kefen bezi, keten bezi, cedid gömlek bezi, kırmızı yüz bezi, kırmızı antalya bezi, kırmızı bez, kudüs pempe bezi, münakkaş bez top, papaz bezi, pempe bez, taraklı bez, yemeni bez*” olmak üzere on sekiz farklı türde bez kaydı bulunmaktadır. Bez fiyatlarına bakıldığında: Bez bir miktar 250 akçe (BŞS.37a/3), bir top 120 akçe (BŞS. 75b/3), altı zira 85 akçe (BŞS.95a/3), bir top 200 akçe (BŞS. 78a/3), bir top 320 akçe (BŞS. 39a/1), bir top 300 akçe dir (BŞS. 59a/1). Bez bogasi 18, bir donluk bez 50 ila 51 akçe, gömlek bezinin iki adedi 130 ila 480 akçe arasında iken, Kastamonu katırcı bezi 205 topu 2050 akçedir. Kebir bez 70, kefen bezi 300 akçedir. Keten bezinin 13 zirası 364 akçe ila 224 akçe arasındadır (birim verilmemiştir). Cedid gömlek bezi 475 akçe ila beş adedi 1600 akçe arasındadır. Kırmızı yüz bezinin üç buçuk topu 350 akçe, kırmızı Antalya bezi 145, münakkaş bezin bir topu 162, papaz bezi 20, pempe bez 140, taraklı bez 422, yemeni bezin dokuz topu ise 720 akçedir.

Terekelerde geçen dokumalar, kemhalar, atlas ve kutnular, kadifeler, taftalar, vâleler ve bezlerdir. Dokumalar içerisinde en pahalı olan, atlas ipek zerâi 2240 akçe, beyaz valense (valence) 1280 akçe en düşük fiyatlı dokuma ise 20 akçe değerinde olan alacaktır.

Kumaş dokuma ve iplerin miktarı belirtilirken ölçü birimi olarak top⁸ kullanılmıştır. Yine bu ürünler kadın ve erkek terekelerinde bulunmaktadır. Erkek terekelerinde bulunan kumaş, dokuma ve ipler çoğunlukla ticari amaçlı mallardır. Kadın terekelerinde bulunan kumaş, dokuma, iplikler ise ticari mal olabileceği gibi giysi yapımı ve ev mefruşatında kullanılmış olabileceği gibi o günün şartlarında kadınların mal biriktirme yollarından birisi olarakta değerlendirilebilir. Terekelerde bulunan dokuma ve iplikler EK: 16' da verilmiştir.

3.2.7.2. Sergiler

Ev günlük yaşamın geçtiği en önemli yerdir. Evlerin içerisindeki araç gereçler kişilerin maddi durumları ile orantılıdır. Osmanlı evlerine bakıldığında, evlerin taban döşemesinde halı, kilim, palas, cecim, çul, keçe, seccade ve hasır gibi sergiler kullanılmıştır (Demirel, Tuş, Gürbüz,1992: 707).

Tablo:3.28. Terekelerde Bulunan Sergiler

Yer Döşemeleri	Müst'amel Kilim	Köhne Mâ-i (mavi) Velense
Kebir Halı	Müsta'mal Kebir Kilim	Köhne Velense
Köhne Sağır Halı	Sağır Kilim	Velense
Köhne Halı	Zili Kilim	Al Câme Seccade
Köhne Hariri Halı	Çul	Halı Seccade
Köhne Kebir Halı	Çul Döşeme	Hamam Seccadesi
Seccade Halı	Eski Çul	Kaliçe Seccade
Orta Halısı	Keçe	Keçe Seccade
Acem Kaliçesi	Köhne Gırar Keçe	Köhne Halı Seccade
Kaliçe	Köhne Keçe	Köhne Hamam Seccadesi?
Kebir Kaliçe	Köhne Orta Keçesi	Köhne Keçe Seccade
Köhne Kaliçe	Köhne Selamlık Orta Keçesi	Köhne Seccade
Köhne Kebir Kaliçe	Köhne Yan Keçesi	Sağır Kaliçe Seccade
Müsta'mal Kaliçe	Orta Keçesi	Sağır Seccade
Sağır Kaliçe	Yan Keçesi	Seccade
Alaca Kilim	Al Hasır	Seccade Halı
Kırmızı Müsta'mâl Kilim	Hasır	Beledi Minder
Kırmızı Velense Kilim	Köhne Hasır	Kılıf Minder (Kılıflı Minder)
Cedid Alaca Kilim	Mısır Hasır	Köhne Belediye Minder

⁸ Ölçü birimi olarak top için bakınız Ek:25.

Kilim	Yeni Hasır	Köhne Kılıf Minder
Köhne Alaca Kilim	Beyaz Velense	Köhne Minder
Köhne Kilim	Mavi Velense	Minder
Kırmızı Kilim	Kırmızı Köhne Velense	Sağır Beledi Minder
Köhne Velense Kilim	Köhne Beyaz Velense	Sağır Minder

Halı: Ev döşemesinde kullanılan halı Türk kültürü içerisinde önemli bir yere sahiptir. Halı kullanım ve üretim yerine göre, yaygın olarak halı, halıçe, kaliçe olarak adlandırılmıştır (İnalçık, 2008: 53). Defterde geçen halı çeşitleri ve değerleri şunlardır: Kebir halı 1600 akçe, köhne sağır halı 120 akçe, köhne halı 100 akçedir. Köhne hariri halının üç adedi 800 akçe, köhne kebir halı 2000 akçe, seccade halı 220 akçe, orta halısı 960 akçe, acem kaliçesi 3200, kaliçenin en ucuzu 200 akçe iken en pahalısı ise 810 akçedir. Kebir kaliçenin en ucuzu 160, en pahalısı 1280 akçedir, köhne kaliçenin en ucuzu 45 akçe en pahalısı 300 akçedir. Köhne kebir kaliçe 2100, müsta‘mal kaliçe 465 akçe iken sağır kaliçenin en ucuzu 120 en pahalısı ise 480 akçedir.

Kilim: Yer sergilerinden birisi de kilimdir. Kilim döşeme, divan gibi yerlere serilen, genellikle desenli, havsız, kalın, kıl veya yün dokumadır (Büyük Türkçe Sözlük-<http://tdk.gov.tr/21.06.2017>). Kilimler halılar kadar dayanıklı olup herkesin alabileceği çok ucuz çeşitleri olduğu gibi çok lüks ve pahalı olanları da üretilmiştir (Büngül: 166). Tablo 3.28 ve Ek 13’den hareketle bakıldığında defterde geçen kilim çeşitleri ve fiyatları şunlardır: Alaca kilimin en ucuzu 148 en pahalısı ise 300 akçedir. Kırmızı müsta‘mâl kilim 200 akçe, kırmızı velense kilim 150 akçe, cedid alaca kilim 350 akçedir. Kilimin en ucuzu 12 akçe iken en pahalısı ise 280 akçedir. Köhne alaca kilimin en ucuzu 30, en pahalısı ise 224 akçe, köhne kilimin en ucuzu 46 en pahalısı 353 akçedir. Köhne velense kilim 320, müsta‘mel kilim 340, müsta‘mal kebir kilim 180, sağır kilim 75 akçedir. Zili kilimin en ucuzu 113 akçe iken en pahalısı 140, sağır kilim ise 75 akçedir.

Çul: Evlerde kullanılan bir diğer sergi çeşidi de keçi kılından dokunan çuldur. Terekelerde geçen çul çeşitleri ve akçe olarak değerleri şunlardır: Çul fiyatı 60-65 akçe iken, çul döşeme 100 akçe ve eski çulun fiyatı ise 30 akçedir.

Keçe: Yün veya kıldan dövülerek ve ıslatılarak yapılan kalın ve kaba bir sergi türüdür (Büyük Türkçe Sözlük-<http://tdk.gov.tr/21.06.2017>). Keçenin en kalın çeşidine *kebe* denir (Demirel, Tuş, Gürbüz, 1992:708). Terekelerde geçen keçe çeşitleri ve akçe olarak değerleri şunlardır: Keçenin en ucuzu 320, en pahalısı 400, köhne gırar keçe 80, köhne keçenin en ucuzu 30 en pahalısı 160, köhne orta keçesi 300 ve köhne selamlık orta keçesi 1200 akçedir. Köhne yan keçenin en ucuzu 17 akçe iken en pahalısı 400 akçe, orta keçesi 890, yan keçenin en ucuzu 100 en pahalısı ise 560 akçedir. Konya keçesi ise 640 akçedir.

Hasır: Bursa evlerindeki sergilerden bir diğeri de hasırlardır. Hasır ince sazdan örülmüş, yere sermeye mahsus döşemedir. Hasırlar yapıldığı sazın incelik ve türüne göre, Mısır hasırı, Trablus hasırı gibi adlar almışlardır (Demirel, Tuş, Gürbüz, 1992: 708). Terekelerde geçen hasır çeşitleri ve akçe olarak değerleri şunlardır: Al hasır 40, hasır 20, köhne hasır 12, mısır hasır 140 ve yeni hasırın fiyatı ise 12 akçedir

Velence (Velense): Diğer sergiler üzerine çeşitli maksatlarla serilen kumaş dokumalardır (Demirel, Tuş, Gürbüz, 1992: 708). Ek 13'den hareketle terekelerde geçen velense çeşitleri ve akçe olarak değerleri şunlardır: Beyaz velense 1280, mavi velense 240, kırmızı köhne velense 260 ila 960 akçe arasında iken, köhne beyaz velense 200 akçedir. Köhne mâ-i (mavi) velense 60, köhne velensenin en ucuzu 11, en pahalısı ise 116 akçe iken velensenin en ucuzu 110, en pahalısı ise 205 akçedir.

Seccade: Seccadeler farklı boyutlarda ve çeşitli kumaşlardan veya da koyun keçi gibi hayvanların postundan yapılmış küçük sergilerdir. Seccadeler, çeşitleri ve yapıldığı malzemeye göre; halı seccade, halıçe seccade, kilim seccade, orta seccade, büyük seccade, benalukakârî seccade gibi isimler almışlardır (Demirel, Tuş, Gürbüz, 1992: 708). Ek 13'den hareketle terekelerde geçen seccade çeşitleri ve akçe olarak değerleri şunlardır: Al came seccade 271, halı seccadenin en ucuzu 120 en pahalısı 400, hamam seccadesi 960, kalıçe seccade 400, keçe seccade 102, köhne halı seccade 220, köhne hamam seccadesi? 271 ve köhne keçe seccade 21 akçedir. Köhne seccadenin en ucuzu 60 en pahalısı 102, sağır kalıçe seccade 39 ila 100 akçe, sağır seccade 43 ila 65, seccade 12 ila 520 akçe arasında değişirken seccade halının fiyatı ise 220 akçedir.

Minder: İçi yumuşak bir malzeme ile doldurularak dikilen, oturmaya, yaslanmaya yarar şilte (Büyük Türkçe Sözlük-<http://tdk.gov.tr/21.06.2017>). Minderler iç dolgu malzemesi, dış kaplaması ve üzerindeki işlemlere göre isimlendirilmiş ve maddi olarak değerlendirilmişlerdir. Terekelerde tespit edilen minder çeşitleri ve akçe olarak değerleri şunlardır: Beledi minder 126 ila 500, kılıf minder (Kılıflı minder) 21 bir ila 300 akçe arasında, köhne beledi minderin fiyatı ise 121 akçedir. Köhne kılıf minder 50 ila 200, köhne minder 18 ila 120, minderin fiyatı ise 12 ila 128 akçe arasında, sağır beledi minder 79 ve sağır minderin fiyatı ise 10 ila 30 akçe arasında değişmektedir.

3.2.7.3. Yatak Takımları

Osmanlı evine bakıldığında, evin kullanımı günümüz evinin kullanımından farklı olduğu muhakkaktır. Osmanlı evinde gündelik yaşamda aynı odada hem yemek yenir, hem oturulur, hem de akşam yere yatak yorgan serilerek yatak odası olarak kullanılırdı (Demirel, Tuş, Gürbüz, 1992:710).

Yatak takımları yere serilen döşek, üste örtülen yorgan, baş altına konulan yastık, döşek üzerine serilen çarşaf, şilte ve yüzlerinden oluşmaktadır. (Başol- Alkoç, 2012:399). Günümüzde yatak takımlarının imalinde çeşitli ürünler kullanılmaktadır. Ancak Osmanlı döneminde yatak ve yorganların imalinde yün, ot, yastıklarda ise yün, tüy ve benzeri yumuşak dolgu malzemeleri kullanılmıştır. Yatak takımları zengin fakir her evde bulunabilecek sabit eşyalardır. Bununla birlikte kullanılan malzemeler, işlemler, yatak takımlarının fiyatlarını artıran en önemli unsurlardır (Demirel, Tuş, Gürbüz, 1992: 710).

Döşek: Uyuma, dinlenme ve çeşitli amaçlarla üzerine veya içine yatılan eşyadır (Büyük Türkçe Sözlük-<http://tdk.gov.tr/21.06.2017>). Terekelerde geçen döşek çeşitleri ve akçe olarak değerleri şunlardır: Altınlı döşegin en ucuzu 1280 akçe iken en pahalısı 3000 akçe, beledi döşek 148 ila 550 akçe, döşek 130 ila 400 akçe arasında ve köhne beledi döşegin en ucuzu 22 en pahalısı 600 akçedir. Köhne döşegin fiyatı 120 ila 200 akçe arasında değişirken, sade altınlı döşegin altı tanesi ise 1000 akçedir.

Tablo: 3.29. Terekelerde Bulunan Döşek, Yorgan ve Çarşaf Türleri

Altınlı Döşek	Kumaş Kundak Yorgan	Köhne Yastık Yüzü
Beledi Döşek	Kundak Yorganı	Alaca Çarşaf
Döşek	Müsta‘mel Yemeni Yorgan	Beyaz Çarşaf
Köhne Belediye Döşek	Sandal Yorgan	Çarşaf
Köhne Döşek	Yemeni Yorgan	Fitilli ve Penbe Bez Çarşaf
Sade Altınlı Döşek	Yeşil Şip Yorgan	Hatâi Çarşaf
Acem Bogasi Yorgan	Yorgan	Kebir Çarşaf
Al Hâtâi Yorgan	Zerbab Yorgan	Köhne Beyaz Çarşaf
Al Yorgan	Alaca Kadife Yastık	Köhne Çarşaf
Al Zerbak Yorgan	Alaca Yastık	Mavi Çarşaf
Beledi Yorgan	Beledi Yastık	Mısrî Çarşaf
Kadife Yorgan	Beledi Kırmızı Yastık	Mor Çarşaf
Hatâi Telli Yorgan	Beledi Yastık	Münakkaş Çarşaf
Köhne Belediye Yorgan	Cedid Kadife Yastık	Münakkaş Mısrî Çarşaf
Köhne Kadife Yorgan	Altınlı Yastık Yüzü	Sarı Çarşaf?
Köhne Kumaş Yorgan	Münakkaş Kadife Yastık Yüzü	Sırmalı Yorgan Çarşaf
Köhne Yemeni Yorgan	Yastık Yüzü	Telli Çarşaf
Köhne Yorgan	Kadife Yastık Yüzü	Tuman Çarşaf

Yorganlar: Yatakta üste örtünmeye yarayan, içi pamuk, yün ve benzeri şeylerle doldurularak dikilmiş geniş örtüdür (Büyük Türkçe Sözlük-<http://tdk.gov.tr/21.06.2017>). Ek 13'ten hareketle terekelerde geçen yorgan çeşitleri ve fiyatları şunlardır: Acem bogasi yorgan 800, al hatâi yorgan 1600, al yorgan 1280, al zerbak yorgan 2080 akçedir. Belediye yorgan 98 ila 245, kadife yorgan 1306, hatâi telli yorgan 2240, köhne beledi yorgan 100, köhne kadife yorgan 300 akçedir. Köhne kumaş yorgan 500, köhne yemeni yorgan 80 ila 248, köhne yorganın fiyatı 20 ila 200 akçe arasında değişmektedir. Kumaş kundak yorgan 250, kundak yorganın iki adedi 20, müst‘amel yeni yorgan 300, sandal yorgan 550 akçedir. Yemeni yorgan 400, yeşil şip yorgan 2400, yorganın fiyatı 45 ila 275 akçe arasında değirken zerbab yorgan ise 1120 akçedir.

Çarşaf: Çarşaf yatağın üstüne serilen veya yorgana kaplanan bez örtüdür (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Ek 13'ten hareketle defterde geçen çarşaf çeşitleri ve akçe olarak değerleri şunlardır: Alaca çarşaf 32 ila 180 akçe, beyaz çarşaf sekiz ila 320 akçe, çarşaf 10 ila 190 akçe, fitilli ve pembe bez çarşaf 200 akçedir.

Hatâi çarşaf 40, kebir çarşaf 19 ila 30, köhne beyaz çarşaf 30, köhne çarşaf 31 ila 152, mavi çarşaf 171 akçe iken, Mısırî çarşafın fiyatı 117 ila 200 arasında değişmektedir. Mor çarşaf 100, münakkaş çarşaf 100 ila 105, münakkaş Mısırî çarşaf 300, sarı çarşafın üç adedi 220, sırmalı yorgan çarşaf 1600, telli çarşaf ve tuman çarşafın fiyatı ise 400 akçedir.

Yastık ve Yastık Yüzleri: Başın altına koymak veya sırtı dayamak için kullanılan, içi yün, pamuk, kuş tüyü, ot ve benzeriyle doldurulmuş küçük minderlerdir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06. 2017). Ek 13'ten hareketle terekelerde geçen yastık çeşitleri ve akçe olarak değerleri şunlardır: Alaca kadife yastığın en ucuzu 160, en pahalısı 360 akçe, alaca yastık 34 ila 70, altınlı yastığın fiyatı 280 ila 355 akçe arasındadır. Beledi kırmızı yastık 116, beledi yastığın fiyatı 30 ila sekiz adedi 1280 akçe arasında değişirken cedit kadife yastığın fiyatının ise 600 akçe olduğu görülmektedir. Yastıkların dışında; *altınlı yastık yüzü, münakkaş kadife yastık yüzü, yastık yüzü, kadife yastık yüzü, köhne yastık yüzü* olmak üzere beş çeşit yastık yüzü kaydı bulunmaktadır. Bunların fiyatlarına bakıldığında, altınlı yastık yüzü 645 akçe, münakkaş kadife yastık yüzü 240 akçe, yastık yüzü 30 ila 380 akçe arasında, kadife yastık yüzü 150 akçe, köhne yastık yüzü ise 16 ila 40 akçe arasındadır.

17. yüzyıl sonlarında Bursa halkına bakıldığında ev sergi eşyası olarak, halı, kilim, hasır, çul, keçe, seccade ve minderler kullanılmıştır. Yatak ve uyku takımı olarak; döşek, yorgan, çarşaf ve yastık kullanmışlardır. Sergi ve yatak yorgan takımlarının imal edildikleri malzemeler, renkleri eskilik ve yenilikleri fiyatlarını etkilemiştir.

3.2.8. Mutfak Araç ve Gereçleri

Evin önemli kısımlarından birisi de mutfaktır. Mutfak yemeğin piştiği ve mutfak eşyalarının bulunduğu kısımdır. Çok zengin bir yemek kültürüne sahip olan Türk mutfağında şüphesiz ki mutfak eşyaları da bir o kadar önemlidir. Bunlar aynı zamanda Türk mutfağının o dönemle ilgili olan yemek yiyecek çeşitlerindeki aksettirmektedir. Mutfak eşyaları ortalama her ailenin evinde bulunmakla birlikte, ailenin zenginliğine göre eşyalarının çeşitliliği de artmaktadır. Terekelerde bulunan mutfak eşyalarının değerlerinin, yapıldıkları malzemeler, işlemleri, yenilik ve eskiliklerinin belirlediği görülmektedir. Mutfak eşyalarının yapıldığı malzemelere

bakıldığında, ahşap, toprak, bakır, tunç demir, cam gibi malzemelerin kullanıldığı görülmektedir.

Tablo: 3.30. Terekelerde Bulunan Mutfak Eşyaları

Cam Tabak	Saplı Tas	Sini
Çini Tabak	Şeker Tası	Şiş
Tabak	Şerbet Tası	Kefçe (Kepçe)
Tabak Sahan	Hoşaf Tası	Köhne Kepçe
Ayaklı Sahan	Kapaklı Sefer Tası	Baklava Tepsisi
Bakır Sahan	Kapaklı Tas	Börek Tepsisi
Kapaklı Sahan	Pirinç Tas	Cam Tepsi
Kebir Sahan	Kaşık	Kebir Tepsi
Kefkir Sahan	Sacayak	Kenarı Sarı Tepsi
Köhne Sahan	Kazan (Kazgan)	Sağır Tepsi
Lenger Sahan	Kebir Kazan	Sağır Börek Tepsisi
Münakkaş Sahan	Köhne Kazan	Demir Tepsi
Sahan	Kurban kazanı	Meyve Tepsisi
Seferi Sahan	Sağır kazan	Tepsi
Yahni Sahan	Kara Kazan	Yemiş Tepsi
Ayaklı Tas	Kebir Sini	Bakraç
Bakır Tas	Ağaç Sini	Çini Kâse
Cam Tas	Bakır Sini	Bardak
Tas	Beyaz Sini	Çini İbrik
Sağır Cam Tas	Kebir Sini	Havan

3.2.8.1. Sofra ve Yemek Takımları

Çok zengin bir yemek kültürüne sahip olan Türk mutfağında yemeğin pişmesi ve servisinde kullanılan eşyalar önemli bir yere sahiptir. Tablo 3.30'dan hareketle bakıldığında, yemek yerken kullanılan sofraya malzemeleri arasında, tabaklar, sahanlar, tepsiler, içecek malzemelerini bulunmaktadır.

Tabak: Yiyecek koymaya yarar, az derin ve yayvan kaptır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Ek: 14'ten hareketle tabakların fiyatlarına ve çeşitlerine

bakıldığında: Cam tabak 40 akçe iken, çini tabağın en ucuzu 10, en pahalısı ise 40 akçedir. Tabağın fiyatı ise sekiz ila 30 akçe arasında değişmektedir.

Sahan: Derinliği az olan kaptır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017) Sahanların fiyatlarına bakıldığında: Tabak sahan 70, ayaklı sahanın en ucuzu 40 akçe iken en pahalısı ise 500 akçedir. Bakır sahanın üç adeti 590 akçe, kapaklı sahan 60 ila 145, kebir sahanın fiyatı ise 96 ila 127 akçe arasında değişmektedir. Kefkir sahanın en ucuzu 40 akçe iken en pahalısı 210 akçe, köhne sahan 30 akçe, lenger sahanın fiyatı 42 ila 63 akçe arasında değişirken, münakkaş sahanın fiyatı ise 120 akçedir. Sahanın en ucuzu on altı akçe en pahalısı 100, seferi sahan 60, yahni sahanın fiyatı ise 24 akçedir.

Tas: Genellikle içine sulu şeyler konulan metal ve çeşitli malzemelerden yapılmış kaptır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Ek 14'den hareketle tasların çeşit ve fiyatlarına bakıldığında: Ayaklı tas 51, bakır tas 41 ila 51 akçe iken, cam tasın fiyatı ise 25 ila 90 akçe arasında değişmektedir. Tasın en ucuzu 26 akçe iken en pahalısı 120 akçedir. Sağır cam tas 30 ila 48, saplı tas 61, şeker tası 320, şerbet tası 700 akçedir. Hoşaf tası 39 ila 80, kapaklı sefer tası 193, kapaklı tasın fiyatı 160 ila 360 akçe arasında değişirken, pirinç tasın fiyatı ise 26 akçedir. Tasların en ucuzu 26 akçe değerinde olan ve sade tas iken en pahalısı Fatma bint-i Kutlu'nun terekesinde bulunan 700 akçelik şerbet tasıdır. Şerbet tasının herhangi bir vasfı belirtilmemiş olmakla birlikte değerli bir madenden yapılmış olması veya ince işlemeli olması değerini artıran unsur olsa gerek.

Kaşık: Sulu veya bazı ufak taneli yiyecekleri ağza götürmeye yarayan saplı sofraya aracıdır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06. 2017). Terekelerde çok yaygın olarak geçmemekle birlikte, kaşık fiyatlarına bakıldığında yedi buçuk ila 80 akçe arasında değiştiği görülmektedir.

3.2.8.2. Hazırlama, Pişirme ve Servis Araç Gereçleri

Yemeklerin hazırlanmasında, pişirilmesinde ve servisinde birçok eşya kullanılmıştır. Terekelerde geçen hazırlama, pişirme ve servis araç gereç çeşitleri, *sacayak, kazan, sini, kepçe, şiş, tepsi ve bakraçtır.*

Sacayak: Tencere, tava ve benzeri pişirme kaplarının üstüne konulduğu ateş üstüne oturtulan üç ayaklı demir alettir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06. 2017). Sacayakların fiyatı sekiz ila 41 akçe arasında değişmektedir.

Kazan: Çok miktarda yemek pişirmeye veya bir şey kaynatmaya yarayan büyük, derin kaptır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Ek 14'den hareketle terekelerde geçen kazanların fiyatlarına bakıldığında, kazanın en ucuzu 103 akçe iken en pahalısı ise 1000 akçedir. Kebir kazan 1221 akçe ila 2475 akçe, köhne kazanın fiyatı 40 ila 48 arasında iken, kurban kazanının fiyatı ise 320 akçedir. Sağır kazanın en ucuzu 160, en pahalısı 1000 akçe iken kara kazanın fiyatının ise 34 akçe olduğu görülmektedir.

Sini: Üzerinde yemek de yenilebilen yuvarlak, bakır veya pirinçten imal edilmiş olan büyük tepsidir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Kayıtlarda geçen sini çeşitleri ve maddi olarak değerlerine bakıldığında kebir sini 650, ağaç sini 120, bakır sininin en ucuzu 125 akçe iken en pahalısı ise 500 akçedir. Beyaz sini 125 akçe, kebir sininin fiyatı 321 ila 960 akçe arasında değişirken, sininin fiyatının ise 141 ila 820 akçe arasında değişmektedir.

Kepçe: Sulu yiyecekleri karıştırmaya ve dağıtmaya yarayan, uzun saplı, yuvarlak ve derince kaşıktır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Terekelere yansıyan kepçe fiyatlarına bakıldığında: Kepçenin (kefçe) en ucuzu on iki en pahalısı ise 80 akçe iken, köhne kepçenin fiyatı ise 90 akçedir.

Şiş: Et pişirmek için kullanılan şişin en ucuzu 26 akçe iken en pahalısı ise 80 akçedir.

Tepsi: Fincan, tabak, bardak vb. şeyleri taşımaya yarayan, derinliği olmayan, türlü büyüklükte düz kaptır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Tablo 3.28 ve Ek 14'den hareketle bakıldığında tereke kayıtlarında geçen tepsi çeşitleri ve fiyatları şunlardır, beş terekede kaydı bulunan baklava tepsisinin en ucuzu 116, en pahalısı 640 akçe, börek tepsisi 100 ila 132 akçe, cam tepsi 40 ila 95, kebir tepsi 300 ila 700 akçe, kenarı sarı tepsi 42 akçe dir. Sağır tepsinin en ucuzu 28 akçe iken en pahalısı ise 250 akçedir. Sağır börek tepsisi 480, demir tepsi 100, meyve tepsisi 84 akçedir. Normal

tepsinin fiyatı 100 ila 150 akçe arasında iken, yemiş tepsisinin fiyatının ise 50 ila 100 akçe arasında değiştiği görülmektedir.

Bakraç: Çoğunlukla bakırdan yapılan küçük kovadır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Bakraç özellikle su taşıma işlerinde kullanılan bir mutfak eşyasıdır. Bakracın fiyatı 91 ila 200 akçe arasında değişirken, sağır bakracın fiyatı ise 48 ila 50 akçe arasındadır.

Havan: Mutfakta kullanılan hazırlama araçlarından birisi de havandır. Havan metal veya ağaçtan yapılmış içi oyuk metal tokmağı ile malzeme ezmeğe yarayan mutfak aracıdır(Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Tereke kayıtlarına kebir havan, havan ve taş havan olmak üzere üç çeşidi yansımıştır. Havanların fiyatları ise kebir havan 230 akçe iken, normal havanın fiyatı 50 ila 230 akçe arasında değişmektedir.

3.2.8.3. İçecek Servisi ile İlgili Araç Gereçler

Osmanlı Türk mutfağındaki araçlardan birisi de içeceklerin hazırlanması ve sunumunda kullanılan malzemelerdir. Tablo 3.28'den hareketle bakıldığında terekelerde geçen içeceklerle ilgili mutfak eşyaları *ibrik, bardak, tas ve kâsedir* ve fincan takımlarıdır.

Bardak: Su ve benzeri şeyleri içmek için kullanılan, genellikle camdan yapılan kaptır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25. 06.2017). Terekelere yansıyan bardak fiyatlarının düşük olduğu görülmektedir. Bardağın en ucuzu üç akçe iken en pahalısı ise 10 akçedir

Tas: Sulu yemeklerin servisinde de kullanılmakta olan tasların özellikle küçükleri içecek servisinde de kullanılmıştır.

Kâse: İçecek sunumunda kullanılan bir diğer mutfak eşyası olan çini kâsenin en ucuzu altı akçe iken en pahalısı ise altı adeti 110 akçedir.

3.2.8.4. Kahve Takımları

Kahve yedi sekiz metre boyunda bir bitkinin ve bunun tanelerinin adıdır (Bostan, 2001: 202-205). Bununla birlikte kahve kelimesi, kahve bitkisinin tanelerinin kavrulup toz haline getirildikten sonra sıcak su ile karıştırılarak elde edilen içeceğin

adıdır (Bostan, 2001: 202-205). Kahve Osmanlı gündelik kültürü içerisine sonradan girmiştir. Bununla birlikte gündelik kültür içerisinde önemli bir yer edinmiştir. Kahvenin öğütülmesi, kavrulması, pişirilmesi, servis edilmesi önemli ayrıntılar içermektedir. Kahvenin sunumuna kadar geçirdiği aşamalarda, ayrı ayrı malzemelerin kullanılmasını gerektirmektedir. Bunlar, kahvenin nemlenmeden saklanması için küçük şişe ve kutular, kahvenin kavurulması için kahve tavası, kavurulan kahvenin öğütülmesi için kahve değirmeni, kahvenin pişirilmesi için kahve ocağı, mangallar, kahve ibriği, kahve cezvesi, kahve güğümü, kahve kaşığı, süzgeç, kahve askısı, kahve tepsi, kahvenin servis edilmesinde kullanılan fincan ve bunların zarfları bulunmaktadır (Demirel, Tuş, Gürbüz, 1992:713). 1000 akçe altında muhalefâtı olan 20 kişi içerisinde yalnızca bir kişinin terekesinde kahve takımı bulunması kahve kullanımının bir yerde lükse girdiğini hem kahve hem de kahveyle ilgili malzemelerin bulunmasında belirli bir ekonomik güç gerektirdiğini göstermektedir.

Tablo: 3.31. Terekelerde Bulunan Kahve Pişirme ve Servis Takımları

Kahve Kutusu	Müsta'mel Acem Fincanı	Bakır Kahve Tepsi
Kahve İbriği	Müst'amel Fağfur ve Acem Fincan	Kahve Tepsi
Sağır Kahve İbriği	Fincan	Fincan Tepsi
Acem Fincanı	Fincan Takımı	Kûti Fincan (Fincan Kutusu)
Beyaz Fincan	Fincan Kabı	Sağır Fincan Kutusu

Tablo:3.31'den hareketle bakıldığında kahvenin saklanmasında kahve kutusunun kullanıldığı görülmektedir. Terekelerde bir yerde geçen kahve kutusunun değeri sekiz akçedir. Kahvenin pişirilmesinde kahve ibriği kullanılmıştır. Terekelerde kahve ibriği ve sağır kahve ibriği olarak iki çeşidi görülmektedir. Kahve ibriğinin en ucuzu 20 akçe iken en pahalısı ise 640 akçedir. Sağır kahve ibriğinin fiyatı ise 13 ila 40 akçe arasında değişmektedir.

Pişirilen kahvenin sunumunda kahve fincanı kullanılmıştır. Tereke kayıtlarında *Acem fincanı*, *beyaz fincan*, *Müsta'mel Acem fincanı*, *müsta'mel fağfur acem fincanı* ve *fincan olmak üzere* beş çeşit kahve fincanı kaydı bulunmaktadır. Bunların fiyatlarına bakıldığında ise Acem fincanı 18 akçe, beyaz fincanın dört adedi 170 akçe, müsta'mel Acem fincanı 2080, müst'amel fağfur Acem fincan 240 akçedir. Fincanın en ucuzu dört

akçe iken en pahalısı ise 100 akçedir. Fincan takımının iki adedi ise 16 akçedir. Kahve servisi sırasında fincan içerisine konduğu fincan kabının dört adedi 100 akçedir. Yine kûti fincanın (fincan kutusu) beş adedi 24, en pahalısı 30 akçedir. Sağır fincan kutusunun fiyatı ise 10 akçe olarak geçmektedir.

Hazırlanan kahvenin ikramı sırasında kullanılan bakır kahve tepsisi 51, kahve tepsisinin fiyatı ise 16 ila 160 akçe arasında değişmektedir. Fincan tepsisinin en ucuzu 10, en pahalısı ise 80 akçedir.

1600'lü yılların sonlarında Bursa'da halkın mutfak eşyası olarak, hazırlama pişirme, sofraya yemek takımları, içecek servisinde kullanılan malzemeler ile kahve takımlarından oluşan zengin bir mutfak kültürüne sahip oldukları görülmektedir. Hazırlama pişirme araçları olarak, sacayak, kazan, sini, kepçe, şiş tepsi, havan, bakraç, sofraya yemek takımları olarak tabak, sahan, tas, kaşık, içecek sunumunda bardak, tas, kâse ve kahve takımları kullanılmıştır. Bu mutfak araç gereçlerinin yapıldıkları malzemeler, işlemleri, yenilik ve eskiliğine göre fiyatları değişmektedir. Ailelerin ekonomik güçleri kullanılan mutfak eşyalarını etkilemiştir. Kullanılan eşyalar konusunda Müslüman ve Gayrimüslim terekelerinde farklılıklar olmadığı gibi yine kullanılan mutfak eşyaları içerisinde yemek masası, sandalye çatal ve kaşık bulunmaması Avrupa kültürünün henüz bölgede etkili olmadığını göstermektedir.

3.2.9. Temizlik Malzemeleri ve Araç Gereçleri

Sağlıklı bir hayatın devamlılığı muhakkak ki temiz bir vücut ve çevre ile mümkündür. Temizlik sağlığın, kültürün ve inancın önemli bir unsurudur. Osmanlı kültürüne bakıldığında da temizliğin sosyal konum ve zenginlik söz konusu olmadan tüm toplumda önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Temizlik kültürü kullanılan eşyalara da yansımıştır. Çalışmanın bu kısmında terekelere yansıyan, el-yüz, ev, çamaşır ve banyo temizliğinde kullanılan temizlik araç gereçleri incelenmiştir.

Tablo:3.32. Temizlik ve Aydınlatma Araç Gereçleri

Faraş ve Küreği	Hamam Peşkiri
Faraş	Hamam Seccadesi
Beledi Leğen ve Maşrapa	Hamam Tası
Leğen	Köhne Hamam Çakşırı
Leğen İbrik	Köhne Hamam Gömleği
İbrik	Köhne Hamam Seccadesi?
Sağır İbrik	Demir Şamdan
Alaca Hamam Döşemesi	Şamdan
Hamam Döşemesi:	Bakır Fanus
Hamam Giysisi	Bakır Kandil
Hamam Gömleği	Demir Kandil
Köhne Hamam Döşemesi	Kandil

İbrik Leğen: El yüz temizliğinde, su dökmek için ibrik ve dökülen suyun toplandığı çeşitli leğenler kullanılmıştır. Tablo 3.32'den hareketle bakıldığında terekelerde geçen ibrik ve leğenler şunlardır: *Beledi leğen -maşrapa, leğen, leğen – ibrik, çini ibrik, ibrik ve sağır ibriktir*. Bunların fiyatlarına bakıldığında, ibriğin fiyatı 30 ila 165 akçe arasında değişirken çini ibrik 100, sağır ibriğin fiyatının ise 30 ila 80 akçe arasın değiştiği görülmektedir. Belediye leğen ve maşrapa 120 akçe, leğen 54 akçe, birlikte verilmiş olan leğen ibriğin fiyatı ise 141 ila 600 akçe arasında değişmektedir.

Faraş: Ocaktaki külü almaya ve birikmiş çöpü toplamaya yarayan küçük kürektir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25. 06. 2017). Kayıtlara yansıyan faraşların fiyatları 40 ila 60 akçe arasındadır.

Temizliğin en önemli kısmı muhakkak ki kişisel temizliktir. Kişisel temizlik yeri olarak evlerdeki gusülhaneler genel temizlik için herkese açık olan hamamlar kullanılmıştır. Hamamlarda temizlik için kullanılan malzemelerden terekelerde geçeneler; *Hamam kesesi, hamam tası ve hamam leğenleridir*. Bunların fiyatlarına bakıldığında, hamam kesesi 480 akçe iken, hamam leğeninin fiyatı 225 ila 300 akçe arasında değişmektedir. Hamamda su dökmek için kullanılan hamam tasının fiyatının ise 25 ila 76 akçe arasındadır.

3.2.10. Aydınlatma Araçları

Osmanlı evinin önemli unsurlarından birisi de aydınlatma araçlarıdır. Günümüz aydınlatma sistemleri çok gelişmiş olmakla birlikte bunlar yeni kullanılan teknolojilerdir. Elektrik öncesi aydınlatma araçları içerisinde en önemlisi çıra, mum ve çeşitli kaplar içerisinde yakılan sıvılar sayesinde ışık çıkartan aletlerdir. Ailenin maddi imkânlarına göre aydınlatma aletleri ve aydınlatmada kullanılan malzemelerde değişmektedir. Tablo:3.32’de verilen bilgilerden hareketle terekelere yansıyan aydınlatma araçları içerisinde, *şamdan, fener, fânus ve yağdanlıklar geçmektedir*. Bu aletlerin yapımında kullanılan malzemeler, malzemelerin işlemleri bu aletlerin değerinin artmasında en önemli unsurlardır.

Şamdan: Üzerine kandil, mum veya herhangi bir ışık kaynağı konulan yüksek tabladır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25. 06. 2017). Terekelerde demir şamdan ve şamdan olmak üzere iki çeşidi bulunan şamdanların fiyatları; demir şamdan 26 akçe iken, şamdanın en ucuzu dört, en pahalısı ise 160 akçe dir.

Fanus: Aydınlatmada kullanılan bir diğer araç ta fanustur. Fanus süslü ayaklı fenerdir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Terekelerde *fanus, bakır fanus, müşemma fanus, köhne fanus, demir fanus* olmak üzere beş farklı fanus kaydı bulunmaktadır. Bunların fiyatları; fanus 40 ila 240 akçe, bakır fanus 55 ila 640 akçe, müşemma fanusun fiyatı 120 ila 160 akçe arasında değişirken, köhne fanus 40, demir fanusun fiyatı ise yine 40 akçedir.

Kandil: İçinde sıvı bir yağ ve fitil bulunan kaptan oluşmuş aydınlatma aracıdır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25. 06. 2017). Terekelere yansıyan kandil çeşitleri, *bakır kandil, demir kandil ve kandildir*. Bunların fiyatlarına bakıldığında ise bakır kandil 60, demir kandil 31, kandilin fiyatının ise sekiz ila 12 akçe arasında değiştiği görülmektedir.

3.2.11. Saatler

Saat günün hangi anı olduğunu gösteren alettir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr / 25.06.2017). Zamanın tespiti ilk çağlardan beri insanların önemli bir uğraşı olmuştur. Yapılacak işlerin sıralanması, ürünlerin ekilmesi ve toplanması, günlük işler, askeri

siyasi işler, anlaşmalar, vergilerin toplanması ciddi anlamda zaman tespitini gerekli kılmıştır. Özellikle İslam inanç siteminde namaz ve oruç vakitlerinin tespiti, zamanın hesaplanmasını mecburi hale getirmiştir. Günlük zaman tespitinde güneş esas alınarak çeşitli saatler yapılmıştır. Bununla birlikte çeşitli mekanik aksamardan oluşan saatler günlük zaman tespitinin ana unsuru olmuşlardır. Bu mekanik saatlerin hem yapımının hem de tamirinin bir hayli zahmetli ve fiyatlarının da yüksek olduğu muhakkaktır. Bu durumun mekanik saatlerin gündelik kullanımda çok yaygın olmasını engellemiş olması muhtemeldir. Bununla birlikte incelenen terekelerde dört adet saat kaydı bulunmaktadır.

Tablo: 3.33. Terekesinde Saat Bulunanlar ve Saatlerin Değerleri

BŞS.	Tereke Sahibi	Saat	Akçe Olarak Değeri	Tereke Sahibinin Toplam Serveti
7b/1	Afife bint-i Ebubekir	Sim Saat	3200	789360
11a/1	Anaştasveled-i Benyot	SimAkrep Saat	3030	75112
99b/4	Yusuf bin Abdullah	Sim Saat	2400	139200
118a/1	İbrahim bin Halil	Sim Saat	3108	87680
Toplam Değer			11738 akçe	

Tablo: 3.33'ten hareketle muhalledatı içerisinde saat olanlara bakıldığında, bu saatlerin zengin kişilerin terekelerinden çıktığı görülmektedir. Saat sahiplerinden ilki Burhan Paşa Mahallesinden Afife bint-i Ebubekir isimli hanımdır. 789360 akçelik bir servete sahip olan Afife Hanım'ın terekesinde 3200 akçe değerinde bir adet *sim işli saat* bulunmaktadır (BŞS. 7b/1). Yine 139200 akçe değerinde bir servete sahip olan, Bahaaddin Ağa Mahallesinden Yusuf bin Abdullah'ın terekesinde ise 2400 akçe değerinde bir adet *sim saat* vardır(BŞS. 99.b/4). Terekesinde saat bulunan bir diğer kişi de Kazzazoğlu Mahallesinden, Anastas veled-i Benyot isimli Gayrimüslimdir. Kuyumculuk yapan ve 75112 akçelik bir servete sahip olan Benyot'un terekesinde bulunan *sim saatin* değeri 3030 akçedir (BŞS. 11a). Terekesinde saat olan bir diğer kişi ise İbrahim bin Halil'dir. İbrahim bin Halil'in terekesinde 3108 akçe değerinde bir adet *saat* bulunmaktadır.

3.2.12. Hayvanlar ve Hayvan Koşum Takımları

B 153 nolu Bursa Şeriyeye Sicil Defterinde bulunan tereke kayıtları diğer alanlarda olduğu gibi 17. yüzyılın son çeyreğinde Bursa'da hayvancılığa ait önemli veriler de sunmaktadır. Terekelerde hayvanlarla ilgili önemli bir husus verilen hayvan fiyatlarının diğer eşyalara göre daha gerçekçi olmasıdır. Kişisel bir eşya veya ev eşyalarının değeri hesaplanırken, yeni ya da kullanılmış olması fiyatları etkilemektedir. Bununla birlikte hayvanlar için böyle bir durum söz konusu değildir. Hayvancılıkla ilgili bir diğer husus ta kişilerin ikamet ettikleri yer, kişilerin meslekleri ile ekonomik durumları sahip olunan hayvan tür ve adedini etkilemiştir. Yani şehrli terekelerinde binek hayvanları öne çıkarken, kırsal kesime ait terekelerde tarımsal ve hayvancılığa ait hayvanlar ile koşum takımları öne çıkmaktadır.

Terekesinde hayvan olanlara Tablo 3.33'den hareketle bakıldığında 57 kişinin hayvan sahibi olduğu görülmektedir. Bunlardan 48'i erkek ikisi kadın olmak üzere 50'si Müslüman'dır. Terekesinde hayvan bulunan Gayrimüslim sayısı ise yedi kişidir.

Terekesinde hayvan olanlardan 20'si çiftçi, ikisi çiftçi- tüccar, biri esnaf-çiftçi, dördü esnaftır. 30 kişinin ise mesleği belli değildir. Yine çiftçilik yapanlar köylerde ikamet etmektedirler. Tüccar- çiftçi, tüccar- esnaf olanlar ise şehirde yaşamakla birlikte köyde çiftlikleri bulunmaktadır. Terekesinde hayvan bulunanlar künyeleri, hayvanların cinsleri ve değerleri EK- 17 de verilmiştir.

Tablo: 3.34. Terekesinde Hayvan Bulunanların Mesleklerine Göre Dağılımı

Tereke Sahibi- Meslek	Kişi Sayısı
Çiftçi	20
Çiftçi- Tüccar	2
Çiftçi- Esnaf	1
Esnaf	4
Mesleği Belli Olmayan	30
Toplam	57

Terekedeki toplam hayvan sayısı 449 adettir. Bu hayvanların akçe olarak toplam değeri 329305 akçedir. Terekelerdeki toplam servet ise 15.652.155 akçedir. Hayvanların değeri toplam servetin % 2.10'unu oluşturmaktadır.

Tablo: 3. 35. Terekelerde Bulunan Hayvan Türleri

Al At	Kara Sığır Malağı	Sığır İnek Dana
Al Bargir	Kara Sığır Öküz	Sığır İnek
Ala Kırat	Kara Sığır Tosunu	Siyah Merkep
Ala Öküz	Kara Su Sığırı	Solğan Bargiri
Arı ve Kovan	Karasığır İnek	Su Sığırı Tosunu
At	Karasığır İnek Buzağı	Su Sığırı Alaca
Aygır Bargir	Katır	Su Sığırı Camış
Bargir	Keçi	Su Sığırı Çifti
Boz Merkep	Kır Bargir	Su Sığırı Düğesi
Buzağı	Kır Doru Kısarak	Su Sığırı İneği
Dana	Kısarak	Su Sığırı İnek Malağı
Deve	Kısarak Tay	Su Sığırı Malağı
Doru At	Koca Merkep	Su Sığırı Öküz
Doru Kırat	Kovan	Su Sığırı ve Kara Sığır
Hımar	Koyun	Su Sığırı
İnek	Kuzu	Solğan? Doru Bargir
Kancık Koyun	Malak	Tay
Kancık Su Sığırı	Manda Kara Sığır İnek	Tosun
Kara Sığır	Manda Su Sığırı	Topal Kocan Katır
Kara Sığır Dana	Merkep	Doru Katır
Kara Sığır Düğesi	Sarı Sığır Tosun	Zenbur Kovan
Kara Sığır İnek	Sığır Düğe	

At: Osmanlı döneminde at hem en hızlı ulaşım ve yük taşıma aracı hem de savaş vasıtası idi (Ünal, 2014: 111). Askeri ve sivil kullanım alanı atların değerini artırmıştır. Bârgir (beygir) denilen atlar yük taşımacılığında kullanılmışlardır. Yine bir beygirin ortalama 100 kg taşıyabilmesi onların önemini artıran etkenlerdendir (Ünal, 2014:111). Terekelere bakıldığında, *at, al at, aygır bârgir, bârgir, al bârgir, ala kırat, doru at, doru kırat kısarak, kır bârgir, kır doru kısarak, kısarak tay, tay, solgun? bârgir, solgun? doru barkir* olmak üzere on dört farklı türde kayıt bulunmaktadır.

Atların fiyatlarına bakıldığında: Al at 3654, aygır bârgir 2160 akçe ve bârgirin fiyatı 800 ila 2350 akçe arasındadır. Al bârgir 4000 ila 4800 akçe, ala kırat 2800, doru at

3200, kır bârgirin fiyatı 1280 ila 2560 akçe arasında iken, kısrak tay 1120, tay 3840 akçedir. Solgun? bargirin en ucuzu 400 akçe iken en pahalısı ise 1120 akçedir.

Katır: At ve eşeğin çiftleşmesi ile türeyen melez bir hayvandır. Terekelerde *katır, doru katır, topal koca katır* olmak üzere üç farklı kayıt türü bulunmaktadır. Bunlardan katırın en ucuzu 3360 akçe iken en pahalısı ise 4284 akçedir. Doru katır 3680, topal koca katırın fiyatı ise 960 akçedir.

Merkep: Merkep taşıma ve ulaşımda kullanılmış olan bir hayvandır. Terekelerde, *boz merkep, koca merkep, merkep, hımar ve siyah merkep* olmak üzere beş farklı kayıt bulunmaktadır. Boz merkebin fiyatı 1610, koca merkep 480 ila 640, merkep 435 ila 1280 akçe arasındadır. Hımarın en ucuzu 320 akçe iken en pahalısı ise 840 akçedir. Siyah merkebin fiyatının ise 800 akçe olduğu görülmektedir.

Deve: Sultan Orhan Mahallesinde ikamet etmiş olan Mehmed bin Mehmed'in terekesinde altı adet deve ile bir hımar birlikte yazılmıştır(BŞS. 55a/). Develer ile hımarın fiyatı 28960 akçe olarak verilmiştir. Hımar veya merkep kayıtlarından hareketle en pahalı merkep 1610 akçe değerindeki boz merkeptir. Merkep fiyatını verilen fiyattan çıkartıldığında $28960-1610=$ altı deve 27350 akçe, buradan hareketle ortalama bir devenin fiyatı 4558,33 akçe olarak hesaplanabilir.

Sığır: Sığır eti, sütü ve derisi için beslenmiş olan büyük baş hayvandır. Erkek sığırdan yetiştirilen öküz çift sürme ve yük taşıma işlemlerinde kullanılmıştır. Terekelerde; *Ala öküz, dana, karasığır, karasığır düğesi, karasığır inek, sarısığır tosun, karasığır malağı, karasığır öküz, karasığır tosunu, karasığır inek, karasığır inek buzağı, sığır düğesi, sığır inek dana ve tosun* olmak üzere 14 farklı isimde sığır kaydı bulunmaktadır.

Sığırların fiyatlarına bakıldığında, ala öküz 1250, karasığır öküzün fiyatı 504 ila 800 akçe arasındadır. Sarısığır tosun 504, Karasığır tosunu 480, tosunun fiyatı ise 400 ila 960 akçe arasındadır. Karasığırın bir çifti 960 ila 4000 akçe iken, karasığır ineğin fiyatı 480 ila 504 akçe arasındadır. Karasığır düğesinin en ucuzu 640 akçe iken en pahalısı 1600 akçedir. Karasığır inek 504, karasığır malağı 320, karasığır inek buzağı 2400, sığır düğesi 336 akçe, sığır inek dana 1600 akçe iken, dananın fiyatı ise 320 akçedir.

Su Sığırı: Manda, kömüş veya camış da denilen sığır cinsine ait terekelerde 13 farklı türde kayıt bulunmaktadır. Bunlar, *kancık su sığırı öğürsek, kara su sığır, manda karasığır inek, manda su sığırı, su sığırı tosunu, su sığırı alaca, su sığırı camış, su sığırı düğesi, su sığırı ineği, su sığırı inek malağı, su sığırı malağı, su sığırı öküz ve su sığıridır.*

Su sığırlarının fiyatlarına bakıldığında, kancık su sığırı öğürsek 640, kara su sığırının bir çifti 1600, manda karasığır inek 1680, manda su sığırının ise en ucuzu 1344 akçe iken en pahalısı ise 1680 akçedir. Su sığırı tosunu 880, su sığırı alaca 1008, su sığırı camış bir çifti 3200 akçedir. Su sığırının bir çifti 2400, su sığırı düğesi 533 akçe ila 1280, su sığırı ineği, su sığırı inek malağı 1600, su sığırı malağının iki adedi 1280 akçe, su sığırı öküzü 1680 akçedir. Su sığırının en ucuzu bir çifti 2400 akçe ve en pahalısının bir çifti ise 4200 akçedir.

Koyun: Etinden, sütünden, yününden ve derisinden istifade edilebilen ekonomik olarak verimli bir küçükbaş hayvandır (Ünal, 2014:110). Ek: 17'den hareketle bakıldığında terekelere, *kancık koyun, koyun ve kuzu* olmak üzere üç farklı şekilde kayıt bulunmaktadır. Koyunların fiyatlarına bakıldığında, Kancık koyunun 131 adeti 31360 akçe (bir tanesi ortalama 239, 38 akçe), koyun üç re's 1280 akçe olarak yazılmıştır.

Keçi: Koyun gibi etinden sütünden, kılından ve derisinden istifade edilen bir küçükbaş hayvandır (Ünal, 2010: 110) Keçinin fiyatına bakıldığında bir adedinin 160 akçe olduğu görülmektedir.

Kovan: Terekelere yansıyan bir diğer hayvan türü de arıdır. Terekelerde, arı ve kovan, kovan ve zenbur kovan olmak üzere üç farklı şekilde kayıt bulunmaktadır. Arı ve kovan fiyatlarına bakıldığında, dört adet arı kovan 468, kovan 120 ve zenbur kovanın fiyatı ise 1280 akçedir.

Terekesinde en çok hayvanı olan kişi Depecik köyünde yaşayan ve çiftçilik yapan Gartan veled-i Ganle isimli Gayrimüslimdir. Gartan'ın terekesinde 39520 akçe değerinde 131 adet koyun ve üç adet bârgir bulunmaktadır. Gartan'ın toplam serveti 47680 akçedir. Terekesindeki hayvanların değeri bu servetin % 82.88 gibi yüksek bir kısmını oluşturmaktadır.

Terekesinde hayvan olanlardan bir diğerk kişi ise Burhan Paşa Mahallesinde ikamet eden Mustafa bin Mehmed bin El-hac İbrahim'dir. İbrahim Efendi bir tüccardır. Ticaret amacı ile İran'a gitmiş dönüş yolunda vefat etmiştir. Bununla birlikte İbrahim Efendi'nin Aksu nahiyesine bağılı Nagur? köyünde bir mülk çiftliğı bulunmaktadır. Mustafa bin Mehmed'in terekesinde: *Karasığır inek iki re's, karasığır danası altı re's, su sığırı düğesi üç re's, su sığırı malağı iki re's, karasığır üç çift, manda su sığırı bir çift, soluğan? bargiri bir re's, al at bir re's, al beygir bir re's* bulunmaktadır. Çiftlikteki bu 24 adet hayvanın toplam değeri 24240 akçedir. 1.403.280 akçelik bir serveti olan İbrahim Efendi'nin hayvanlarının değeri toplam servetinin %1.72 gibi çok küçük bir kısmını oluşturmaktadır.

Terekesinde hayvan olanlardan örnek olarak incelenebilecek bir diğerk kişi de, Ahmed ibn-i Arabacı Mahmud'dur. Abdal Mahmud Mahallesinde ikamet eden Mahmud Efendi ticaretle uğraşmakta ve Balıklı köyünde de çiftliğı bulunmaktadır. Bu çiftlikte, *kısrak iki re's, tay iki re's, karasığır öküz üç re's, su sığırı bir çift, su sığırı tosunu iki re's, su sığırı ineğı iki re's, malak iki re's, su sığırı düğesi bir re's, karasığır inek bir re's, karasığır tosunu bir re's, karasığır malağı bir re's, karasığır düğesi bir re's, kancık su sığırı öğürsek bir re's olmak üzere 19680 akçe değerinde 21 adet hayvan vardır. 98080 akçelik bir servete sahip olan Mahmud Efendi'nin 19680 akçelik hayvanları, toplam servetinin % 9.93'lük kısmını oluşturmaktadır.*

İncelenen defterde canlı hayvanların dışında çeşitli hayvan malzemeleri de bulunmaktadır. Bu malzemeler içerisinde hayvanları kontrol etmek için kullanılan üzengi, yular, at ve katır gibi binek hayvanlarının üzerine binmek için kullanılan eyer, eşek sırtına binmek için kullanılan semerler yer almaktadır.

Üzengi: Eyerin iki yanında asılı bulunan ve hayvana binildiğinde ayakların basılmasına yarayan, altı düz demir halkadır(Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 22. 06. 2017). Üzenginin fiyatı 10 adedi 70 akçe ile 13 akçe arasında değişmektedir.

Eyer: Binek hayvanlarının sırtına konulan, oturmaya yarayan nesnedir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 22. 06.2017). Tereklerde *at eğer, eğer ve köhne eğer* olmak üzere üç farklı türde eğer kaydı bulunmaktadır. Bunların fiyatları, at eğer 960, eğer 200 ila 305, köhne eğerin fiyatı ise on dört ila 100 akçe arasındadır.

Semer: At, eşek, katır gibi hayvanların sırtına yerleştirilen, üzerine yük bağlanan veya binilen, iskeleti ağaçtan araçtır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). *Beygir semeri* ve *semer* olarak iki çeşit kaydı bulunan semerlerin fiyatları beygir semeri yirmi iki, akçe iken semerin fiyatı ise 40 akçedir.

Yular: Bir yere bağlamak veya çekerek götürmek için hayvanın başlığına veya tasmaına bağlanan iptir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Yular fiyatları 29 ila 160 akçe arasında değişmektedir.

Bukağı: Kaçmaması için hayvanların ayağına takılan zincir, demir köstektir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Tereke kayıtlarında altın bukağı, bukağı ve demir bukağı olmak üzere üç çeşit kayıt bulunmaktadır⁹. Bukağının en ucuzu 30, en pahalısı ise 110 akçe olarak yazılmıştır. Demir bukağının fiyatı ise 41 ila 160 akçe arasında değişmektedir.

3.2.13. Çeşitli İş ve Tarım Aletleri

16 ve 17. yüzyıllarda Osmanlıda kullanılan tarım araç gereçleri Suraya Faroqhi'nin ifadesiyle, “*araştırmacıların on altıncı yüzyıl verilerini, genellikle on dokuzuncu yüzyıl sonları ve yirminci yüzyıl başlarında toplanan bilgiler ışığında ifade etmek zorunda kalmaları nedeniyle çok az bilinmektedir*” (Faroqhi, 2010:84). İncelenen terekelerde tespit edilen tarım ve ev, iş araçları ile bunların fiyatları bu konuda yaşanan boşluğu doldurabilecek nitelikte bilgiler sunmaktadır.

Tablo: 3.36. Terekelerde Bulunan Çeşitli Ev, İş ve Tarım Aletleri

Araba	Köhne İç? Orak	Keser	Kebir Küp
Kebir Araba	Orak	Sağır Maksur Balta	Sağır Küp
Köhne Araba	Tırpan	Testere	Ağaç Sandık
Öküz Arabası	Tahra	Demir Kantar	Ayaklı Sandık
Saban	Kazma	Kantar	Demirli Sandık
Saban Demiri	Bel	Kebir Kantar	Köhne Sandık
Saban Kayışı	Çatal Bel	Sağır Kantar	Sağır Sandık
Döğen	Demir Bel	Demir Terazî	Sandık

⁹ Altın bukağı ziynet eşyaları başlığı altında değerlendirilmiştir.

Hırpani Dögen	Çapa	Kebir Terazi	Sepet Sandık
Köhne Harman Dögeni	Demir Çapa	Terazi	Tahta Sandık
Bıçak Orak	Demir Kürek	Terazi Derâhim	Gül Kutusu
Çalı Orağı	Balta	Küp	Fıçı

Araba: Arabalar yük taşımak için yapılmış tekerlekli araçlardır. Arabalar atların çektiği dört tekerlekli ve öküzlerin çektiği iki tekerlekli kağnılar olarak ayrılabilir. Terekelerdeki kayıtlarda, *araba*, *kebir araba*, *köhne araba* ve *öküz arabası* olmak üzere dört farklı türde kayıt bulunduğu görülmektedir. Araba fiyatlarına bakıldığında, araba 420 ila 480, kebir araba 800 akçe, köhne arabanın fiyatı 80 ila 1120 akçe arasında değişirken öküz arabasının fiyatı ise 800 akçedir.

Ambar: Genellikle tahıl, yiyecek ve bazı eşyanın saklandığı yerdir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 04.07.2017). Ambar, ağaç ambar ve köhne ambar olmak üzere üç farklı türde ambar kaydı bulunmaktadır. Bunlar içerisinde, ambar 300, ağaç ambar 160 akçe iken köhne ambarın fiyatı ise 40 akçedir.

Balta: Ağaç kesme, yarma, yontma ve benzeri işlerde kullanılan ağaç saplı, demir araçtır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Terekelerde balta ve sağır maksur balta olarak iki farklı türde balta kaydı bulunmaktadır. Bunlardan baltanın en ucuzu 25 akçe iken en pahalısı 200 akçe, sağır maksur baltanın fiyatının ise 20 akçe olduğu görülmektedir.

Boyunduruk: Çift süren veya arabaya koşulan hayvanların birlikte yürümelerini sağlamak için boyunlarına geçirilen bir tür ağaç çemberdir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/04.06.2017). Terekelerde 56 akçelik bir boyunduruk kaydı bulunmaktadır.

Bel: Toprağı aktarmaya veya işlemeye yarayan, uzun saplı, ayakla basılacak yeri tahta, ucu sivri kürek veya çatal biçiminde bir tarım aracıdır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Tereke kayıtlarında, *bel*, *çatal bel*, *demir bel* olmak üzere üç farklı türde bel kaydı bulunmaktadır. Fiyatlara bakıldığında bel 20 ila 60 akçe, çatal bel 50 ila 102 akçe arasında iken, demir belin fiyatı ise 30 ila 480 akçe arasındadır.

Çapa: Tarlalarda toprağı işlemek için kullanılan ağaç veya demir saplı kazı aracıdır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Çapa ve demir çapa olmak üzere iki farklı türde kaydı bulunan çabaların fiyatlarına bakıldığında, çapanın en ucuzu üç adedi 65 akçe iken en pahalısı ise 42 akçedir. Demir çapanın en ucuzunun üç adedi 65 akçe iken en pahalısının ise 40 akçe olduğu görülmektedir.

Döğen: Tahıl tanelerini sapından ayırmak için kullanılan bir tarım aletidir. Terekelerde, *döğen*, *hırpani döğen* ve *köhne harman döğeni* olmak üzere üç farklı türde döğen kaydı bulunmaktadır. Döğen fiyatlarına bakıldığında, döğen 960, hırpani döğen160 ve köhne harman döğenin fiyatı ise 80 akçedir.

Dingil: Tekerleklerin merkezinden geçen ve taşıtın altına enlemesine yerleştirilmiş mil, eksendir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 04.06.2017). At ve öküz arabalarında kullanılmış olan dingilin fiyatı terekelere 17 akçe olarak yansımıştır.

Fıçı: Bir araya getirilerek çemberlerle tutturulmuş ensiz tahtalardan yapılan, yuvarlak, karnı şişkin ve altı üstü düz kaptır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 04.06.2017). Fıçı fiyatlarının 12 ila 80 akçe arasında değiştikleri görülmektedir.

Orak: Yarım çember biçiminde yassı, ensiz ve keskin metal bir bıçakla, buna bağlı bir saptan oluşan ekin ve ot biçmek için kullanılan araçtır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). *Bıçak orak*, *çalı orağı*, *köhne iç? orak* ve *orak* olmak üzere terekelerde dört farklı türde orak kaydı bulunmaktadır. Orakların fiyatlarına bakıldığında, bıçak orak 10, köhne iç? orak 22 akçe iken, orağın en ucuzu sekiz, en pahalısı ise 160 akçedir.

Kantar: Ağırlık sıfırken yatay duran bir kaldıraç koluna dik olarak tutturulmuş bir ibrenin sapmasıyla kütleleri tartan araçtır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Tablo 3.35'ten hareketle bakıldığında tereke kayıtlarında, *demir kantar*, *kantar*, *kebir kantar* ve *sağır kantar* olmak üzere dört farklı türde kantar kaydı bulunmaktadır. Bunlardan, demir kantar 100, kantarın fiyatı 20 ila 180 akçe arasında değişirken, kebir kantarın fiyatı 160 akçedir. Sağır kantarın fiyatı ise 40 ila 53 akçe arasında değişmektedir.

Kazma: Toprağı kazıp kaldırma, düzeltme gibi işlerde kullanılan ağaç saplı demir araçtır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Kazma terekelerde diğer tarım aletleri ile birlikte yazılmıştır.

Kürek: Güncel Türkçe sözlükte toprak, kömür ve benzeri şeyleri bir yerden bir yere alıp atmaya, taşımaya yarayan ve yayvan bir bölümü, buna bağlı uzun bir sapı bulunan araç olarak tarif edilmektedir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Demir küreğin fiyatı 12 ila 15 akçe arasında değişmektedir.

Keser: Tahta, ağaç yontmaya ve çivi çakmaya yarayan, kısa saplı, bir yanı keskin ağızlı çelik araçtır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Keserin en ucuzu 16 akçe iken en pahalısı ise 51 akçedir.

Küp: Su, pekmez, yağ ve benzeri sıvıları veya un, buğday gibi tahılları saklamaya yarayan, geniş karınlı, dibi dar toprak kaptır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Terekelerde *küp*, *kebir küp* ve *sağır küp* olmak üzere üç çeşit küp kaydı bulunmaktadır. Küpün fiyatı 16 ila 80 akçe, kebir küpün fiyatı ise 200 ila 802 akçe arasındadır. Sağır küpün en ucuzu yedi adedi 20 akçe iken en pahalısı ise sekiz adedi 640 akçedir.

Terazi: Bir kolun iki ucuna asılı iki kefedden oluşan tartı aletidir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Kayıtlarda *demir terazi*, *kebir terazi*, *terazi* ve *terazi derâhim* olmak üzere dört farklı türde kayıt bulunmaktadır. Terazi fiyatlarına bakıldığında, demir terazi 224, kebir terazi ise 550 akçedir. Terazinin en ucuzu 10 akçe iken en pahalısı 71 akçe, terazi derahimin fiyatı ise 50 ila 80 akçe arasında değişmektedir.

Testere: Ağaç, demir ve benzeri şeyleri kesmeye yarayan, genellikle üçgen biçiminde dişleri olan, dar ve uzunca çelik araçtır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Testerenin en ucuzu beş akçe iken en pahalısı ise 35 akçedir.

Tırpan: Uzun bir sapın ucuna tutturulan, ot ve ekin biçmeye yarayan, hafifçe kıvrık, uzun çelik bıçaktır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Tırpan kayıtlarda genel olarak diğer tarım aletleri ile birlikte yazılmıştır. Bununla birlikte tırpanın fiyatı 30 ila 80 akçe arasında değişmektedir.

Tahra: Bir tür eğri budama bıçağıdır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Tahra fiyatlarına bakıldığında en ucuzu 13 akçe iken en pahalısı ise 155 akçedir.

Sandık: İçine çeşitli şeyler konulan, tahtadan yapılmış, kapaklı ev eşyasıdır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Terekelerde *ağaç sandık*, *ayaklı sandık*, *demirli sandık*, *köhne sandık*, *mücevher sandık*, *sağır sandık*, *sandık*, *sepet sandık* ve *tahta sandık* olmak üzere dokuz farklı türde 61 adet sandık kaydı bulunmaktadır. Sandık fiyatları ağaç sandık 22 ila 110, ayaklı sandık 75 ila 700 akçe arasındadır. Demirli sandık 1600, köhne sandık 41 akçe iken sağır sandık ise 80 akçedir. Sandığın fiyatı 40 ila 241 akçe arasında iken, sepet sandığın fiyatı ise 160 akçedir. Tahta sandığın fiyatına bakıldığında ise en ucuzunun 13, en pahalısının ise 110 akçe olduğu görülmektedir.

Saban: Güncel Türkçe sözlükte çift süren hayvanların koşulduğu demir uçlu tarım aracı olarak geçmektedir(Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 25.06.2017). Kayıtlarda *saban*, *saban demiri* ve *saban kayışı* olmak üzere üç farklı türde kayıt bulunmaktadır. Saban ve sabanla ilgili malzeme fiyatlarına bakıldığında sabanın diğer tarım aletleri ile birlikte yazıldığı görülmektedir. Saban demiri 83 ila 160 akçe arasında iken saban kayışının fiyatı ise 30 akçedir.

3.2.14. Tarım Ürünleri

Osmanlı Devleti'nin ekonomisinde tarımın önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu bölümünde, tereke defterlerinde bulunan tarım ürünleri ve fiyatları üzerinde durulmuştur. Tablo 3.37'den hareketle bakıldığında tereke kayıtlarına yansıyan tahıl ve baklagiller, *alef*, *bakla*, *burçak*, *börülce*, *buğday (hınta)*, *çavdar*, *darı*, *kozak*, *şa'ir alef çörek otu nohut*, *pirinç*, *saman*, *saman alef*, *soğan*, *şa'ir (arpa)* ve *yulaftır*.

Tablo:3.37. Terekelerde Bulunan Tarım Ürünleri

Alef	Şa'ır
Bakla	Çörek Otu
Burçak	Nohut
Börülce	Pirinç
Buğday	Saman
Çavdar	Saman Alef
Darı	Soğan
Kozak	Yulaf

Tereke kayıtlarında tarım ürünlerinin fiyatlarının genelde birkaç ürünle birlikte yazıldığı ve ölçü birimi olarak ta kile kullanıldığı görülmektedir. Terekelere yansıyan ürünler ayrı ele alınmıştır.

Alef: Ot, hayvan yemidir. Terekelerde, *alef*, *mezru alef* (*tarlada ekili alef*) ve *alef saman* olmak üzere üç farklı kayıt türü bulunmaktadır. Alef fiyatlarına bakıldığında terekelerin yazıldığı dönemler içerisinde fiyatların dalgalandığı ve bir kile alefin fiyatının 12 ila 14 akçe arasında değiştiği görülmektedir. Tarlada ekili (mezru') alefin 15 kilesi 320 akçe yani bir kilesi 21 akçe dir.

Bakla: Yeşil kabuklu ve taneli bir bitkidir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 04.06.2017). Terekelerdeki kayıtlarda baklanın kilesi 40 ila 43.33 akçe arasında değişmektedir.

Burçak: Baklagillerden, taneleri hayvan yemi olarak kullanılan yıllık bir yem bitkisidir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 04.06.2017). Burçağın bir kilesi terekelere 26.66 akçe olarak yansımıştır.

Börülce: Fasulyeye benzer bir bitkidir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 04.06.2017). Mahmud bin İsa'nın terekesi içerisinde buğday ve arpa ile birlikte verilmiştir(BŞS. 116b).

Buğday (Hinta): Terekelerde bazı kayıtlar *buğday* bazı kayıtlarda ise *hinta* olarak yazılmıştır. Buğdayın fiyatına bakıldığında bir kilesi 21 ila 40 akçe arasında

değişmektedir. Bu fiyat değişkenliğinde buğdayın kalitesi ve terekelerin yazıldığı süreçteki dalgalanmaların etkili olması muhtemeldir.

Çavdar: Buğdaygillerden, unlu tane veren bir bitkidir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 04.06.2017). Miktarı verilmemekle birlikte Mehmed bin İbrahim'in terekesinde 160 akçelik bir kayıt bulunmaktadır.

Darı: Buğdaygillerden, kuraklığa dayanıklı bir bitkidir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 04.06.2017). Kayıtlarda darının 90 kilesi 1280 (bir kilesi 14.22) akçe olarak yansımıştır.

Kozak: Ham meyve, olmamış meyvedir (Büyük Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 04.06.2017). Pastali veled-i Apostol'un terekesinde miktarı ve cinsi belirtilmemiş olmakla birlikte 11200 akçe değerinde kozak kaydı bulunduğu görülmektedir.

Nohut: Ana yurdu Akdeniz kıyıları olan, birleşik telek yapraklı, çiçekleri sarımtırak renkte, tanesi baklamsı, bol nişastalı bir bitkidir (Büyük Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 04.06.2017). Terekelere bakıldığında, Mehmed bin Abdülhakir'in terekesinde 640 akçe değerinde nohut ve bakla bulunmaktadır(BŞS.58a/1).

Pirinç: Ali bin Himmed ve Ali ibn-i Abdülhakir isimli kişilerin terekelerinde pirinç kaydı bulunmaktadır. Ali bin Himmet'in terekesinde 560 akçe değerinde beş kile pirinç bulunmaktadır. Bir kilesi 112 akçeye gelmektedir. Yine terekesinde pirinç bulunan bir diğer kişide Ali ibn-i Abdülhakir'dir. Ali'nin terekesinde pirinç kaydı bulunmakla birlikte pirinç ve bulgur birlikte fiyatı 150 akçe olarak verilmiştir (BŞS.58b/2).

Saman: Saman buğday arpa harman edilip taneler ayrıldıktan sonra kalan kısmıdır. Hayvan yemi olarak kullanılmaktadır. Kayıtlarda saman ve saman alef olarak iki farklı kayıt bulunmaktadır. Saman alefin miktarı verilmemiş olmakla birlikte Mahmud bin Mehmed'in terekesinde 100 akçelik saman alef bulunmaktadır (BŞS.26a/3).

Soğan: Türk mutfağının önemli tüketim malzemelerinden olan soğanla ilgili olarak terekelerde bir kayıt bulunmaktadır. Aksu nahiyesi Cumalıkızık köyünden, Yusuf

bin Abdülkerim'in terekesinde 400 akçe değerinde 100 kıyye soğan bulunmaktadır. Buradan hareketle soğanın bir kıyyesi dört akçe olarak hesaplanmaktadır (BŞS.51a/3).

Şaîr (Arpa) : Buğdaygillerden bir bitki olup, buğday gibi ekmek yapımında ve hayvan yemi olarak da kullanılan tarım ürünüdür (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 04.06.2017). Arpanın fiyatına bakıldığında 12,30 akçe ile 32 akçe arasında değiştiği görülmektedir. Mezru' şa'îr' (ekili) kilesi 22 ila 40 akçe arasında değişmektedir.

Yulaf: Buğdaygillerden, en çok hayvan yemi olarak yetiştirilen otsu bitkidir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 04.06.2017). Mahmud bin Halil'e ait tereke kaydında 4800 akçe (30 kuruş) değerinde 450 kile yulaf bulunmaktadır.

Defterde 39 kişinin terekesinde çeşitli tarım ürünlerinin bulunduğunu görülmektedir. Bu 39 kişiden biri kadın 33'ü erkek olmak üzere 34'ü Müslüman, beşi ise Gayrimüslim erkektir. Terekesinde tarım ürünü bulunanlardan altı kişi çeşitli mesleklerden esnaf, iki kişi tüccar, 11 kişi çiftçi iken 20 kişinin mesleği ise belli değildir. Yine bu 39 kişinin 12'si çeşitli köylerde ikamet ederken, 27 kişinin ise Bursa şehir merkezinde ikamet ettikleri görülmektedir. Bu 39 kişiye ait tarım ürünlerinin toplam değeri 216898 akçedir.

Terekesinde tarım ürünü bulunanlar ile ilgili örneklere bakıldığında iki durum dikkat çekmektedir. Bunlardan ilki tarımsal ürün sahiplerinin çiftçi olmasıdır. İkincisi ise çiftçiliğin dışında ticaretle uğraşan ve terekesinde yüklü miktarda tarımsal ürün bulunanlardır.

Burhan Paşa Mahallesinde ikamet eden Mustafa bin Mehmed bin El-hac İbrahim bir tüccardır. Terekesinde 480 akçe değerinde 40 kile alef, 320 akçe değerinde on iki kile burçak, 640 akçe değerinde saman, 30 akçe değerinde şa'îr ile toplam değeri 48000 akçe olan 120 kile hınta, 100 kile alef ve 20 kile şa'îr bulunmaktadır (BŞS.30b/2). Ürünlerin toplam değeri 49470 akçedir ve 1.403.280 akçelik terekesinin % 3.52 lik kısmını oluşturmaktadır. Mustafa bin Mehmed bin El-hac İbrahim Bursa şehir merkezinde ikamet etmekle birlikte Aksu kazasına bağlı Nugur köyünde çiftliği bulunmaktadır.

Terekesinde tarım ürünü bulunan ve şehirde ikamet edenlerden birisi de Ali Paşa Mahallesi'nden Mahmud ibn-i Halil'dir. Esnafılık yapan Halil'in terekesinde 8960 akçe değerinde 412 kile hinta, 1600 akçe değerinde 83 kile şa'ir (arpa), 4800 akçe değerinde 450 kile yulaf ve 1280 akçe değerinde 90 kile darı bulunmaktadır (BŞS.37b/2). Tarım ürünlerinin toplam değeri 16640 akçedir. 132960 akçelik bir servete sahip olan Halil'in tarım ürünleri terekesinin %12. 51'ini oluşturmaktadır. Halil Efendi Bursa şehir merkezinde ikamet etmiş olmakla birlikte, Hasan köyünde 40 kuruş (6400 akçe) değerinde hadika (bahçe), Eğri köyünde 70 kuruş (11200 akçe) değerinde bağ, yine Eğri köyünde 10 kuruş (1600 akçe) değerinde bağ, Eğri köyünde 15 kuruş (2400 akçe) değerinde bağ, Kuyupınar köyünde 15 kuruş (2400 akçe) değerinde bağ ve beş kuruş (800akçe) değerinde yarım hisse zeytin bahçesi bulunmaktadır. Halil'in yine terekesine bakıldığında sekiz kişiden buğday ve arpa karşılığı olarak 3840 akçelik bir alacağının bulunduğu görülmektedir. Buradan hareketle Halil Efendi'nin şehirde ikamet etmekle birlikte çiftlik sahibi olduğu ve tarım ürünlerinin ticaretini yaptığı anlaşılmaktadır.

Tereke kayıtlarından hareketle 17. yüzyıl sonları Bursa'ya bakıldığında, alef, bakla, burçak, börülce, buğday (hinta), çavdar, darı, kozak, mezru' şa'ir (ekili), mezru alef (ekili), mezru' çörek otu, nohut, pirinç, saman, saman alef, soğan, şa'ir (arpa) ve yulaf gibi önemli bir tarımsal üretim çeşitliliğinin olduğu görülmektedir. Bu tarım ürünleri temel gıda ürünleri olduğu gibi hayvan yemi olarak ta önemli bir yere sahiptir. Defterde bağ ve bahçe ile kestane, kiraz gibi ağaçlara ait önemli kayıtlar olmasına rağmen terekeler içerisinde meyve kayıtlarına rastlanılmamıştır. Yine tarım ürünlerinin fiyatlarında dalgalanmaların olduğu görülmektedir. Bu durumun ürünlerin kalitesi ve tereke defterinin kapsadığı yıllar içerisindeki değişimle bağlantılı olması muhtemeldir.

Terekesinde tarım ürünleri bulunanların künyeleri ve tarım ürünleri ayrıntılı olarak EK -19'da verilmiştir.

3.2.15. Gıda Maddeleri

Türk mutfağı, Türk aile hayatının ve kültürünün en önemli kurumudur (Ortaylı, 2018: 166). Türk mutfağı bir imparatorluk mutfağı olup içerisinde değişik toplumlardan ve iklimlerden esintiler ve unsurlar taşımaktadır (Ortaylı, 2018: 166). İnsanlar için gıda ve beslenme en temel ihtiyaçtır. Osmanlı toplumuna bakıldığında zengin bir mutfak kültürüne sahip olduğu görülmektedir. Osmanlı Türk mutfağının temel gıda maddeleri

ve Türk halkının beslenme alışkanlıkları nelerdir? Tereke defterleri araştırmacılara birçok konuda olduğu gibi beslenme alışkanlıkları ile ilgili olarak ta önemli bilgiler sunmaktadır. Tablo 3.38'den hareketle bakıldığında terekelerdeki gıda ürünleri *bulgur, un (dakık), bal, pekmez, peynir, reçel, turşu ve sirke*dir.

Tablo: 3.38. Tarım Ürünleri ve Gıda Malzemeleri

Dakık (Un)	Peynir
Bulgur	Aşel (Bal)
Pekmez	Balmumu
Üzüm Turşusu	Tarhana
Sirke	Reçel
Sumak	

Dakık (Un): Tahıl ve başka besin maddelerinin öğütülerek toz haline getirilmiş halidir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 04.06.2017). Un bir temel gıda maddesidir. Defterde dakık veya un olarak yazılmıştır. Terekelere bakıldığında beş adet un kaydı bulunduğu görülmektedir. Kayıtlardan hareketle bir kile unun 40 akçe olduğu görülmektedir. Terekesinde en çok un kaydı bulunan kişi Yusuf bin Abdullahtır. Bahâaddin Ağa Mahallesinde ikamet etmiş olan Yusuf bin Abdullah'ın mesleği fırıncılık (Habbaz) tır. Abdullah'ın dükkânında bulunan 15840 akçe değerinde, hinta, dakık ve hatap tespit edilmiştir(BŞS.99b/1).

Bulgur: Kaynatılıp kurutulduktan ve kabuğu çıkarıldıktan sonra kırılan buğdaydır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 04.06.2017). Pilav, yemek ve çorba yapımında kullanılan bulgur hem Türk mutfağının vazgeçilmezi hem de temel gıda maddesidir. Terekelere bakıldığında yedi terekede bulgur kaydı bulunmaktadır. Bir kile bulgurun fiyatı 40 akçe olarak yazılmıştır.

Pekmez: Genellikle üzüm, dut ve benzeri meyvelerin kaynatılarak koyulaştırılmış biçimidir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 04.06.2017). Pekmez, Türk mutfağının önemli bir gıda ürünüdür. Günlük tüketimde kullanıldığı gibi, tatlandırıcı olarak da kullanılmıştır. Terekelerde içerik belirtilmemekle birlikte sekiz adet pekmez kaydı bulunmaktadır. Yine kayıtlardan hareketle bakıldığında bir kıyyesi dört ila 16 akçe arasında değişmektedir. Terekesinde en çok pekmez olan kişi

Abdülemin ibn-i Mehmed'dir. Abdülemin'in terekesinde miktarı verilmemiş 66 akçe değerinde ve 400 akçe değerinde 80 kıyyelik iki ayrı pekmez kaydı bulunmaktadır (BŞS.18a).

Üzüm Turşusu: Tuzlu suda, sirkede bırakılarak özel bir kıvama getirilmiş sebze veya meyvedir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 04.06.2017). Osmanlı Türk mutfağının önemli besin maddelerinden olan turşunun birçok çeşidi mevcuttur. Terekelerde iki kayıta üzüm turşusu bulunmaktadır. Abdülemin ibn-i Mehmed'in terekesinde 160 akçe (BŞS.18a/1) ve Şaban bin Mustafa'nın terekesinde ise 20 akçelik (BŞS.27a/1) üzüm turşusu bulunmaktadır.

Sirke: Salatalara ve yemeklere ekşilik vermek için kullanılan ekşimiş üzüm, elma, limon vesaire suyudur (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 04.06.2017). Çiftçilik yapan Abdülemin ibn-i Mehmed'in terekesinde 60 akçe değerinde 30 kıyye sirke bulunmaktadır (BŞS. 18a/1). Buradan hareketle sirkenin bir kıyyesi iki akçe olarak hesaplanmaktadır.

Sumak: Sıcak bölgelerde yetişen, kabuğu hekimlikte, yaprakları dericilikte kullanılan bir ağaçtır. Bu ağacın, ekşilik vermek için dövülerek yemeklere katılan mercimeğe benzeyen meyvesidir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 04.06.2017). Hüseyin bin Mehmed'in terekesinde 960 akçelik bir sumak kaydı bulunmaktadır (BŞS94a/3).

Peynir: Maya ile katılaştırılarak süttten yapılan ve birçok türü olan besin maddesidir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 04.06.2017). Terekelerde bir kayıta Pastali veled-i Apostol'un terekesinde 160 akçe değerinde 15 kıyye peynir bulunmaktadır (BŞS.43b/2). Buradan hareketle bir kıyye peynir 10,66 akçe olarak hesaplanmaktadır.

Asel (Bal): Arıların bitki ve çiçeklerden topladıkları bal özünden yapıp kovanlarındaki petek gözlerine doldurdukları, rengi beyazdan esmere kadar değişen tatlı, koyu, sıvı maddedir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 04.06.2017). Bal Osmanlı mutfağının önemli gıda maddelerindedir. Bal normal tüketim dışında tatlandırıcı olarak da kullanılmıştır. Terekelerde Mehmed bin Abdülhakir'e ait bir kayıta

terekesinde 560 akçe değerinde altı kıyye bal ve bal mumu bulunmaktadır (BŞS.58a/1).

Tarhana: İçine domates, biber, soğan, kokulu otlar, süt veya yoğurt katılan, bulgur, mayalanmış ve kurutulmuş ufalanmış hamur ve benzerlerinden yapılan çorba malzemesidir (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 04.06.2017). Belgelere bakıldığında Mehmed bin İbrahim'in terekesinde miktarı verilmemiş olmakla birlikte 160 ve 320 akçe değerlerinde iki ayrı tarhana kaydı bulunmaktadır (BŞS.66a/1).

Reçel: Meyvelerin şekerle kaynatılmasıyla hazırlanan tatlıdır (Güncel Türkçe Sözlük.tdk.gov.tr/ 04.06.2017). Muzaffer bin Mehmed'in terekesinde 320 akçe değerinde 40 kıyyelik reçel kaydı bulunmaktadır (BŞS.72b/3). Buradan hareketle reçelin bir kıyyesinin sekiz akçe olduğu görülmektedir.

Terekesinde tarım ürünü ve gıda maddesi bulunanların sayısı 20 kişidir. Bu 20 kişinin 16'sı Müslüman erkek, üçü Müslüman kadın ve biri ise Gayrimüslim erkektir. Ürünlerin toplam değeri 24698 akçedir. Terekesinde gıda maddesi bulunanların sayısının az olması bunların kullanımından ziyade terekeye konu olacak miktarla ilgili olup olmamalarıyla ilgilidir. Bununla birlikte Bursa mutfağı ve halkın beslenme kültürünün izi sürülebilmektedir. Daha önceki paragraflarda da değinildiği üzere, buğday ve arpadan elde edilen un ekmek ve hamur işi yapımında, yine buğdaydan elde edilen bulgurun pilav ve sulu yemeklerin önemli bir maddesi olduğu muhakkaktır. Nohut, pirinç, bakla, peynir ve soğan temel gıda ürünleri olduğu gibi, bal, pekmez, reçel hem gündelik tüketim hem şerbet ve diğer tatlıların imalinde tatlandırıcı olarak kullanılmış önemli gıda ürünleridir. Sumak ve sirke Bursa mutfağında kullanılan önemli gıdalardandır. Terekesinde işlenmiş tarım ürünü ve gıda maddeleri bulunanlar EK: 19' da ayrıntılı olarak verilmiştir.

3.2.16. Keyif Verici Maddeler

Terekelerin araştırmacılara sunduğu önemli verilerden birisi de geçici keyif verici maddelerdir. Terekelere yansıyan bu maddeler içerisinde *afyon*, *tütün* (*duhan*) ve *hamr* kayıtları bulunmaktadır.

Tablo: 3.39. Terekelerde Yer Alan Keyif Verici Maddeler ve Bunların Akçe Olarak Değerleri

B.Ş.S	Tereke Sahibi	Mesleği	Keyif Verici Madde	Miktar	Akçe Olarak Değeri
49a/1	Mahmud bin Osman	X	Afyon	1 Çeki	400
			Duhan	70 kıyye	(30 kuruş) 4800
94b/3	Mehmed bin Mustafa	Attar	Yenice Duhan	X	960
			Vâsıt Duhan	2 kıyye	40
			Çeleb Duhan	10 kıyye	160
114a/3	Şaban bin Abdülkerim	X	Duhan Satveri?	X	50
63a/3	Ali bin Abdüşşerif	X	Duhan	X	78
			Duhan	X	15
89a/2	Emirhan bin Abdullah	X	Duhan	X	40
30a/2	Agop veled-i Avran	X	Hamr	X	200
Toplam					

Afyon: Afyon kelimesi aslen Grekçe olup dilimize Farsça'dan geçmiştir (Baktır, 1988:442-443). Afyon bazı özel işlemlerle haşhaştan elde edilen bir üründür. Afyon keyif verici ve tıbbi olarak iki amaçla kullanılmıştır. İslam hukukçuları afyonun tıbbi amaçlı kullanımında bir sakınca görmezken, keyfi olarak kullanılmasını ise insanın akli dengesini bozduğu gerekçesi ile esrar, eroin ve içki gibi haram olduğu konusunda görüş birliğine varmışlardır (Baktır, 1988: 442-443).

Tablo: 3.38'de verilen bilgilerden hareketle bakıldığında bir kişinin terekesinde *afyon* bulunduğunu görülmektedir. Aslen Rumeli taraflarından olup Bursa Reyhan Paşa Mahallesi'nde ikamet etmekte olan El-hac Mahmud bin Osman isimli kişinin terekesinde iki buçuk kuruş yani 400 akçe değerinde bir çeki afyon bulunmaktadır. Mahmud bin Osman'ın bu afyonu hangi amaçla bulundurduğuna dair bir bilgi bulunmamaktadır. Bununla birlikte afyonun tıbbi amaçlı bir ticaret malı olduğu düşünülebilir (BŞS.49a/1).

Tütün: Belgelerde “*duhan*” olarak geçen tütün Amerika kıtasının keşfi sonrası Avrupa'ya getirilmiş ve 16. yüzyıldan itibaren de dünyaya yayılmıştır (Yılmaz, 2012:1).

Tütün 16. yüzyıl sonlarından itibaren Osmanlı topraklarına girmiş kısa zamanda hem tüketimi hem de üretimi yaygınlaşmıştır. Tüm yasaklamalara rağmen tütün tüketiminin artması ve ürünlerdeki kâr oranı çiftçilerin bu ürüne yönelmesini sağlamıştır. Aydın, Saruhan, Biga, Bursa, Edirne, Filibe, Sofya, Belgrad, Halep ve Şam bölgelerinde tütün üretimi hızla artmıştır (Yılmaz, 2012:1). Devlet tütün üretimi ve tüketimine ekonomik ve dini sebeplerle kısıtlamalar, hatta yasaklamalar getirmiştir. Tütün yasağı özellikle IV. Murad'ın (1623-1640) ölümü sonrası azalmıştır. Uzun süre tütünü yasaklayan Osmanlı Devleti 1688'den itibaren tütünü vergilendirmiştir ki bu durum devletin tütünü kabul ettiğini göstermektedir (Yılmaz, 2012:1).

Tütünle ilgi olarak beş terekede sekiz kayıt bulunmaktadır. Terekelerdeki *duhanın* toplam tutarı 6143 akçedir. Terekesinde en fazla *tütün (duhan)* bulunan kişi Mahmud bin Osman'dır. Mahmud bin Osman'ın 4800 akçe tutarında 70 kıyyelik tütünü bulunmaktadır(BŞS. 49a).

Hamr (içki): Alkollü içecekler İslam dininde yasak olduğu için (Bilmen, 1993:457) Müslüman terekelerinde hamr/şarap veya diğer isimler altında alkollü içecekler bulunmamaktadır. Bununla birlikte Agop veled-i Avran isimli Gayrimüslimin terekesinde 200 akçe değerinde hamr bulunduğu görülmektedir (BŞS.30a/2).

Terekesinde keyif verici madde olan altı kişidir. Bunlardan beşi Müslüman erkek, biri ise Gayrimüslimdir. Terekelerdeki keyif verici maddelerin toplam değeri 6743 akçedir. Tablo: 3.38'de verilen bilgilerden hareketle bakıldığında bir kişinin mesleği belli iken diğer beş kişinin mesleği ise belli değildir. Bu kişilerden Emirhan bin Abdullah'ın mesleği belli olmayıp Debbağ odaları denilen yerde vefat etmiş ve mirasçısı yoktur. Yine Şaban bin Abdülkerim derviş unvanını kullanmakta olup o da vârisiz olarak vefat etmiştir.

İslam dini aklı bozan ve sarhoşluk veren şeylerin yenilip içilmesini yasaklamıştır (Bilmen, 1993:457). Bununla birlikte Osmanlı toplumunda çeşitli keyif verici maddeler kullanıldığı bilinmektedir(Öztürk, 2006:21). Gelibolulu Mustafa Âli, *Görgü ve Toplum Kuralları Üzerinde Ziyafet Sofraları (Mevâidü'ün Nefâis fi Kavâidi'l Mecâlis)* (Âli,1978:81) isimli ünlü eserinde keyif verici maddeler ve bunların etkileri üzerinde durur. Yine çeşitli dönemlerde Osmanlı topraklarını gezmiş olan seyyahların eserlerinde

de, toplumunun keyif verici maddelere olan ilgisine ait bilgiler dikkat çekmektedir. Mesela 16. yüzyılın ortalarında Osmanlı topraklarına bir seyahat düzenlemiş olan Hans DERNSCHWAM afyon kullanımını şu şekilde anlatmaktadır: *“Türklerin kendilerinin kullandığı ve birbirine ikram ettikleri çeşitli maslak (uyuşturucu madde) var. Onlar herkesin önünde şarap içmezler. İçkiden sarhoş olurlar ise mahkemeye götürülüp dövülürler, cezalandırılırlar. Bu yüzden uyuşturucu madde almak suretiyle neşelenirler, cesaret kazanıp dellendirler. İstanbul’da diğer bir uyuşturucu madde de çok seviliyor. Buna afyon adını vermişler. Bu da her tarafta dolaştırılıp satılıyor. Afyonu daha çok avam tabakası kullanıyor. Bunlar renksiz yüzleri soluk, ölü gibi sapsarı kimselerdir. Türkler arasında afyon kullanımı çok yaygındır. Andolu’dan veya Arabistan’dan getiriliyor”* (Dernschwam, 1987:79-80).

İncelenen terekelerden hareketle 17. yüzyıl sonlarında Bursa halkı arasında keyif verici maddelerin kullanım oranı hakkında kesin bir şey söylemek doğru olmasa gerek. Bununla birlikte, terekelerde bol miktarda geçen kahve takımları, Tablo 3,38’den hareketle, afyon, tütün ve hamr (içki) kayıtları halka arasında keyif verici madde olarak, kahve, afyon, tütün ve içki kullanıldığını göstermektedir. Defterde yüklü bir kahve kaydına rastlanmamıştır. Bununla birlikte maddi anlamda değer ifade eden birçok kahve takımı söz konusudur. Bu durum kahve kullanımının yaygınlığını gösterir. Diğer keyif verici maddelerin dini anlamda yasaklı veya da tartışmalı olması, terekelere çok fazla yansımalarının bir sebebi olabilir. Mahmud bin Osman’ın terekesinde bulunan bir çeki¹⁰ afyon ve 70 kıyyelik tütünün ticari ürünler olması muhtemeldir. Daha önce de ifade edildiği gibi afyonun ilaç olarak veya da keyif verici olarak kullanılmış olabilir. Yine tütünle ilgili kayıtlar, halk arasında tütün kullanımıyla ilgili fikir vermektedir. Hamr (içki) kaydının Müslüman terekelerinde bulunmaması dini yasakla açıklanabilir ancak bu durum halk arasında bu ürünün kullanılmadığı anlamına gelmez.

¹⁰ İçeki standart olarak 225.798 kg iken afyon için (19.yüzyıl için) 763 gramdır. (İnalçık,2003:249).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MİRASIN / TEREKENİN PAYLAŞIMI VE MİRASÇILAR

Ölen kişinin kefenlenmesi, gömülmesi, borçların ödenmesi ve vasiyetlerin yerine getirilmesinden sonra terekeden kalan miktar Şer‘î miras hükümlerince varisler arasında paylaştırılmıştır.

Tereke defterlerinde ölen kişilerin geride bıraktıkları malları hak sahiplerine belli sıra, ölçü ve miktarlarda dağıtılmıştır. Defterlerde hak sahiplerinin kimler olduğu, mirastan kimin ne oranda pay alacağı, varsa borçlular ve vasiyetler tespit edilirken İslam miras hukukunun hükümleri tatbik edilerek belirlenmiştir. Bu uygulama Müslümanlar için geçerlidir. Burada karşılaşılan önemli bir problem ise Gayrimüslimlerdir. Gayrimüslimlerin Osmanlı hukuk sistemi içerisinde ayrı bir yeri bulunmaktadır. Evlenme, boşanma, miras gibi işlerini kendi cemaatleri içerisinde kendi din adamları vasıtası ile gerçekleştirmişlerdir. Bununla birlikte Osmanlı mahkeme kayıtlarına bakıldığında birçok Gayrimüslimin miras taksimi için Osmanlı mahkemelerine başvurdukları görülmektedir. Osmanlı mahkemelerinde bu davalar Müslümanlara uygulanan hukuk kuralları çerçevesinde görülmüş ve sonuçlandırılmıştır. Bu doğrultuda tereke defterleri değerlendirildiğinde Osmanlı hukuk sisteminde şer‘î miras kaidelerinin ne ölçüde uygulandığı görülebilmektedir.

4.1. MİRASIN VARİSLERİN DURUMUNA GÖRE DAĞILIMI

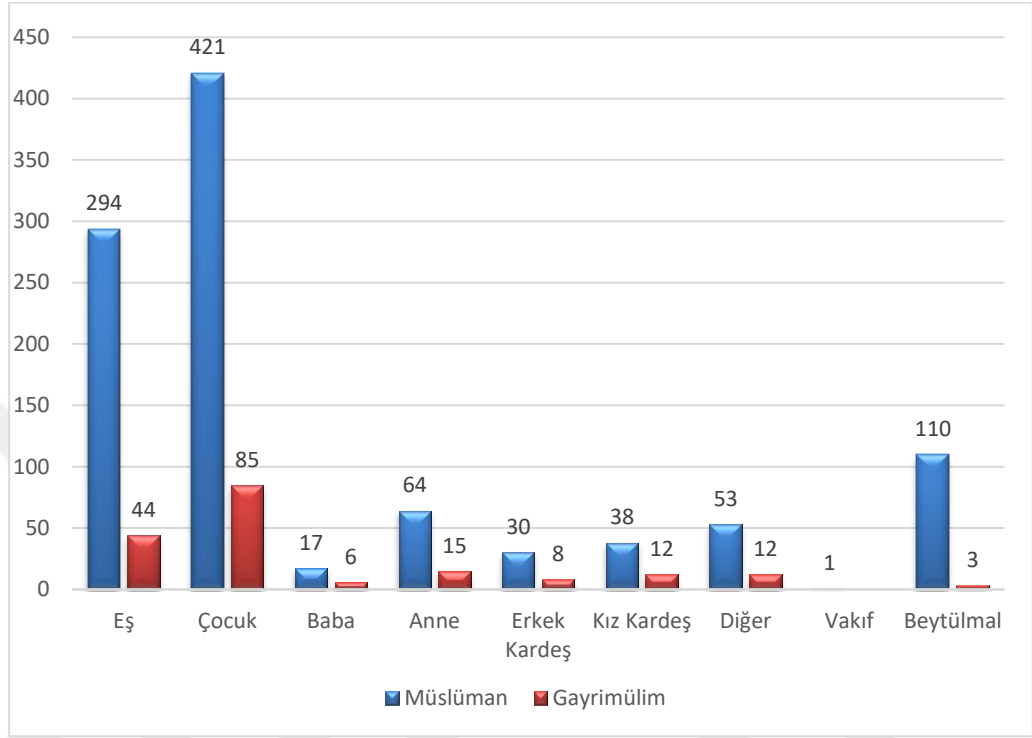
B153 nolu Bursa Şeriyeye Sicil Defterinde verilen tereke kayıtlarındaki bilgiler ışığında Müslümanlara ait 390, Gayrimüslimlere ait 57 adet belge mirasçılarının durumlarına göre incelenmiştir.

Tablo: 4.1. Varislerin Sayısı

Varis	Eş	Çocuk	Baba	Anne	Erkek Kardeş	Kız Kardeş	Diğer	Vakıf	Beytülmal	Toplam Varis	Toplam Tereke
Müslüman	294	421	17	61	30	38	53	1	110	1025	390
Gayrimüslim	44	85	6	15	8	6	12	X	3	179	57
Toplam	338	506	23	76	38	44	65	1	113	1204	447

Müslümanlara ait 390 adet tereke kaydına bakıldığında varislerden 294'ü tereke sahiplerinin eşleri, 421'i tereke sahiplerinin çocukları, 17'si tereke sahiplerinin babaları, 61'i tereke sahiplerinin anneleri, 30'u erkek, 38'i kız kardeşleri, 53'ü ise amca, dede gibi diğer mirasçılardır. 110 kişinin mirasının tamamı veya bir kısmı beytülmal kalmıştır. Bunlardan 58 kişinin varisi olmadığı için mirasının tamamı, 52 kişinin mirasının ise bir kısmı beytülmal kalmıştır. Bir kişinin mirası ise vakfa kalmıştır (BŞS.36b/2).

Gayrimüslimlere ait 57 adet tereke kaydı incelenmiştir. Tablo: 4.1'de verilen bilgilerden hareketle bakıldığında mirasçılardan 44'ü tereke sahiplerinin eşleri, 85'i tereke sahiplerinin çocukları, altısı tereke sahiplerinin babası, on beşi tereke sahibinin annesi, sekizi tereke sahiplerinin erkek, altısı ise kız kardeşleridir. Mirasçılardan 12 kişi ise amca, dede gibi diğer akrabalarıdır. Bir kişinin mirasının tamamının, 2 kişinin ise mirasının bir kısmının beytülmal kaldığı görülmektedir. Gayrimüslimler içerisinde mirası vakfa kalan ise bulunmamaktadır.

Grafik 5: Müslüman ve Gayrimüslim Varislerinin Dağılımı**Tablo: 4. 2. Müslüman ve Gayrimüslim Tereke Sahiplerinin Çocuk Sayıları**

Çocuk Sayısı	1 Çocuk	2 Çocuk	3 Çocuk	4 Çocuk	5 Çocuk	6 Çocuk	7 Çocuk	8 Çocuk	Toplam çocuk
Müslüman Aile	75	50	30	23	6	3	X	2	421
Gayrimüslim Aile	13	14	3	3	1	3	X	X	85

Osmanlı ailesinin en önemli unsurlarından birisi de çocuktur. Osmanlı ailesinde bulunan ortalama çocuk sayısı ile ilgili olarak yapılan çalışmalara bakıldığında farklı sayıların ortaya konduğu görülmektedir. Mehmet İpçioğlu; Konya’da ortalama çocuk sayısını üç (İpçioğlu, 2001:39), Ömer Demirel Ankara’da Müslümanlarda 2,4, Gayrimüslimlerde ise 2,7 olarak tespit etmektedirler (Demirel, 1990: 952). Hüseyin Özdeğer, “1463-1640 Yılları Bursa Şehri Tereke Defterleri” isimli çalışmasında

ailedeki ortalama çocuk sayısını Bursa şehir merkezinde 1.85 askeri sınıf mensuplarında 2.17, Bursa köylerinde ise 2.86 olarak vermektedir(Özdeğer, 1988:55). Abdurrahman Kurt ise “*Bursa Sicillerine Göre Osmanlı Ailesi (1839-1876)*” isimli çalışmasında 19.yüzyıl da Bursa’da bir aileye düşen çocuk sayısını Müslümanlarda 2.28, Gayrimüslimlerde ise 3.38 olarak tespit etmektedir (Kurt, 1998:92).

Teze konu olan deftere bakıldığında 390 Müslüman terek sahibinden 300’ü evlidir. Müslüman terekelerindeki çocuk sayısı 421’dir. Çocuk sayılarının dağılımına bakıldığında, 75 aile bir çocuklu (%17,81), 50 aile iki çocuklu (%11,87), 30 aile üç çocuklu (%7,12), 23 aile dört çocuklu (%5,46), altı aile beş çocuklu (1,42), üç aile altı çocuklu (0,71), iki aile ise sekiz çocukludur (0,47). Yine bu çocukların 205’i kız, 216’sı ise erkektir.

Gayrimüslim 57 tereke sahibinin toplam çocuk sayısı 85’tir. Bu 85 çocuktan 43’ü erkek, 42’si ise kızdır. Gayrimüslim terekelerine bakıldığında 13 aile bir çocuk sahibi (%15.29), 14 aile iki çocuk sahibi (%16.47), üç aile üç çocuk (%3.52), üç aile dört çocuk sahibi (%3.52), bir aile beş çocuk sahibi (%1.17) iken üç ailenin ise altı çocuk sahibi (%3.52) olduğu görülmektedir.

Müslüman ailelerdeki ortalama çocuk sayısı 1.4’tür. Gayrimüslim terekelerine bakıldığında 57 adet tereke sahibinden 49’unun evli olup 85 adet çocuk kaydı bulunmaktadır. Gayrimüslim ailelerdeki ortalama çocuk sayısı ise 1.73’tür. İncelenen defterden hareketle ilgili verilerin diğer verilerle çeliştiği ve çocuk sayılarının ortalamanın altında kaldığı görülmektedir. Özdeğer, Bursa’nın ticari potansiyeli ve tereke sahiplerinin servet durumlarını göz önüne alarak çocuk sayılarındaki azlığın ailenin refah seviyesi ile açıklanamayacağını ifade etmektedir (Özdeğer, 1988:55). Bununla birlikte çocuk hastalıklarının, bebek ölümlerinin ve diğer etkenlerin çocuk sayısında etkili olduğu söylenebilir.

4.2. BİR VARİS OLARAK BEYTÜLMAL

Terekelerde bir varis olarak karşılaşılan mirasçılardan biri de *beytülmâl* dir. Beytülmal, devlet hazinesi demektir (Akkgündüz,1994: 181). İslam tarihinde bir kurum olarak Beytülmâl I.Halife Hz.Ebubekir zamanında tesis edilmiştir. Önceleri Beytülmâl devlete ait menkul malların korunduğu, muhafaza edildiği ve harcamasının yapıldığı yer

olarak anlaşılmıştır. Daha sonra devletin hazinesi olarak gelişip yerleşmiştir (Karaman, 1985: 49).

Osmanlı Devleti'nde *beytülmâl* tabiri ise vârişsiz ölenlerin terekesinden devlet hazinesine kalan mallar için kullanılmıştır (Akkgündüz,1994:181). Beytülmâl müstakil bir hukuki varlıktır. Alacaklı, borçlu ve mülk sahibi olabilir. Varisi bulunmayan terekenin varisi, kendisiyle ilgili davalarda taraf olmuştur (Karaman, 1985: 50).

Şafi mezhebi, İslam hukukunda bir Müslümanın terekesine devletin varis olmasını Müslümanları bir birine bağlayan İslam bağına dayandırmaktadır. Buna göre Müslümanlar bir aile gibidir. Bir Müslüman öldüğünde yakın akrabası yoksa beytülmâl varis olur (Karaman, 1985: 50).

Osmanlı Devleti'nde, Beytülmâl, *hazine-i emiriye*, *hazine-i padişahi*, *hazine-i hassa*, *hazine-i hümayun* gibi farklı isimler ile ifade edilmiştir (Öztürk, 1993:55). Osmanlı Devleti'nde Beytülmâl tabiri varisi bilinmeyen, kayıp veya vârişsiz ölen kişilerin terekelerinden devlet hazinesine kalan malları muhafaza eden daire için kullanılmıştır (Öztürk,1993:56). Beytülmâl kalacak olan terekelerin teslim alınmasında kimin yetkili olduğunu ölen kişinin statüsü belirlemektedir (Öztürk, 1993:56). Mal sahibi, askeri sınıf mensubu ise tereke "Hassa Beytülmâl Emîni"ne, reâya ise "Amme Beytülmâl Emîni"ne verilmiştir. Yine reayadan olanların mallarının değeri 10000 ve 10000 akçeden fazla ise bu malları zabdetme hakkı hassa beytülmâl eminine verilmiştir (Öztürk, 1993:56).

Osmanlı kanunnâmelerinde vârişsiz ölenlerin mallarının beytülamâl kılması sıklıkla belirtilmektedir.

"1. Her ne yerdeki veledi gâip tereke bulunursa, göresiz; eğer şer'i beytülmal bulunursa on binden aşağısın âmillerime teslim eyleyesiniz, mutasarrıf olalar ve on binden ziyâde olsa, beğlik için zaptedesiniz.

2. Ve eğer şer'i beytülmal olmayup veledi gaip olursa, yazub şerh ve tafsi edüb bir tafsil sizde bir tafsil âmillerümde olup tafsiliyle mezkurân âmillere teslim edesiz. Anlarda dura, sonra veledi çıkarsa, kendüler ol tafsillerün mûcibince tesahup edeler. Kapumdan talep olunmaya, şöyle bilesiz, ihmal ve te'ahhür etmeyesiz.

3. *Ve beytülmal siz kendü adamlarınıza bel'etdürmeyesiz ki, âmiller dahi kapuma arz etmelü olmayalar. Bilmiş olasız, alamet-i şerife üzere i'timat kılasınız*". (Bursa Şeriyye Sicilleri, A 3/3, sh, 76/b (Aktaran: Akgündüz,1994: 575).

B 153 nolu Bursa Şeriyye Sicil Defterine bakıldığında, sahipsiz terekelerin Beytülmal Hassa Emine ve vekilleri aracılığı ile toplandığı görülmektedir. Görevli olarak, Beytülmal Hassa Emine olan Ali Ağa, Beytülmal Hassa Emine İbrahim Ağa ve Beytülmal Hassa Emine Hüseyin Ağa'ların isimleri ile Ali Ağa'nın vekilleri olan Abdülkadir Ağa, Mehmed, İbrahim Ağa'nın vekilleri Halil Ağa, El-hâc Yazıcı Mustafa, Hüseyin Ağa'nın vekili olarak ise Mustafa Ağa'nın isimleri geçmektedir.

Tablo: 4.3. Mirasın Tamamı Beytülmal Kalan Müslüman Tereke Sahipleri ve Tereke Miktarları

BŞS	Tereke Sahibi	Unvanı	Mesleği	Erkek	Kadın	Beytülmal Emine/ Teslim Edilen Kişi	Toplam Miras Akçe	Beytülmal Kalan Miktar
8a/3	Neslihan bint-i Abdülhakir	X	X	X	K	Beytülmal hassa emine Ali Ağa	484	**11
9b/3	Emine bint-i Abdülhakir	X	X	X	K	Beytülmal hassa emine Ali Ağa'nın vekili Abdülkadir Ağa	1326	730
9b/4	Osman bin Davut	El-hac	Çörekçi	E	X	Abdülkadir Ağa	1080	796
12a/1	Hasan bin Hüseyin	X	X	E	X	Beytülmal hassa emine Ali Ağa'nın vekili Mehmed	2387	1822
14a/1	Abdi Çelebi	X	Ayakkabıcı	E	K	Beytülmal hassa emine Ali Ağa	8829	6309
14a/5	Hüseyin bin El-hac Osman	X	X	E	X	Beytülmal hassa emine Ali Ağa	11416	8331

¹¹ Kalan tereke masraflarına ancak yetmiştir.

15a/2	Asiye bint-i Abdullah	X	X	X	K	Beytülmal hassa emini Ali Ağa'nın vekili Mehmed	2593	1340
15a/3	Abdülkadir bin Abdullah	X	X	E	X	Beytülmal hassa emini Ali Ağa'nın vekili Mehmed	340	160
15a/5	Musa bin Abdullah	X	X	E	X	Beytülmal hassa emini Ali Ağa'nın vekili Mehmed	499	224
17a/3	İsmail bin Abdurrahman	El-hac	X	E	X	Beytülmal hassa emini Ali Ağa	30560	22720
19a/1	Mehmed bin Abdullah	Derviş	X	E	X	Beytülmal hassa emini Ali Ağa	1038	870
21a/3	Ramazan bin Abdullah	X	X	E	X	Beytülmal hassa emini Ali Ağa	7840	5600
21b/1	Mihriman bint-i Hayreddin	X	X	X	K	Beytülmal hassa emini Ali Ağa	2720	1440
22b/1	Fatıma bint-i Abdullah	X	X	X	K	Beytülmal hassa emini Ali Ağa	1727	707
23a/3	Hanım bint-i Ali	X	X	X	K	Beytülmal hassa emini Ali Ağa	6220	4560* ¹²
26a/1	Mahmud bin Abdullhakir	X	X	E	X	Beytülmal hassa emini Ali Ağa	1108	589
36a/2	Ahmed bin Abdullah	X	X	E	X	Beytülmal hassa emini Ali Ağanın vekili Abdülkadir çebebi	1352	500
37a/2	Devane bint-i Abdullah	X	X	X	K	Beytülmal hassa emini Ali Ağanın vekili Abdülkadir çebebi	1652	720
38b/1	Bagor ¹³ /Mehmed	X	X	E	X	Beytülmal	4400	4400

¹² Makbuz karşılığı teslim edilen 1661 akçe (BŞS. 23a/3)

¹³ Hıristiyan olan Ermeni Bagor vefat etmeden önce Müslüman olmuş ve Muhammed ismini almıştır.

						Hassa Emini Ali Ağa		
38b/3	Abdurrahman bin Abdurrahim	X	X	E	X	Beytülmal Hassa Emini Ali Ağa ibn-i Ahmed	378	78
40a/4	Osman	El Hac	X	E	X	Beytülmal hassa emini Ali Ağanın vekili Abdülkadir çelebi	1601	357
41a/3	Ebubekir	X	X	E	X	İbrahim ibn-i Mustafa Efendi	1292	791
41a/4	Ayşe bint-i Mehmed	X	X	X	K	Beytülmal hassa emini Ali Ağanın vekili Abdülkadir çelebi	1534	768
50a/3	İbrahim bin Abdurrahman	X	X	E	X	Beytülmal hassa emini Ali Ağanın vekili Abdülkadir çelebi	2080	720
50b/2	Ayşe bint-i Abdullah	X	X	X	K	X	1047	404
51a/2	Abdurrahman bin Abdülkerim	Derviş	Sahaf	E	X	Emin Abdülkadir ibn-i İsmail	2370	716
53a/2	Musa bin Abdurrahman	X	X	E	X	Abdülkadir	2951	2291
53b/1	İbrahim bin Abdurrahman	X	X	E	X	Abdülkadir ibn-i İsmail	4960	2560
61a/2	Hatice bint-i Ebubekir	X	X	X	K	Beytülmal emini Abdülkadir Efendi	4443	3568
62a/4	Bekir bin Abdullah	X	X	E	X	Beytülmal emini Abdülkadir Efendi	1460	590

64b/3	Mehmed Nasreddin	Tüccar	E	E	X	Beytûlmâl emini Abdülkadir Efendi	36800	3200
65b/1	İbrahim bin Yusuf	X	X	E	X	Beytûlmâl emini Abdi Efendi	30192	23112
70a/2	Yusuf bin Abdullah	Bakkal	X	E	X	Beytûlmâl hassa emini İbrahim Ağa	858	480
70a/4	Gülistan bint-i Abdullah	X	X	X	K	Beytûlmâl hassa emini İbrahim Ağa	3500	1433
73a/4	Abdülkerim bin Abdullah	X	X	E	X	Beytûlmâl hassa emini İbrahim Ağa'nın vekili Halil Ağa	856	440
76a/1	Mihriman bint-i Abdullah	X	X	X	K	Beytûlmâl hassa emini İbrahim Ağa	4380	2520
77a/4	Ayşe bint-i Abdullah	X	X	X	K	Beytûlmâl hassa emini İbrahim Ağa	1732	1020
77b/3	Hişam bin Abdullah	X	X	E	X	Beytûlmâl hassa emini İbrahim Ağa	238	56
78a/3	Rabia bint-i Abdullah	X	X	X	K	Beytûlmâl hassa emini İbrahim Ağa	2951	2460
79b/1	Hüseyin bin Himmet	X	X	E	X	Beytûlmâl hassa emini İbrahim Ağa'nın vekili Halil Ağa	16800	14640
79b/4	Ebubekir bin Abdurrahman	X	X	E	X	Beytûlmâl hassa emini İbrahim Ağa'nın vekili Halil Ağa	659	280
82a/1	Abdullah bin Abdurrahman	X	X	E	X	Beytûlmâl hassa emini İbrahim Ağa'nın vekili Halil Ağa	4013	3162
88a/2	Emine bint-i	X	X	X	K	Beytûlmâl hassa	1153	500

	Abdullah					emini İbrahim Ağa'nın vekili Mustafa		
89a/2	Emirhan bin Abdullah	X	X	E	X	Beytümâl hassa emini İbrahim Ağa'nın vekili Mustafa	1630	1033
90a/1	Ayşe bint-i Abdülkerim	X	X	X	K	Beytümâl hassa emini İbrahim Ağa'nın vekili Mustafa	3100	2293
91a/3	Mustafa bin Ömer	El-hac	X	E	X	X	483	37
95a/2	Abdülhakir	X	X	E	X	Beytümâl hassa emini İbrahim Ağa'nın vekili Mustafa	1668	1158
98b/4	Ayşe bint-i Abdullah	X	X	X	K	Beytümâl hassa emini İbrahim Ağa'nın vekili Mustafa	722	214
100a/2	İsa ibn-i Abdülkerim	Çelebi	Attar	E	E	Beytümâl hassa emini İbrahim Ağa'nın vekili Mustafa	3034	2020
104a/4	Rabia bint-i Hasan	X	X	X	K	Beytümâl hassa emini İbrahim Ağa'nın vekili Mustafa	907	415
105b/3	Süleyman bin Halil	X	X	E	X	Beytümâl hassa emini İbrahim Ağa'nın vekili Mustafa	2010	1290
106a/1	Fatma bint-i Abdullah	X	X	X	K	Beytümâl hassa emini Hüseyin Ağa'nın vekili Mustafa	17139	16739
106b/4	Ayşe bint-i	X	X	X	K	Beytümâl hassa	6530	4417

	Abdullah					emini Hüseyin Ağa'nın vekili Mustafa		
107a/3	Mehmed bin Abdullah	Takkeci	X	E	X	Beytümâl hassa emini Hüseyin Ağa'nın vekili Mustafa	1628	484
111a/2	Abdullah	X	X	E	X	Beytümâl hassa emini Hüseyin Ağa'nın vekili Mustafa	9120	7040
111a/3	Gülistan bint-i Abdülvehhab	X	X	X	K	Beytümâl hassa emini Hüseyin Ağa'nın vekili Mustafa	4337	2607
114a/3	Şaban bin Abdülkerim	Derviş	X	E	X	Beytümâl hassa emini Hüseyin Ağa'nın vekili Mustafa	2500	1512
114b/3	İsmihan bint-i Mustafa	X	X	X	K	Beytümâl hassa emini Hüseyin Ağa'nın vekili Mustafa	1814	1004

Müslümanlara ait olan 390 adet kayıt içerisinde 58 adet tereke sahibinin varisi olmadığı için mirasları doğrudan beytümâle kalmıştır. Terekesi beytümâle kalanların 35'i erkek, 23'ü ise kadındır. Bu 35 tereke sahibi Müslüman erkekten birisi olan Bagor daha öncesinde Hıristiyan bir Ermeni'dir. Müslüman olmuş ve Mehmed ismini almıştır. Bagor vârişsiz öldüğü için mirasının tamamı beytümâle kalmıştır. Mirasının tamamı beytümâle kalan 58 kişinin terekesinin toplam tutarı 272441 akçedir. Masraf ve vergiler çıktıktan sonra beytümâle kalan tereke miktarı ise 167328 akçedir. Varissiz ölen 58 kişinin bıraktığı terekelere bakıldığında 11 terekenin 1000 akçenin altında iken, 36 terekenin 1000 ila 5000 akçe arasında, 11 terekenin ise 5000 akçenin üzerinde olduğu görülmektedir. Beytümâle kalan en büyük tereke bir tüccar olan Mehmed Nasreddin'e ait olan 36800 akçelik mirastır. Bu mirasın vergi ve masrafları çıkıldıktan

sonra 32000 akçelik kısmı beytül mâle kalmıştır (BŞS. 64b/3). Beytül mâle kalan en küçük tereke ise Hişam bin Abdullah'a aittir. Hişam'a ait 238 akçelik terekenin masraflar çıkıldıktan sonra 56 akçesi beytül mâle kalmıştır (BŞS.77b/3).

İslam'ı kabul eden Gayrimüslimler, isimlerini de değiştirerek Müslüman isimleri almışlardır. Belgelerde sonradan Müslüman olmuş bu kişilerin isimlerinin yanına baba ismi olarak Gayrimüslim isimleri yerine "*Allah'ın kulu*" anlamına gelen *Abdullah* ismi yazılmıştır (Barkan, 1966:11). Tablo:4.3'de verilen bilgilere bakıldığında, mirasının tamamı beytül mâle kalanlardan 12'si erkek 11'i kadın olmak üzere 23'ünün baba isminin Abdullah olduğu görülmektedir. Bu kişilerin sonradan Müslüman olmuş veya da köle asıllı kişiler olma ihtimali yüksektir. Bununla birlikte Abdullah isminin Müslümanlar arasındaki yaygın kullanımı da dikkate alındığında her baba ismi Abdullah olanın köle kökenli ya da sonradan İslam'ı kabul etmiş olmaları hususunda kesin bir ayırım yapılmasını zorlaştırmaktadır (Öztürk, 1993:72-7)

Müslümanlara ait kayıtlara bakıldığında, mirasının bir kısmının eşe ve bir kısmının ise beytül mâle kaldığı kayıtlar görülmektedir. İslam hukukuna göre vefat edenin zevce ve zevcesi vefat edip başka mirasçısı kalmamış ise terekenin 1/2 veya 1/4 lük kısmı beytül mâle kalmaktadır (Akgündüz,1994: 181). Müslümanlara ait 390 adet tereke içerisinde, 52 miras sahibinin terekelerinin bir kısmı beytül mâle kalmıştır. Beytül mâle kalan orana bakıldığında, erkek ölmüş, tereke hanımına kalmış ise terekenin 1/4 eşine, terekenin kalanı ise beytül mâle, hanım ölmüş, tereke eşine kalmış ise terekenin yarısı beytül mâle, yarısı ise eşine kalmıştır.

Tablo:4.4.Terekesinin Bir Kısmı Beytül mâle Kalan Müslümanlar ve Tereke Miktarları

B.Ş.S.	Tereke Sahibi	Erkek	Kadın	Beytül mâle Kalan Miktar	Toplam Servet Akçe
13b/3	Meryem bint-i Abdullah	X	Kadın	2529	5880
15a/1	Nurhevan bint-i Abdullah	X	Kadın	2560	9920
16b/3	Süleyman bin Abdullah	Erkek	X	X	1430
18a/1	Abdülemin ibn Mehmed	Erkek	X	4035	18000
18b/2	Mümine bint-i Mehmed	X	Kadın	770	2206
18b/3	Kenan bin Abdullah	Erkek	X	963	2418
20a/1	Rukiye bint-i Abdullah	X	Kadın	494	1238
23a/2	Emine bint-i Abdullah	X	Kadın	414	1134
23b/3	Fatma bint-i Abdullah	X	Kadın	1007	2431
24a/1	Mehmed bin Ahmed	Erkek	X	1698	6324
33b/1	İbrahim bin Abdullah	Erkek	X	835	4510
36b/2	Mama bint-i Abdullah	X	Kadın	202	6521
37a/3	Ahsen bint-i Abdullah	X	Kadın	2280	5796
37b/1	Hatice bint-i Abdullah	X	Kadın	935	2825
42a/1	Mehmed bin Mustafa	Erkek	X	X ¹⁴	2939
43b/1	Emine bint-i Abdurrahman	X	Kadın	773	2015
44b/2	Receb	Erkek	X	3771	10700
45a/2	Mustafa bin El-hac Murad	Erkek	X	X ¹⁵	2611
45b/1	Ayşe bint-i Abdurrahman	X	X	959	2448
48a/4	Gülistan bint-i Abdurrahman	X	Kadın	1500	3482
49a/1	Mahmud bin Osman	Erkek	Kadın	19600	38880
49b/3	Abdurrahman bin Mehmed	Erkek	X	X ¹⁶	5120
51b/1	Sakine bint-i Abdulla	X	Kadın	5015	10783
51b/2	Ümmühan bint-i Abdullah	X	Kadın	2267	5585
53b/2	Ahmed bin Osman	Erkek	X	X ¹⁷	6420
57b/2	Hacer bint-i Abdurrahman	X	Kadın	1500	3577
58a/1	Mehmed bin Abdülhakir	Erkek	X	13600	131600
58b/2	Ali ibn-i Abdülhakir	Erkek	X	X ¹⁸	3870

¹⁴ Eşinin 2700 akçe mihrî müeccel alacağı olduğundan beytül mâle hiçbir şey kalmamıştır.

¹⁵ Eşinin mihrî müeccel alacağı olduğu için beytül mâle bir şey kalmamıştır.

¹⁶ Borcu terekesinden fazla olduğu için beytül mâle hisse kalmamıştır.

¹⁷ Tereke borcuna ancak yettiğinden beytül mâle hisse kalmamıştır.

62b/1	Hasan bin Abdullah	Erkek	X	X	4381
63a/2	Ali bin Abdüşşerif	Erkek	X	X ¹⁹	672
63b/3	Belkis bint-i Abdurrahman	X	Kadın	372	1825
65a/2	Hasan bin Yusuf	Erkek	X	X ²⁰	3656
69a/2	Bedirhan bint-i Abdurrahman	X	Kadın	2320	3108
69b/1	Hüseyin bin Abdülkadir	Erkek	X	480	52640
70a/1	Fatma bint-i Ali	X	Kadın	300	696
70a/3	Kamer bint-i Abdülkadir	X	Kadın	414	1013
71a/3	İsmail	Erkek	X	725	1550
72b/2	Receb bin Abdullah	Erkek	X	X ²¹	6972
73b/2	Adilhan bint-i Mustafa	X	Kadın	984	7100
75b/2	Rahime bint-i Mustafa	X	Kadın	884	4849
77a/3	Fatma bint-i Mehmed	X	Kadın	559	1356
80a/3	Eyüp bin Halil	Erkek	X	X ²²	2583
83b/3	Mehmed bin Ahmed	Erkek	X	4320	7360
84b/1	Fatma bint-i Abdi	X	Kadın	1000	2427
86a/3	Tenzile bint-i Yusuf	X	Kadın	1655	4092
87b/3	Mehmed bin Zülkadir	Erkek	X	X	1147
101a/3	Ahmed bin Abdullah	Erkek	X	329	2009
106a/2	Fatıma bint-i Abdullah	X	Kadın	560	1768
106a/3	Mahmut bin Mahmud	Erkek		X ²³	760
112a/2	Gülstan bint-i Abdullah	X	Kadın	6400	19200
117b/2	Murat bin Abdullah bin Abdülkerim	Erkek	X	14394	39040
117b/3	Hüseyin	Erkek	X	13360	19200

Müslümanlara ait 390 adet terekeden 27'si erkek, 25'i ise kadın olmak üzere 52 kişinin mirasının bir kısmının beytümâle kaldığı görülmektedir. Bu 52 kişinin toplam mirası 490067 akçedir. Beytümâle kalan miktar ise 116763 akçedir. 12'i tereke sahibinin ise borç ve cenaze masrafları, bıraktıkları mirastan büyük olduğu için beytümâle bir teslimat yapılamamıştır.

¹⁸ Eşinin mihiri müeccel borcu olduğu için beytümâle hisse kalmadı.

¹⁹ Eşinin mihiri müeccel borcu olduğu için beytümâle hisse kalmadı.

²⁰ Eşinin mihiri müeccel borcu olduğu için beytümâle hisse kalmadı.

²¹ Eşinin mihiri müeccel borcu olduğu için beytümâle hisse kalmadı.

²² Eşinin mihiri müeccel borcu olduğu için beytümâle hisse kalmadı.

²³ Eşinin mihiri müeccel borcu olduğu için beytümâle hisse kalmadı.

Tablo:4.5. Terekesi Beytümâle Kalan Gayrimüslimler

Sayfa	Tereke Sahibi	Erkek	Kadın	Beytül Mâle Kalan Miktar (Akçe)	Toplam Servet Akçe (Akçe)
8b/3	Habkar bint-i Sera	X	Kadın	365	965
59a/3	İsa bin Veled	Erkek	X	24480 (153 kuruş 3rup)	38240
95a/1	Devlet veled-i Karagöz		Kadın	39312	48880

Tereke defterindeki kayıtlara bakıldığında Gayrimüslimlere ait 57 belge içerisinde üç terekenin bir kısmının veya tamamının beytümâle kaldığı görülmektedir. Bunlardan Habkar bint-i Sera'nın terekesinin yarısı (BŞS. 8b/3), İsa bin Veled'in ise mirasının 4/3'ü beytümâle kalmıştır (BŞS. 59a/3). Devlet veled-i Karagöz isimli aslen Konyalı olup Bursa'da vefat eden zımminin terekesi ise mirasçılara teslim edilinceye kadar geçici olarak beytümâle teslim edilmiştir (BŞS. 95a/1). Terekesi beytümâle kalan zimmilerin toplam serveti 39205 akçedir. Masraf ve vergiler düşüldükten sonra 24845 akçe beytümâle teslim edilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TEREKEDEN ALINAN VERGİLER VE DİĞER HARCAMALAR

5.1. RESM-İ KISMET

Osmanlı hukuk sistemi ve görevlileri devletin en önemli parçası olmakla birlikte bu kurumun finansmanı merkezi hazinece karşılanmamakta idi. Hukuk sistemi ve mahkeme görevlileri mahkemeye gelen davalardan alınan belirli orandaki harçlar ile geçimlerini sağlamışlardır. Bu nedenle terekeler üzerinden alınan harç ve diğer resimler kadı ve diğer mahkeme görevlilerinin önemli gelir kaynaklarını oluşturmuştur.

Terekeler üzerinden alınan en önemli vergi, *Resm-i kismettir*. Resm-i kismet ölen kişinin mal varlıklarının tespiti, bu malların değerlerinin belirlenmesi ve varisler arasında adil bir şekilde paylaşılması sebebi ile alınmış bir vergidir. Resm-i kismet defterlerde, *Resm-i âdi*, *Resm-i Kismet-i Askeri*, *Resm-i Kadıasker (Kazasker) Efendi*, *Resm-i Mu'tade* gibi isimlerle de geçmektedir. Bu verginin oranı % 20 olarak belirlenmiştir (İlgürel, 1998: 264).

Resm-i kismetle ilgili olarak incelenen bazı örneklere bakıldığında: Burhan Paşa Mahallesinden, Afife bint-i Ebubekir'in 17 Muharrem 1105 (18 Eylül 1693) tarihli tereke kaydında 789369 akçe (4933.5 kuruş) lik bir terekesinin olduğu görülmektedir. 789369 akçe (4933.5 kuruş) değerindeki bu terekeden 12800 akçe (80 kuruş) %1.621 oranında *resm-i kismet-i efendi hazretleri*, adlı vergi tahsil edilmiştir. Bu oran tüm terekenin % 16.21'ine denk gelmektedir (BŞS. 7b/3).

9 Cemaziyelevvel 1106 (26 Aralık 1694) tarihli bir diğer örnekte, Hoca Mehmed Karamani Mahallesinden Manuk veled-i Agop'un toplam terekesi 100930 akçedir. Bu terekeden 1220 akçelik *resm-i kismet-i efendi* adı altında vergi alınmıştır. Bu genel terekenin % 12. 08 lik bir orana denk gelmektedir. 5 Cemaziyelahir 1106 (21 Ocak 1695) tarihli bir diğer örnekte, Mehmed bin El-hac İbrahim'e ait tereke kaydına bakıldığında 1.403.280 akçelik (8770.5 kuruş) bir servetinin olduğu görülmektedir. Ancak terekenin *minha'l ihraç* kısmına bakıldığında resm-i kismet ve diğer vergiler görülmemektedir. Bu durumun sebebi olarak borcun terekesinden fazla olması söylenebilir (BŞS. 30b/2).

7 Rebiülevvel 1107 (16 Ekim 1695) tarihli belgede Dâye bint-i Hüseyin'e ait tereke kaydında 103200 akçelik (645 kuruş) bir servet bulunmaktadır. Bu terekeden 3040 akçelik (19 kuruş) bir resmi *kısmet-i efendi hazretleri* adında bir vergi alınmıştır. Bu oran genel terekenin % 29.45 gibi bir orana denk gelmektedir.

12 Zilhicce 1107 (13 Temmuz 1696) tarihli Abdurrahman bin Ali'nin toplam terekesi 35567 akçedir. Bu terekeden 800 akçe *resm-i kısmet* alınmıştır. Bu oran genel terekenin % 22.49'luk bir oranına tekabül etmektedir.

Bu farklılıklar her ne kadar kanunnamelerde resm-i kısmet oranları belirlenmiş olsa da uygulamada değişikliklerin olduğunu göstermektedir.

5.2. DİĞER VERGİ KALEMLERİ

Kanunnamelerde belirlenen vergiler dışında terekeler üzerinden çeşitli isimlerle bazı giderler de alınmıştır. B153 nolu Bursa Şeriyeye Sicili Defterinde yer alan giderler şunlardır: *Kassamiye, katibiyye, ihzariye, hammaliyye, dellaliye, kalemiyye harc-ı defter (suret-i defter), harc-ı rah, ücret-i kadem*. Bu vergilerin bazıları bir arada yazılmıştır. Bunlara ek olarak beytülmalin mirasçı olduğu terekelerden *Müjdegâne ve Resm-i Emin* adı altında iki giderin daha olduğu görülmektedir.

5.3. İSKÂT-I SALÂT

İskât-ı Salât kazaya kalmış beş vakit farz namazlar ile vitir namazının bağışlanması ümidi ile yapılan sadaka verme işlemine denilmektedir (Bilmen, 1993: 238).

Bir Müslüman farz ve vitir (vacip) namazlarını bilerek terk eder, kılmaz (kılamaz) ve bu şekilde ölür ise, bunların düşürülmesi için bunlara karşı ödenmek üzere malının üçte birinden harcama yapılmasını vasiyet edebilir. Buna göre ölen kişinin geriye bıraktığı terekesinin üçte birinden namazlar için fidye (bedel) verilir. Böylece bağışlanması için Allaha dua edilir (Bilmen, 1993: 238).

Terekelerde *iskât-ı salât* ile ilgili olarak 34 adet kayıt görülmektedir. Bu kayıtların yirmisi erkeklere, 14'ü ise kadınlara aittir. Bu kayıtlardan bir kısmı yalnızca

ıskât-ı salât olarak yazılmışken bir kısmında ise, *techiz tekfîn ıskât-ı salât*, *dua ıskât-ı salât*, *it'am-in'am-ıskât-ı salât*, olarak karışık şekilde yazılmışlardır. Terekelerdeki *ıskât-ı salât* ve diğer *it'am*, *in'am* dua ve diğer hayır için yapılan masrafların toplamı 468367 akçedir.

Konunun daha anlaşılabilir olması için bazı örnekler incelenmiştir. Bunlardan ilki Süzen-i Kefen Mahallesinden Mümine bint-i Mustafa isimli hanımdır. Mümine bint-i Mustafa'nın terekesinde 3000 akçelik bir *ıskât-ı salât* kaydı vardır. Bu 17332 akçelik toplam servetinin %17.30' luk bir kısmına denk gelmektedir (BŞS, 91b/2).

Bir diğer örnekte ise yine Süzen-i Kefen Mahallesinden Mustafa Dede ibn-i Mehmed'in terekesinde 11200 akçelik bir *ıskât-ı salât* kaydı vardır. Bu 11200 akçelik oran 79360 akçelik toplam terekesinin %14.11'lik bir kısmını oluşturmuştur.

Terekesinde vasiyet ve *ıskât-ı salât* kaydı bulunanlar ve akçe olarak miktarları Ek-22' de verilmiştir.

5.4. VASIYET

Vasiyet (el-vasiye) kelimesinin sözlük anlamı bağlamak ve bitişirmektir (Karaman,1985: 176). İslam hukukuna göre ise vasiyet, kişilerin ölüme bağlı olmak üzere bir şahsa teberru yoluyla bir malı ya da bir hakkı bırakması temlik etmesidir (Karaman, 1985: 176).

Ölen kişi hiç varisi yoksa malının tamamını vasiyet edebilir (Karaman, 1985: 181). Ancak mirasçılar varsa, cenaze masrafları çıkarıldıktan sonra kalan terekenin 3/1'i vasiyet edilebilir (Karaman, 1985: 181).

Bursa'da sosyal yardımlaşma ve dayanışma, fakirleri koruyup gözetme anlayışı, kurulan vakıflarda bilinçli bir şekilde yaşamaktaydı(Başol, 2008:173). Bursa'lı hayırseverler, 811 vakıftan 302'sinde fakirlere özellikle mahalle fakirlerine yardım şartını vakfiyelerde dile getirmişlerdir(Başol, 2008:173). Buna göre vakıflardan, ihtiyaç sahibi kimseler, dul ve yetimler, fakir ulema, salih fakir müslümanlar, hâkimin seçtiği muhtaç kimseler yararlanmıştır(Başol, 2008:173). Sosyal yardımlaşma şartı ve özelliği taşıyan vakıflar sayesinde şehirlerde yaşayan fakir ve muhtaç kimselere, kişisel değil kurumsal yardım yapılmış oluyordu(Başol, 2008:174).

Bursa şehrinin sosyal yardımlaşmasında vakıfların etkinliği yadsınamaz. Bununla birlikte Bursa halkının şahsi yardımseverliği de önemli boyuttadır. İncelenen defterde birçok vasiyet kaydı bulunmaktadır. Bu kayıtlar içerisinde, herhangi bir açıklama yapılmadan yazılan ve miktarı verilen vasiyet, mahalle mescidi ve vakfına vasiyet, cariyeye vasiyet, mahalle imamına Kur'an okuması için yapılan vasiyet, fakir bir mahalle sakininin eski evinin tamiri için yapılmış çeşitli vasiyetler görülmektedir. Örneklere bakıldığında; Cami-i Kale Mahallesinden, Ali bin Himmet'in terekesinde 4800 ve 1600 akçe değerinde iki vasiyet görülmektedir. Bu 6400 akçelik iki vasiyetin oranı 594240 akçelik genel terekenin % 1' lik kısmına denk gelmektedir (BŞS. 6b/2-7a/1).

Yine Burhan Paşa Mahallesinden, Afife bint-i Ebubekir'in 17 Muharrem 1105 tarihli terekesine bakıldığında 789369 akçelik (4933.5 kuruş) bir serveti bulunmaktadır. Bu muhalledâtından; vasiyet 56000 akçe, vakıf ve mahalle mescidine vasiyet 16000 akçe, vakıfa vasiyet 16000 akçe, iki cariyesi için 30'ar kuruş (60 kuruş) yani 9600 akçe, azâd ettiği cariyesi için 32000 akçe vasiyet etmiştir. 129600 akçelik vasiyet, tüm servetinin %16.41'ine denk gelmektedir (BŞS. 7b/3).

Bursalı erkek ve kadınlar mallarının bir kısmını çeşitli şekillerde bağışlamışlardır. Terekelerde bulunan vasiyet kayıtları Bursa halkının hayırseverliğini gösteren önemli örneklerdir. Terekesinde vasiyet olanlar ve vasiyet miktarları EK:22 de ayrıntılı olarak verilmiştir.

5.5. ÇEŞİTLİ GİDERLER

Minha'l ihrâç kısmında, resmi kismet dışında vergi veya tereke taksimi dolayısı ile çeşitli gider olarak; *Kassamiye, katibiyye, ihzariyye, dellaliye, emniye gulamiye, hüddamiye, hammaliyye, kalemiyye, harc-ı defter (suret-i defter), harc-ı râh, ücret-i kadem, resm-i emin, müjdegâniye* alınan ücretlerdendir. Bu alınan ücretlerin dışında yine vefat eden kişinin varsa borçları; *kira, kirâi bargir, kirai oda, kirai hücre, kirai menzil, kiraî dükkan, mihr* ve diğer borçlar, fakirler için yapılan *in'am* ve *it'am*, terekelerin mihnel ihraç kısımlarına yazılmıştır.

5.5. MEHİR

Mehir kelime anlamı olarak evlenirken erkek tarafından kadına verilen nikâh bedelidir (Devellioğlu, 2007: 720). Bir fıkıh terimi olarak ise mehr evlilik esnasında ödenen para veya malı ifade etmektedir (Aydın, 2003: 389). İslami kaynaklarda “*mehir, sadâk, nihle, ferida*” gibi kelimeler ile ifade edilmiş, evlenirken, erkeğin zevcesine verdiği para veya maldır (Karaman, 1985:95-96).

Mehrin dini dayanağı Kuran-ı Kerimdir. “*Kadınlara mehirlerini seve seve verin*” (Kuranı kerim, En Nisa suresi: 4/4), “*Onların (haram kılınanların) dışında kalanları, zina etmemek ve iffetinizi korumak üzere mallarınızla isteyip almanız size helal kılındı (en Nisa:4/24)*

İslam hukukunda nikâh kıyılması esnasında genelde taraflar kadına ödenecek mehrin miktarı ve ödeme şekli hususunda anlaşılırlar. Bu anlaşma nikâh akdinin yazı ile tesbit edildiği durumlarda nikâh belgesinde yer alır (Aydın, 2003:389). Mehrin tesbitinde tarafların, bazı durumlarda velilerin iradelerinin yanısıra örf ve adetlerle ekonomik şart da etkili olmaktadır. Hz. Peygamberimiz (s.a.v) mehr olarak değersiz bir madenden yapılmış bir yüzükten tutun da bazı Kur’an surelerinin öğretilmesine kadar pek çok şeyi mehr olarak kabul etmiştir (Karaman, 1985:95- 96).

Bu hadisleri ve ilk asır uygulamalarını göz önüne alan İslam hukukçularının çoğunluğu, maddi değeri olan herşeyin az olsun çok olsun mehr olabileceği ictihadını benimsemişlerdir (Karaman, 1985:95-96).

Mehir evlenen kızın ve kadının hakkıdır. Bunu ailesinden biri alamayacağı gibi çeyiz ve benzeri bir şey için de harcaması istenemez (Karaman, 1985:97). Mehr bütünüyle kadının malıdır. Kadın bu malı istediği gibi kullanabilir. Mehr iki şekilde ödenebilir. Bunlardan ilki evlendiğinde peşin olarak ödenen mehirdir “*Mehr-i Mu’accel*”. İkincisi ise evlendikten sonra ödenen veya ödenmesi için bir zaman konulmamış olan mehirdir. Veresiye olan mehr için bir zaman konulmamış ise, kadının boşanması veya kocasının ölmesi halinde derhal ödenir, buna “*Mehr-i Müeccel*” denir (Karaman, 1985:97). Kadın eşi öldüğünde mehri müecceli ödenmemiş ise bunu kocasının terekesinden almıştır. Terekesinde eşine mehr borcu olanlar ve mehr miktarları toplu olarak EK-3’te verilmiştir.

İncelenen defterde *Mehr-i Mu'accel* ve *Mehr-i Mü'eccel'e* ait birçok kayıt bulunmaktadır. Özellikle kadın terekelerine bakıldığında kadınların servetinin önemli bir kısmını mehrin oluşturduğu görülmektedir.

B 153 nolu Bursa Şeriyeye Sicilinde terekesinde eşinden mehir alacağı olan 103 kadın bulunmaktadır. Bu kadınların eşlerinden alacaklı oldukları toplam mihr miktarı 283246 akçedir. Bu 103 kadının toplam serveti 2738214 akçedir. Mehr alacakları ise toplam servetlerinin % 10'luk kısmını oluşturmaktadır. Kadınlar içerisinde en fazla mehir alacağı olan El-hac Afife bint-i Ebubekir isimli hanımdır. Afife Hanım vefat ettiğinde toplamda 789360 açelik bir miras bırakmıştır. Bu mirasın 64000 akçelik kısmını eşi El-hac Ahmed bin Ali Efendi'den alacağı mehr oluşturmaktadır Bu miktar toplam servetinin % 8.10'luk kısmını oluşturmaktadır (BŞS.7b).

Terekeler içerisindeki en düşük mehir miktarı ise 100 akçedir. Dört kadının terekesinde 100'er akçelik mihr alacakları bulunmaktadır.

Ek 23'te verilen bilgilerden hareketle bakıldığında, öldüğünde eşine mehir (*Mehr-i Mü'eccel*) borcu olanların sayısı 86 kişidir. 86 kişinin 92 adet mehir borcu bulunmaktadır. Terekesinde mehir borcu olan 86 kişiden 80'inin birer, altı kişinin ise ikişer eşi oldukları için ikişer, bir kişinin ise üç eşi olduğu için üç mehir borcu bulunmaktadır. Terekesinde mehir borcu bulunanların toplam serveti 2.759. 025 akçe, toplam mehir borçları ise 672470 akçedir. Bu 86 kişinin mehir borçları, toplam servetlerinin % 24.37'sine denk gelmektedir.

Terekesinde en fazla mehir borcu bulunan Mustafa ibn-i Ahmed isimli kişidir. 118440 akçelik bir servete sahip olan Mustafa Efendi'nin eşi Fatma Hatun'a 31500 akçelik bir mehir borcu bulunmaktadır (BŞS.76b). Bu miktar Mustafa'nın toplam terekesinin %26.59'luk kısmını oluşturmaktadır.

Terekesinde eşine en düşük mehir borcu olan kişi ise Ali Paşa Mahallesinde ikamet eden Recep Ömerül Hakir isimli kişidir. Ömer'in eşine 28 akçelik bir borcu bulunmaktadır. Bu borç minha'l ihraç kısmında bulunmamakla birlikte eşi Sabiha Hatun'un itirazı ve şahitleri aracılığı ile kendisine teslim edilmiştir (BŞS.44b/3) . Terekesinde mehir alacağı bulunan hanımlar ve mehir miktarlarının toplu listesi EK-24 verilmiştir.

SONUÇ

Bu tez çalışmasında, B 153 nolu Bursa Şeriyeye Sicil Defterinden hareketle 17. yüzyılın son çeyreğinde Bursa'da sosyal ve iktisadi hayat incelenmiştir. İncelenen defterde 448 adet tereke kaydı bulunmaktadır. Bu kayıtlardan 390'ı Müslümanlara 57'si ise Gayrimüslimlere aittir.

İncelenen defter içerisinde Bursa şehir merkezinde ve köylerde yaşamış olan Müslüman ve Gayrimüslimlere ait tereke kayıtları bulunmaktadır. Şehir merkezinde ikamet etmiş olmakla birlikte köyde/köylerde evi, çiftliği, bağı, bahçesi bulunanlar dikkat çekmektedir. Bu kayıtlar köyde tarım ve hayvancılıkla maddi varlıklarını arttıranların şehir imkânları ve ticaret için şehre yerleşmiş oldukları veya şehirde zengin olanların maddi kaynaklarını köyde/ köylerde yatırım aracı olarak kullanıp çiftlikler kurduklarını ve yeni bir zengin sınıfının oluşmaya başladığını göstermektedir.

Tereke sahiplerinin büyük bir kısmı Bursalıdır ve yine büyük bir kısmı Bursa'da vefat etmiştir. Bununla birlikte Bursa dışından gelip Bursa'da vefat edenler olduğu gibi Bursalı olup Bursa dışında vefat edenler de bulunmaktadır. Bu kişilerin önemli bir kısmını tüccarlar oluşturmaktadır. Ticari alanda Osmanlı şehirlerinin dışında terekelere yansıyan en önemli merkez İran'dır. İran'dan gelen tüccarlar arasında Ermeniler dikkat çekmektedir. Terekelere yansıyan bu kayıtlar Bursa ve İran arasında yaşanan ticaretin önemini göstermektedir. Yine terekeler içerisinde Batılı tüccarlara ait kayıtlara rastlanılmaması 17. yüzyılın son çeyreğinde Avrupa ülkeleri ile yaşanan savaşın doğurduğu ortama bağlanabilir.

Terekeler içerisinde 31 farklı meslek grubuna ait bilgi bulunmaktadır. Müslüman ve Gayrimüslim meslek sahiplerine bakıldığında tüccarların öne çıktığı görülmektedir. Bu durum, 17. yüzyıl sonlarında şehrin ticari potansiyelini gösteren önemli bir örnektir.

Terekelere yansıyan ölümler genel olarak vefat şeklindedir. Ancak eşkıyalık yaptıkları için tutuklanıp idam edilenlere ait belgelere rastlanılması II. Viyana Kuşatması ve sonrasında meydana gelen savaşlar sırasında Anadolu'da yaşanan asayiş problemleri ve alınan tedbirlerin göstergesidir.

Müslim ve Gayrimüslim terekelerin toplamı 15.652.155 akçedir. Bu serveti meydana getiren mallar içerisinde; evler, bağ bahçeler, ev eşyaları, silahlar, kitaplar, ziynet eşyaları, giysiler, ev ve mutfak eşyaları, hayvanlar, hayvan takımları, tarım aletleri, tarımsal ürünler, işlenmiş gıda ürünleri, nakit paralar, alacaklar ve köleler bulunmaktadır. Yine terekeler içerisinde 32 kişinin 93 kişiden alacağı ve 97 kişinin ise 256 kişiye borcu bulunduğu görülmektedir. Borç alacak ilişkileri içerisinde Müslümanların kendi aralarında ve Müslümanlar ile Gayrimüslimler arasında olan borç alacak kayıtları gibi kadınlara ait borç ve alacak kayıtları da bulunmaktadır. Bu durum Müslümanlar ile Gayrimüslimler arasındaki ticari ilişkilere ait önemli verilerdir. Kadın terekelerinde bulunan borç alacak işleri Bursa'da kadınların günlük hayatın ve ekonominin parasal işlerin içinde olduklarını göstermektedir.

Alacaklar içerisinde Mahmud bin Ahmed isimli kişinin sekiz kişiden 240.000 akçelik alacağı dikkat çekmektedir. Şeyh unvanı olan Mahmud Efendi'nin terekasının büyük bir kısmını alacağı olan nakit oluşturmaktadır ve alacaklı olduğu kişilerin büyük bir kısmı El-hac unvanlı kişiler, imam, müezzin kayyum gibi din adamlarıdır. Alacakların kaynağı açıklanmamıştır. Bu durum din adamları arasında ekonomik bir dayanışma olduğu şeklinde yorumlanabilir. Yine bu alacak kayıtları şeyhin servetini nasıl elde ettiği konusunda da merak uyandırmaktadır.

Terekeleri oluşturan gayrimenkuller içerisinde bağ ve bahçeler dikkat çekmektedir. Bahçeler içerisinde dut, kiraz ve kestane bahçeleri bulunmaktadır. Bu durum ipek üretiminde olduğu gibi meyve üretiminde de şehrin potansiyelini ortaya koymaktadır.

Terekelerde birçok ziynet eşyası bulunmaktadır. Ziynet eşyalarının kuyumculukla uğraşanların dışında kadın terekelerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu durum kadınların servet biriktirme ve varlıklarını saklama yollarını göstermektedir.

Yine terekeler içerisinde ev, giyim eşyaları ve silahlara ait kayıtlar önemli bir yer tutmaktadır. Bu kayıtlara genel anlamda bakıldığında Müslim ve Gayrimüslim terekelerinde benzer eşyalara rastlanılmaktadır. Yine Gayrimüslim terekelerinde silahlara ait kayıtlar bulunmaktadır. Bu durum Gayrimüslimler için çeşitli dönemlerde

getirilen giysi ve silah kullanımına ait kısıtlamaların pratikte çok da fazla uygulanamadığının kanıtıdır.

Terekelerden elde edilen verilerden hareketle Bursa'da aile hayatına bakıldığında Müslümanlar arasında, genel kanının aksine tek eşliliğin yaygın olduğu ortaya çıkmaktadır. Birden fazla kadınla evli erkeklerden 11 kişi iki eşli (%7.53), üç kişi ise üçer eşlidir (%2.05). Bursa'da aile başına düşen ortalama çocuk sayısının aynı tarihlerde çeşitli kentler için yapılan araştırmalardan farklı olarak genel ortalamanın altında kaldığı ve ortalama çocuk sayısının 1.4 olduğu görülmektedir.

Müslümanlar dışında üç Gayrimüslim terekesinin de tamamı veya bir kısmı beytülmale kalmıştır. Osmanlı Devleti'nde miras hukuku konusunda Müslüman ve Gayrimüslimler için benzer uygulama söz konusu olmaktadır.

Terekelerden resmi kısmet dışında çeşitli kesintiler de yapılmıştır. Resm-i kısmetin oranının kanunnamelerde belirtilmesine rağmen uygulamada oranların değiştiği ve resmî oranın üzerine çıktığını gösteren farklı kayıtlar mevcut olması kimi zaman kanunnamelere uyulmadığının kanıtıdır.

Para rayicine bakıldığında kuruşun akçe değeri dönem içerisinde değişmiştir. Bir kuruş çeşitli terekelerde, 120, 160 ve 168 akçe olarak yazılmıştır. Bu durum para değerinde yaşanan dalgalanmayı ve devletin bu konuda yaşadığı sıkıntıyı göstermektedir.

Sonuç olarak bu çalışmanın yerel, sosyal ve ekonomik yapı çalışmalarına katkı sunduğu değerlendirilebilir.

KAYNAKLAR

ARŞİV BELGELERİ

B 153 Nolu Bursa Şer'iyye Sicil Defteri

KİTAP, MAKALE VE DERGİ

ABACI, N., (2001). *Bursa Şehri'nde Osmanlı Hukuku'nun Uygulanması (17. Yüzyıl)*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

AKGÜNDÜZ, A., (1994). *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuk Tahlilleri*, İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, C:1-7.

____ (1988). *Şer'iyeye Sicilleri*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayını.

ALTINAY, A., R.,(2000). *Onuncu Asr-ı Hicrîde İstanbul Hayatı*, (Haz: Abdullah Uysal), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

ARTUK, İ., (1988). "Sikke", İstanbul: *Milli Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi*, M.E.B. Yayınları, 10: 635.

____ (2013). "Zolota" *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 44:500-501.

ASLAN, R., (2006). *16.Yüzyıl Ortalarında Bursa (A-84 ve A-202 Numaralı Bursa Şer'iyeye Sicillerine Göre)*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı.

ATAR, F., (1999). *İslâm Adliye Teşkilâtı*, Ankara:Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

AYKUT, N., (2002). "Osmanlı Sikkeleri", *Türkler*, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 10:834.

AYDIN, M.A., (1999). "Osmanlı'da Hukuk", İstanbul:Osmanlı Devleti Tarihi, (Editör: E.İnsanoğlu), Feza Gazetecilik, 1:375-429.

- _____ (2003). “Mehir”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 28:389-391.
- AYDÜZ, S., (2009). “Silah” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 37: 188-191.
- AGOSTON, G., (20129).“Tüfek”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 41: 459-46.1
- BAKTIR, M., (988). “Afyon” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1: 442-443.
- BAŞOL, S., (2008). *Kentleşme, Ekonomi ve Sosyal Hayat Yönleriyle 17.Yüzyıl Bursa Vakıfları*, Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- BAŞOL,S- ALKOÇ Ş.S., (2012). “19.Yüzyıl Ortalarında Tokat’ta Kullanılan ve Tereke Belgelerine Yansıyan Ev Eşyaları”, *Tokat Sempozyumu 1-3 Kasım 2012. I.* 391-413.
- BAŞOL, S- KAYA M. K., (2017). “Osmanlı Bursa’sında Ermeni Kökçü Esnafı Hirfet Vakfı”, *Vakıflar Dergisi*, Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Haziran 47: 25-44.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, (2017). (Yay Haz: İskender Türe- Selim Kayner), T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları
- BARCAN, Ö.L., (1966). “Edirne Askeri Kassamı’na Ait Tereke Defterleri (1545-1659)”, *Belgeler*, Ankara:Türk Tarih Kurumu, III. (5-6): 1- 479.
- BERKİ, A, H., (1954). *İslâm Hukukunda Ferâiz ve İntikal*, İstanbul: Diyanet İşleri Reisliği Yayınları.
- BİLMEN, Ö. N., (1993). *Büyük İslâm İlmihali*, (Sadeleştiren: Ali Fikri Yavuz), İstanbul: Bilmen Basım ve Yayınevi.
- BİLGİN, A., (2006). *Osmanlı Taşrasında Bir Maliye Kurumu Bursa Hassa Harç Eminliği*, İstanbul:Kitabevi Yayınları
- BÜNGÜL, N.R., (Tarihsiz). *Eski Eserler Ansiklopedisi*, I.Tercüman 1001 Eser, I

- BOSTAN, İ., (2001). “Kahve”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 24: 202-205.
- BOZKURT, N. (2009). “Silah”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 37: 186-1888.
- CANBAKAL, H (2011). “Barkan’dan Bu Yana Tereke Çalışmaları”, *Vefatının 30. Yıldönümünde Ömer Lütfi Barkan Türk Tarihçiliğine Katkıları ve Etkileri Sempozyumu*, İstanbul.
- ÇORUHLU, T., (1996). “Gürz”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 14: 327-328.
- ÇİFTÇİ, C., (2004). “Osmanlı Döneminde İstanbul’un İâşesinde Bursa’nın Rolü” *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, 16:151-171.
- DALSAR, F., (1960). *Türk Sanayi ve Ticaret Tarihinde Bursa’da İpekçilik*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları.
- DEVELLİOĞLU, F., (2007). *Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- DEMİREL, Ö., (1990). “1700-1730 Tarihlerinde Ankara’da Ailenin Niceliksel Yapısı”, *Bellekten*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, LIV- (211): 945-961.
- DEMİREL, Ö., Tuş, M, Gürbüz, A.(1992). “Osmanlı Anadolu Ailesinde Ev, Eşya Ve Giyim-Kuşam (XVI- XIXYüzyıllar)”, Ankara: *Sosyo Kültürel Değişim Sürecinde Türk Ailesi*, T.C.Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları,2:703-755.
- ____ (1992). “Osmanlılarda Ailenin Demokrafik Yapısı”, Ankara: *Sosyo Kültürel Değişim Sürecinde Türk Ailesi*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, 1: 97-161.

- DERNSCHWAM. H., (1987). *İstanbul ve Anadolu'ya Seyahat Günlüğü* (Çev: Yaşar ÖNEN), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- DÜZBAKAR, Ö., (2010). “Osmanlı Toplumunda Çok Eşlilik: 1670-1698 Yılları Arasında Bursa Örneği”, *OTAM*, Ankara: 23:85-100.
- ER, H., (2008). *Balıkesir Tereke Kayıtları Üzerine Bir Değerlendirme (1670-1700)*, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Bilim Dalı.
- ERDEM, E., (2006). “Osmanlı Para Sistemi ve Tağşiş Politikası: Dönemsel Bir Analiz”, *Bankacılar Dergisi*, 56: 10- 27.
- ERGENÇ, Ö., (2006). *XVI.Yüzyılın Sonlarında Bursa*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- ENGİN, N., (2002). “ Osmanlılarda Köle ”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 26: 246-248.
- FAROQHİ, S., (1992). “Şehir Evinin Fiziki Şekli”, (Çev: İbrahim Kalın), *Ankara: Sosyo- Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi*, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 3:1151-1178.
- _____.(2010), *Osmanlı Şehirleri ve Kırsal Hayatı* (Çev: Emine Sonnur Özcan), Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- GENÇ, M., (2003). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Devlet ve Ekonomi*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- HAZERFEN, H. E., (1998). *Telhîsül- beyan Fî Kavânî-i Âl-i Osmân*, (Haz: Sevim İlgürel), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- HALAÇOĞLU, Y., (1998). *XIV- XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilâtı ve Sosyal Yapı*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- HIZLI, M., (2003). “Bursa Mahkeme Sicilleri Rehberi”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(1):367- 426.

- GEDİKLİ, F., (2005). “Osmanlı Hukuk Tarihi Kaynağı Olarak Şer’iyye Sicilleri”, İstanbul: Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi,3(5):187-213.
- KARACA, F. (2002). “Kürk”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 26: 568-570.
- KARATAŞ, A.İ., (2002). “Folklor Araştırmalarının Önemli Kaynaklarından Tereke Defterleri ve XVIII. Yüzyıl Bursa Tereke Kayıtlarından Örnekler”, *Bursa Halk Kültürü, Uludağ Üniversitesi I. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu (4-6 Nisan 2002) Bildiri Kitabı*, (Yay Haz: Yusuf Oğuzoğlu- Kerime Üstünova), Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları, 2: 691- 709.
- _____(2009). *Osmanlı Devleti’nde Gayri Müslimlerin Toplum Hayatı- Bursa Örneği-*, İstanbul: Gökkuşbu Yayınları.
- KARAMAN, H., (1985). *Ana Hatlarıyla İslâm Hukuku*, İstanbul: Ensar Neşriyat.
- KARAMURSAL, Z., (1989). *Osmanlı Malî Tarihi Hakkında Tetkikler*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- KAYA, A., (2008), “17.Yüzyıl Bursa Şer’iye Sicillerinin İslam Aile Hukuku Açısından Tahlili”, Bursa:*Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17(1) 81-107.
- KOÇU, R.E., (1969). *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, Ankara: Sümerbank Kültür Yayınları.
- KOLERKILIÇ, E., (1958). *Osmanlı İmparatorluğunda Para*, Ankara: Doğu Matbaası.
- KÖSTÜKLÜ, N., (1999).“Osmanlı Sosyal ve İktisadi Tarih Araştırmalarında Tereke Defterinin Yeri ve Önemi (Muğla Örneğinde)” Osmanlı’nın 700. Yılında Muğla Sempozyumu, Muğla Üniversitesi 6-7 Mayıs.
- _____, (2008). “Osmanlı- Türk Aile Kurumu Araştırmalarında Tereke Defterlerinin Yeri ve Önemi”,*Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*1(1):17-26.
- KURT, A., (1998). *Bursa Sicillerine Göre Osmanlı Ailesi (1839-1876)*, Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.

- GÖZÜBENLİ, B.,(2003).“Mefkûd”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 28:353-356.
- GÜRTUNA, S., (1999).*Osmanlı Kadın Giysisi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- MONTEGU. L., (Tarihsiz). *Türkiye Mektupları 1717-1718*,(Çev: Aysel Kurutoğlu) Tercüman 1001 Temel Eser.
- HIZLI, M., (2003). “Bursa Mahkeme Sicilleri”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12 (1): 367-426.
- İNALCIK, H., (1996), *Osmanlı İmparatorluğu Toplum ve Ekonomi*, İstanbul: Eren Yayınları.
- _____, (2008). *Türkiye Tekstil Tarihi Üzerine Araştırmalar*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- _____, (2000). *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi(1300-1600)*, (Çev: Halil Berktaş), İstanbul: Türkiye İşbankası Kültür Yayınları.
- _____, (2003). *Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağ (1300-1600)*, (Çev: Ruşen Sezer), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- _____, (1996). “Filori” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları,13:106-107.
- _____, (1953-1954). “15. Asır Türkiye İktisadî ve İctimaî Tarihi Kaynakları”, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, İstanbul:XV/1-4, 51-75.
- _____, (1960). “XV. Asır Sanayi ve Ticaret Tarihine Dair vesikalar”, *Belleten*, Ankara:Türk Tarih Kurumu, XXIV(93):45-102.
- _____,(1965). “Adâletnâmeler” *Belgeler*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, II(3-4):49-142.
- İPÇİOĞLU, M., (2001). *Konya Şer'iyye Sicillerine Göre Osmanlı Ailesi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- ORTAYLI, İ., (2001). “Kadı”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 24: 69-73.

- OĞUZ, G., (2014). “Tereke Kayıtlarının Güvenilirliği ve Kadıların Mirastan Mal Kaçırma Yöntemleri”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 9/1 Winter 2014, p. 409-426.
- ÖZCAN, T., (2005). “Muhallefat”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 30: 406-407.
- _____ (1997). “Hatun”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 16: 499-500.
- ÖZDEĞER, H., (1988). *1643-1640 Yılları Bursa Şehri Tereke Defterleri*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları.
- ÖZTÜRK, S., (2001). “Kassam”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 24:579-582.
- _____ (1993). *XVII. Yüzyıl Askerî Kassam Defterlerinin Sosyo-Ekonomik Tahlili*, Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı İktisat Tarihi Bilim Dalı.
- ÖZEN, Ş., (2012). “Tütün”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 42: 5-9.
- ÖZTÜRK, M., (2002). “ Genel Hatlarıyla Osmanlı Para Tarihi”, *Türkler*, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 10: 802-903.
- ÖZTÜRK, F. (2016). “ *Sermaye, Borç ve Alacakları Açısından Bursa Esnaf- Tüccarı (1800- 1839)*”, Yüksek Lisans Tezi, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yakın Çağ Bilim Dalı.
- ÖZKAYA, Y., (2014). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Âyânlık*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- PAKALIN, M.Z., (1983). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, C.I.II. III.

- PAMUK, Ş., (2014). *Osmanlı-Türkiye İktisadî Tarihi 1500-1914*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- _____,(2012). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Paranın Tarihi*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- _____,(2002). “Kuruş”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 26: 458-459.
- PAY,S., (1987). *1069-1070/1659-1660 Tarihli Bursa Şer'iyye Sicili (Analiz ve Değerlendirme)*, Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- _____, (2001). “Bursa Kadı Defterleri ”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10 (2): 87-95.
- SAHİLLİOĞLU, H., (1995). “Esedî” *TDVİA*, 11:368-369.
- _____(1989), “Akçe” *TDVİA*, 2:224-227.
- SAHİLLİOĞLU, H., (1983), “Onbeşinci Yüzyıl Sonunda Bursa'da Dokumacı Köleler”, *Atatürk Yıllık Konferansları*, VIII (1975-1976)'dan Ayrı Basım, Ankra: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- SAYDAM, A., (1999). *Osmanlı Medeniyeti Tarihi*, Trabzon: Derya Kitabevi.
- ŞANDA, A., (1968). *Osmanlı İmparatorluğunda Para Problemleri*, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- ŞEMSEDDİN SAMİ., (2006). *Kâmus-ı Türkî*, İstanbul:Çağrı Yayınları.
- UZUNÇARŞILI, İ.H., (1984). *Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilatı*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- _____, (2011), *Osmanlı Tarihi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 3, (I.Kısım).
- UĞUR, Y., (2010). “Şer'iyye Sicilleri”, *TDVİA*, c:39, s.8-11.
- TABAKOĞLU, A., (1985). *Gerileme Dönemine Girerken Osmanlı Maliyesi*, İstanbul:Dergâh Yayınları.

- _____. (2009). *Türkiye İktisat Tarihi*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- TEKİN, O. (2003).“Mangır”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 27: 568.
- YILMAZ. M., (2002). *1487-1489- Bursa Şeriyeye Sicilleri Tereke Defteri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih (Yeniçağ Tarihi) Anabilim Dalı,
- YILMAZ, F. (2012). “ Tütün”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 42: 1- 4.
- YÜKSEL, H. (1992). “Vakfiyelere Göre Osmanlı Toplumunda Aile” Ankara: *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi*, TC. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 2: 465- 503.
- YEDİYILDIZ, M.A., (2003). “XVII. Asır Bursa Evleri (Bursa Şer’iye Sicillerine Göre)”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*, 12 (1): 185-192.

İNTERNET ERİŞİM KAYNAKLARI

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

<http://www.bursamuze.com/bursa-bicak-muzesi-515/>

Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr/>

Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr/>

Hicri tarihlerin miladi karşılıkları için, [http:// www.ttk.org.tr](http://www.ttk.org.tr)

EKLER

EK- 1: Tereke Sahiplerinin İkamet Ettiği Mahalleler

Mahalle	Kişi Sayısı	Mahalle	Kişi Sayısı
Abdal Beyazıd Mahallesi	1	Kamberler Mahallesi	1
Abdal Hüsam Mahallesi	1	Kara Kedi Mahallesi	3
Abdal Mahmud Mahallesi	8	Kara Şeyh Mahallesi	1
Abdurrahmân Mahallesi	1	Kara Yağkut Mahallesi	1
Aharlı Mahallesi	2	Karaağaç Mahallesi	3
Ahmed-i Dâi Mahallesi	1	Kassablar Mahallesi	1
Ahmet Paşa Mahallesi	2	Kassab Hüseyin Mahallesi	1
Alaca Hırka Mahallesi	1	Kavaklı Mahallesi	1
Alaca Mescit Mahallesi	3	Kavi? Mahallesi	1
Alaaddin Bey Mahallesi	2	Kayabaşı Mahallesi	4
Ali bin Fenâri Mahallesi	1	Kayan Mahallesi	3
Ali Paşa Mahallesi	4	Kayanzâde Mahallesi	1
Altı Parmak Mahallesi	4	Kazzazoğlu Mahallesi	2
Arap Mahmud Mahallesi	6	Kepenekçiler Mahallesi	1
Araplar Mahallesi	5	Kepezler Mahallesi	2
Arabınar Mahallesi	4	Kırk Nerdiban Mahallesi	1
Azep Bey Mahallesi	1	Kız Yağkup Mahallesi	4
Baba Zâkir Mahallesi	1	Kızılca Mahallesi	1
Bahâaddin Ağa Mahallesi	1	Kızlar Mahallesi	1
Balık Pazarı Mahallesi	2	Kiremitcizâde Mahallesi	3
Bedreddin Mahallesi	1	Kirişçikızı Mahallesi	3
Pınarbaşı Mahallesi	1	Koca Naip Mahallesi	3
Beşikçiler Mahallesi	2	Köseler Mahallesi	1
Bezci Mahallesi	1	Kurşunlu Mahallesi	2
Bilecik Mahallesi	2	Leger Başı Mahallesi	1
Bulgarlar Mahallesi	4	Mahmud Paşa Mahallesi	1
Burhan Paşa Mahallesi	3	Manastır Mahallesi	2
Cami-i Kebir Mahallesi	1	Mecnun Dede Mahallesi	10
Çarşı Mahallesi	3	Mehmed Ağa Mahallesi	1
Çekirge Mahallesi	1	Meydancık Mahallesi	1
Çelebi Sultan Mehmed Mahallesi	1	Mezar? Mahallesi	1

Çıkırkçı Mahallesi	1	Molla Fenari Mahallesi	2
Davut Kadı Mahallesi	1	Muğı Mahallesi	1
Dâye Hatun Mahallei	2	Mücellidî Mahallesi	10
Demirkapı Mahallesi	3	Nakkaş Ali Mahallesi	3
Doğan Bey Mahallesi	2	Pazarcık Mahallesi	1
Duhteri Şeref Mahallesi	1	Pınarbaşı Mahallesi	2
Dikili Mescit Mahallesi	2	Pirhan Mahallesi?	1
Ebu Şahme Mahallesi	1	Recep Paşa Mahallesi	1
El-hac Ahmet Mahallesi	5	Reyhan Paşa Mahallesi	3
El-hac Sevindik Mahallesi	2	Said-i Fâkih Mahallesi	3
El-hac Seyfeddin Mahallesi	4	Sarı Aladdin? Paşa Mallesi	1
El-hac Yakub Mahallesi	5	Sedbaşı Mahallesi	1
Elmalık Mahallesi	3	Selçuk Hatun Mahallesi	1
Elvan Bey Mahallesi	1	Selim Zâde Mahallesi	2
Esseyyid Hüseyin Erzincâni Mahallesi	1	Semerci Mahallesi	1
Istablar Mahallesi	2	Seyyid Paşa Mahallesi	1
Eşrefiler Mahallesi	1	Simitçi Mahallesi	2
Fileboz Mahallesi	1	Simkeş Mahallesi	1
Fenarioğlu Mahallesi	1	Sultan Murad Mahallesi	3
Gazi Hüdavendigâr Vakfı	2	Sultan Orhan Mahallesi	6
Gıfâne Mahallesi	1	Sultan Yıldırım Mahallesi	1
Goca Naip Mahallesi	1	Süzen-i Kefen Mahallesi	7
Hacı Baba Mahallesi	1	Şahbaz Aladdin Paşa Mahallesi	1
Hacı Ebubekir Hanı	1	Şahin Köşeler Mahallesi	1
Hacı İskender Mahallesi	1	Şehabeddin Paşa Mahallesi	4
Hacı Paşa Mahallesi	5	Şeker Hoca Mahallesi	8
Hacılar Mahallesi	1	Şeyh Konur Mahallesi	1
Hafız Mahallesi?	4	Şeyh Konur Zâde Mahallesi	1
Hamza Bey Mahallesi	1	Şeyh Konyevi Mahallesi	2
Hamza Habbaz Mahallesi	3	Şeyh Şibli Mahallesi	1
Hasan Bey Mahallesi	1	Taşkın Mahallesi	4
Hatuniye Mahallesi	2	Tatarlar Mahallesi	1
Hoca Ali Zâde Mahallesi	1	Tavuk Pazarı Mahallesi	1
Hoca Hasan Mahallesi	2	Tefsirhan Mahallesi	1
Hoca Mahallesi	4	Tekke Mescit Mahallesi	1

Hoca Mehmed Karamani Mahallesi	2	Timurtaş Mahallesi	5
Hoca Mentеш Mahallesi	1	Umur Beğ Mahallesi	2
Hoca Yunus Mahallesi	4	Üçkızlar Mahallesi	1
Hayreddin Paşa Mahallesi	1	Veled-i Bevvab Mahallesi	3
Hazreti Emir Mahallesi	1	Veled-i Enbiya Mahallesi	1
Hıdırlık Mahallesi	1	Veled-i Habib Mahallesi	2
Hoca Naip Mahallesi	1	Veled-i Hariri Mahallesi	5
Hoca Tayyib Mahallesi	4	Veled-i Harrad Mahallesi	5
Hoşkadem Makremevi Mahallesi	4	Veled-i Kurd Mahallesi	1
Havz Mahallesi	1	Veled-i Mizan Mahallesi	5
Hüseyin? Mahallesi	2	Veled-i Nalband Mahallesi	1
İbnül Fıraz Mahallesi?	1	Veled-i Veziri Mahallesi	2
İbrahim Paşa Mahallesi	1	Veli Şemseddin Mahallesi	2
İkiz Kapılı Mescit Mahallesi	1	Yahşi Bey Mahallesi	1
İmaret-i İsa Bey Mahallesi	1	Yeni Pazarı Mahallesi	2
İncirlice Mahallesi	2	Yeni Mescit Mahallesi?	1
İsa Beğ Fenâri Mahallesi	1	Zağonos Paşa Mahallesi	1
İshak Paşa Mahallesi	1	Zağferanlık Mahallesi	2
Kadameri Mahallesi	4		

EK- 2: Terekesinde Alacağı Olan Müslümanlar

BŞS.	Alacaklı İsmi	Meslek	Alacağı Kişi Sayısı	Toplam Alacağı Akçe	Toplam Serveti Akçe
4a	Mehmed bin Abdurrahman	X	4	46320	221920
6b-7a	Ali bin Himmed	X	6	93040	594240
9a	Mustafa Dede ibn Mehmed	Sebbağ (Boyacı)	2	25600	79360
17b	Halil ibn Mehmed	X	1	2560	10220
21b	Mihriman bint-i Hayreddin	Çiftçi	5	2080	2720
27b	Nadi seba bint-i Abdullah	X	1	7880	10630
37b	Mahmud ibn Halil	Tüccar	9	55680	132960
40b	Hamza bin İbrahim	Tüccar	1	800	52800
53b	İbrahim bin Abdurrahman	X	4	4960	4960
59a	İsa bin veled?	X	1	16000	38240
63a	Himmat ibn-i Mehmed	X	2	80000	152160
64a	Mahmut bin Ahmed	X	8	240000	262320
65a	İsmail bin Abdülbaki	Çiftçi	3	8480	122320
68b-69a	Saliha bint-i Abdurrahman bin Abdullah	X	1	160000	350480
72b	Ümmühan bint-i El-hac İbrahim	X	1	32000	63000
76b	Mustafa ibn-i Ahmed	X	1	87120	118440
77a	Baddal ibn-i Hızır	X	1	2880	4704
78a	Ali bin Süleyman bin Kara Ahmet	X	6	10080	14784
81a	Ali Dede ibn-i Ahmed	Debbağ	1	1493	13113
82b	Havva bint-i İsmail	Çiftçi	1	800	46410
83b	Mehmed bin Ahmed	X	2	2880	7360
90a	Fatma bint-i Yusuf	X	1	5040	22082
112b	Rahime bint-i Ali	X	1	109200	203364
118a	İbrahim bin Halil	X	1	8736	87680

EK- 3: Terekesinde Alacağı Olan Gayrimüslimler

BŞS.	Alacaklı Kişi	Meslek	Alacağı Kişi Sayısı	Toplam Alacağı Akçe	Toplam Serveti Akçe
22b/3	Manuk veled-i Agop	X	1	32000	100930
30a/2	Agop veled-i Avran	X	9	17120	25360
34a/3	Bagos veled-i Anton	X	5	45600	174080
75b/3	Abraham veled-i Kirkos	X	1	504	10080
79a/1	Anton veled-i Bagos	X	1	27680	42672
92b/2	Agop veled-i Ağbeli	X	3	4240	48320
99a/3	Dimitri veled-i Yorgi	Çiftçi	1	3520	28880
102b/1	Filip Veled-i Katoşi?	X	3	124640	258080
43b/2	Pastali veled-i Apostol	X	5	35520	136960

EK- 4: Terekesinde Borcu Bulunan Müslümanlar

BŞŞ.	Tereke Sahibi	Meslek	Borçlu Olduğu Kişi Sayısı	Ödeyeceği Borç Miktarı Akçe	Toplam Serveti Akçe
1a	Havva bint-i Hüseyin	X	1	40	5140
1b	Derviş ibn Abdullah	X	2	1480	2612
3a	Mustafa bin Ömer	X	4	5436	7529
3b	Mustafa ibn Mehmed	Tüccar	1	2400	100309
5a	Ali bin Süleyman	X	3	10400	12090
6b-7a	Ali bin Himmeh	X	2	8960	594240
8b	Hüseyin ibn-i Abdülhakir	X	6	7120	8800
9a	Mustafa Dede ibn Mehmed	Sebbağ (Boyacı)	2	4480	79360
12b	Ahmed bin Hüseyin	X	3	6600	3340
14b	Abdullah İbn Mehmed	X		480	34400
17a	Mehmed bin Mehmed	X	2	4800	8661
17a	İsmail bin Abdurrahman	X	2	2480	30560
18a	Abdülemin ibn Mehmed	X	2	4004	18000
19a	Ömer bin Hasan	Bıçakçı	3	6860	60146
21a	Mirsat bin Abdullah	X	2	640	189
21b	Mihriman bint-i Hayreddin	X	1	320	2720
22a	İbrahim	X	12	23340	37664
24b	Receb ibn-i Ali	X	5	14640	92320
26a	Mahmud bin Mehmed	X	8	3832	126208
27a	İbrahim bin Halil	X	1	500	5840
30b- 31a	Mustafa bin Mehmed bin El-hac İbrahim	Tüccar	6	3351840	1.403.280
33b	Emine bint-i Süleyman	X	4	4856	7690
35a	Ali bin Sefer	X	5	8336	3976
36a	Ahmed bin Abdullah	X	1	188	1352
37b	Mahmud ibn-i Halil	Tüccar	7	37760	132960
38a/1	Safer	X		52760	4007
40a	Osman	X	2	500	1601
43a	Neslihan bint-i Ahmed	X	2	5920	28139

49b	Abdurrahman bin Mehmed	X	1	1160	19920
50a	İbrahim bin Abdurrahman	X	1	480	2080
50b	Dâye bint-i Hüseyin	X	1	12000	103200
51a	Yusuf bin Abdülkerim	X	2	480	7040
52a	Mustafa ibn İbrahim	X	2	240000	129600
53b	Ahmed bin Osman	X	1	4160	6420
55a	Mehmed bin Mehmed	X	4	17040	65600
58a	Mehmed bin Abdülhakir	Çakılcı	7	79680	131600
58a	Ahmet ibn-i arabacı Mahmut	Tüccar	1	24000	198080
59a	İsa bin veled?	X	2	2080	38240
60b	Ahmed	X	2	800	51920
62a	Mustafa bin El-hac Salih	Hafaf	3	2800	39520
65a	İsmail bin Abdülbaki	X	X	X	122320
66a	Mehmed bin İbrahim	X	6	28400	51200
66b- 67a	Mustafa ibn-i İbrahim	Helvacı	1	341920	255840
67b	Neslihan El-hac Ali bint-i Derviş	X	1	4320	13127
68b	Ümmühan bint-i Dülkadir	X	1	12000	40640
69b	Hüseyin bin Abdülkadir	X	10	48480	52640
70b	İbrahim ibn-i Ahmed	X	1	3200	26564
72a	Ayşe bint-i Mustafa	X	1	4000	19852
73b	Adilhan bint-i Mustafa	X	2	148160	7100
74b- 75a	Rabia bint-i El-hac Mustafa	X	1	1760	147756
77b	Asiye bint-i Mevlana Merhum Şeyh Mehmed	X	1	880	147084
78a	Şaban ibn-i El-hac Ali	X	3	10560 ²⁴	59556
81a	Ali Dede ibn-i Ahmed	Debbağ	1	4616	13113
81b	Havva bint-i Bayram	X	2	6560	44940
83b	Abdülkerim bin Ebubekir	X	1	5440	28640
85a	Hasan bin Mehmed	X	1	2720	10400
85b	Mustafa bin Bektaş	Debağ	2	2160	26960
87b	Halil bin Ali bin Osman	X	1	3520	49440
88a	Mehmed bin Mehmed	X	1	880	66880

²⁴ Borcun1600 akçesi vakfa

91b	Osman bin Cafer	Fırıncı	1	3603	90240
93a	Yusuf bin Hasan	X	11	77120	98480
93b	Recep ibn-i Musa	Haffaf	6	15096	103909
94a	Hüseyin bin Mehmed	X	1	640	21292
95b	Sinan (Musa'nın babası)	X	1	4000	8250
96a	Ramazan bin Hüseyin	Tüccar	2	3040	54880
99b	Yusuf bin Abdullah	Habbaz?	1	4000	139200
100b	İsmihan bint-i Osman	X	1	8640	3580
101a	Mustafa bin Derviş	X	1	3200	12357
101b/ 102 a	Mustafa bin Mehmed	X	4	17600	29360
104a	Mustafa bin Mustafa	X	1	960	43520
106b	Ayşe bint-i Abdullah	X	1	300	6530
107a	Mehmed bin Abdullah	X	2	256	1628
107b	Osman bin Mustafa	X	1	1920	33600
109a	Ömer bin Mustafa	Demirci/ Baltacı	3	22240 ²⁵	11035
110b	Halil ibn-i Ömer	X	2	4750	28222
111b	Rukiye bint-i Mustafa	X	1	18816	11935
112b	Rahime bint-i Ali	X	2	32592	203364
113b	Mehmed bin Hasan	X	3	20160	24320
114a	Oğuz bin Mustafa	Hamal	2	8316	19040
116a	Zülkadir ibn-i Ali	X	4	10752	1696
117a	Mehmed bin Mustafa	Postalcı	1	1880	5515
118a	İbrahim bin Halil	X	6	15002.4	87680

²⁵Borcu terekesinden fazladır.

EK- 5: Terekesinde Borç Bulunan Gayrimüslimler

BŞS.	Borç Sahibi	Meslek	Borçlu Olduğu Kişi Sayısı	Ödeyeceği Borç Miktarı Akçe	Toplam Serveti Akçe
4a	Yâğot bint-i Mardros	X	1	1600	12823
10a	Pavari veled-i Sefer?	Tüccar	4	411600	233600
11a	Anaşaş veled-i Benyot	Kuyumcu	1	4800	75112
25a	Ğıraz veled-i Azer	Tüccar	2	7120	30480
38a	Sefer veled-i[...]	X	9	267.5	4007
49b	Yakubi veled-i Esfer	X	2	9600	52800
59a	İsa bin veled[...]	X	2	2080	38240
64b	Martin	X	1	412	2240
67b	Simon veled-i Toros?	X	1	3200	19352
75b	Abraham veled-i Kirkos	X	1	9520	10080
79a	Anton veled-i Bagos	X	1	3200	42672
80b-81a	Sarkis veled-i Agop	Tüccar	12	886400 ²⁶	707680
89a	Babdza veled-i Külavi	X	1	2560	29512
94a	Kara Makri bint-i Papas	X	1	798	9646
95a	Devlet veled-i Karagöz	Tüccar	3	2880	48880
100a	Apostol veled-i Mihal	X	3	10880	38000

²⁶ Borcu terekesinden fazla.

EK -6:Terekesinde Mesken Bulunanlar ve Meskenlerin Fiyatları

BŞS.	Tereke Sahibi	Ev/Beyt Mülk Menzil	Tereke Sahibinin İkametkahu	Mülkün Yeri	Değeri (Akçe)	Toplam Serveti (Akçe)
3b	Mustafa ibn Mehmed	Menzil	Said-i Fâkih Mahallesi	Said-i Fâkih Mahallesi	46000	100309
4a	Mehmed bin Abdurrahman	Menzil	Araplar Mahallesi	Araplar Mahallesi	4000	221920
6a	Esniye bint-i Abtus	4/1 Menzil Hisse	Kayabaşı Mahallesi	Kayabaşı Mahallesi	4000	9345
6b	Fatma bint-i Mustafa	Menzil	Şeyh Şibli Mahallesi	Şehy Şibli Mahallesi	9600	18987
7b	Afife bint-i Ebubekir	4/1Menzil Hisse	Burhan Paşa Mahallesi	Burhan Paşa Mahallesi	40320	789360
9a	Yorgi veled-i Kirkor	4/1 Menzil Hiss	Azeb Bey Mahallesi	Azeb Bey Mahallesi	4160	12000
14a	Hriisto veled-i Lebno	Menzil	Sahra Nahiyesi Depecik Köyü	Sahra Nahiyesi /Depecik Köyü	14400	42560
14b	Abdullah İbn Mehmed	Menzil	Sahra Nahiyesi Dürdane Köyü	Sahra Nahiyesi /Dürdane Köyü	11200	34400
18a	Abdülemin ibn Mehmed	Menzil	Gazi Hüdavendigar Vakfına ait, Germiyan? Köyü	Gazi Hüdavendigar Vakfına ait, Germiyan? Köyü	3200	18000
19a	Ömer bin Hasan	Menzil	Timurtaş Mahallesi	Timurtaş Mahallesi	4000	60146
22a	Emine bint-i Derviş Mehmed	Mülk Menzil/ Nısf	Aksu Nahiyesi Derekarık Köyü	Aksu Nahiyesi/ Derekarık Köyü	6400	20800
22a	İbrahim	Mülk Menzil/Nısf-	Aksu Nahiyesi Derekarık Köyü	Aksu Nahiyesi/Derekarık Köyü	6400	37664
22b	Manuk veled-i Agop	Mülk Menzil	Hoca Mehmed Karamâni Mahallesi	Hoca Mehmed Karamani Mahallesi	24000	100930
24a	Derviş Mehmed	Mülk Menzil	Sultan Murad Mahallesi	Sultan Murad Mahallesi	9600	31650
25b	Hasan bin İlyas	Menzil	Şeyh Konyevi Mahallesi	Şeyh Konyevi Mahallesi	1600	14822
26a	Mustafa bin Mehmed	Menzil	Altı Parmak Mahallesi	Altı Parmak Mahallesi	16000	126208
27a	Şaban bin Mustafa	Mülk Menzil	Çekirge Mahallesi	Çekirge Mahallesi	2400	8140

		Mülk Menzil	Çekirge Mahallesi	Terbe altı Köyü	3200	
29a	Yenkol veled-i Yuvan	Mülk Menzil	Hasan Bey Mahallesi	Hasan Bey Mahallesi	24000	47000
29b	Hasan bin Ömer	Mülk Menzil	Taşkın Mahallesi	Taşkın Mahallesi	3000	3890
30b	Mustafa ibn Mehmed bin El-hac İbrahim	Mülk Menzil ²⁷	Burhan Paşa Mahallesi	Aksu Nahiyesi	48000	1403280
33b	İbrahim bin Abdullah	Nısf Menzil	Hamza Bey Mahallesi	Hamza Bey Mahallesi	2000	4510
34a/3	Bagos veled-i Anton	Menzil	Veled-i Hırad Mahallesi	Veled-i Hırad Mahallesi	8000	174080
36b	Ahmed bin Abdullah	Menzil	Molla Fenari Mahallesi	Molla Fenari Mahallesi	1000	1352
37b/2	Mahmud ibn Halil	Menzil	Ali Paşa Mahallesi	Ali Paşa Mahallesi	16000	132960
42b	Mehri bint-i Mahmud	Nısf Menzil	Sultan Yıldırım Mahallesi	Sultan Yıldırım Mahallesi	3440	26910
		Nısf Menzil	Sultan Yıldırım Mahallesi	Sultan Yıldırım Mahallesi	3600	
43a	Neslihan bint-i Ahmed	Menzil	Hoca Naip Mahallesi	Hoca Naip Mahallesi	14080	28139
43b/3	Bayram bin Ali	Mülk Menzil/ Nısf	Hersekler? Mahallesi	Arabınar Mahallesi	9600	15190
45b	İbrahim bin Ahmed	Mülk Menzil	Sultan Orhan Mahallesi	Sultan Orhan Mahallesi	45360	147817
47a	İsmail bin Ömer	Menzil	Hoca Mehmed Karamani Mahallesi	Hoca Mehmed/ Karamani Mahallesi	8000	25884
49b	Yakubi veled-i Esfer	Mülk Menzil	Sahra Nahiyesi/Gülistan Köyü	Sahra Nahiyesi/Gülistan Köyü	17600	52800
49b	Abdurrahman bin Mehmed	Bir bab tahtani oda	Şeker Hoca Mahallesi	Şeker Hoca Mahallesi	1000	19920
50b	Daye bint-i Hüseyin	Mülk Menzil	Duhteri Şeref Mahallesi	Duhteri Şeref Mahallesi	19200	103200
		Nısf Mülk Menzil	Duhteri Şeref Mahallesi	Duhteri Şeref Mahallesi	14400	
53b	Ahmed bin Osman	Mülk Menzil	Semerci Mahallesi	Semerci Mahallesi	5600	6420
55a	Mehmed bin Mehmed	Mülk Menzil	Sultan Orhan Mahallesi	Sultan Orhan Mahallesi	17600	65600

²⁷ Mülk Menzilin fiyatı 120 kıyye hınta, 100 kıyye alf, 20 kıyye şa'ır ile birlikte verilmiştir.

55a	Erkol veled-i Safer	Mülk Menzil	Hoca Ali Zâde Mahallesi	Hoca Ali Zâde Mahallesi	16000	58880
58a	Ahmed ibn-i Arabacı Mahmud	Mülk Menzil	Abdal Mahmud Mahallesi	Abdal Mahmud Mahallesi	28800	198080
59a	Ali ibn-i Mustafa	Mülk Menzil	Kız Yakub Mahallesi	Kız Yakub Mahallesi	9600	14248
59a	İsa bin veled?	Menzil	Kavi? Mahallesi	Kavi? Mahallesi	16000	38240
59b	Beytullah Bin Ahmed	Menzil	Altı Parmak Mahallesi	Altı Parmak Mahallesi	12800	19840
60a	Ümmühan bint-i Hüseyin	Menzil	Selimzâde Mahallesi	Selimzâde Mahallesi	8000	11972
61b	Salih	Menzilden Hisse	Cami-i Kale Mahallesi	Cami-i Kale Mahallesi	48160	283760
63a	Himmed ibn-i Mehmed	Mülk Menzil	Hoca Mahallesi	Hoca Mahallesi	40000	152160
63b	Mustafa bin Süleyman	Menzil	Nakkaş Ali? Mahallesi	Nakkaş Ali? Mahallesi	6400	14866
65a	İsmail bin Abdülbaki	Menzil Beyti âli	Aksu Nahiyesi Derekarık Köyü	Aksu Nahiyesi Derekarık Köyü	3200	122320
		Menzil			3200	
		Menzil			2400	
66a	Mehmed bin İbrahim	Mülk Menzil	Sahra Nahiyesi Çobanlık Köyü	Sahra Nahiyesi/ Çobanlık Köyü	17760	51200
67b	Neslihan bint-i El-hac Ali Derviş	Mülk Menzil	Kademerli Mahallesi	Kademerli Mahallesi	4800	13127
68b/1	Ümmühan bint-i Dülkadir	Mülk Hâne	Kızlar Mahallesi	Kızlar Mahallesi	8000	40640
69b	Hüseyin bin Abdülkadir	Mülk Menzil	Mecnun Dede Mahallesi	Mecnun Dede Mahallesi	14400	52640
70b	İbrahim ibn-i Ahmed	Mülk Menzil	Ali Paşa Mahallesi	Ali Paşa Mahallesi	9600	26564
72a	Kerime bint-i Mehmed	Mülk Menzil	Hayreddin Paşa Mahallesi	Hayreddin Paşa Mahallesi	4000	15150
73a	Tavil Receb bin Mustafa bin Ahmed	Mülk Menzil	Çarşı Mahallesi Gazi Hüdavendigar Vakfı Toprağında	Çarşı Mahallesi Gazi Hüdavendigar Vakfı Toprağında	9600	49728
73b	Adilhan bint-i Mustafa	Mülk Menzil	Süzenkefen Mahallesi	Süzenkefen Mahallesi	1000	7100
74a	Fatma bint-i Külhan bin El-hac Musa	Mülk Menzil	Mezar? Mahallesi	Mezar? Mahallesi	9600	5040

74b	Rabia bint-i El-hac Mustafa	Mülk Menzil	Şeker Hoca Mahallesi	Şeker Hoca Mahallesi	72000	147756
77a	Mehmed Ali	Mülk Menzil	Derekızığı Köyü	Derekızığı Köyü	4800	28980
77b	Oğuz bin Mustafa	Mülk Menzil	Kurşunlu Mahallesi	Kurşunlu Mahallesi	9600	31270
78a	Şaban ibn-i El-hac Ali	Mülk Menzil	Mücellidi Mahallesi	Mücellidi Mahallesi	14400	59556
78b	Mustafa bin İlyas	Mülk Menzil	Mücellidi Mahallesi	Mücellidi Mahallesi	7680	9156
79a	Anton veled-i Bagos	Nısf Menzil	Veled-i Hırad Mahallesi	Veled-i Hırad Mahallesi	12000	42672
80a	Abdurrahman ibn-i Ali	Menzil	Reyhan Paşa Mahallesi	Reyhan Paşa Mahallesi	13440	35567
80b-	Sarkis veled-i Agop	Mülk Menzil	Karaağaç Mahallesi	Karaağaç Mahallesi	24000	707680
81a		Mülk Menzil	Karaağaç Mahallesi	Karaağaç Mahallesi	112000	
81a	Ali Dede ibn-i Ahmed	Menzil	Veled-i Veziri Mahallesi	Veled-i Veziri Mahallesi	9600	13113
83a	Yasemin bint-i Abdullah	Mülk Menzil	Kayan Mahallesi	Kayan Mahallesi	24000	66880
83b	Abdülkerim bin Ebubekir	Mülk Menzil	Sahra Nahiyesi/Kara Cafer Köyü	Sahra Nahiyesi/Kara Cafer Köyü	9600	28640
84b	Abdülkerim ibn-i Ali	Mülk Menzil	Şehabeddin Paşa Mahallesi	Şehabeddin Paşa Mahallesi	16000	33440
84b	Süleyman bin Abdullah	Mülk Menzil	Mecnun Dede Mahallesi	Mecnun Dede Mahallesi	48000	103920
85a	Hasan bin Mehmed	Nısf Menzil/15	İkiz Kapılı Meşçit Mahallesi.	İkiz Kapılı Meşçit Mahallesi	2400	10400
85b	Mehmed bin Müstecep Efendi?	Mülk Menzil	Bekâr Bağı? Mahallesi	Pınarbaşı Mahallesi	3000	11664
86a	Fatma bint-i El-hac Mustafa	Mülk	Yeni Pazar Mahallesi	Yeni Pazar Mahallesi	6400	15038
86b	Zanana ? Veled-i Şirin	Mülk Menzil	Hoca Tayyib Mahallesi	Hoca Tayyib Mahallesi	8000	68160
87b	Halil bin Ali bin Osman	Mülk Menzil	İsa Bey Köyü	İsa Bey Köyü	12800	49440
87b	Simon veled-i Karabet	Menzil der Mahallesi	Veled-i Hırad Mahallesi	Veled-i Hırad Mahallesi	12000	21041
88a	Ömer bin El-hac Ahmed	Nısf Menzil	Aksu Nahiyesi/Cumalıkızık Köyü	Aksu Nahiyesi/Cumalıkızık Köyü	4000	17420
88a	Mehmed bin Mehmed	Menzil	Altı Parmak Mahallesi	Altı Parmak Mahallesi	12800	66880
89a	Babazade veled-i Külavi	Mülk	Bulgarlar Mahallesi	Bulgarlar Mahallesi	22400	29512

90a	Asiye bint-i El-hac Mehmed	Nısf Menzil	Kaya Başı Mahallesi	Kaya Başı Mahallesi	4800	18560
91b	Osman bin Cafer	Menzil Hisse	İşhak Paşa Mahallesi	İşhak Paşa Mahallesi	16000	90240
92a	Veli bin Himmed	Menzil	Veled-i Hariri Mahallesi	Veled-i Hariri Mahallesi	37120	60640
92b	Agop veled-i Ağbeli	Menzil	Hoca Tayyib Mahallesi	Hoca Tayyib Mahallesi	32000	48320
93a	Yusuf bin Hasan	Nısf Menzil	Mücellidi Mahallesi	Mücellidi Mahallesi	9600	98480
93b	Recep ibn-i Musa	Mülk Menzil	Hatuniye Mahallesi	Hatuniye Mahallesi	11200	103909
95a	Havva bint-i Abdullah	Menzil	Beşikciler Mahallesi	Beşikciler Mahallesi	5040	30600
95b	Sinan	Menzil	Bezci Mahallesi	Bezci Mahallesi	8000	8250
95b	İsmihan bint-i Hamid	Nısf Mülk Menzil	Şahabeddin Paşa Mahallesi	Şahabeddin Paşa Mahallesi	1600	47360
98a	Rukiye bint-i Mustafa	Mülk Menzil	Mücellidi Mahallesi	Mücellidi Mahallesi	12640	15840
99a	Dimitri veled-i Yorgi	Nısf Menzil	Depecik Köyü	Depecik Köyü	1600	28880
99b	Yusuf bin Abdullah	Mülk Menzil	Bahâaddin Ağa Mahallesi	Bahâaddin Ağa Mahallesi	8000	139200
100a	Apostol veled-i Mihal	Mülk Menzil	Aksu Nahiyesi/ Falder Köyü	Aksu Nahiyesi/Falder Köyü	8000	38000
		Samanlık			4800	
		Harman yeri			800	
101a	Mustafa bin Derviş	Mülk Menzil	Alaca Hırka Mahallesi	Alaca Hırka Mahallesi	7520	12357
102a	Fazlı bin Abdullah	Mülk Menzil	Çekirge Mahallesi	Çekirge Mahallesi	6400	22028
102b	Filip Veled-i Katoşi?	Mülk Menzil	Bulgarlar Mahallesi	Bulgarlar Mahallesi	80000	1613
		Sağır Menzil	Bulgarlar Mahallesi	Bulgarlar Mahallesi	20000	
103b	Mustafa bin Mehmed	Menzil	Araplar Mahallesi	Araplar Mahallesi	1600	15960
104a	Mehmed bin Mustafa	Mülk Menzil - Anbar / Harap ahır	Sahra Nahiyesi/Soğanlık Köyü	Sahra Nahiyesi/Soğanlık Köyü	19200	15520
105a	Halil bin Abdullah	Mülk Menzil	Veled-i Mizan Mahallesi	Veled-i Mizan Mahallesi	4800	20664

		Mülk	Veled-i Mizan Mahallesi	Bademlik Köyü	16000	
106b	Ahmed bin Abdalbaki	Mülk Menzil	Veled-i Mizan Mahallesi	Veled-i Mizan Mahallesi	5000	10616
107b	Osman bin Mustafa	Mülk Menzil	Soğanlık Köyü	Soğanlık Köyü	10000	33600
108a	Osman bin Ömer	Mülk Menzil	Havz Mahallesi	Havz Mahallesi	4000	32320
108b	Ali bin Abdülkerim bin Halil	Mülk Menzil	Veled-i Hariri Mahallesi	Veled-i Hariri Mahallesi	27200	172160
		Mülk Menzil	Veled-i Hariri Mahallesi	Veled-i Hariri Mahallesi	20800	
109b	Mehmed bin Mustafa	Mülk Menzil	Sahra Nahiyesi/ Kebir Soğanlık Köyü	Sahra Nahiyesi/ Kebir Soğanlık Köyü	32000	57440
112a	Gülistan bint-i Abdullah	Mülk Menzil ²⁸	Aksu Nahiyesi/Değirmenlikızık Köyü	Aksu Nahiyesi/Değirmenlikızık Köyü	16000	20160
112b	Rahime bint-i Ali	Menzil	Hoca Mentеш Mahallesi	Hoca Mentеш Mahallesi	16000	203364
113b	Mehmed bin Hasan	Mülk Menzil	Selimzâde Mahallesi	Selimzâde Mahallesi	6640	24320
114a	Oğuz bin Mustafa	Menzil	El-hac Seyfeddin Mahallesi	El-hac Seyfeddin Mahallesi	12800	19040
114b	Bayram ibn-i Ali	Mülk Menzil	İsa Bey Fenâri Mahallesi	İsa Bey Fenâri Mahallesi	2000	36700
116a	Zülkadir ibn-i Ali	Menzil	Selçuk Hatun Mahallesi	Selçuk Hatun Mahallesi	11200	1696
116b	Mahmud bin İsa	Mülk Harp	Akça Nahiyesi	Akça Nahiyesi	3200	19280
117a	Veli bin Bayram	Nısf Menzil	Pınar Başı Mahallesi	Pınar Başı Mahallesi	2000	4145
117b	Murad bin Abdullah bin Abdülkerim	Menzil	El-hac Yakup Mahallesi	El-hac Yakup Mahallesi	7200	39040

²⁸ Menzil ve bahçe (hadika) birlikte verilmiştir.

EK-7: Terekesinde Bağ- Bahçe Bulunanlar ve Bu Bağ Bahçelerin Fiyatları

BŞS.	Tereke Sahibi	İkamet Yeri	Meslek/ Unvan	Bağ/Bahçe	Mülk Yeri	Miktarı	Değeri (Akçe)
2a	Selime bint-i Mustafa	Leger Başı Mahallesi	X	Hadika İfraz	X	X	1600
7b/3	Afife bint-i Ebubekir	Burhan PaşaMahallesi	El-hac	Mülk Bağ	Temenna Mevkii	X	40000
14b/1	Abdullah İbn Mehmed	Sahra Nahiyesi Dürdane Köyü	Çiftçi	Mülk Bahçe	Dürdane Köyü	X	8000
				Bahçe	Dürdane Köyü	X	6400
				Bahçe	Dürdane Köyü	X	3200
18a/1	Abdülemin ibn Mehmed	Gazi Hüdavendigâr Vakfına ait, Germiyan? Köyü	Çiftçi	Mülk Bağ	Topur? Köyü ²⁹	X	2880
19a/2	Ömer bin Hasan	Timurtaş Mahallesi	Bıçakçı	Hadika	X	X	20800
22a/1	Emine bint-i Derviş Mehmed	Aksu Nahiyesi/ Derekarık Köyü	Çiftçi	Garaklu Bahçe	X	Yarım	2400
				Bağ -Bahçe	X	Yarım	8000
				Hadika	Eski Bağlar Mevkii	Yarım	4000
22a/2	İbrahim	Aksu Nahiyesi/ Derekızık Köyü	Çiftçi	Goruklu Bahçe	Derekızık Köyü	Yarım	2400
				Bağ/ Bahçe	Dererekızık Köyü	Yarım	8000

²⁹ Gazi Hüdavendigâr Vakfı Karaman köyü

				/Hadika			
				Hadika	Eski Bağlar Mevki	Yarım	4000
24b/3	Receb ibn-i Ali	Sultan Murad Mahallesi	Papuççu/ Hafız	Hadika	Soğanlık Köyü	X	12800
				Hadika	Soğanlık Köyü	X	11200
				Bağ		X	4000
25b	Hasan bin İlyas	Şeyh Konyevi Mahallesi	X	Hadika	Veled-i Veziri ³⁰	X	960
26a	Mahmud bin Mehmed	Altı Parmak Mahallesi	X	Hadika	Karakavak Köyü	X	64000
30b	Mustafa bin Mehmed bin El-hac İbrahim	Burhan Paşa Mahallesi	Tüccar/ El- hac	Mülk Bağ	X	X	5600
35a/3	Receb ³¹	Istablar Mahallesi	X	Mülk Bağ	Debecik Köyü	X	2080
36b	Ahmed bin Abdullah	Molla Fenâri Mahallesi	X	Bağ	Alişar Mevkii	1Dönüm	76800
37b/2	Mahmud ibn-i Halil	Ali Paşa Mahallesi	Tüccar/ El-hac	Hadika	Hasan Köy	X	6400
				Bağ	Ekabir? Köyü	X	1600
				Bağ	Soğanlık Köyü	X	2400
				Bağ	X	X	2400
				Zeytin Hadika	X	Yarım	800
40b	Halil Hilmi El-hac Hüseyin	Aksu Nahiyesi Camalıkızık Köyü	Çiftçi	Hadika Kestane	X	X	4000
				Hadika Kestane	X	X	8800
				Bağ	X	X	3200

³⁰ Tereke sahibinin ikamet yeri Şeyh Konyevi Mahallesi

³¹ Kendisi Istablar Mahallesinde, bağı deberçi? köyünde

				Bağ	X	X	1600
42b	Mehri bint-i Mahmud	Sultan Yıldırım Mahallesi	X	Hadika	X	Yarım	4800
				Bağ	X	Yarım Bağ/ Mevsuk Karg	1600
46a	Rukiye bint-i Hasan	Aksu Nahiyesi Kadiye Karabağı	Çiftçi	Kestane Hadika	X	X	1600
49b	Abdurrahman bin Mehmed	Şeker Hoca Mahallesi	Hatip/ Hacı	Mülk Hadika	X	X	2400
56b	Ahmed bin Mustafa bin Şaban	Debecik Köyü	Çiftçi	Mülk Bağ	Depecik Köyü	X	1280
58a/2	Ahmed ibn-i arabacı Mahmud	Abdal Mahmud Mahallesi	El-hac/ Arabacı Tüccar	Mülk Bağ	Depecik Köyü		6240
59a	Ali ibn-i Mustafa	Kız Yağkup Mahallesi	X	Mülk Bağ	X	X	1000
60b/3	Ahmed	Koca Naip Mahallesi	X	Mülk Hadika	X		9600
				Hadika	X		800
64a	Yusuf bin Sinan	Simitçi Mahallesinde	X	Bahçe	X	X	9600
65a	İsmail bin Abdülbaki	Aksu Nahiyesi Derekarık Köyü	Çiftçi/ Hacı	Hadika	X	X	5600
				Nar Hadika	X	X	24000
				Dut Hadika	X	X	2400
				Hadika	X	İki kıta/ iki hisse	1600

				Taşlıca? Bağ	X	X	1280
				Bağ Hissesi	X	X	1600
				Hadika	X	Yarım	1600
66a	Mehmed bin İbrahim	Sahra Nahiyesi/ Çobanlık Köyü	Çiftçi	Mülk Bağ	X	X	4800
				Mülk Hadika	X	X	6400
				Mülk Hadika	X	Yarım	1600
				Mülk Bağ	İğdir Köyü	X	480
68b	Ümmühan bint-i Dülkadir	Kızlar Mahallesi	X	Mülk Hadika	X	X	30400
69b	Hüseyin bin Abdülkadir	Mecnun Dede Mahallesi	El-hac	Mülk Bahçe	X	X	10720
73a	Tavil Receb bin Mustafa bin Ahmed	Çarşı Mahallesi Gazi Hüdavendigar Vakfi Toprağında	X	Mülk Hadika	X	X	9600
77a/1	Mehmed Ali	Derekızığı Köyü	Çiftçi	Kestane Hadika	Eskibağlar Mevkii	X	9600
				Mük Bağ	Aktaş Mevkii	X	1600
				Kestane Hadika	Orn YoluMevkii	X	4800
				Hadika	Kezirlik	X	480
				Kestane Hadika	Delice Köyü	X	480
77b	Asiye bint-i Mehmed	Pirhan Mahallesi?	X	Hadika	X	Bir nim	6400
				Hadika			144000
78a/1	Şaban ibn-i El-hac Ali	Mücellidi Mahallesi	El-hac	Mülk Hadika	X	X	25600
78a/2	Ali bin Süleyman	Davut Kadı Mahallesi	Bulutoğlu/Şe hit	Kestane Hadika	X	2,5?	17640
80a	Abdurrahman ibn-i Ali	Reyhan Paşa Mahallesi	Çelebi	Bağ	Zerdan Köyü	X	11760

80a	Eyüp bin Halil	Ali Paşa Mahallesi	X	Mülk Bağ	Hamelice Köyü	X	2000
81a	Ali Dede ibn-i Ahmed	Veled-i Veziri Mahallesi	Debbağ	Bağ	Derehane Köyü	X	1600
81b	Havva bint-i Bayram	Kara Kedi Mahallesi	X	Mülk Hadika	X	X	14400
83b	Abdülkerim bin Ebubekir	Sahra Nahiyesi/ Kara Cafer Köyü	Çiftçi	Mülk Bağ	Köyü	X	1600
85a	Hasan bin Mehmed	İkiz Kapılı Mescit Mahallesi	Çakırcı	Mülk Hadika	Oğuz? Köyü	X	1600
86b	İdris bin Müsteceb bin Abdullah	İncirlice Mahallesi	X	Mülk Bağ	Köyü	X	2400
87b	Halil bin Ali bin Osman	İsa Bey Köyü	X	Mülk Hadika	Bulgarlar Köyü	X	12800
88a	Ömer bin El-hac Ahmed	Aksu Nahiyesi/ Cumalıkızık Köyü	Çiftçi/ El-hac	Hadika	Hamamlı? Köyü	X	4000
				Bağ	Karabekir Köyü	X	1000
				Kestane Hadika	Kadıleşker Köyü	X	2000
				Dut Hadika	Kadıleşker Köyü	X	2000
				Harabe Hadika	Karabekir Köyü	Yarım	500
				Dut Hadika	Oh kiras mevki	X	500
88a	Mehmed bin Mehmed	Altı Parmak Mahallesi	X	Mülk Hadika	X	X	15000
				Mülk Bağ	Karaman Köyü	X	3200
92a	Veli bin Himmmed	Veled-i Hariri Mahallesi	Külahçı	Hadika	X	X	5600
93a	Yusuf bin Hasan	Mücellidi Mahallesi	X	Dut Hadika	X	X	26400

				Bağ	Cumalıkızık Köyü	X	8080
				Kestane Hadika	X	X	4000
				Kestane Hadika	X	X	7520
				Kara Burçak? Hadikası	X	X	8000
				Kestane Hadikası	X	X	4960
				Kestane Hadikası	X	X	5600
95b	Musa bin Sinan	Bezci Mahallesi	X	Harap Bağ	Orta Bağlar Mevzii	X	800
				Hadika	Havuz Mevzii	X	8000
99b	Yusuf bin Abdullah	Bahâaddin Ağa Mahallesi	Habbaz/ El-hac	Mülk Dut Hadika	Soğanlı Köyü	4 önüm	30400
				Mülk Dut Hadika	Soğanlı Köyü	X	13200
				Mülk Hadika	Soğanlı Köyü	X	6400
				Hadika	Kökrü Köyü	X	11200
				Mülk Bağ	Eski Küblüce Köyü	X	6400
				Bağ	Eski Küblüce Köyü	X	2400
104a	Mehmed bin Mustafa	Aksu Nahiyesi/ Falder Köyü	Çiftçi	Mülk Bağ	X	X	2400
				Mülk Bahçe	X	X	6400
				Harap Hadika	X	X	1600
106b	Saliha bint-i Osman	Sultan Orhan Mahallesi	X	Dut Hadika	Cambazlı Köyü	İki sıra	64000
107b	Osman bin Mustafa	Soğanlık Köyü	Çiftçi	Mülk Bağ	X	Yarım	3200

				Kirazlık	X	1Dönüm	1600
				Mülk Hadika	X	1Dönüm	2400
				Mülk Hadika	X	X	5000
				Defa Hadika	X	X	4000
				Harap Bağ?			400
109b	Mehmed bin Mustafa	Sahra Nahiyesi/ Kebir Soğanlık Köyü	Çiftçi	Mülk Hadika	X	X	4800
				Mülk Bağ	X	1Dönüm	1600
113b	Mehmed bin Hasan ³²	Selim Zâde Mahallesi	X	Mülk Bağ	Semerhane Köyü	X	4800
				Mülk Hadika	Dikenlik? Köyü	X	8320
113b	Mustafa bin Yusuf	Taşkın Mahallesi	El-hac	Hadika	X	X	1280
				Bağ	Işıklar Köyü	X	4800
116b	Mahmud bin İsa	Akça Nahiyesi	Çiftçi	Mülk Bağ	Karlık? Köyü	X	4800
				Mülk Dut Hadika	X	X	3200
118a	İbrahim bin Halil	Mücellidi Mahallesi	El-hac	Mülk Bağ	X	X	4800
22b	Manuk veled-i Agop	Hoca Mehmet Karamani Mah.	X	Mülk Bahçe	Semerhane Köyü	X	20000
29a	Yenkol veled-i Yuvan	Hasan Bey Mahallesi	X	Mülk Bağ	X	X	9600
42a	Kurt veled-i Tudor	Azep Bey Mahallesi	X	Bağ	Topraklık Mevzii	X	2400
43b	Pastali veled-i Apostol	Koca Naip Mahallesi	X	Hadika	X	1 önüm	4800
				Hadika	Kırk KavakMevki	X	52800

³² Aslen Selimzâde Mahallesinde oturuyor.

49b	Yakubi veled-i Esfer	Sahra Nahiyesi Gülistan Köyü	Çiftçi	Mülk-ü Bağ	X	X	3680
				Bağ	X	Sağır	3200
				Bağ	Eğri Dere Mevki	Yarım	1600
				Hadika	X	X	10720
				Hadika	X	Sağır	1600
55a	Erkol veled-i Safer	Hoca Ali Zade Mahallesi	Gügümcü	Bağ	X	Yarım	1600
80b- 81a	Sarkis veled-i Agop	Karaağaç Mahallesi	X	Mülk Bağ	Timurtaş Köyü	X	4800
99a	Dimitri veled-i Yorgi	Depecik Köyü	Çiftçi	Mülk Bağ	X	X	1920
100a	Apostol veled-i Mihâl	Aksu Nahiyesi Fileder Köyü	Çiftçi	Koru	X	X	6400
				Bağ	X	X	3680

EK-8: Nakit Para Çeşitleri ve Para Sahipleri

BŞŞ.	Tereke Sahibi	Şerefi Altın	Frenk Altını	Yaldız/ Kırpık Yaldız Altın	Sümün	Esedî/Esedî Kuruş	Zolota	Nakit Kuruş	Nakd-i Cedid Akçe	Pâre	Akçe Değeri	Toplam Servet (Akçe)
4a/1	Mehmed bin Abdurrahman	28	X	114	X	149.5	X	130	X	X	98800	221920
6a/1	Anton veled-i Şafak	13	44	X	X	X	X	11	X	X	24000	100309
7a	Osman bin Abdullah	X	X	X	X	X	X	X	1100	X	1100	1455
9a	Mustafa ibn Mehmed	X	X	X	X	X	X	120	X	X	19200	79360
12a	Hasan bin Hüseyin	X	X	X	X	X	X	X	X	X	256	2387
12b	İbrahim bin Receb	X	X	X	X	X	X	26	X	X	4186	36305.5
14a/1	Abdi Çelebi	6	X	2	41	X	X	2	X	X	4395	8829
14a/2	Fatma Bint-i Mehmed	6	X	X	X	X	X	X	X	X	3120	6219
16a/1	Himmat bin Hacib	X	X	X	X	X	X	9.5	X	X	1520	2576
16b/1	Halil ibn Abdullah	4	X	29	X	X	X	31	X	X	18040	29064

17a/1	Mehmed bin Mehmed	12	X	X	X	X	X	X	X	X	4320	8661
17a/3	İsmail bin Abdurrahman	42	X	X	X	X	X	X	X	X	15120	30560
19a	Ömer bin Hasan	X	X	X	X	X	X	51	X	X	8160	60146
20b	Hatice bint-i Mustafa	X	X	X	X	X	X	69	X	X	11592	38100
23a	Hanım bint-i Ali	X	X	X	X	X	X	25	X	X	4000	6220
24a	Mehmed Bin Ahmed	X	X	X	X	X	X	6	X	X	1000	6324
24a	Derviş Mehmed	10	X	X	X	X	X	X	X	X	3600	31650
25a	Gıraz veled-i Azer	X	X	X	X	X	X	2	X	X	320	30480
25b	Şehbaz Saliha binti Abdullah	1	18	X	X		³³	1	X	X	43760	56960
26a	Mahmud bin Mehmed	X	X	11	X	X	X	24	X	X	16704	126208
30b	Mehmed bin İlyas	X	X	X	X	X	X	X	X	X	1440	4300
32a	Muharrem bin Behram	X	X	X	X	X	X	X	X	X	1600	4712
36a/2	Ahmed bin Abdullah	X	X	X	X	X	X	X	980	X	980	1352

³³ Nakit esedi ve zulata birlikte verilmiş, ikisi 81,5 Kuruştur.

38b	Bagor	X	X	X	X	X	X	27.5	X	X	4400	4400
40a	Osman	X	X	X	X	X	X	X	X	X	876	1601
43a	Rabia bint-i Bayram	X	X	X	X	X	X	152	X	X	24320*	59373
44b	Recep	X	X	X	X	X	X	12.5	X	X	2000	10700
45b	İbrahim ibn Ahmed	X	X	X	X	X	X	290	X	X	48720	147817
46a	Mustafa Dede İbni Veli	X	X	X	X	X	39 ³⁴	80	X	X	20632	76847
49a	Mahmud bin Osman	X	X	X	X	X	X	124	X	X	19840	40824
50b	Daye bint-i Hüseyin	11	İngiliz altını 3	59	X	X	X	33	X	X	35098	103200
51a	Yusuf bin Abdülkerim	X	X	X	X	X	X	2	X	X	320	7040
55a	Erkol veled-i Safer	X	X	X	X	X	X	20	X	X	3200	58880
56b	Ahmed bin Mustafa	X	X	X	X	X	X	7	X	X	1120	22960
62a	Bekir bin Abdullah	X	X	3	X	X	X	1	X	X	1280	1460
64a	Yusuf bin Sinan	X	X	X	X	X	X	X	X	X	490	14730

* 152 Kuruş*160=24320 akçe etmekte iken yanlış olarak 24360 akçe olarak yazılmıştır

³⁴ Nakdicedid zulta ve altın birlikte verilmiştir.

64b	Mehmed Nasreddin	X	X	X	X	X	X	204	X	X	32640	36800
68b/69a	Saliha bint-i Abdurrahman	X	X	X	X	160	X	X	X	1	25600	350480
72b	Muzaffer bin Mehmed	X	X	X	X	X	X	X	200	X	200	3094
73b	Güllü bint-i Ömerullah	X	X	X	X	X	X	20	X	X	3200	10880
76b	Mustafa ibn-i Ahmed	X	X	X	X	X	X	25	X	X	4200	118440
77b	Oğuz bin Mustafa	X	X	X	X	99.5	X	X	X	X	15920	31270
77b	Asiye bint-i Mevlana	X	X	X	X	5	X	X	X	X	800	147084
78a	Ali bin Süleyman	X	X	X	X	84	X	X	X	X	14112	14784
80a	Murtaza bin Abdülhalim	X	X	X	X	11	X	X	X	X	1760	2720
80a/1- 81a/1	Sarkis veled-i Agop	X	X	X	X	X	X	335	X	X	53600	707680
81b/1	Havva bint-i Bayram	X	X	X	X	X	X	83	X	X	13280	42800
83b	Mehmed bin Ahmed	X	X	X	X	X	X	3	X	X	460	7360
85b	Mehmed bin Müsteceb	1	X	6	X	X	X	X	X	X	2760	11664
87b/1	Halil bin Ali bin Osman	X	X	X	X	X	X	28.5	X	X	4560	49440
89a	Babdza veled-i Külavi	X	X	X	X	X	X	7	X	X	1121	29512

91b	Osman bin Cafer	X	X	X	X	X	X	20	X	X	3200	90240
92a	Veli bin Himmed	X	X	X	X	X	X	32.8	X	X	5248	60640
94a	Mü'mine bint-i İbrahim	12	X	9	X	X	X	X	X	X	23920	37245
95a	Abdülhakir	X	1	X	60	3	X	X	X	15	856	1668
96a	Ramazan bin Hüseyin	X	X	X	X	X	X	31	X	X	4960	54880
97a	Hasan bin Ali	X	X	X	X	X	X	25			4000	67840
97b	İvad veled-i Asvador	X	X	X	X	X	X	11	X	X	1760	16640
99b	Yusuf bin Abdullah	X	X	X	X	X	X	8	X	X	1280	16640
100a	İsa ibn-i Abdülkerim	X	X	X	X	X	X	X	Nakdi Cedid 194	X	194	3034
101a/1	Mustafa bin Derviş	X	X	X	X	X	X	10 ³⁵	X	X	1600	12357
105b	Süleyman bin Halil	4	X	X	X	X	X	X	X	X	1440	2010
108b	Ali bin Abdülkerim bin Halil	X	X	X	X	X	X	20	X	X	3200	172160
110a	Hamor veled-i Kaspar	X	X	X	X	X	X	16	X	X	2560	14080

³⁵ Nakdi Kuruş 1600 verilmiş. Bu 10 kuruş değerinde 1600 akçe olmalı. Aksi halde 256000 gibi bir rakam çıkıyor bu tek tek hesaplanan gerçek tereke ile uyuşmamaktadır.

EK-9: Terekesinde Kitap ve Kırtasiye Malzemesi Bulunanlar

BŞS	Tereke Sahibi	Meslek/ Unvan	Kitap ve Yazı Malzemesi	Adet	Akçe Değeri
3b/1	Mustafa Çelebi bin Mahmud	Çelebi	Mushâf-1 şerif	1	245
30b/1	Mehmed bin İlyas	Müderris	Türk-î Kitap Enâm-1 Şerif Tebâreke Cüzü Türk-î Hamâil Evrâk-1 Perişan Kitap Türk-î Mecmua Türk-î Mecmua Türk-î Risale Kalem Hokka Kubûr Divit Bir Miktar Kâğıt	11	364
51a/2	Abdurrahman bin Abdülkerim	Sahaf Derviş	Divâr Ruznâme Türk-î Kitap Baş Tahta Evrâk-1 Perişan Türk-i Kitap Divid ve Hırdavat Kitap Divid Evark-1 Perişan Evrak Türk-î Kitap Evrak Kitap Mecmua Evrak ve Kalem Tıraş	13	766
63a/1	Himmed ibn-i Mehmed	El-hac/ Esseyid	Kitab-1 Mehmediye Kitab-1 Müteadid Malumiye Mushaf-1 Şerif 2 adet	4	1280

82a	Abdullah bin Abdurrahman	X	Türk-î Çekim? Kitabı ve Evrak Türk-î Kitap	2	45
84b/2	Abdülkerim İbn-i Ali	Çelebi	Kelâm-ı İzzet Kitâb-ı Ayas Paşa? Mecmuâ- i [...] Evrâk-ı Perişan	4	530
94b/2	Mehmed bin Oğuz	X	Evrak	1	10
	İsa İbn-i Abülkerim	Çelebi/ Attar	Enâm-ı Şerif Kâğıt	1	32
	Ayşe bint-i Abdullah	X	Enâm-ı Şerif	1	80
12b/3	İbrahim bin Receb	Kalaycı	Mushâf-ı Şerif	1	520
66a/1	Mehmed bin İbrahim	Tüccar	Mushâf-ı Şerif	1	1600
110a/3	Hamor veled-i Kasbar	Tüccar	Kitap/Kitap Cilt Malzemesi?	30	160
Toplam					5632

EK- 10: Terekelerde Bulunan İç, Dış Giysiler Başlıklar Kemer ve Kuşaklar

Giysiler	Örnek Terekelerdeki Fiyatlar
Alaca Zıbın	160 akçe (BŞS. 76b), 83 akçe (BŞS.3b), 295 akçe (BŞS. 10a), 180 akçe(BŞS. 31b), 41 akçe (BŞS.4b).
Al Kadife Zıbın	190 akçe (BŞS. 10a).
Beyaz Kumaş Zıbın	175 akçe (BŞS.74b).
Beyaz Zıbın	108 akçe (BŞS. 41a), 100akçe (BŞS. 84b), 94 akçe (BŞS. 41a).
Bogasi Zıbın	80akçe (BŞS. 51b), 60akçe(BŞS. 1a).
Dimi Zıbın	16 adet 1280 akçe (BŞS. 50a)
Havlu Zıbın	2 adet 27 akçe (BŞS.10a)
Kırmızı Zıbın	47 akçe (BŞS.80a).
Köhne Atlas Zıbın	220 akçe (BŞS.73b).
Köhne Beyaz Zıbın	48 akçe (BŞS. 65b), 10akçe(BŞS. 84b), 60 akçe (BŞS.84b).
Köhne Kadife Zıbın	96 akçe (BŞS.52b).
Köhne Mavi Zıbın	130akçe (BŞS.9a).
Köhne Sandal Zıbın	57 akçe (BŞS.69a).
Köhne Şeb Zıbın	23 akçe (BŞS.7b)
Köhne Yemeni Zıbın	14 akçe (BŞS.72a), 26 akçe (BŞS. 73b), 30 akçe (BŞS.34a).
Köhne Zıbın	28 akçe (BŞS.35b), 11akçe (BŞS.36a), 40akçe (BŞS.36b), 70akçe (BŞS.36b), 60akçe (BŞS.37a),97 akçe (BŞS.41a).
Kumaş Zıbın	232akçe (BŞS.48b)
Mâ-i Zıbın	121 akçe (BŞS. 2b)
Sandal Zıbın	34 akçe (BŞS.48a), 100akçe (BŞS.92b), 120akçe (BŞS.44b).

Sarı Bogasi zıbın	30akçe (BŞS.69b).
Telli Zıbın	500 akçe (BŞS.44).
Yeşil Zıbın	130 akçe (BŞS.120 akçe)
Zıbın	20 akçe (BŞS.2a), 60akçe (BŞS.4a), 100akçe (BŞS. 6a). 18akçe (BŞS.6b). 14 akçe (BŞS.18b). 8akçe (BŞS. 12a) 8 akçe (BŞS.82a), 32akçe (BŞS.23a), 16akçe (BŞS. 22a), 30akçe (BŞS. 20a), 40akçe (BŞS. 17 b), 36 akçe (BŞS.6b),61 akçe (BŞS.93b), 60akçe (BŞS. 4a).
Ala Don	29 akçe (BŞS.48a/1)
Alaca Don	24 akçe (BŞS.36b/2), 70akçe (BŞS.117b/1)
Beyaz Don	5 adet 800akçe (BŞS.71a/2), 42 akçe(BŞS.108b/2), 3 adet 42 akçe (BŞS.115a/2)
Cin(Çin) Yemeni Don	18 adet 180 akçe (BŞS.108b/2)
Don	16 akçe (BŞS.6b/2), 60akçe (BŞS. 9a/1), 60akçe (BŞS.12a/2), 3 adet (BŞS. 1a/2), 7 akçe(BŞS.1b/1)
Dokuma Don	30akçe(BŞS. 41a/2), 20akçe (BŞS.45b/1)
Fitilli Don	29 akçe(BŞS.48a/1), 34 akçe (BŞS.48b/2)
İpek don	60akçe(BŞS.43a/2)
Kalapdanlı Don (Kalbudanlı don)	160akçe (BŞS. 20b/2), 640 (BŞS.71a/2)
Kaytanlı? Don	50 akçe (BŞS.48b/2)
Köhne Alaca Don	6 akçe (BŞS.37a/2)
Köhne Don	17 akçe (BŞS. 5a/3), 14 akçe (BŞS.6b/2), 4 akçe (BŞS. 7a/1)
Köhne Münakkaş Don	130akçe (BŞS.106b/3)
Mısırdon	210 akçe (BŞS.81b/2)
Münakkaş Don	200akçe (BŞS.3b/1), 201akçe (BŞS.4a/2), 121akçe (BŞS.5a/3), 140akçe (BŞS. 6a/3), 230akçe (BŞS. 6a/3), 56akçe(BŞS.43a/2), 160 akçe (BŞS.77b/2), 72akçe (BŞS.96a/2), 62 akçe (BŞS. 4a/2).
Alaca Gömlek	20akçe(BŞS.1b/1)
Bez Çuka Gömlek	100 akçe (BŞS.43b/2), 212 akçe (BŞS.4a/2),10 akçe(BŞS.16a/1), 90 akçe (BŞS.4a/1)
Gömlek	11 akçe (BŞS.36b/2), 14 akçe (BŞS.42a/1),120akçe (BŞS.44a/1).
Cedit Gömlek	320 akçe(BŞS. 52a/1), 320 akçe (BŞS.66b1-67a1), 5 adet 2400akçe (BŞS.68b2-69a1), 205 akçe (BŞS.94a/2), 392 akçe (BŞS.96b/1)
Dülbent Gömlek	100akçe(BŞS.50b/1)
Fener Gömlek	70akçe(BŞS. 2b/1)
Heroşi? Gömlek	100akçe (BŞS.6a/1)
Kenarlı Keten Gömlek	1000akçe (BŞS.71a/2)
Keten Gömlek	600akçe (BŞS.71a/2)
Köhne Gömlek	30 akçe (BŞS.38a/4),13 akçe (BŞS. 40a/4),160 akçe (BŞS. 43b/3), 80 akçe (BŞS. 92b/2)
Köhne Gömlek ve Mintan	40 akçe (BŞS. 84b/2)
Münakkaş Gömlek	240akçe (BŞS. 91a/1)
Müst'mel Gömlek	160akçe (BŞS.71b/1)
Penbe Bezi Gömlek	14 adet 11200 akçe (BŞS.108b/2)
Sağır Gömlek	120akçe (BŞS.432/2)
Alaca Entari	230 akçe (BŞS.111b/1), 320 akçe (BŞS.90a/3)
Alaca Kutni Entari	360 akçe (BŞS. 74b/3)
Bogasi Entari	52 akçe (BŞS.48b/2),103 akçe (BŞS. 94b/3)
Entari	80 akçe (BŞS. 15a/2), 100 akçe (BŞS. 77b/1)
Hatayi Entari	320 akçe(BŞS. 7b/1),300 akçe (BŞS. 82b/1)
Kırmızı Entari	190 akçe (BŞS.28a/2)
Köhne Atlas Entari	400akçe (BŞS. 74b/3)
Köhne Entari	71akçe (BŞS.3a/3), 20akçe (BŞS. 109b/2).
Köhne Sandal Entari	240 akçe (BŞS. 115a/2),40akçe (BŞS. 38a/4)
Köhne Simli Entari	128 akçe (BŞS.2b/1)

Kumaş Entari	370 akçe (BŞS.113a/2), 160 akçe (BŞS. 72a/1)
Mai(mavi) Bogasi Entari	160 akçe (BŞS.49a/1)
Mor Şeb Entari	800 akçe (BŞS. 7b/1)
Şeb Entari	800 akçe (BŞS.7b/1)
Yeni Entari	155 akçe (BŞS. 4a/2)
Yeşil Atlas Entari	240 akçe (BŞS.68b2-69a1)
Çakşır Çeşitleri	Terekelerdeki Bazı Çakşır Fiyatları
Bogasi Çakşır	160akçe (BŞS.49a/1)
Çakşır	20 akçe (BŞS.38b/3), 120 akçe (BŞS. 71a/3)
Hamam Çakşır	550 akçe (BŞS. 44b/3)
İşleme Çakşır?	1200 akçe(BŞS. 64b/4)
Tuman Çakşır	1005 akçe (BŞS. 58a/1), 1000 akçe (BŞS. 78a/1), 122 akçe (BŞS. 47a/1)
Diz Çakşır	55 akçe (BŞS. 32a/1), 20 akçe (BŞS.34b/4), 100 akçe (BŞS. 43b/2), 320 akçe (BŞS. 53b/3)
Kırmızı Hamam Çakşır	80 akçe (BŞS 44b/3)
Kırmızı Tuman Çakşır	300 akçe (BŞS62a/3)
Köhne Çakşır	16 akçe (BŞS. 40a/4), 100 akçe (BŞS. 77a/2)
Köhne Diz Çakşır	33 akçe 853b/3), 50 akçe (BŞS. 35b/1)
Köhne Mâi Çakşır	400 akçe (BŞS14a/1)
Köhne Tuman Çakşır	448 akçe (BŞS.58a/1), 200 akçe (BŞS. 69b/1), 345 akçe (BŞS. 62b/1), 49akçe(BŞS.117b),40akçe (BŞS.75b/3) 300 akçe (BŞS.62a/3).
Mor Köhne Tuman Çakşır	80 akçe (BŞS.62a/3)
Tuman Çakşır	1150 akçe (BŞS 37b/2)
Aba Şalvar	8kuruş=1280akçe (BŞS.58b/1), 140 akçe (BŞS.4a/1), 102 akçe (BŞS.6b/2)
Köhne Aba Şalvar	80 akçe (BŞS.117a/2), 40 akçe (BŞS. 45b/2)
Köhne Şalvar	50akçe (BŞS 6a/1), 12 akçe (BŞS 97a /2)
Kırmızı Şalvar	295 akçe (BŞS 58b/2)
Köhne Çuka Şalvar	111 akçe (BŞS.108a/1), 260 akçe (BŞS. 117b/2), 12 akçe (BŞS. 97a/2)
Mavi (mâi) Havi Şalvar:	375 akçe (BŞS.9a1), 200 akçe (BŞS.24a/1)
Şalvar	70 akçe (BŞS.8b/2)
Ferâce Çeşitleri	Terekelerdeki Ferâcelere Ait Fiyatlar
Ali Sof Ferâce	1600 akçe (BŞS. 7b/1)
Ankudi Ferâce	1105 akçe (BŞS. 20b/2), 1440akçe (BŞS.28a/2)
Ankuti Zer Çuka Ferâce	705 akçe (BŞS. 94a/3)
Ankuti Çuka Ferâce	1120 akçe (BŞS. 91a/), 1000 akçe (BŞS. 1a/2), 360 akçe (BŞS. 76a/2)
Çuka Ferâce	500 akçe (BŞS.37b), 1500 akçe (BŞS.48b/2), 850 akçe (BŞS.31b/2), 1269 akçe (BŞS.33b/1), 570 akçe (BŞS. 94a/1)
Çuka Zebun Ferâcesi	1500 akçe (BŞS.48b/2)
ElvanRenkDeğirimli Ferâce	6 adet 11200 akçe (BŞS. 97b/1)
Enkudi Ferâce	950 akçe (BŞS.4a/2)
Ferâce	960 akçe (BŞS. 27b/3), 200 akçe (BŞS.32b/2),800 akçe (BŞS.109a/1).
Kırmızı Ferâce	1708 akçe (BŞS.44a/1), 500 akçe (BŞS. 64b/1), 1400 akçe (BŞS.82b/1)

Kırmızı Çuka Ferâce	1600 akçe (BŞS.77b/2)
Köhne Ankuti Ferâce	451akçe (BŞS. 43a/2), 375 akçe (BŞS. 89a/1)
Köhne Çuka Ferâce	80 akçe (BŞS.39a/2), 320 akçe (BŞS.68b2-69a1), 320 akçe (BŞS. 77a/4)
Köhne Ferâce	320 akçe (BŞS. 46a/1)
Köhne Mor Çuka Ferâce	640 akçe (BŞS. 89b/1)
Köhne Senem Ferâcesi	520 akçe (BŞS.113a/2)
Köhne Yeşil Çuka Ferâce	500 akçe (BŞS.69b/1)
Mâi (Mavi) Kebir Ferâce	960 akçe (BŞS.64a/3)
Mor Ferâce	1000 akçe (BŞS.44b/1)
Mor Sof Ferâce	1600 akçe (BŞS. 7b/1)
Mor Soğan Ferâce	2005 akçe (BŞS.11a/1)
Mora Çuka Ferâce	800 akçe (BŞS.49a/1)
Münakkaş Çuka Ferâce	1700 akçe (BŞS.106b/4)
Nakışlı Çuka Ferâce	600 akçe (BŞS. 100b/1)
Nefti Çuka Ferâce	1750 akçe(BŞS. 43a/2), 1000 akçe (BŞS.115a/2)
Nefti zene Çuka Ferâce	960 akçe (BŞS.68b2-69a1)
Sermai Köhne Ferâce?	45 akçe (BŞS.59b/3)
Yeşil Çuka Ferâce	600 akçe (BŞS.38a/4), 650 akçe (BŞS.78a/4)
Yeşil Eski Ferâce	2400 akçe (BŞS.64a/)
Yeşil Ferâce	960 akçe (BŞS. 78b/1)
Zene Ferâce	1120 akçe (BŞS.33b/2)
Köhne Mor Ferâce	480 akçe(BŞS. 89b/1)
Kürk Çeşitleri	Terekelerde Kürklere Ait Fiyatlar
Ankuti Çuka Kaplı Kürk	2500 akçe (BŞS. 44b/3).
Cedid Sincap Kürkü	6 adet 38 kuruş 6080 akçe (BŞS.84b/2).
Çuka ma'a Kürk	1141 akçe (BŞS. 110b/1).
Vaşak Kürk Kırmızı Çuka	1600 akçe (BŞS. 71a/1)
Defa Köhne Kürk	44 akçe (BŞS. 103b/4)
Ganem Köhne Kürk	168 akçe (BŞS. 59b/2), 255 akçe (BŞS.32a/1)
Hare Mor Çuka Samur Kürkü	1000 akçe (BŞS.44b/1)
Hatâi Zarflı Tilki Kürkü	400 akçe (BŞS. 86b/1), 361 akçe (BŞS. 78b/1)
Hatâi Sırmalı Sincap Kürkü	400 akçe (BŞS. 72b/1)
Kakum Kürkü	500 akçe (BŞS. 95b/4)
Kırmızı Ganem Kürkü	240 akçe (BŞS.59b/3)
Kızıl Çuka Kaplı.. Kürkü	4704 akçe (BŞS.118a/1)
Köhne Samur Kürkü	480 akçe (BŞS. 100b/4)
Köhne Beyaz Kuzu Kürkü	240 akçe (BŞS.58a/1)

Köhne Bogasi Kaplı Kuzu Kürkü	200 akçe (BŞS. 35b/1)
Köhne Tilki Kürkü	565 akçe (BŞS. 26a/3).
Köhne Ganem Kürkü	150 akçe (BŞS. 51a/2), 200 akçe (BŞS. 72b/1).
Köhne Kuzu Kürkü	26 akçe (BŞS. 19a/1), 405akçe (BŞS. 83b/3).
Köhne Samur Kürk	100akçe(BŞS.38b/3),160akçe(BŞS.99b/4),110akçe (BŞS.117b/2).
Köhne Siyah Kuzu Kürkü	240 (BŞS. 58a/1).
Köhne Telli Yemeni Kürk	250 akçe (BŞS. 74b/3).
Köhne Tilki Kürkü	55akçe (BŞS. 87a/5).
Köhne Tilki Kürkü	400akçe (BŞS. 93b/1), 1206akçe (BŞS. 106b/).
Kuzu Kürkü	300 akçe (BŞS. 16b/2), 76 akçe (BŞS. 63b/3).
Kürk	880 akçe (BŞS. 4a/1), 650 akçe (BŞS. 109a/1), 25 akçe (BŞS. 24b/3), 400 akçe (BŞS. 11a/1).
Mai Çuka Kaplı Tilki Kürkü	1160 akçe (BŞS.118a/1).
Mâi (mavi) Çuka Kaplı Zerdeva Kürk	(25 kuruş) 4000 akçe (BŞS.7b/1).
Mor Köhne Kürk	348 akçe (BŞS. 62a/3)
Murassa Samur? Kürk	175 akçe (BŞS. 3a/19)
Müste ‘mal Yeşil Çuka Kürk	1280 akçe (BŞS. 76b/1)
Samur Kürk	820 akçe (BŞS.3b/1), 400 akçe (BŞS. 51b/1), 200 akçe (BŞS. 2b/1)
Sansar Kürkü	500 akçe (BŞS.80b3-81a1), 3200 akçe(BŞS.87a/5
Sincap Kürk	1600 akçe (BŞS. 12b/1), 2610 akçe (BŞS. 87a/5)
Şâfe? Kürk	320 akçe (BŞS. 34a/3)
Tilki Kürkü	411akçe (BŞS. 45b/2)
Sağır Kakım Kürkü	(BŞS. 7kuruş) 1120 akçe (BŞS.7b/1)
Yeşil Çukalı Kürk	1600 akçe (BŞS. 64a/1)
Zerdeva Kürk	3200 akçe (BŞS.68b2-69a1), 5550 akçe (BŞS. 3b/1)
Aba Yağmurluk	40 akçe (BŞS.40a/4),160 akçe (BŞS.49a/1), 202 akçe (BŞS.53b/3)
Çuka Yağmurluk Kepe	100akçe (BŞS.30b/2)
Köhne Aba Yağmurluk	150akçe (BŞS.19a/1),200 akçe (BŞS.89a/2)
Köhne Çuka Yağmurluk Başlık	1180akçe (BŞS.30b/2).358akçe (BŞS.105 a/1)
Köhne Yağmurluk	1280akçe (BŞS 40b/1), 112akçe (BŞS46a/2)
Yağmurluk	40 akçe (BŞS.100A/2). 50 akçe (BŞS.6a/1). 317 akçe (BŞS 37b/2). 160 akçe (BŞS.42a/1)
Çorap Çeşitleri	Örnek Terekelerdeki Çorap Fiyatları
Çorap	19 akçe (BŞS. 69b/2), 16 akçe (BŞS. 50b/1)

Mest (Mesh)	2 adet 480 akçe (BŞS. 24b/1) 30 adet 900 akçe (BŞS. 24b/1), 10 adet 3200 akçe (BŞS. 24b/1), 50 adet 800 akçe (BŞS. 24b/1)
Kırmızı Mest	12 adet 480 akçe (BŞS.24b/1)
Merdane Mest	40 adet 1600 akçe (BŞS.24b/1)
Mest ve İç Edik	798 Çift (BŞS.133 kuruş) 21280 akçe (BŞS. 40b/1)
Pabuç ve Mest	90 akçe (BŞS. 67a/4)
Zene Mest	25 adet, 8000 akçe (BŞS. 24b/1)
Cedid Mest Pabuç	160 akçe (BŞS. 58a/1)
İç Edik Pabuç	100 akçe (BŞS.51b/1), 50 akçe (BŞS.45b/1)
Köhne Pabuç	21akçe (BŞS. 48a/4), 22 akçe (BŞS. 51a/2), 51akçe (BŞS. 51a/2), 93 akçe (BŞS. 79b/3)
Ön Ayak Merdâne Pabuç	40 çift 800 akçe(BŞS 24b/1)
Sarı Zene Pabuç	15 çift 600 akçe (BŞS. 24b/1)
Merdane Pabuç	20 adet 750 akçe (BŞS. 24b/1), 30 adet 1500 akçe (BŞS.24b/1), 21adet 660 akçe (BŞS. 24b/1), 21 adet 1365 akçe (BŞS.24b/1)
Müsta'mel Pabuç	7 akçe (BŞS. 36b/2)
Pabuç	3 adet 100 akçe (BŞS. 24b/1), 80 akçe (BŞS. 32a/2), 26 akçe (BŞS. 77b/3).11akçe (BŞS. 88a/2), 30 akçe (BŞS. 15a/3), 60 akçe (BŞS. 20a/2), 20 çift 800 akçe (BŞS. 24b/1)
Pabuç Cedid	160 akçe (BŞS.39a/1)
Zene Pabuç	30 çift 640 akçe (BŞS.24b/1), 16 çift 352 akçe (BŞS. 24b/1)
Cedid Çizme	160 akçe (BŞS. 52a/1)
Çizme	110 akçe (BŞS.46a/2)
Kırmızı Çizme	205 akçe (BŞS.101b/5)
Kutamiye Çizme	3 adet 210 akçe (BŞS.24b/1)
Köhne Çizme	56 akçe (BŞS.44b/3), 80 akçe (BŞS.73a/1), 48akçe (BŞS.80a/1), 21 akçe (BŞS.18b/3)
Köhne siyah çizme	63akçe (BŞS.45b/2)
Sağır Çizme	120 akçe (BŞS.24b/1)
Sarı Çizme	190 akçe (BŞS.117b/2), 135akçe (BŞS.118a/1)
Sarı Çizme Orta Ayak	5 adet 550 akçe (BŞS.24b/1)
Siyah Çizme	160 akçe (BŞS. 78a/1)
Başlık Çeşitleri	Bazı Örneklerde ki Başlık Fiyatları
Çuka Kavuk	140 akçe (BŞS. 3a/1), 2 adet 60 akçe (BŞS. 64a/1)
Köhne Kavuk	8 akçe (BŞS. 44b/3)
Kadife Kavuk	80 akçe (BŞS. 29b/3), 62 akçe (BŞS. 33b/1), 24 akçe (BŞS. 101a/3)
Kavuk	16 akçe (BŞS. 3b/1), 38 akçe (BŞS. 14a/5), 20 akçe (BŞS. 40a/4),

	40 akçe (BŞS. 62a/3), 7 akçe (BŞS. 1b/1)
Kalpak	204 akçe (BŞS.11a/1), 9 akçe (BŞS. 14a/5), 12 akçe (BŞS. 103b/4), 54 akçe (BŞS. 108b/2)
Köhne Kalpak	35 akçe (BŞS. 3b/1)
Haraci Kalpak	(6 kuruş) 960akçe (BŞS. 58b/1)
Yeşil Kalpak	7adet (24 kuruş) 3840 akçe (BŞS. 97a/2)
Al Kadife Serpuş	160 akçe (BŞS. 77b/2)
Kadife Serpuş	45 akçe (BŞS. 2b/1), 90 akçe (BŞS. 4a/2), 60 akçe (BŞS.70b/3), 80 akçe (BŞS. 18b/1),132 akçe (BŞS. 31b/2), 160 akçe (BŞS. 103b/2)
Kırımı Kadife Serpuş	82 akçe (BŞS. 5a/3)
Kırmızı Kadife Serpuş	361akçe (BŞS. 43a/2)
Köhne Kadife Serpuş	30 akçe (BŞS. 18b/1), 60 akçe (BŞS. 44a/1), 50 akçe (BŞS. 100b/1)
Köhne Serpuş	36 akçe (BŞS. 3a/2), 22 akçe (BŞS. 7a/1), 12 akçe (BŞS.20a/1), 90 akçe (BŞS.117b/1)
İncili Serpuş	(60kuruş) 9600 akçe (BŞS.7b/1), (50 kuruş) , 8000 akçe (BŞS.77b/2)
Serpuş	18 akçe (BŞS. 2b/1) 38 akçe (BŞS. 10a/1), 200 akçe (BŞS. 46a/2), 91 akçe (BŞS. 91b/2)
Astar Sarık	480 akçe (BŞS.25a/1), 97 akçe (BŞS.65a/2), 120 akçe (BŞS.108b/2)
Alaca Sarık	120 akçe (BŞS. 92b/2), 10 akçe (BŞS.75b/3)
Altın Baş Sarık	1600 akçe (BŞS.118a/1)
Beyaz Sarık	44 akçe (BŞS.117b)
Cedid Sarık	500 akçe (BŞS.12b/3)
Dilinli (dilimli) Sarık	100 akçe (BŞS. 33b/1)
Hatâi Sarık	100 akçe (BŞS. 80a/3)
Hilali Sarık	222 akçe (BŞS. 53b/3), 301 akçe (BŞS. 58a/1), 160 akçe (BŞS. 76b/1), 70 akçe (BŞS.87b/3), 30 akçe (BŞS. 85a/2), 70 akçe (BŞS. 87b/3)
Kabak? ve Astar Sarık	12 akçe (BŞS. 91a/3)
Köhne Alaca Sarık	30 akçe (BŞS. 50a/1)
Köhne Astar Sarık	60 akçe (BŞS. 77a/2)
Köhne Beyaz Sarık	30 akçe (BŞS. 89a/2)
Köhne Sarık	54 akçe (BŞS. 78b/3), 2 adet 120 akçe (BŞS. 80a/2), 240 akçe (BŞS.87a/5), 80 akçe (BŞS. 33b/4), 30 akçe (BŞS. 109a/1)
Köhne Alaca Sarık	50 akçe (BŞS.59a/2).

Mendil Sarık	30 akçe (BŞS. 43b/2), 100 akçe (BŞS. 27a/3).
Sade Sarık	80 akçe (BŞS.109b/2).
Sarık	220 akçe (BŞS. 37b/2), 5 adet 960 akçe (BŞS. 37b/2), 210 akçe (BŞS. 42a/1), 50akçe (BŞS. 16a/1), 18akçe(BŞS. 5a/1), 80akçe (BŞS. 7a/3).
Şal Sarık	150 akçe (BŞS. 69b/1)
Şam Sarık	4 adet 360akçe (BŞS.35b/1)
Telli Sarık	23 akçe (BŞS. 7b/1)
Yeşil Sarık	32 akçe (BŞS.76a/2)
Kumaş Takye	8 akçe (BŞS. 75b/3)
Şib? Takye	206 akçe (BŞS.48b/2)
Açık Yaşmak	60 akçe (BŞS.82b/1)
Köhne Yaşmak	10 akçe (BŞS. 50b/1), 3adet 10 akçe (BŞS. 115a/2)
Yaşmak	25akçe (BŞS.43a/2), 14akçe (BŞS.90a/1), 23akçe (BŞS.2b/1), 3adet 50akçe (BŞS.3b/1), 16 akçe (BŞS.23a/2), 21 akçe (BŞS. 2b/2)
Cami? Dülbent	3 adet (9kuruş) 1440 akçe (BŞS.58b/1)
Köhne Dülbent	160 akçe (76b/1), 250 akçe (BŞS. 46a/2)
Uçkur/Kemer/Kuşak Çeşitleri	Örnek Terekelerdeki Fiyatlar
Uçkur	10 akçe (BŞS. 12a/1), 2 adet 45 akçe (BŞS. 17a/1)
Münakkaş Uçkur	2 adet 112akçe (BŞS. 98a/4), 40 akçe (BŞS. 90a/3), 150 akçe (BŞS. 35b/1)
Altın Kemer	8 Miskal 2560akçe (BŞS. 44b/1)
Köhne Kemer?	200 akçe (BŞS. 36a/2), 240 akçe (BŞS. 49a/1)
Acem Sim Kuşak	320akçe (BŞS. 30b/2)
Acem Şal Kuşak	7adet 5600akçe (BŞS.30b/2)
Alaca Mısri Kuşak	24akçe (BŞS.108b/2)
Antalya Kuşağı	(BŞS.108b/2)
Altun Ön Kuşak	(24 kuruş) 3840 akçe (BŞS.7b/1)
Beyaz Kuşak	2 adet (5kuruş) 800 akçe (BŞS.66b1-67a1), 60 akçe (BŞS. 87a/5)
Birinc? Kuşak	20 akçe (BŞS. 39a/2)
Çar Kuşak	87akçe (BŞS. 117b/2)
Ön Kuşak	140 akçe (BŞS. 11a/1)
Ön Sim Kuşak	450 akçe (BŞS.71b/1)
Harbe Sim Kuşak	480 akçe (BŞS. 63a/1)
Hilali Kuşak	172 akçe (BŞS. 37b/2), 62 akçe (BŞS. 45b/2)
Kırmızı Hilali Kuşak	200 akçe (BŞS. 101b/5), 315 akçe (BŞS. 58a/1)

İncili Kuşak	1530 akçe (BŞS. 2b/1)
Kebir Hilali Kuşak	3adet 480 akçe (BŞS.66b/1-67a/1)
Kebir Kuşak	3adet 480 akçe (BŞS.52a/1)
Kırmızı Kuşak	80 akçe (BŞS.9a/1)
Köhne Kuşak	8 akçe (BŞS. 7a/3), 15 akçe (BŞS. 10b/3), 11 akçe (BŞS. 21a/3)
Köhne Alaca Kuşak	23akçe (BŞS. 117b/2)
Köhne Hilali Kuşak	30 akçe (BŞS. 86a/4)
Köhne Mâi (mavi) Kuşak	30 akçe (BŞS. 50a/1)
Köhne Şal Kuşak	160 akçe (BŞS. 102b/1)
Mağuş ? Sim Ön Kuşak	180 akçe (BŞS. 69a/2)
Mâi (mavi) Çuka Kuşak	1624 akçe (BŞS.117b/2)
Meşin Kuşak	16 akçe (BŞS. 42a/1)
Meşin Kim Kuşak	1600 akçe (BŞS. 73b/1)
Mor Hilali Cedid Kuşak	1440 akçe (BŞS. 62a/3)
Mukaddem Kuşak	300 akçe (BŞS. 85b/1)
Mükmel Münakkaş Sim Kuşak	480 akçe (BŞS. 94b/1)
Ön Sim Kuşak	2 adet 280 akçe (BŞS. 59b/3).
Münakkaş Sim Kuşak	500 akçe (BŞS. 86b/1).
Sağir Hilali Kuşak	400 akçe (BŞS. 52a/1).
Sağir Ön Kuşak	21 akçe (BŞS. 11a/1).
Saray Kuşak	45akçe (BŞS. 37b/2).
Sarı Hilali Kuşak	400 akçe (BŞS.66b/1-67a/1).
Sırmalı ve İncili Ön Kuşak	(40kuruş) 6400akçe (BŞS.7b/1).
Sim Dolama Kuşak	2000 akçe (BŞS. 18b/1), 1200 akçe (BŞS.103a/2), 3400 akçe (BŞS. 24a).
Sim Kuşak	898 akçe (BŞS. 20b/1),1005 akçe (BŞS. 26a/3), 400 akçe (BŞS. 30a/1),516 akçe (BŞS. 94a/1), 1440 akçe (BŞS. 113a/2).
Sim Mükemmel Kuşak	1040 akçe (BŞS. 48b/2).
Şal Kuşak	132 akçe (BŞS.85b/1), 25 akçe (BŞS. 72b/2), 23 akçe (BŞS. 30b/2).
Yeşil Kuşak	50 akçe (BŞS.109b/2).

EK- 11: Terekesinde Ziyinet Eşyası Olanlar ve Bu Eşyaların Akçe Olarak Değerleri

BSS.	Tereke Sahibi	Mesleği	Erkek	Kadın	Zinet Eşyaları	Adet/ Miktar	Değeri (Akçe)
2b/1	Fâtıma bint-i Oğuz	X		K	Altın Küpe	1 Çift	440
					İnci Başlık	1	4450
					Altın Bilezik	1	5570
3b/1	Mustafa ibn Mehmed	Tüccar	E		Altın Bilezik	1	210
4a/2	Yâkut bint-i Mardros	X		K	Altın Küpe	1Çift	600
					Altın Burma	1	4000
7b/1	Afife bint-i Ebubekir	Mahallesi		K	Altın Bilezik	50 Miskal	16000
					Altın Telli Zar	1	20800
					İncili Saçlık	1	4000
					Altın Bıçak	1	1600
					Sırmalı Kolluk	1	640
					Altın Döğme	X	960
					Altı Ayna	1	5600
					Altın Hâtem	3 Çift	960
					Hırdavat İnci Taş	X	160
					Mercan Tesbih	1	480
					Mücevher Hâtem	X	8800
					Mücevher İstifan	X	12800
					Altın ve Taşlı Meftul	X	32000
					Mücevher Bilezik	1 Çift	9600
Zümrüt Küpe	1 Çift	32000					

					İnci	1 Miskal	32000
					İnci Zülüflük	3 Miskal	4320
					Altın Zahkir	X	480
					Hırdavat Sim	X	160
					İncili? Küpe	1 Çift	3840
					Sağır Küpe	1Çift	800
					Altın? Bilezik	1 Çift	14400
10a/1	Arife bint-i Abdullah	X		K	Altın Küpe	1 Çift	560
					Altın Bilezik	1 Çift 29 Miskal	8000
					Altın ve Sim Hâtem	1 Çift	302
10b/1	Hatice bint-i Mahallesi Hüseyin	X		K	Altın Bağ	40 Miskal	2560
11a/1	Anaştas veled-i Benyot	Kuyumcu	E		Altın Hâtem	1	385
					İnci	2 Miskal	280
					Zümrüt Yüzük	1 Çift	359
					Zümrüt Yüzük	1 Çift	250
					İnci	32 Miskal	1100
					Firuze Taşlı Yüzük	1	890
					Altın Bilezik	26 Miskal	6300
					Altın Bilezik	14 Miskal	3360
					Altın Küpe	17 Çift	7698
					Altın?	1	720
					Sim Bilezik	1	116
					İnci	32 Miskal	1029

					Top Gümüş	X	132
					Defa Yüzük	1	120
					Defa Mercan	1	121
					Mercan	1	80
					Altın Buli?	1	120
14a/ 2	Fatıma bint-i Mehmed	X		K	Sim Bilezik	1	800
15a/1	Nurhevan bint-i Abdullah	X		K	Altın Bilezik	1 Çift/ 22 Miskal	7040
17a/ 2	Eva bint-i Heçtor	X		K	Sim Bıçak	X	110
17a/ 3	İsmail bin Abdurrahman	Mahallesi	E		Sim Bıçak	1	320
20b/1	Havva bint-i Veli	X		K	İncili Küpe	1Çift	700
20b/2	Hatice bint-i Mustafa	X		K	Altın Küpe	1 Çift	530
					Altın Burma	1 Çift	1160
23b/1	Saliha bint-i Mustafa	X		K	Altın Küpe	1 Çift	1440
24a/2	Derviş Mehmed	X	E		İncili Küpe	1Çift	3200
25a/2	Saliha bint-i Abdullah	X		K	Altın Küpe	1Çift	339
27a/2	İsmihan bint-i Mehmed	X		K	Küpe İncili	1 Çift	310
28a/2	Huri bint-i Abdullah	X		K	Altın Küpe	1 Çift	500
31b/2	Neslihan bint-i Salih	X		K	İncili Küpe Askı	1Çift	4160
					Altın Bilezik	1 Çift	7360
					Altın Burma	1Çift	3840
					Sim Bıçak	X	160
32a/2	Hatice bint-i Muharrem	X		K	Küpe	1 Çift	400

33b/3	Emine bint-i Süleyman	X		K	İncili Küpe	1Çift	1960
34a/3	Bagos veled-i Anton	X		K	Sim Bıçak	X	160
35b/1	İsmail bin Mustafa	X	E		Altın Veznesi	X	50
38a/4	Ahsen bint-i Murad	X		K	Yalancı Bilezik	X	30
42b/2	Mehri bint-i Mahmud	X		K	Altın Zincir	1	60
43a/2	Rabia bint-i Bayram	X		K	Altın Küpe	1Çift	1400
					Altın Bilezik	1	7240
43b/2	Pastali veled-i Apostol	X		K	Sim Bıçak	X	250
44a/1	Ayşe bint-i Mehmed	X		K	Altın Bilezik	50 Miskal	1280
44b/1	Siten bint-i Zevri?	X			Bilezik	1 Çift 34 Miskal	9600
					Altın Burma	1 Çift 17 Miskal	4800
					Altın Bukağı	16 Miskal	5120
					Altın Kemer	8 Miskal	2560
					کنز کو انخود ? İnci	2 Miskal	3840
					Altın Cenme İnci	X	3200
					Altın Küpe	1 Çift	3200
					Altın Küpe	1 Çift	800
					Altın Hâtem Zümrüt	1	400
					Altın Hâtem	1	240
Altın Hâtem Zümrüt Taşlı	x	240					

45b/2	İbrahim bin Ahmed	Esnaf/ Mahallesi	E		Sim Bıçak	X	410
46a/1	Rukiye bint-i Hasan	X		K	Altın Bilezik	10 Miskal	2400
48a/1	Ayşe bint-i Şaban	X		K	Altın Küpe	1 Çift	500
48b/2	Emine bint-i Ramazan bin Abdullah	X		K	Altın Bilezik	1	6968
					Altın Mengûş	1	208
50b/1	Daye bint-i Hüseyin	Mahallesi		K	Altın Hâtem	3 Çift	350
51b/3	Rabia bint-i Mustafa	X		K	Altın Küpe	1Çift	240
51b/1	Sakine bint-i Abdulla	X		K	Altın Küpe	1 Çift	1300
52b/1	Ayşe bint-i Abdurrahman	X		K	Altın Hâtem	X	320
56b/1	Ahmed bin Mustafa bin Şaban	X		K	Altın Bilezik	17 Miskal	3600
					Altın Bukağı	14 Miskal	4800
					Altın Hâtem	1	480
					Sim Bıçak Kılıfı	2	320
59a/1	Emine bint-i Ali	X		K	Altın Küpe	1Çift	900
59b/4	Beytame? Bin Ahmed	X	E		İnci Altın Baneleri ?	1	2111
62a/3	Mustafa bin El Hac Salih	Haffaf/ Mahallesi	E		Sim Bıçak	X	200
63a/1	Himmed ibn-i Mehmed	Mahallesi/ Seyyid	E		Altın Bilezik	13 Miskal	2880
68b/2- 69a/1	Saliha bint-i Abdurrahman bin Abdullah	X		K	Altın Bilezik	58 Miskal	16960
					Altın Burma	2 adet 22.5 Miskal	6560
69a/2	Bedirhan bint-i Abdurrahman	Mahallesi		K	Sağır Altın Bilezik	1 Çift	3120

70b/2	İbrahim ibn-i Ahmed	X	E		Sim Küpe	1 Çift	2060
71a/2	Fatma bint-i Ali bin İbrahim	X		K	İncili Küpe	2 Çift	800
72b/1	Ümmühan bint-i Mahallesi İbrahim	X		K	Altın Küpe	1 Çift	600
					Altın Bilezik	27.5 Miskal	7000
73b/1	Güllü? Bint-i Ömerullah bin Ali	X		K	Altın Bilezik	10 Miskal	1760
74b/2	Rabia bint-i Mahallesi Mustafa	Mahallesi		K	Altın Burma	1	11200
75b/2	Rahime bint-i Mustafa	X		K	Altın Bilezik	1	2260
76a/2	Fatma bint-i Ali bin İbrahim	X		K	Altın Bilezik	1 Çift	4640
					Altın Küpe	1 Çift	410
					İncili Küpe	1 Çift	1960
					İncili Saçlık	1	1760
77b/2	Asiye bint-i Mevlana Merhum Şeyh Mehmed	Hatun		K	Altın Küpe	1 Çift	800
					İncili Küpe	1 Çift	960
					Altın Bilezik	1	8800
					Altın Bilezik	25 Miskal	8000
					İncili Serpuş	1 Çift	960
78b/1	Ayşe Hatun bint-i Mustafa	X		K	Altın Hâtem	1	430
					İncili Şemsiye	1	200
					Altın Bilezek	29 Miskal	8160
					Altın Burma	21 Miskal	5600
					Altın Küpe Türki İnci	1 Çift	12800
81b/2	Havva bint-i Bayram			K	Altın Bilezik	1 Çift 27 Miskal	7920

					Altın İncili Küpe	1 Çift	1760
					Altın İncili Küpe	1 Çift	2640
82b/1	Havva bint-i İsmail	X		K	Altın Bilezik	1	5060
					İncili Serpuş / Saçlık	1	1760
82b/2	Safiye bint-i Abdurrahman	X		K	Altın? Bilezik	31 Miskal	11200
83a/2	Yasemin bint-i Abdullah	X		K	Altın Burma	28 Miskal	6720
					Altın Burma	16 Miskal	4160
86b/1	Fatma bint-i Mehmed	X		K	İnci Küpe ve?	1Çift	1400
89a/1	Zahide bint-i Mehmed	X		K	İncili Küpe	1 Çift	2912
91a/1	Engelina bint-i Zenan	X		K	Altın Bilezik	1	5710
					İncili Saç Bağı	1	400
					İncili Küpe	1Çift	600
					Altın Hâtem	1	321
91b/2	Mü'mine bint-i Mustafa bin Hasan	X		K	İncili Küpe	1 Çift	840
94a/1	Kara Makri bint-i Papas	X		K	İncili Küpe	1 Çift	555
					Altın Küpe	1 Çift	1176
94b/1	Ümmühan bint-i Ahmed	X		K	İncili Küpe	2 Çift	480
94b/3	Mehmed bin Mustafa	X		K	Sağır Sim Bıçak	X	105
95a/3	Havva bint-i Abdullah	X		K	Altın Burma	1	2375
96a/2	Ümmügülsüm bint-i Abdullah	X		K	Altın Bilezik	3 Miskal	6764
					Altın İncili Küpe	1Çift	1440
					İncili Küpe	1Çift	450
97a/1	Ayşe bint-i Kul	X		K	İncili Küpe	1Çift	800
97a/2	Hasan ibn-i Ali	Taş imalatçısı/	E		Altın Veznesi	1	480

		Çelebi					
99b/4	Yusuf bin Abdullah	Habbaz/ Mahallesi	E		Kehribar Tesbih	1	410
					Mercan Tesbih	1	810
					Sim Bıçak	X	640
103a/2	Emine bint-i Mustafa	Hatun		K	Altın Küpe	1 Çift	3100
					Altın Bilezik	1 Çift 38.5 Miskal	14784
106a/1	Fatma bint-i Abdullah	X		K	Altın İncili Küpe	1Çift	360
					Altın Burma Bilezik	1	4600
111b/1	Rukiye bint-i Mustafa	X		K	Altın Burma	1 Çift 16 Miskal	4720
112b/1	Rahime bint-i Ali	X		K	Altın Burma Hâtem	1	15040
113a/2	Rabia bint-i Veli	X		K	Altın Küpe	1 Çift	210
					İncili el Kelebuş /saçlık	1	3050
Toplam							597750

EK-12: Terekesinde Silah Bulunanlar ve Bu Silahların Akçe Olarak Değerleri

BŞŞ.	Tereke Sahibinin İsmi	Mesleği	Silah Türü	Adet	Akçe Olarak Değeri
3b/1	Mustafa ibn-i Mehmed	Tüccar	Kılıç Demiri	1	210
			Sim Kabzalı Kılıç	1	1410
			Sim Kabzalı Kılıç	1	3750
			Köhne Kılıç	1	39
			Hançer Yatağan	1	49
			Tabanca	1	245
			Tabanca	1	420
			Tabanca	1	91
			Tabanca	1	100
			Sim Kabzalı? Kılıç	1	2300
			Kılıç ve Bileği	1	144
			Kılıç Demiri	1	23
			Sim Kabzalı? Kılıç	1	2600
			Mızrak	1	31
Mızrak	1	39			
12b/3	İbrahim bin Receb	Kalaycı	Kara Kılıç	1	160
19a/2	Ömer bin Hasan	Bıçakçı	Kara Kılıç	1	710
26a/3	Mahmud bin Mehmed	X	Köhne Kılıç	1	200
			Kara Kılıç	1	152
29b/3	Hasan bin Ömer	X	Kara Kılıç	1	80
30b/2-	Mustafa bin Mehmed bin El	Tüccar	Tirkeş ve Keman	1	320

31a/1	Hac İbrahim		Kara Hançer	1	142
			Sim Kılıç	1	2400
			Kebir Tüfek		1260
35a/2	Ali bin Sefer	X	Kara Kılıç	1	74
37b/2	Mahmud ibn Halil	Tüccar	Kara Kılıç	1	1130
			Kara Kılıç	1	300
			Kebir Tüfek	1	1250
40a/4	Osman	X	Kara Kılıç	1	66
41a/3	Ebubekir	X	Ok Keman	1	56
44b/3	Recep Ömerülhakir	X	Kara Kılıç	1	550
49a/1	Mahmud bin Osman	X	Taber Şimali	1	640
			Tabancalı Tüfek	1	1440
			Dimeşki Kara Kılıç	1	960
52a/1	Mustafa ibn-i İbrahim	X	Köhne Tirkeş ve Keman	1	400
58a/1	Mehmed binAbdülhakir	Çakılcı	Kara Kılıç	1	450
58a/2	Ahmed ibn-i Arabacı Mahmud	Tüccar	Sim Kılıç	1	2400
58b/2	Ali ibn-i Abdülhakir	X	Kara Kılıç	1	120
59b/4	Beytullah bin Ahmed	X	Kara Kılıç	1	150
62a/3	Mustafa bin El-hac Salih	Haffaf	Kara Kılıç	1	200
62b/1	Hasan bin Abdullah	X	Kara Kılıç	1	100
63a/1	Himmed ibn-i Mehmed	X	Frengi Sim Kılıç	1	1600
			Sim Kılıç	1	1600
64b/3	Mehmed Nasreddin	Tüccar	Frengi Kara Kılıç	1	320

65b/1	İbrahim bin Yusuf	X	Kara Kılıç	1	80
66a/1	Mehmed bin İbrahim	X	Busli (Bolu?) Tüfek	1	880
66b/1- 67a/1	Mustafa ibn-i İbrahim	Helvacı	Köhne Tirkeş Keman	1	400
79b/1	Hüseyin bin Himmet	X	Sim Kılıç	1	1000
80a/2	Murtaza bin Abdülhalim	X	Köhne Kepe ve Kılıç	1	2400
80b/3- 81a/1	Sarkis veled-i Agop	Tüccar	Kara Kılıç	1	200
82a/1	Abdullah bin Abdurrahman	X	Kara Kılıç	1	650
85b/1	Mustafa bin Bektaş	Debbağ	Sim Kılıç	1	3200
			Kebir Tüfek	1	2050
85b/3	Mehmed bin Müstecep Efendi?	X	Kara Kılıç	1	165
86b/3	Zanana? Veled-i Şirin	X	Kara Kılıç	1	100
87a/5	Ali ibn-i Abdülgani	Haffaf	Kara Demir Kılıç	1	497
87b/1	Halil bin Ali bin Osman	X	Kara Kılıç	1	60
88a/3	Mehmed bin Mehmed	X	Boli? Tüfek	1	400
89a/2	Emirhan bin Abdullah	X	Kara Kılıç	1	80
91a/3	Mustafa bin Ömer	X	Tabanca Tüfek	1	300
91b/1	Osman bin Cafer	Fırıncı	Sim Kılıç	1	3500
92b/2	Agop veled-i Ağbeli	X	Kara Kılıç	1	800
93a/2	Yusuf bin Hasan	X	Macar Kılıç	1	1265
93b/1	Receb ibn-i Musa	Haffaf	Kara Kılıç	1	430
94a/3	Hüseyin bin Mehmed	X	Sim Haçer	1	1055
			Boli? Tüfek	1	580

			Tabancalı Tüfek	1	405
			Kırık? Tüfek	1	80
94b/2	Mehmed bin Oğuz	X	Kılıç	1	20
94b3	Mehmed bin Mustafa	X	Kara Kılıç	1	55
96a/1	Ramazan bin Hüseyin	Tüccar	Kara Kılıç	1	60
97a/2	Hasan ibn-i Ali	İmalatçı	Kara Kılıç	1	400
			Kebir Tüfek	1	1280
			Demir topuz	1	60
			Tüfek Kesesi	1	30
98a/3	Ahmedt bin Ali bin Ramazan	X	Kara Kılıç	1	200
99b/4	Yusuf bin Abdullah	Habbaz	Sim Kılıç	1	2240
			Sim Haçer	1	1040
			Kara Kılıç	1	160
102a/1	Fazlı bin Abdullah	X	Kara Kılıç	1	80
102b/1	Filip Veled-i Katoşi?	X	Sim Kılıç	1	1600
			Sim Kılıç	1	3200
103a/2	Emine bint-i Mustafa	X	Sim Kılıç	1	2600
103b/4	Mustafa bin Mehmed	X	Tüfek	1	221
			Kebir Tüfek	1	160
			Kara Kılıç	1	181
			Tüfek	1	181
			Kebir Macar Tüfek	1	1105
			Tabanca	2	250
			Sim Haçer	1	395

			Sim Haçer	1	350
			Sim Haçer	1	800
105b/1	Halil bin Abdullah	(Eşkîya)	Sim Haçer	1	X ³⁶
			Sim Topuz	1	X
			Kebir Tüfek	1	X
106b/2	Ahmed bin Abdalbaki	X	Kara Kılıç	1	108
108a/1	Osman bin Ömer	X	Kara Kılıç	1	315
			Kara Kılıç	1	112
113b/5	Mustafa bin Yusuf	X	Kebir Tüfek	1	960
			Tüfek	1	480
117b/2	Murad bin Abdullah bin Abdülkerim	(Eşkîya)	Tabancalı Tüfek	2	640
			Tabancalı Tüfek	2	420
			Kebir Tüfek	1	420
			Kebir Tüfek	1	335
			Demir Topuz	1	31
			Kara Kılıç	1	80
			Kara Kılıç	1	230
			Kara Kılıç	1	81
118a/1	İbrahim bin Halil	X	Kara Kılıç	1	560
			Buslu(Boli?) Tüfek	1	710
Toplam	51 Tereke Sahibi			108	73338

³⁶ Eşkîyalık nedeni ile idam edilen Halil'in ele geçen malları adet olarak yazılmış ancak mallarının değerleri yazılmamıştır.

EK-13: Terekelerde Bulunan Sergiler ve Yatak Takımları

Yer Döşemeleri	Örnek Terekelerdeki Fiyatlar
Kebir Halı	1600 akçe (BŞS 78a/1)
Köhne Sağır Halı	120akçe (BŞS 74b/3)
Köhne Halı	100akçe (BŞS 77a/2)
Köhne Hariri Halı	3 adet 800akçe (BŞS 75a/1)
Köhne Kebir Halı	2000 akçe (BŞS 74b/3)
Seccade Halı	220 akçe (BŞS 74b/3)
Orta Halısı	960 akçe (BŞS 75a/1)
Acem Kâliçesi	3200 akçe (BŞS 7b/1)
Kâliçe	501 akçe (BŞS. 12b/3), 2 adet 500 akçe (BŞS. 64b/1), 810akçe (BŞS. 93a/2), 511akçe (BŞS. 109a/1), 20akçe (BŞS. 117a/1), 400 akçe (BŞS. 12a/1), 260akçe (BŞS. 22b/1), 450 akçe (BŞS. 43a/1), 530akçe (BŞS. 78b/1), 80akçe (BŞS. 85b/3), 250 akçe (BŞS. 86a/2), 610akçe (BŞS. 2a/2), 200 akçe (BŞS. /3a73)
Kebir Kâliçe	500 akçe (BŞS.6b/2), 1164 akçe (BŞS. 6b/2), 800akçe (BŞS. 11a/1), 1280 akçe (BŞS. 63a/1), 160akçe (BŞS. 84b/3), 800akçe (BŞS. 2b/1)
Köhne Kâliçe	60akçe (BŞS.32b/2), 130akçe (BŞS. 48a/1), 45 akçe (BŞS. 74a/1), 57 akçe (BŞS. 80a/1), 280akçe (BŞS. 91b/1), 120akçe (BŞS. 92b/2), 300akçe (BŞS. 301b/4)
Köhne Kebir Kâliçe	2100 akçe (BŞS. 30b/2)
Müst'amel Kâliçe	465 akçe (BŞS. 5a/3)
Sağır Kâliçe	480 akçe (BŞS. 34a/3), 150akçe (BŞS. 44b/1), 120akçe (BŞS. 92b/2), 200 akçe (BŞS.106b/3).
Alaca Kilim	280 akçe (BŞS. 117a/1), 260 akçe (BŞS. 117b/1), 300 akçe (BŞS. 6a/1), 148 akçe (BŞS. 6b/2).
Kırmızı Müsta'mel Kilim	200 akçe (BŞS.55a/2)
Kırmızı Velense Kilim	2 adet 305 akçe (BŞS.117b)
Cedid Alaca Kilim	2 adet 700akçe (BŞS.55a/2)
Kilim	111 akçe (BŞS. 110a/2), 200 akçe (BŞS.111b/3), 235 akçe (BŞS. 112a/3), 120 akçe (BŞS. 117a/1), 90 akçe (BŞS. 2a/2), 12 akçe (BŞS. 3b/1), 280 akçe (BŞS. 4a/1), 22 akçe (BŞS. 3b/1)
Köhne Alaca Kilim	131 akçe (BŞS. 23a/2), 160 akçe (BŞS. 35b/1), 30 akçe (BŞS. 43a/2), 141 akçe (BŞS. 60a/1), 200 akçe (BŞS. 48a/4), 2 adet 200 akçe (BŞS. 48a/4), 224 akçe (BŞS. 72a/2), 2 adet 300 akçe (BŞS. 94 a/2)

Köhne Kilim	150 akçe (BŞS.111b/2), 353 akçe (BŞS. 117b/2), 46 akçe (BŞS. 118a/1)
Kırmızı Kilim	200 akçe (BŞS. 3a/2), 210 akçe (BŞS. 6b/2), 320 akçe (BŞS. 13a/1), 51 akçe (BŞS. 14a/1), 230 akçe (BŞS. 19a/2), 160 akçe (BŞS. 89a/3), 80 akçe (BŞS. 77b/1), 235 akçe (BŞS. 25a/2), 160 akçe (BŞS. 89a/3)
Köhne Velense Kilim	320 akçe (BŞS. 63a/1)
Müsta'mel Kilim	340 akçe (BŞS. 46a/2)
Müste'mal Kebir Kilim	4 adet720akçe (BŞS. 58a/2)
Sağır Kilim	2 adet 150 akçe (BŞS.77b/1)
Zili Kilim	113 akçe (BŞS.3b/1), 140 akçe (BŞS.5a/3)
Çul	60akçe (BŞS.48a/1), 65 akçe (BŞS. 113a/2)
Çul Döşeme	100akçe (BŞS. 1a/2)
Eski Çul	30akçe (BŞS. 38a/4)
Keçe	400akçe (BŞS.78b/1), 320akçe (BŞS. 37b)
Köhne Gırar Keçe	2adet160akçe (BŞS. 58a/2)
Köhne Keçe	30akçe (BŞS.6a/1), 2 adet 222akçe (BŞS.30b/2)
Köhne Orta Keçesi	300akçe (BŞS.115a/2)
Köhne Selamlık Orta Keçesi	2 adet 2400 akçe
Köhne Yan Keçesi	17 akçe (BŞS.33b/3), 160 akçe (BŞS.34a/3), 160 akçe (BŞS.38b/3), 400 akçe (BŞS. 41a/2), 88 akçe(BŞS.76a/1), 200 akçe(BŞS.115a/2), 36 akçe (BŞS. 2b/1)
Orta Keçesi	890 akçe (BŞS. 4a/1)
Yan Keçesi	560 akçe (BŞS. 68b2-69a1), 100 akçe (BŞS.1a/2), 276 akçe (BŞS. 4b/2), 400 akçe (BŞS. 2b/1).
Al Hasır	40 akçe (BŞS.34a/1).
Hasır	20 akçe (BŞS.3b/1), 20 akçe (BŞS.34a/1)
Köhne Hasır	4 adet 56 akçe (BŞS. 3b/1)
Mısır Hasır	140akçe (BŞS.26 a/3)
Yeni Hasır	12 akçe (BŞS. 34a/1)
Beyaz Velense	1280 akçe (BŞS. 58b/1)
Mavi Velense	240akçe (BŞS. 63a/1).
Kırmızı Köhne Velense	960 akçe (BŞS. 49a/1), 3 adet 800 akçe (BŞS. 75a/1).
Köhne Beyaz Velense	200akçe (BŞS. 55a/2)
Köhne Mâ-i (mavi) Velense	60 akçe
Köhne Velense	140 akçe(BŞS. 60a/1), 28 akçe (BŞS. 70a/1), 17 akçe (BŞS. 78a/3), 100akçe (BŞS. 46a/2), 116 akçe (BŞS. 51a/2), 16 akçe (BŞS. 37b/2), 11 akçe (BŞS. 48a/4).

Velense	200akçe (BŞS. 64a/2), 110akçe (BŞS. 37b), 205akçe (BŞS. 43b/2)
Al Came Seccade	271 akçe (BŞS.76a/2)
Halı Seccade	400akçe (BŞS.68b2-69a1), 120akçe (BŞS. 30b/2)
Hamam Seccadesi	960 akçe (BŞS. 7b/1)
Kaliçe Seccade	400akçe (BŞS. 100b/1)
Keçe Seccade	102akçe (BŞS. 48b/2)
Köhne Halı Seccade	220akçe(BŞS. 106b/2)
Köhne Hamam Seccadesi?	271 akçe (BŞS. 76a/2)
Köhne Keçe Seccade	21akçe (BŞS. 69a/2)
Köhne Seccade	102akçe (BŞS. 48b/2), 96akçe (BŞS. 3b/1), 60akçe (BŞS. 35b/1)
Sağır Kaliçe Seccade	100akçe (BŞS.52b/2),39akçe (BŞS. 86b/2)
Sağır Seccade	65akçe (BŞS. 72b/2), 60 akçe (BŞS. 74a/1), 43akçe (BŞS. 30b/)
Seccade	75 akçe (BŞS. 50b/1), 12 akçe (BŞS. 74a/1), 520akçe (BŞS. 78b/1), 160akçe (BŞS. 91b/1), 201akçe (BŞS. 95a/3), 250akçe (BŞS. 117b), 300akçe (BŞS. 18b/1), 28akçe (BŞS. 36b/2), 100akçe(BŞS. 37b/2)
Seccade Halı	220akçe (BŞS. 74b/3)
Beledi Minder	150akçe (BŞS. 106b/3), 251 akçe (BŞS. 2b/1), 220akçe (BŞS. 4b/2) 126 akçe (BŞS. 5a/3), 80akçe (BŞS. 6a/3), 180akçe (BŞS.20b/2), 250akçe (BŞS. 27a/3), 80 akçe(BŞS. 32b/2), 500akçe (BŞS. 59a/1)
Kılıf Minder	(BŞS.Kılıflı Minder) 95akçe (BŞS. BŞS.31b/2), 157akçe (BŞS. 38a/1), 45akçe (BŞS. 48b/2), 51akçe (BŞS. 106a/3), 500akçe (BŞS. 115a/2), 135akçe (BŞS. 2b/1), 51akçe (BŞS. 3a/2), 75 akçe (BŞS. 7a/1), 109 akçe (BŞS. 14a/5), 60akçe (BŞS. 23b/1), 197 akçe (BŞS. 48a /4), 52akçe (BŞS. 48b/2), 22akçe (BŞS. 51b/2), 205akçe (BŞS. 94a/2), 300akçe (BŞS. 84b/2), 205akçe (BŞS. 94a/2), 4 adet 400 akçe (BŞS. 94b/1), 5 adet 1000akçe (BŞS. 100b/1), 21 akçe (BŞS. 4b/2)
Köhne Belediye Minder	121 akçe (BŞS. 112a/2)
Köhne Kılıf Minder	3 adet 610akçe (BŞS. 74b/3), 50akçe (BŞS. 97a/1)
Köhne Minder	93 akçe (BŞS. 111a/3), 11akçe (BŞS. 3b/1), 30akçe (BŞS. 10b/3), 80akçe (BŞS. 36a/3), 50 akçe (BŞS. 36b/1), 24 akçe(BŞS. 36b/2), 18akçe (BŞS. 37a/2), 50akçe (BŞS. 37a/2), 2 adet 160 akçe(BŞS. 50a/1), 42 akçe (BŞS. 77a/4), 48 akçe (BŞS. 86a/3), 120akçe (BŞS. 87b/1)
Minder	14akçe (BŞS. 106a/2), 24akçe (BŞS. 110a/2), 128akçe

	(BŞS.112b/1), 110akçe(BŞS.113a/2), 70akçe(BŞS.118a/1), 200akçe (BŞS. 2a/2), 94akçe (BŞS. 2a/2), 20akçe (BŞS.2a/2), 12akçe (BŞS. 6b/1), 140akçe (BŞS. 6b/1), 111akçe (BŞS. 6b/1), 94akçe(BŞS.15a/2), 10akçe (BŞS. 15a/2), 31akçe (BŞS. 18b/3), 12 akçe (BŞS. 33b/3), 80akçe (BŞS. 34a/3), 3 adet 270akçe (BŞS. 37b/2), 25 akçe (BŞS. 43a/1), 13akçe (BŞS. 85a/1), 6akçe (BŞS. 86a/2), 80akçe (BŞS. 100a/2).
Sağır Beledi Minder	79 akçe (BŞS.101a/3)
Sağır Minder	30akçe (BŞS. 6a/1), 61akçe (BŞS. 6b/3), 17akçe (BŞS. 43a/2), 20 akçe (BŞS. 43b/3), 10akçe (BŞS.74a/1).
Mâi (mavi) Sarmalı Hamam Döşemesi	2400akçe
Yatak Takımları	Terekelerdeki Örnek Fiyatlar
Altınlı Döşek	1 çift 2560 akçe (BŞS.77b/2), 1 çift 2400 akçe (BŞS. 77b/2), 1280 akçe (BŞS. 77b/2), 3000akçe (BŞS. 24a), 2500akçe(BŞS. 24 akçe)
Beledi Döşek	215 akçe (BŞS. 7a/1), 240akçe (BŞS. 77a/4), 550akçe (BŞS. 4a/2), 320akçe (BŞS. 4b/2), 300akçe (BŞS. 6a/3), 260akçe (BŞS. 6b/1), 148 akçe (BŞS. 8a/3), 200akçe (BŞS. 16b/2), 400akçe (BŞS.17b/3), 488akçe (BŞS. 24b/3), 264 akçe (BŞS. 32b/2), 305akçe (BŞS. 38a/1), 2 adet 620akçe (BŞS. 43b/1), 464 akçe (BŞS. 44a/1), 480akçe (BŞS. 46a/1), 440akçe (BŞS. 48b/2), 148 akçe (BŞS.75b/3), 500akçe (BŞS. 90a/3), 420akçe (BŞS. 94a/3), 500akçe (BŞS. 111b/3), 290akçe (BŞS.117b/1), 200akçe (BŞS.54b/2), 250akçe (BŞS.1a/2)
Döşek:	310akçe (BŞS.2a/2), 170akçe (BŞS. 2a/2), 330akçe (BŞS. 2a/2), 180akçe (BŞS.2a/2), 290akçe (BŞS.6b/1), 180akçe (BŞS.2a/2), 146akçe (BŞS. 37a/3), 269akçe (BŞS. 39a/3), 388akçe (BŞS.48a/1), 130akçe (BŞS.94b/2), 100akçe (BŞS.114b/3), 280akçe (BŞS.6b/2), 400akçe (BŞS.117b/1)
Köhne Beledi Döşek	600akçe (BŞS.16a/2), 22akçe (BŞS.32b/2), 400akçe (BŞS.41a/2), 160akçe (BŞS. 35b/1),400akçe (BŞS.41a/2), 300akçe (BŞS. 43b/3), 151akçe (BŞS.101a/1), 360akçe (BŞS.81b/2), 870akçe (BŞS.91b/2), 151 akçe (BŞS.101a/1), 200akçe (BŞS.117a/4),
Köhne Döşek	200akçe (BŞS.10b/3), 200akçe (BŞS.13b/2), 120akçe (BŞS.37b), 172 akçe (BŞS.41a/4), 200akçe (BŞS.90a/1), 204akçe (BŞS.96b/1)
Sade Altınlı Döşek	6 adet 1000akçe (BŞS.7b/1)
Acem Bogasi Yorgan	800akçe (BŞS.102b/1).

Al Hatî Yorgan	1600akçe
Al Yorgan	1280akçe (BŞS.7b/1)
Al Zerbak Yorgan	2080akçe (BŞS.7a/3)
Beledi Yorgan	245akçe(BŞS.106a/1),240akçe(BŞS.6b/2),205akçe(BŞS.37a/3),220akçe(BŞS.4b/2),220akçe(BŞS.4b/2),98akçe(BŞS.118a/1),170akçe (BŞS.106a/1).
Kadife Yorgan	1306akçe (BŞS.2b/1)
Hatâî Telli Yorgan	2240akçe
Köhne Beledi Yorgan	100akçe (BŞS.41a/2).
Köhne Kadife Yorgan	300akçe (BŞS.100b/3).
Köhne Kumaş Yorgan	500akçe (BŞS. 44b/1).
Köhne Yemeni Yorgan	120akçe (BŞS.41a/2), 128 akçe (BŞS.48a/4), 80akçe (BŞS.49a/1), 3 adet 200akçe (BŞS.67b/1), 180akçe (BŞS.74b/3), 248akçe (BŞS.84b/1), 176akçe (BŞS.78a/3), 120akçe (BŞS. 100b/3), 123akçe (BŞS.101a/3).
Köhne Yorgan	103akçe (BŞS.103b/2), 123akçe (BŞS.106a/3), 200akçe (BŞS.106a/1), 150akçe (BŞS.111b/2),69 akçe (BŞS.112a/2), 20akçe (BŞS.117a/2).
Kumaş Kundak Yorgan	250akçe (BŞS.59a/1).
Kundak Yorganı	2 adet 20akçe (BŞS.45b/1).
Müsteğmel Yeni Yorgan	2adet 600akçe (BŞS.72b/1).
Sandal Yorgan	505akçe (BŞS.2b/1).
Yemeni Yorgan	400akçe (BŞS.48b/2).
Yeşil Şip Yorgan	2400 akçe (BŞS.7b/1).
Yorgan	70akçe (BŞS.86a/2), 275 akçe (BŞS. 4a/1), 270 akçe (BŞS. 86a/2), 200akçe(BŞS. 64b/4), 3adet 600akçe (BŞS.64b/1), 45 akçe (BŞS.45b/1), 80 akçe (BŞS.36b/2).
Zerbab Yorgan	1120akçe (BŞS.68b/2-69a/1).
Alaca Kadife Yastık	212akçe (BŞS.4b/2), 360akçe (BŞS.6b/2), 320akçe (BŞS.6b/2), 2 adet 338akçe (BŞS.6b/2), 300akçe (BŞS.4b/2), 160akçe (BŞS.3b/1).
Alaca Yastık	3adet 210akçe (BŞS.74b/3), 34 akçe (BŞS.3b/1).
Altınlı Yastık	280akçe (BŞS.93b/1), 3 adet 1062akçe (BŞS.93b/1), 355akçe (BŞS.93b/1).
Beldi Yastık	92akçe (BŞS.72a/1).
Beledi Kırmızı Yastık	116akçe (BŞS.43a/2), 115akçe (BŞS. 43a/2).
Beledi Yastık	8adet 1280akçe (BŞS.71a/2), 2 adet 60akçe (BŞS. 73b/2), 122akçe (BŞS. 74b/3),80akçe (BŞS. 76a/), 2 adet 250akçe (BŞS. 81a/2), 120akçe (BŞS. 81b/2), 150akçe (BŞS.85b/1), 160akçe

	(BŞS. 34a/3), 83 akçe (BŞS. 33b/3).
Cedid Kadife Yastık	600akçe (BŞS.112b/1).
Alaca Çarşaf	109 akçe (BŞS.3b/1), 180akçe (BŞS.44b/1), 32akçe (BŞS.78a/3).
Beyaz Çarşaf	8akçe(BŞS. 110a/3), 320akçe (BŞS.39a/1), 120akçe (BŞS. 51b/3).
Çarşaf	10akçe (BŞS. 77a/3), 10 akçe (BŞS. 109b/3), 114akçe (BŞS.113a/2), 70akçe (BŞS.6b/1), 70akçe (BŞS.6b/1), 23akçe (BŞS. 7b/1), 25akçe (BŞS. 8b/3), 100akçe (BŞS. 9b/4), 30akçe (BŞS. 10b/1), 28akçe (BŞS. 15a/1), 190akçe (BŞS.37b), 82akçe (BŞS.32b/2), 104akçe (BŞS. 91a/1), 130akçe (BŞS. 4a/2), 25akçe (BŞS. 94a/1).
Fitilli ve Penbe Bez Çarşaf	200akçe (BŞS. 41a/2).
Hatâi Çarşaf	40akçe (BŞS.97a/1).
Kebir Çarşaf	19akçe (BŞS.112a/2), 30akçe (BŞS.4b/2).
Köhne Beyaz Çarşaf	30akçe (BŞS.23a/2).
Köhne Çarşaf	31akçe (BŞS. 112b/1), 47akçe (BŞS.117b/1), 48akçe (BŞS.4b/2), 152akçe (BŞS. 31b/2), 51akçe (BŞS. 31b/2), 40akçe (BŞS. 39a/2), 101akçe (BŞS.78a/3).
Mavi Çarşaf	171akçe (BŞS.78b/1), 171akçe (BŞS. 78b/1).
Mısıri Çarşaf	117akçe(BŞS.3b/1), 200akçe (BŞS. 44b/1).
Mor Çarşaf	100akçe (BŞS.51b/1).
Münakkaş Çarşaf:	105akçe (BŞS.31b/2), 100akçe (BŞS. 94b/1).
Münakkaş Mısıri Çarşaf	300akçe (BŞS.59a/1).
Sarı Çarşaf?	3adet 220akçe (BŞS.59a/1).
Sırmalı Yorgan Çarşaf	1600akçe (BŞS. 7b/1).
Telli Çarşaf	
Tuman Çarşaf	400akçe (BŞS. 43b/3).

EK- 14:Terekelerde Bulunan Mutfak Eşyaları

Yemek ve Sofra Takımları	Örnek terekelerdeki fiyatlar
Cam Tabak	40akçe (BŞS.43b/2)
Çini Tabak	3 adet 70akçe (BŞS.74b/3), 20akçe (BŞS.75b/3), 10akçe (BŞS. 20a/2), 40akçe (BŞS.43b/2), 15akçe (BŞS. 48b/2), 15akçe (BŞS. 48b/2)
Tabak	20akçe (BŞS. 3a/1), 30akçe (BŞS.6b/1), 2 adet 16akçe (BŞS. 27b/3), 5 adet 180akçe (BŞS.30b/2)
Tabak Sahan	70akçe (BŞS.54b/2)
Ayaklı Sahan	36akçe (BŞS.78a/3), 3 adet 180akçe (BŞS.80a/1), 128 akçe

	(BŞS. 87a/5), 3 adet 150akçe (BŞS.88a/3), 80akçe (BŞS.90a/3), 2 adet 106akçe (BŞS. 91a/1), 69akçe (BŞS. 91a/1), 70akçe (BŞS. 92b/1), 122akçe (BŞS.111a/3), 160akçe (BŞS.114a/4), 3 adet 192akçe (BŞS.6b/2), 50akçe (BŞS.6b/2), 270akçe (BŞS. 43b/2), 440akçe (BŞS.44b/1), 40akçe (BŞS. 47a/1), 4 adet 200akçe (BŞS.59a/1), 500akçe (BŞS.72b/1),
Bakır Sahan	3 adet 590akçe (BŞS.80b3-81a1)
Kapaklı Sahan	145akçe (BŞS.6b/2), 60akçe (BŞS. 4b/2)
Kebir Sahan	127akçe (BŞS. 3b/1), 100akçe (BŞS. 6b/2), 96akçe (BŞS. 47a/1),
Kefkir Sahan	120akçe (BŞS. 75b/3), 145akçe (BŞS. 87a/5), 268akçe (BŞS. 93a/2), 106akçe (BŞS. 93b/1), 90akçe (BŞS. 6b/2), 210akçe (BŞS. 112b/1), 40akçe (BŞS. 37a/3), 125akçe (BŞS.38a/1), 64akçe (BŞS. 67a/4)
Köhne Sahan	30akçe (BŞS.7a/3)
Lenger Sahan	42akçe (BŞS.4b/2), 63akçe (BŞS. 4b/2),
Münakkaş Sahan	5adet 640akçe (BŞS. 99b/4), 120akçe (BŞS. 99b/4)
Sahan	16akçe (BŞS.5a/3), 30akçe (BŞS.77b/4), 3adet 100akçe (BŞS. 85a/2), 40akçe (BŞS. 90a/3), 5 adet 300 akçe(BŞS.80b3-81a1), 30akçe (BŞS. 106a/2), 40akçe (BŞS.116b/1), 2 adet 40akçe (BŞS.16a/1), 16akçe (BŞS. 32a/2), 3adet 101akçe (BŞS. 31b/2), 55akçe (BŞS. 3b/1)
Seferi Sahan	60akçe (BŞS. 2b/1)
Yahni Sahan	24akçe (BŞS.6b/2)
Ayaklı Tas	51akçe (BŞS. 47a/1)
Bakır Tas	41akçe (BŞS. 48b/2), 51akçe (BŞS. 74b/3)
Cam Tas	65akçe (BŞS. 20b/1), 50akçe (BŞS.20b/2), 25akçe (BŞS. 26a/3), 71akçe (BŞS. 31b/2), 50akçe (BŞS. 59a/2), 60akçe (BŞS. 64b/1), 3adet 160akçe (BŞS.68b2-69a1), 59akçe (BŞS. 72a/1), 90akçe (BŞS. 99b/4).
Tas	26akçe (BŞS.6b/2), 50akçe (BŞS.6b/2), 35 akçe (BŞS. 6b/2), 55akçe (BŞS.10a/1), 44akçe (BŞS. 15a/2), 120akçe (BŞS.18b/1), 72akçe (BŞS. 31b/2), 30akçe (BŞS.15a/3), 120akçe (BŞS. 18b/1), 30akçe (BŞS. 37a/3).
Sağır Cam Tas	48 akçe (BŞS. 30b/2), 30akçe (BŞS. 61a/2), 5adet 130akçe (BŞS. 74b/3).
Saplı Tas	61akçe (BŞS. 61a/2).
Şeker Tası	320akçe (BŞS. 99b/4).
Şerbet Tası	700akçe (BŞS. 101b/4).

Hoşaf Tası	2 adet 160akçe (BŞS. 23b/1), 50akçe (BŞS. 24a), 80akçe (BŞS. 4a/1), 64akçe (BŞS. 30b/2), 59 akçe (BŞS. 4b/2), 39akçe (BŞS. 75b/3).
Kapaklı Sefer Tası	193akçe (BŞS. 45b/2).
Kapaklı Tas	160akçe (BŞS. 6b/2), 360akçe (BŞS. 12b/3), 150akçe (BŞS. 87b/2), 190akçe (BŞS. 90a/3).
Pirinç Tas	26akçe (BŞS. 82a/1).
Çini Kâse	6 adet 110akçe (BŞS. 30b/2).
Kaşık	16 adet 120akçe (BŞS. 30b/2), 6 adet 480akçe (BŞS. 100b/4), 50akçe (BŞS. 6b/1).
Hazırlama, Pişirme ve Servis-Araç Gereçleri	Terekelerdeki Örnek Fiyatlar
Sacayak	20akçe (BŞS.6b/2), 26akçe (BŞS. 15a/2), 32akçe (BŞS. 33b/3), 41akçe (BŞS. 36b/1), 18akçe (BŞS. 36b/2), 8 akçe (BŞS. 39a/3), 18akçe (BŞS. 45b/1), 11akçe (BŞS. 101a/3).
Kazan (Kazgan)	499 akçe, 85akçe (BŞS. 6b/2), 450akçe(BŞS. 6b/2), 600akçe(BŞS. 60a/1), 480akçe(BŞS. 78a/1), 400akçe(BŞS. 80a/1), 980 akçe (BŞS. 87a/5), 660akçe(BŞS. 93a/2),499akçe (BŞS. 109b/3), 1000akçe (BŞS.112b/1), 265akçe (BŞS. 3a/3), 415akçe (BŞS. 6b/2), 415akçe (BŞS. 6b/2), 103akçe (BŞS. 42a/3), 750akçe (BŞS. 32b/2), 400akçe (BŞS. 2a/2).
Kebir Kazan	2200akçe (BŞS.80b/3-81a/1), 1000akçe (BŞS. 82b/1), 2475akçe (BŞS. 5a/1), 1221akçe (BŞS. 43a/1).
Köhne Kazan	48akçe (BŞS.14a/5), 40akçe(BŞS. 22b/1).
Kurban kazanı	320akçe (BŞS. 63b/2).
Sağır kazan	500akçe (BŞS. 59a/2), 461akçe (BŞS. 91b/1), 500akçe (BŞS. 104a/1), 480akçe (BŞS.116a/1), 200akçe (BŞS. 35b/1), 1000akçe (BŞS. 50b/1), 3adet 480akçe (BŞS. 55a/2)
Kara Kazan	34akçe (BŞS. 2a/2)
Kebir Sini	650akçe(BŞS. 2b/1)
Ağaç Sini	120akçe (BŞS. 54b/2)
Bakır Sini	220akçe (BŞS. 43a/1), 500akçe (BŞS. 48b/2), 250akçe (BŞS. 86a/4), 500akçe (BŞS. 103b/2), 125akçe (BŞS. 3b/1),
Beyaz Sini	125akçe (BŞS. 3b/1)
Kebir Sini	340akçe (BŞS. 5a/3), 321akçe (BŞS. 6b/2), 550akçe (BŞS. 23b/1), 960akçe (BŞS. 29a), 364akçe (BŞS.31b/2), 800akçe (BŞS.80b3-81a1), 680akçe (BŞS. 72a/2),600akçe (BŞS. 87a/5)
Sini	300akçe (BŞS. 2a/2), 200akçe (BŞS. 6b/1), 382akçe (BŞS. 10a/1), 300akçe (BŞS. 2b/1), 80akçe (BŞS. 40b/2), 141akçe

	(BŞS. 58b/2), 355akçe (BŞS. 80a/1), 540 akçe (BŞS. 81b/2), 820akçe (BŞS. 112b/1), 475akçe (BŞS. 113a/2)
Şiş	48akçe (BŞS. 91b/1), 26 akçe (BŞS. 11a/1), 80akçe (BŞS. 34a/3)
Havan	130 akçe (BŞS. 2a), 50akçe (BŞS. 4b), 230 akçe(BŞS. 6b), 112 akçe (BŞS23b), 230akçe (BŞS. 80b-81a), 201akçe (BŞS. 93b), 190akçe (BŞS. 95a), 175 akçe (BŞS.101b), 180akçe (BŞS.104a), 140akçe (BŞS. 106 a)
Kebir Havan	230 (BŞS. 3b/1)
Taş Havan	(BŞS.9b)
Kefçe (Kepçe)	20akçe (BŞS. 41a/2), 30akçe (BŞS.2a/2), 13akçe (BŞS. 4b/2), 12akçe (BŞS. 6b/2), 80akçe (BŞS. 6b/1), 40akçe (BŞS.4a/1), 30akçe
Köhne Kepçe	90akçe (BŞS. 84b/1)
Baklava Tepsisi	640akçe (BŞS. 68b/1), 116akçe (BŞS. 2b/1), 251akçe (BŞS. 3b/1), 250akçe (BŞS. 8b/2), 160akçe (BŞS. 3b/1), 137akçe (BŞS.43a/1)
Börek Tepsisi	132akçe (BŞS.72b/2), 125akçe (BŞS. 75b/3), 100akçe (BŞS.92b/1)
Cam Tepsi	40akçe (BŞS. 72a/1), 88akçe (BŞS.93b/1), 95akçe (BŞS. 45b/2), 60akçe (BŞS.16a/2)
Kebir Tepsi	700akçe (BŞS. 11a/1), 600akçe (BŞS.93a/3), 300akçe (BŞS.115a/2)
Kenarı Sarı Tepsi	42akçe (BŞS. 6b/2)
Sağır Tepsi	28 akçe (BŞS. 4b/2), 60 akçe (BŞS.64b/4), 90 akçe (BŞS.78a/3), 88 akçe (BŞS. 84b/1), 113 akçe (BŞS. 87a/5), 82 akçe (BŞS.90a/3), 126akçe (BŞS.96a/2), 120 akçe (BŞS. 100b/3), 170 akçe (BŞS.117b/1), 124 akçe (BŞS.3a/2), 250 akçe (BŞS.97a/1),
Sağır Börek Tepsisi	480akçe (BŞS. 72b/2)
Demir Tepsi	100akçe (BŞS. 97a/2)
Meyve Tepsisi	84akçe (BŞS. 4b/2), 100akçe (BŞS.30b/2)
Tepsi	160akçe (BŞS.66a/1), 100akçe (BŞS.2a/2), 150akçe (BŞS.15a/2)
Yemiş Tepsi	100akçe (BŞS. 60a/1), 50akçe (BŞS.3a/2)
Bakraç	140akçe (BŞS. 85b/3)
Şerbet Tası	700akçe (BŞS. 101b/4)
Çini Kâse	6adet 110akçe (BŞS. 30b/2), 6akçe (BŞS. 48b/2)

Bardak	10akçe (BŞS. 6b/1), 2adet 6akçe (BŞS. 56b/2), 4adet 16akçe (BŞS. 56b/2)
Çini İbrik	100akçe (BŞS. 30b/2)
Kahve Kutusu	8 akçe (BŞS.106b/4),
Kahve İbriği	70akçe (BŞS. 3b/1), 60akçe (BŞS.106b/4), 80akçe (BŞS.114b/1), 27akçe (BŞS.118a/1), 22akçe (BŞS. 2a/2), 100akçe (BŞS. 4a/1), 64akçe (BŞS.3a/1), 30akçe (BŞS. 6b/1), 215akçe (BŞS. 10a/1), 20akçe (BŞS.6b/2), 32akçe (BŞS.12b/3),75akçe (BŞS.13b/3), 40akçe (BŞS.18b/1), 54akçe (BŞS.23b/1), 110akçe (BŞS.30b/2), 80akçe (BŞS.30b/2), 58akçe (BŞS. 30b/2), 91akçe (BŞS. 32b/2). 22 akçe (2a/2), 64 akçe (3a/1), 70 akçe (3b/1), 100 akçe (4a/1),215 akçe (10a/1), 480 akçe (40b/1),600 akçe (74b/3), 640 akçe (49a/1)
Sağır Kahve İbriği	13 akçe (86b/3), 24 akçe (4a/1), 38 akçe (10 a/1), 40 akçe (96a/2)
Acem Fincanı	18akçe (BŞS.3b/1)
Beyaz Fincan	170akçe (3b/1) 170 akçe (BŞS.3b/1)
Müsta'mel Acem Fincanı	2080 akçe (BŞS.63a/1)
Müsta'mel Kağfur ve Acem Fincan	240akçe (BŞS.63a/1)
Fincan	15akçe (BŞS.3a/1), 17akçe (BŞS.3a/2), 100 akçe (BŞS.74b/3), 5 fincan ve kutu 140 akçe (BŞS.37b/2) 15 akçe (3a/1), 17 akçe (3a/2), 12 adet 50 akçe (58a/1), 100 akçe (74b/3).
Fincan Takımı	2 adet 16 akçe (29b/1)
Fincan Kabı	4 adet 100 akçe (BŞS.3b/1)
Bakır Kahve Tepsi	51akçe (BŞS.74b/3)
Kahve Tepsisi	16 akçe (BŞS.100a/2), 160 akçe (BŞS. 39a/1),112 akçe (BŞS.91b/1), 160 akçe (39a/1),
Fincan Tepsi	80akçe (BŞS. 99b/4), 20 akçe (BŞS.6b/2), 10 akçe (BŞS.97a/2), 42 akçe (BŞS.31b/2), 20 akçe (6b/2), 42 akçe (31b/2), 80 akçe (99b/4)
Kûti Fincan (Fincan Kutusu)	18 akçe (BŞS. 14a/5) 17 akçe (3b/1), 19 akçe (41 a/2), 5 adet 24 akçe (45b/2) 18 akçe (14a/5),30 akçe (109a/1), 5 adet 24 akçe (BŞS.45b/2), 30 akçe (BŞS.109a/1), 18 akçe (BŞS. 59b/4)
Sağır? Fincan Kutusu	10 akçe (BŞS.75b/3)

EK-15:Terekelerde Bulunan Aydınlatma ve Temizlik Araç Gereçleri

Çeşitli Temizlik Araç Gereçleri ve Hamam Takımları	Fiyatlar
Faraş ve Küreği	40 akçe (BŞS. 8b/3), 60 akçe (BŞS. 3a/2).
Faraş	40 akçe (BŞS. 8b/3)
Beledi Leğen ve Maşraba	120 akçe (BŞS.3b/1)
Leğen	54 akçe (BŞS. 4a/1)
Leğen İbrik	300akçe (BŞS. 43b/3), 191akçe (BŞS.44a/1), 600akçe (BŞS.45b/2), 143 akçe (BŞS.57b/2).
İbrik	160akçe (BŞS. 92b/1), 33akçe (BŞS. 2a/2), 160akçe (BŞS. 6a/1), 51akçe (BŞS. 32b/2), 100akçe (BŞS. 35a/3), 165akçe (BŞS. 54b/2), 70 akçe (BŞS. 6b/1), 30akçe (BŞS. 62b/2)
Sağır İbrik	30 akçe (BŞS. 47a/1), 80 akçe (BŞS. 86b/1)
Alaca Hamam Döşemesi	103 akçe (BŞS.78b/1), 120akçe (BŞS.100b/1)
Hamam Döşemesi	50 akçe(BŞS.71a/2), 40akçe (BŞS. 76a/2), 60 akçe (BŞS.97a/1), 67akçe (BŞS.106a/), 82 akçe (BŞS. 112b/1), 300akçe (BŞS. 18b/1), 53akçe (BŞS. 43a/2).
Hamam Giysisi	301 akçe (BŞS. 2b/1)
Hamam Gömleği	390 akçe (BŞS. 81b/2), 350 akçe (BŞS.111b/3), 260akçe (BŞS.113a/2), 275akçe (BŞS. 4a/2), 320akçe (BŞS. 7b/1), 140akçe (BŞS. 28a/2).
Köhne Hamam Döşemesi	30akçe (BŞS. 88a/2), 42akçe (BŞS. 90a/1), 50akçe (BŞS. 94b/1), 31akçe(BŞS.59b/3)
Hamam Gömleği Döşemesi ve Tas	640 akçe (BŞS.82b/2.)
Hamam Kesesi	480 akçe (BŞS. 100b/4)
Hamam Leğeni	300 akçe (BŞS. 72b/1), 225 akçe (BŞS. 2b/1)
Hamam Peşkiri	240 akçe (BŞS.68b2-69a1)
Hamam Seccadesi	960 akçe (BŞS. 7b/1)
Hamam Tası	50 akçe (BŞS. 76a/2), 86 akçe (BŞS. 93b/1), 30 akçe (BŞS. 98b/4), 30akçe (BŞS. 98b/4), 25akçe (BŞS. 100b/3),57akçe (BŞS. 117b/1), 42 akçe (BŞS. 3a/2), 60akçe (BŞS. 6b/2),76akçe (BŞS. 32b/2)
Köhe Hamam Çakşırı	49 akçe (BŞS. 117b/2), 80akçe (BŞS. 44b/3)
Köhne Hamam Gömleği	300akçe (BŞS. 82b/1), 204akçe (BŞS. 31b/2)
Köhne Hamam Seccadesi?	271akçe (BŞS. 76a/2)
Demir Şamdan	26akçe (BŞS.117b/2)
Şamdan	100akçe (BŞS. 102b/1), 40akçe (BŞS. 104a/3), 60akçe

	(BŞS.109a/1), 36akçe (BŞS. 2b/1), 4akçe (BŞS. 3b/1), 30akçe (BŞS.8b/2), 70akçe (BŞS. 11a/1), 30akçe (BŞS. 15a/2), 40akçe (BŞS. 20a/2), 56akçe (BŞS. 29b/1), 100akçe (BŞS.30b/2),80akçe (BŞS.31b/2), 26akçe (BŞS.32b/2), 160akçe (BŞS. 39a/1), 20akçe (B.Ş.S 3b/1)
Bakır Fanus	55akçe(BŞS.6b/2),106 akçe (BŞS.11a/1), 150akçe (BŞS.12b/3), 80akçe (BŞS.26a/3), 131akçe (BŞS.30b/2), 80akçe (BŞS. 44b/3), 70akçe (BŞS. 45b/2), 640akçe (BŞS. 49a/1), 62 akçe (BŞS.3b/1)
Bakır Kandil	60 akçe (BŞS.20b/2)
Demir Kandil	31 akçe (BŞS.1b/1)
Kandil	12 akçe (BŞS. 109a/1), 8 akçe (BŞS. 114a/3)

EK-16: Terekelerde Bulunan Dokuma ve İplikler

Dokuma ve İplikler	Örnek terekelerdeki fiyatlar
Bogasi Kemha	160 akçe (1a/2)
Köhne Kemha Câme	100 akçe (39a/3), 106 akçe (39a/2)
Al Atlas Câme	380 akçe (BŞS. 2b/1)
Atlas İpek Zerâ-i	2240akçe (BŞS. 7b/1)
Atlas Câme	800akçe (BŞS. 84b/4), 760 akçe (BŞS. 76a/2)
Hindi Al Atlas Câme	700 akçe (BŞS. 31b/2)
Köhne Atlas Entari	400akçe (BŞS. 74b/3)
Köhne Atlas zıbın	220akçe (BŞS. 73b/1)
Köz (göz) Atlas Câme	1700akçe (BŞS. 91a/1)
Mâi (Mavi) Atlas Câme	715 akçe (BŞS. 2b/1)
Sandal Atlas Câme	200 akçe (BŞS. 51b/1)
Şal Atlas Câme	905akçe (BŞS. 10a/1)
Yeşil Atlas	600 akçe (BŞS. 82b/)
Alaca Kutni Centiyan	200akçe (BŞS.74b/3)
Alaca Kutni Entari	360akçe (BŞS.74b/3)
Beyaz Kutni	81akçe (BŞS. 76a/2)
Kırmızı Kutni	2 parça 1600akçe
Köhne Kutni Câme	130akçe (BŞS.2b/)
Kutni Câme	625akçe (BŞS.78a/1)
Yeşil Atlas Câme	1600akçe (BŞS.68b/2-69a/1), 1000 akçe (BŞS. 71a/2), 600 akçe (BŞS. 72b/1), 380 akçe (BŞS. 76a/1), 1100 akçe (BŞS. 112b/1), 461 akçe (BŞS. 78b/1)
Köhne Kumaş Tafta	81 akçe (BŞS. 69a/2)

Beyaz Valense(velence)	1280 akçe (BŞS.58b/1)
Mâi Valense	240akçe (BŞS.63a/1)
Köhne Kırmızı Valense	800akçe (BŞS.75a/1)
Beyaz Futa	60 akçe (BŞS. 78a/3), 80 akçe (BŞS. 86b/1), 61 akçe (BŞS. 72a/2), 50 akçe (BŞS. 6b/1)
Futa	67 akçe (BŞS. 76a/ 2), 32 akçe (BŞS. 95b/1), 126 akçe (BŞS. 103b/2), 34 akçe (BŞS. 113a/ 1)
Kırmızı Futa	120 akçe (BŞS. 94b/1), 112 akçe (BŞS. 43a/1), 100akçe (BŞS. 51b/3)
Köhne Futa	23 akçe (BŞS. 2b/1)
Köz Futa	284 akçe (BŞS. 43a/2)
Siyah Futa	250akçe (BŞS. 111b/3), 200akçe (BŞS. 37b/2)
Şam Futası	720akçe (BŞS. 43a/2)
Acem Alacası Câme	250akçe (BŞS. 92b/1)
Alaca	220akçe (BŞS.1b/1), 20akçe (BŞS. 2a/2), 370akçe (BŞS. 2a/2), 390akçe (BŞS.2a/2), 76 akçe (BŞS. 37b/2), 70akçe (BŞS.3a/3)
Alaca Câme	365akçe (BŞS. 10a/1), 21akçe (BŞS. 5a/3), 300akçe (BŞS.67b/1), 800akçe (BŞS. 3a/1)
Alaca Acem Câme	730akçe (BŞS.74b/3)
Alaca Bogasi	100 akçe (BŞS. 35b/1)
Alaca Şeb Câme	40akçe (BŞS.7b/1)
Mısır Alaca	166akçe (BŞS. 15a/2), 160 akçe (BŞS.68b2-69a1), 2 parça 168 akçe (BŞS.37b/2)
Müsta'amel Alaca Câme	320 akçe (BŞS.34a/3)
Şam Alaca Câme	400 akçe (BŞS.75a/1), 385 akçe (BŞS.75b/3), 360 akçe (BŞS.76a/2)
Şam Alacası	320akçe (BŞS.71a/2), 464akçe (BŞS.93a/2),490 akçe (BŞS.96a/2) , 89akçe (BŞS.97b/2), 600akçe (BŞS.44b/1).
Şam Alacası Câme	640akçe (BŞS.89b/1), 900 akçe(BŞS.31b/2)
Tebriz Alacası	8 Top2560akçe(BŞS.30b/29)
Yeşil Alaca Câme	151akçe (BŞS.81b/2)
Astar	50akçe (BŞS.69b/2), 98akçe (BŞS. 69b/2)
Beyaz Astar	80akçe (BŞS.66b1-67a1)
Mâi (Mavi) Astar	76akçe (BŞS. 69b/2)
Yeşil Astar	125akçe (BŞS. 69b/2)
Yemeni Basma	82akçe (BŞS. 37b/2)
İbrişim	Bir miktar, 44akçe (BŞS.3b/1)
Bez	Bir miktar, 250akçe (BŞS.37a/3), 1Top 120akçe (BŞS. 75b/3), 6

	zira 85akçe (BŞS.95a/3), 1Top 200akçe (BŞS. 78a/3), 1Top 320akçe (BŞS. 39a/1), 1Top 300 akçe (BŞS. 59a/1)
Bez Bogasi	18 akçe (BŞS. 3a/1)
Bir Donluk Bez	50 akçe (BŞS. 59a/1)
Donluk Bez	51akçe (BŞS. 43a/1)
Gömlük Bezi	2adet 480akçe (BŞS.68b2-69a1), 2 adet 130akçe (BŞS. 35a/2)
Kastamonu KatırcıBezi	205Top 2050akçe (BŞS.108b/2)
Kebir Bez	70akçe (BŞS.3b/1)
Kefen Bezi	300akçe (BŞS.79b/2)
Keten Bezi	13zira 364akçe (BŞS.31b/2), 160akçe (BŞS.43a/1), 224 akçe (BŞS.103b/2), 125akçe (BŞS.112b71)
Cedid Gömlük Bezi	475akçe (BŞS.112b/1), 5adet 1600akçe (BŞS.68b2-69a1)
Kırmızı Yüz Bezi	3,5Top 350 akçe (BŞS.35b/1)
Kırmızı Antalya Bezi	145akçe (BŞS.108b/2)
Kırmızı Bez	
Kudüs Pempe Bezi	
Münakkaş Bez Top	1 Top 162 akçe (BŞS. 89a/1)
Papaz Bezi	20akçe (BŞS. 51b/3)
Pempe Bez	140 akçe (BŞS.3b/1)
Taraklı Bez	422 akçe (BŞS.2a/2)
Yemeni Bez	9 Top 720 akçe (BŞS. 50a/1)

EK-17:Terekesinde Hayvan Bulunanlar ve Hayvanların Akçe Olarak Değerleri

BŞS	Tereke Sahibi	Meslek	İkamet Yeri	Hayvan Cinsi	Adet	Akçe Olarak Değeri	Toplam Hayvan Adedi	Toplam Değeri Akçe	Toplam Servet Akçe
6b/1	Fatma bint-i Mustafa		Şeyh Şibli Mahallesi	Kovan	1	120	1	120	18987
14b/1	Abdullah İbn Mehmed	Çiftçi	Dürdâne Köyü	Kara Bargir	1	640	1	1920	34400
				Zenbur Kovan	1	1280			
18b/3	Kenan bin Abdullah	X	Hoca? Mahallesi	Boz Merkep	1re's	1610	1	1610	2418
22a/2	İbrahim	X	Derekızık Köyü	Dana	1	320	1	320	37664
27a3	İbrahim bin Halil	Çiftçi	Ahmed Şakir Köyü	Su Sığırı	1çift	2960	2	2960	5840
30a2	Agop veled-i Avran	X	Balık Pazarı Mahallesi	Al Bargir	1	4000	1	4000	25360
30b2	Mustafa bin Mehmed bin El-hac İbrahim	Tüccar Çiftçi	Burhan Paşa Mahallesi	Kara Sığır İnek	2	3840	24	24240	1403280
				Kara Sığır Danası	6	1920			
				Su Sığırı Düğesi	3	1600			
				Su Sığırı Malağı	2	1280			

				Kara Sığır	1çift	1920			
				Kara Sığır	1çift	960			
				Kara Sığır	1çift	4000			
				Manda Su Sığırı	1çift	1600			
				Soluğan? Bargiri	1	400			
				Al At	1	3654			
				Al Beygir	1	3066			
35a2	Ali bin Sefer		Ğana? Mahallesi	Koyun	3 re's	1280	4	2160	3976
				Merkep	1re's	880			
35a3	Receb		Istablar Mahallesi	Kara Sığır İnek	1	960	5	2560	6300
				Buzağı	3				
				Merkep	2 re's	1600			
36b1	Ahmed bin Abdullah		Molla Fenari Mahallesi	Merkep	1	880	1	880	3691
38b2	Gartan veled-i Ganle	Çiftçi	Debecik Köyü	Kancık Koyun	131 re's	31360	134	39520	47680
				Egerç? Bargir	2 re's	5760			

				Epgar ?Bargir	1 re's	2400			
39a3	Ümmügülüm bint-i Abdullah		Hamza Bey Mahallesi	Kara Sığır İnek	1	722	2	1362	3560
				Kara Sığır Düğesi	1	640			
40b2	Halil Hilmi El-hac Hüseyin	Çiftçi	Cumalıkızık Karyesi	Kara Sığır Düğesi	1	1600	1	1600	44080
46a2	Mustafa Dede ibn-i Veli		Duhteri Şeref Mahallesi	Merkep	14	2240	14	2240	76847
49b1	Yakub veled-i Esfer	Çiftçi	Gülistan Köyü	[...]İneği	2	4000	4	9600	52800
				Kara Sığır	1	3200			
				Su Sığırı	1çift	2400			
49b3	Abdurrahman bin Mehmed	Hatip	Şeker Hoca Mahallesi	Topal Koca Katır	1	960	1	960	5120
50a3	İbrahim bin Abdurrahman		Muğı Mahallesi	Kara Sığır Öküzü	1	800	1	960	2080
				Hımar	*37	160			
52a1	Mustafa ibn İbrahim	El-hac Ağa	Patrika Köyü	Sulfan(hulfan) Doru Barkir	1	1120	3	6080	129600
				Doru Katır	1	3680			

³⁷ Hımar da 1/4 hissesi var 160 akçe

		Çiftçi		Kır Bargir	1	1280			
55a1	Mehmed bin Mehmed		Sultan Orhan Mahallesi	Deve	6	28960	8	30240	65600
				Hımar	1				
				Bargir	1	1280			
58a2	Ahmet ibn-i Arabacı Mahmud	Tüccar ³⁸	Abdal Mahmud Mahallesi	Kısrak	2	4800	21	19680	198080
				Tay	2				
				Kara Sığır Öküz	3	2880			
				Su Sığırı	1çift	2560			
				Su Sığırı Tosunu	2	1760			
				Su Sığırı İneği	2	3840			
				Malak	2				
				Su Sığırı Düğesi	1	1280			
				Kara Sığır İnek	1	480			
				Kara Sığır Tosunu	1	480			

³⁸ Balıklı köyünde çiftliği ve hayvanları var

				Kara Sığır Malağı	1	320			
				Kara Sığır Düğesi	1	640			
				Kancık Su Sığırı ögürsek	1	640			
59a2	Ali ibn-i Mustafa	X	Kız Yağkup Mahallesi	Arı ve Kovan	4	468	4	468	14248
62b1	Hasan bin Abdullah		Soğanlık Köyü	Kır Bargir	1re's	2560	1	2560	4381
65a1	İsmail bin Abdülbaki		Dereköy Köyü	Su Sığırı öküz	3 aded	6400	9	15440	122320
				Kara Sığır	1çift	2880			
				Tosun	1				
				Su Sığırı İnek malağı	1	1600			
				Karasığır İnek Buzağı	1	2400			
				Aygır Bargir	1	2160			
66a1	Mehmed bin İbrahim	Çiftçi	Çobanlar Köyü	Karasığır	1çift	1280	5	3360	51200
				Bargir	1 res	1600			

				KaraSığır İnek	1	480			
				Dana	1				
66b1-67a1	Mustafa ibn-i İbrahim	Çiftçi Helvacı	Bezirgân Köyü	Kır Barkir	1	1280	3	6080	255840
				Solğan Bargiri	1	1120			
				Torı? Katır	1	3680			
72b3	Muzaffer bin Mehmed		İmaret-i İsa Bey Mahallesi	Bargir	1 res	800	1	800	3094
73a2	Tavil Receb bin Mustafa bin Ahmed		Çarşı Mahallesi	Koca Merkez	1	480	2	1600	49728
				? Kısırak Tay	1	1120			
77a1	Mehmed Ali	Çiftçi	Derekızığı Köyü	Hımar	1 re's	800	5	4160	28980
				İnek	3r'es	2400			
				Tosun	1res	960			
78a1	Şaban ibn-i El-hac Ali		Mücellidi Mahallesi	Katır	1res	4240	2	8400	59556
				Katır	1	4160			
78a2	Ali bin Süleyman bin Kara Ahmed		Davut Kadı Mahallesi	Hımar?	1	320	1	320	14784

79b1	Hüseyin bin Himmed		Şahin Köşeler Mahallesi	Al Bargır	1	4800	1	4800	16800
83b1	Abdülkerim bin Ebubekir	Çiftçi	Kara Cafer Köyü	Su Sığırı Camış	1 Çift	3200	7	8320	28640
				Kara Su Sığırı	1 çift	1600			
				Tosun İnek	1	2240			
				Kara Sığır İnek	2	1280			
85b3	Mehmed bin Müsteceb Efendi		Pınarbaşı Mahallesi	Merkep	1	435	1	435	11664
86a4	Mehmed bin El-hac Ahmed		El-hac Ahmed Mahallesi	Merkep	1	800	1	800	2660
88a1	Ömer bin E-lhac Ahmed	Çiftçi	Cumalıkızık Köyü	Tosun	1 re's	400	2	800	17420
				Kara Sığır İnek	1	400			
88a3	Mehmed bin Mehmed		Altı Parmak Mahallesi	Koca Merkep	1	500	1	500	66880
91b1	Osman bin Cafer	Fırıncı	İshak Paşa Mahallesi	Merkep	5	7040	6	10880	90240
				Tay	1	3840			
93a2	Yusuf bin Hasan		Mücellidi Mahallesi	Katır	8	4160	8	4160	98480
94a3	Hüseyin bin Mehmed		Süzenkefen Mahallesi	Su Sığırı ve Kara	11	6400	11	6400	21292

				Sığır					
95a1	Devlet veled-i Karagöz	Tüccar	Konya/ Taş Kale Mahallesi	Merkep	1	1280	1	1280	48880
95b2	Musa bin Sinan		Bezci Mahallesi	Koca Merkep	1	640	1	640	10560
97b1	İvad veled-i Asvador	Tüccar	İranlı	Ala Kırat	1	2880	1	2880	16640
99a3	Dimitri veled-i Yorgi	Çiftçi	Depecik Köyü	Kır Bargir	1	2400	82	21600	28880
				Koyun	67	19200			
				Kuzu	14				
99b4	Yusuf bin Abdullah	Habbaz	Bahâaddin Ağa Mahallesi	Katır	1 re's	3360	2	5760	139200
				Hımar (Eşek)	1	2400			
100a1	Apostol veled-i Mihal	Çiftçi	Fileder Köyü	Siyah Merkep	1	800	9	1360	38000
				Koyun	3çift	240			
				Keçi	2	320			
103b4	Mustafa bin Mehmed		Araplar Mahallesi	Bargir	1	2350	1	2350	15960
104a1	Mustafa bin Mustafa?	Çiftçi	Soğanluk Köyü	Sığır İnek	1	1600	2	3200	43520

				Sığır İnek Dana	1	1600			
105a/3- 106b/1	Halil bin Abdullah	Eşkıya	Veled-i Mizan Mahallesi	* ³⁹	1	16000	14	16000	20664
				Katır	5	X			
				At ve Eğer	6	X			
				Kır Doru Kısarak	2	X			
106b2	Ahmet bin Abdalbaki	Eşkıya	Veled-i Mizan Mahallesi	Doru At	1	3200	2	3200	10616
107a3	Mehmed bin Abdullah	Takkeci	El-hac Yakup Mahallesi	Kara Bargir	1	1600		1600	1628
107b1	Osman bin Mustafa	Çiftçi	Soğanluk Köyü	Kara Sığır Öküz	1	1600	3	3200	33600
				Kara Sığır İnek ma'a Buzağı	1	1600			
				Buzağı	1				
109b1	Mehmed bin Mustafa	Çiftçi	Kebir Soğanluk Köyü	Kara Sığır	1 çift	2520	22	18648	57440
				Kara Sığır öküz	1	1008			
				Su Sığır	1 çift	4200			
				Manda Su Sığır	1 re's	1344			

³⁹ Karye-i Bademlik nam Mülk menzil - sağır öküz- inek- bağ mülk

				Manda Kara Sığır İnek	1	1680			
				Su Sığırı Alaca	1	1008			
				Kara Sığır Dana	9 res	3024			
				Sarı Sığır Tosun	2 res	1008			
				Sığır Düğe	1	336			
				Ala Öküz	1 çift	2520			
111a2	Abdullah			Duru Kırat, Eğer,		5040	1	5040	9120
116b1	Mahmut bin İsa	Çiftçi	Akça Nahiyesi	Kara Sığır Öküzü	1 çift	1008	5	4032	19280
				Hımar	1 re's	840			
				Su Sığırı Öküzü	1 re's	1680			
				Kara Sığır inek	1 re's	504			
117a1	Veli bin Bayram		Pınar Başı Mahallesi	Merkep	1	600	1	600	4145
117b/2	Murat bin Abdullah bin Abdülkerim	Eşkya	El-hac Yakup Mahallesi	Hımar	1 re's	336	1	336	39040
118a1	İbrahim bin Halil		Mücellidi Mahallesi	Katır	1 re's	4284	1	4284	87680

EK-18: Terekelerde Bulunan Hayvan Takımları, Tarım- İş ve Ev Aletleri

Hayvan Takımları	Örnek Terekelerdeki Fiyatlar
Üzengi	13 akçe (BŞS. 58b/2),
At Eğer	960 akçe (BŞS. 105a/3)
At Torbası	18 akçe (B.Ş.S.3b/1)
Eğer	200 akçe (BŞS. 92b/2), 305 akçe (BŞS. 44b/3).
Köhne Eğer	100 akçe (BŞS.58b/2), 14 akçe (BŞS.58b/2)
Beygir Semeri	22 akçe (BŞS. 58b/2)
Semer	40 akçe (BŞS. 32b/2).
Yular	10 akçe (BŞS.3b/1), 29akçe (BŞS. 85b/3)
Altın Bukağı	14 Miskal, 4800 akçe (BŞS. 55a/3), 16 miskal 5120 akçe (BŞS.44b/1),
Bukağı	30 akçe (BŞS. 72b/3), 101 akçe (BŞS.3b/1), 44 akçe (BŞS. 108a/1)
Demir Bukağı	41akçe (BŞS. 117b/2) , 160 akçe (BŞS. 30b/2)
Çeşitli Tarım Aletleri	Örnek Terekelerdeki Fiyatlar
Araba	420 akçe (BŞS. 18a/1), 480 akçe (BŞS.27a/3)
Kebir Araba	800 akçe (BŞS.109b/1)
Köhne Araba	2 adet 160 akçe (BŞS.58a/2), 1120 akçe (BŞS.66a/1) , 260 akçe (BŞS.94a/3), 500 akçe (BŞS.116b/1), 400 akçe (BŞS.22a/2)
Öküz Arabası	800 akçe (BŞS. 65a/1)
Saban Demiri ve 2 Kayış	480 akçe (BŞS.58a/2)
Saban Demiri	83 akçe (BŞS.27a/3)
Saban, Tahra ve Kazma	320 akçe (BŞS. 63a/1)
Saban Demiri ve Tırpan	160 akçe (BŞS. 78a/2)
Saban Kayışı	30 akçe (BŞS.78a/2)
Saban Demiri	110 akçe (BŞS.94a/3), 160 akçe (BŞS. 100a/1), 160 akçe (BŞS.109b/1)
Düğün	960 akçe (BŞS. 66a/1)
Hırbani Döğen	2 adet 320 akçe (BŞS.58a/2)
Köhne Harman Döğeni	80akçe (BŞS. 116a/2)
Bıçak Orak	10 akçe (BŞS.60a/1)
Çalı Orağı	
Tırpan	30 akçe (BŞS.43b/2) , 80 akçe(BŞS.40b/2)
Köhne iç? Orak	22 akçe (BŞS. 43a/1)
Orak	8 akçe (BŞS.18a/1), 2 adet 45 akçe (BŞS.22a/3) , 40 akçe (BŞS. 35a/3), 40 akçe (BŞS.36b/1), 31akçe (BŞS. 78a/2), 40 akçe (BŞS.85b/3) , 160 akçe (BŞS.100a/1) , 15 akçe (BŞS.101a/1), 2

	adet orakve 2 adet çakı 100 akçe (BŞS.99b/4).
Balta, Tahra, Çapa, Bel, Kazma	320 akçe (BŞS. 99b/4)
Demir Bel, Çapa, Çatal, Bel, Tahra, Kazma, Balta, Orak	320 akçe(BŞS. 109b/1)
Kazma Balta Tahra	160 akçe (BŞS.56b/1)
Kazma, Çapa, Balta, Tahra	300 akçe (BŞS. 87b/1)
Tahra	18 akçe (BŞS. 6b/2), 130 akçe (BŞS. 12a/1), 80 akçe (BŞS. 15a/5), 14 akçe (BŞS. 19a/2), 80 akçe (BŞS.22a/2), 155 akçe (BŞS.27b/3), 100 akçe (BŞS. 35a/3), 13akçe (BŞS.36a/3), 52 akçe (BŞS. 43a/1), 23 akçe (BŞS.72b/3).
Bel	20 akçe (BŞS. 6b/1), 60 akçe (BŞS.16a/1), 40 akçe (BŞS.27a/1).
Çatal Bel	50 akçe (BŞS. 116b/1), 102 akçe (BŞS. 43b/2).
Demir Bel	30 akçe (BŞS.46a/2), 40 akçe (BŞS.101a/1), 34 akçe (BŞS. 32a/1), 42 akçe (BŞS. 43a/1), 480 akçe (BŞS.66a/1).
Demir Bel Kazma	150 akçe (BŞS.117b/1)
Çapa	40 akçe (BŞS.88a/3), 42 akçe (BŞS.101a/1), 40 akçe (BŞS.16a/1)
Demir Çapa	3 adet 65 akçe (BŞS. 43a/1), 40 akçe (BŞS.29a).
Demir Kürek	12 akçe (BŞS.37a/3), 15akçe (BŞS. 72b/3).
Balta	200 akçe (BŞS.78a/2), 61akçe (BŞS. 80a/3), 70 akçe (BŞS.85b/3), 80 akçe (BŞS. 88a/3), 28 akçe (BŞS. 101a/3), 80akçe (BŞS. 3b/1), 25akçe (BŞS. 6b/1), 160akçe (BŞS. 8b/2), 55 akçe (BŞS. 26a/3), 40 akçe (BŞS. 35a/3).
Sağır Maksur Balta	20 akçe (BŞS. 91a/3).
Keser	51akçe (BŞS.78a/2), 20 akçe (BŞS. 89a/3), 16 akçe (BŞS.114a/3), 30 akçe (BŞS. 19a/2), 40 akçe (BŞS. 46a/2).
Keser ve Balta	3 adet 180 akçe (BŞS. 97a/2), 160 akçe (BŞS. 66a/1).
Keser ve Testere	34 akçe (BŞS. 74a/1).
Testere	35 akçe (BŞS.3b/1), 15 akçe (BŞS. 6b/1), 5 akçe (BŞS. 72b/3).
Demir Kantar	100 akçe (BŞS. 102b/1).
Kantar	30 akçe (BŞS. 1b/1), 20 akçe (BŞS. 8b/2), 85 akçe (BŞS. 19a/2), 160 akçe (BŞS. 39a/1), 60 akçe (BŞS. 42a/3), 28 akçe (BŞS.67b/2), 40 akçe (BŞS. 72b/3), 180 akçe (BŞS.112b/1), 60 akçe (BŞS. 41a/3).
Kebir Kantar	160 akçe (BŞS.116a/1)
Sağır Kantar	40 akçe (BŞS.5a/1), 53 akçe (BŞS.30b/2)

Demir Terazı	224 akçe (BŞS. 83b/3)
Kebir Terazı	550 akçe (BŞS.3b/1)
Terazi	23 akçe (BŞS.82a/1), 2 adet 20 akçe (BŞS. 100a/2), 71 akçe (BŞS. 12b/3), 68 akçe (BŞS.3b/1).
Terazi Derahim	4 adet 320 akçe (BŞS.116a/1), 50 akçe (BŞS.37b/2)
Küp	28 akçe (BŞS. 2a/2), 80 akçe (BŞS. 38a/1), 5 adet 160 akçe (BŞS. 75b/3), 40 akçe (BŞS. 78a/2),16 akçe (BŞS. 97a/2), 3 adet 115 akçe (BŞS. 112a/3).
Kebir Küp	200 akçe (BŞS. 43b/2), 802 akçe (BŞS. 54b/2), 800 akçe (BŞS.102b/1)
Sağır Küp	7 adet 20 akçe (BŞS. 47a/1), 8 adet 640 akçe (BŞS. 55a/2).
Ambar	300 akçe (B.Ş.S.26a)
Ağaç Ambar	160 akçe (B.Ş.S.43b)
Köhne Ambar	40 akçe (B.Ş.S.1a)
Ağaç Sandık	110 akçe (BŞS.84b/2), 60 akçe (BŞS. 43b/2), 22 akçe.
Ayaklı Sandık	400 akçe (BŞS. 71a/2), 700 akçe (BŞS. 72b/1), 500 akçe (BŞS. 82b/1), 240 akçe (BŞS.85b/1), 100 akçe (BŞS. 90a/1), 2 adet 400 akçe (BŞS. 90a/3), 2 adet 150 akçe (BŞS. 94b/1), 3 adet 860 akçe (BŞS. 2b/1) 135 akçe (BŞS. 3b/1), 2 adet 300 akçe (BŞS. 51b/3).
Demirli Sandık	
Fıçı	80 akçe (BŞS.43b), 12 akçe (BŞS.3b/1), 30akçe (BŞS.3b/1)
Köhne Sandık	41akçe (BŞS. 9b/3)
Mücevher Sandık	30 akçe (BŞS. 11a/1).
Sağır Sandık	80 akçe (BŞS. 3b/1).
Sandık	190 akçe (BŞS. 8b/3), 2 adet 216 akçe (BŞS. 13b/3), 40 akçe (BŞS. 33b/2), 181akçe (BŞS. 33b/3), 40 akçe (BŞS. 33b/2), 190 akçe (BŞS. 27b/3), 170 akçe (BŞS.86a/2), 241akçe (BŞS.4a/2).
Sepet Sandık	160 akçe (BŞS. 49a/1)
Tahta Sandık	110 akçe (BŞS. 11a/1), 13 akçe (BŞS.114a/3), 15 akçe (BŞS. 3b/1).
Gül Kutusu	16 akçe (BŞS.59b/3)

EK-19:Terekesinde Tarım Ürünü / İşlenmiş Gıda Maddesi Bulunanlar ve Bu Maddelerin Değerleri

BŞS.	Tereke Sahibi	İşlenmiş Tarım ve Gıda Ürünleri	Miktar	Akçe Değeri
4b/2	Saliha bint-i El-hac Ahmed	Dakık (Un)	1kile	40
6b/2	Ali bin Himmed	Dakık	4 kile	160
		Bulgur	8 kile	320
18a/1	Abdülemin ibn Mehmed	Bulgur	X	160
		Bulgur	X	112
		Pekmez	80 kıyye	400
		Pekmez	X	66
		Üzüm Turşusu	X	160
		Sirke	30 kıyye	60
18b/3	Kenan bin Abdullah	Un	X	50
21b/1	Mihriman bint-i Hayreddin	Hınta Bulgur	X	80
26a3	Mahmut bin Mehmed	Pekmez	X	440
26b/2	Havva bint-i Abdullah	Pekmez	X	210
27a1	Şaban bin Mustafa	Pekmez	20 kıyye	80
		Üzüm Turşusu	X	20
30b2	Mustafa bin Mehmed bin El-hac İbrahim	Pekmez	60 kıyye	320
35a3	Receb	Hınta ve Dakık (Buğday Unu)	X	320
43b2	Pastali veled-i Apostol	Peynir	15kıyye	160
58a1	Mehmed bin Abdülhakir	Asel / Bal Mumu	6 kıyye	560
58b2	Ali ibn-i Abdülhakir	Bir Miktar Bulgur		150
		Bir Miktar Pirinç ve Bulgur		150
59a2	Ali ibn-i Mustafa	Pekmez	20 kıyye	160
		Pekmez	20 kıyye	160
66a1	Mehmed bin İbrahim	[...] Tarhana	X	160
		Tarhana	X	320
72b3	Muzaffer bin Mehmed	Reçel	20 kıyye	160
		Reçel	20 kıyye	160
77b1	Oğuz bin Mustafa	Dakık (Un)	X	200
		Bulgur	4 kile	160
94a3	Hüseyin bin Mehmed	Sumak		960

99b4	Yusuf bin Abdullah ⁴⁰	Dükkânında bulunan, Hınta, Dakık, Hatap	X	15840
116a3	Mehmed bin Mehmed	Değirmende bulunan alet Hınta, melbusat ve un hissesi	X	2400
Toplam				24698

⁴⁰ Habbaz(Fırıncı)

EK- 20: Müslüman Tereke Sahiplerinin Mirasçı Miktarlarını Gösterir Tablo

BŞS	Tereke Sahibi	Erkek Kadın	Eş Sayısı	Mirasçı Çocuk	Kız Çocuk	Erkek Çocuk	Diğer Mirasçı Sayısı	Toplam Mirasçı Sayısı	Beytül mal / Vakıf
1a/2	Havva bint-i Hüseyin	K	E	X	X	X	X	3	X
1b/1	Derviş ibn Abdullah	E	1	2	1	1	X	2	X
2a/2	Selime bint-i Mustafa	K	E	X	X	X	X	3	X
2b/1	Fâtıma bint-i Oğuz	K	E	1	X	1	X	2	X
3a/1	Mustafa bin Ömer	E	1	X	X	X	X	2	X
3a/2	Fatma bint-i Mehmed	K	Dul	1	X	X	X	1	Miras Beytül mâle
3a/3	Hatice bint-i Mücdat	K	Dul	1	1	X	X	1	X
3b/1	Mustafa ibn Mehmed	E	1	1	X	1	X	2	X
4a/1	Mehmed bin Abdurrahman	E	1	X	X	X	3	4	X
4b/2	Saliha bint-i El-hac Receb	K	Dul	2	1	1	X	3	X
4b/3	Fatma Hatun	K	X	1	X	1	X	2	X

5a/1	Ali bin Süleyman	E	2	3	2	X	1	5	X
5b/2	İhsan bint-i Mehmed	K	E	1	1	X	1	3	X
5b/3	İhsan'ın kızı	K	B	X	X	X	X	1	X
6b/1	Fatma bint-i Mustafa	K	B	1	X	X	1	1	X
6b/2	Ali bin Himmed	E	3	4	3	1	X	7	X
7a/1	Hamide bint-i Ahmed	K	Dul	1	1	X	3	4	X
7b/2	Osman bin Abdullah	E	B	1	X	X	1	1	X
7b/3	Afife bint-i-i Ebubekir	K	B	1	X	1	X	2	X
8a/3	Neslihan bint-i Abdülhakir	K	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
8b/2	Hüseyin ibn-i Abdülhakir	E	1	1	X	1	X	2	X
9a/1	Mustafa Dede ibn Mehmed	E	1	1	1	X	X	2	X
9b/2	Mehmed	E	B	X	X	X	4	5	X
9b/3	Emine bint-i Abdülhakir	K	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
9b/4	Osman bin Davud	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
10a/1	Arife bint-i Abdullah	K	E	5	1	4	X	6	X

10b/1	Hatice bint-i El-hac Hüseyin	K	Dul	1	1	X	X	2	X
10b/3	Fatıma bint-i Hüseyin	K	E	3	2	1	X	4	X
11b/1	Fatıma bint-i Abdullah	K	Dul	1	X	1	X	1	X
12a/1	Hasan bin Hüseyin	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytül mâle
12b/2	Ahmed bin Hüseyin	E	1	X	X	X	3	4	X
12b/3	İbrahim bin Receb	E	1	X	X	X	2	3	X
13b/3	Meryem bint-i Abdullah	K	E	X	X	X	X	1	Mirasın yarısı eşine kalan yarısı Beytül mala
14a/1	Abdi Çelebi	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytül mâle
14a/2	Fatıma bint-i Mehmed	K	B	X	X	X	2	2	X
14a/5	Hüseyin bin El-hac Osman	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytül mâle
14b/1	Abdullah İbn Mehmed	E	1	2	2	X	1	4	X
14b/2	İhsan bint-i Abdullah	K	E	X	X	X	1	2	X
15a/1	Nurhevan bint-i Abdullah	K	E	X	X	X	X	1	Mirasın yarısı kocasına, diğer yarısı Beytül mala kalmıştır.

15a/2	Asiye bint-i Abdullah	K	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
15a/3	Abdülkadir bin Abdullah	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
15a/5	Musa bin Abdullah	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
15b/1	Ayşe bint-i El-hac Receb	K	E	3	1	2	2	6	X
15b/2	Salih bin Ahmeb	E	B	X	X	X	X	2	X
16a/1	Himmat bin Hacib	E	1	2	1	1	X	3	X
16a/2	Fatıma bint-i Hüseyin	K	E	1	1	X	3	5	X
16b/2	Halil ibn-i Abdullah	E	2	1	X	1	X	3	X
16b/3	Süleyman bin Abdullah	E	1	X	X	X	X	1	Mirasın yarısı eşine kalanı Beytûlmâle.
17a/1	Mehmed bin Mehmed	E	1	X	X	X	X	7	X
17a/3	İsmail bin Abdurrahman	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
17b/3	Halil ibn-i Mehmed	E	1	X	X	X	3	4	X
17b/4	Safiye bint-i Ahmed	K	E	X	X	X	X	3	X
18a/1	Abdülemin ibn-i Mehmed	E	1	X	X	X	X	1	Mirasın 4/1 Eşine kalan 4/3 Vakfa

18b/3	Fatıma bint-i Siyavuş	K	E	4	1	3	X	5	X
18b/2	Mümine bint-i Mehmed	K	E	X	X	X	X	1	Mirasın yarısı eşine yarısı beytülmale
18b/3	Kenan bin Abdullah	E	1	X	X	X	X	1	Mirasın 4/1 Eşiene kaln 4/3 beytülmale
19a/1	Mehmed bin Abdullah	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytül mâle
19a/2	Ömer bin Hasan	E	1	2	X	2	1	4	X
19b/2	Hatice	K	B	X	X	X	3	3	X
20a/1	Rukiye bint-i Abdullah	K	E	X	X	X	X	1	Mirasın yarısı eşine yarısı beytülmale
20a/2	Kerime bint-i Abdullah	K	E	1	X	1	X	2	X
20b/1	Havva bint-i Veli	K	E	X	X	X	X	3	X
20b/2	Hatice bint-i Mustafa	K	E	2	1	1	X	3	X
21a/3	Ramazant bin Abdullah	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytül mâle
21b/1	Mihriman bint-i Hayreddin	K	B	X	X	X	X	X	Miras Beytül mâle
21b/2	Fatıma bint-i Abdullah	K	E	1	X	1	X	2	X

22a/1	Emine bint-i Derviş Mehmed	K	B	X	X	X	4	4	X
22a/2	İbrahim	E	1	X	X	X	1	2	X
22a/3	Halil bin Mehmed	E	1	1	X	1	X	2	X
22b/1	Fatma bint-i Abdullah	K	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
23a/2	Emine bint-i Abdullah	K	E	X	X	X	X	1	Mirasın yarısı eşine yarısı beytûlmala
23a/3	Hanım bint-i Ali	K	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
	Süleyman El-hac Hasan	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
	Mustafa	E	B	X	X	X	X	2	X
23b/1	Saliha bint-i Mustafa	K	Dul	1	X	1	X	1	X
23b/3	Fatma bint-i Abdullah	K	E	X	X	X	X	1	Mirasın yarısı eşine yarısı beytûlmala
24a/1	Mehmed bin Ahmed	E	1	X	X	X	X	1	Mirasın 4/1 hanıma, 4/3 vakfa kalacak
	Derviş bin Mehmed	E	1	2	2	X	1	4	X
24b/3	Receb ibn-i Ali	E	1	X	X	X	X	1	X

25a/2	Saliha bint-i Abdullah	K	Dul	1	X	1	X	1	X
25b/1	Şehbaz Saliha bint-i Abdullah	K	E	X	X	X	X	1	X
25b/2	Hasan bin İlyas	E	1	1	1	X	X	2	X
26a/1	Mahmud bin Abdullhakir	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytülmale
26a/3	Mahmud bin Mehmed	E	2	2	X	2	X	4	X
26b/2	Havva bint-i Abdullah	K	Dul	1	1	X	1	2	X
27a/1	Şaban bin Mustafa	E	1	1	1	X	1	3	X
27a/2	İsmihan bint-i Mehmed	E	B	X	2	1	X	3	X
27a/3	İbrahim bin Halil	E	B	X	X	X	2	2	X
27b/3	Nadi seba bint-i Abdullah?	K	İki kez evlenmiş	2	2	X	3	5	X
28a/2	Huri bint-i Abdullah	K	Dul	1	X	1	X	2	X
28b/1	Saliha bint-i Mustafa binn Abdüllatif	K	B	X	X	X	1	1	X
29b/1	Ümmühan bint-i Ahmed	K	E	X	X	X	1	2	X
29b/3	Hasan bin Ömer	E	1	1	X	1	X	3	X

30a/1	Ayşe bint-i Himmed	K	E	3	1	2	X	5	X
30a/3	Gülfem Hatun bint-i Ali	K	İki kez evlenmiş	2	2	X	1	4	X
30b/1	Mehmed bin İlyas	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytül mâle
30b/2	Mustafa bin Mehmed bin El-hac İbrahim	E	1	4	3	1	X	5	X
31b/2	Neslihan bint-i Salih	K	E	X	X	X	1	2	X
32a/1	Muharrem bin Behram	E	1	X	X	X	1	2	X
32a/2	Hatice bint-i Muharrem	K	E	3	2	1		4	X
32b/2	Ayşe bint-i İbrahim	K	E	X	X	X	1	2	X
33b/1	İbrahim bin Abdullah	E	1	X	X	X	X	1	Mirasın birkısmı Beytül mâle/ Kalamı hanımına
33b/2	Rabia bint-i Sefer	K	X	4	1	3	X	5	X
33b/3	Emine bint-i Süleyman	K	Dul	1	1	X	1	3	X
33b/4	Derviş ibn-i Rıdvan	E	1	X	X	X	2	3	X
34a/1	Fatma bint-i Hüseyin	K	E	2	1	1	X	3	X

34b/4	İsmail bin Ümmi	K	B	X	X	X	1	1	X
35a/2	Ali bin Sefer	E	2	X	X	X	1	3	X
35a/3	Receb	E	1	2	X	2	X	3	X
35b/1	İsmail bin Mustafa	E	1			2		2	X
36a/2	Ahmed bin Abdullah	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytül mâle
36a/3	Hüseyin bin Hasan	E	1	2	2	X	X	3	X
36b/1	Ahmed bin Abdullah	E	1	5	3	2	X	6	X
36b/2	Mama bint-i Abdullah	K	B	X	X	X	X	X	Mirasçısı olmadığı için Miras vakfa kalmıştır.
37a/2	Devane bint-i Abdullah	K	B	X	X	X	X	X	Miras Beytül mâle
37a/3	Ahsen bint-i Abdullah	K	E	X	X	X	X	1	Mirasın yarısı eşine yarısı beytümale
37b/1	Hatice bint-i Abdullah	K	E	X	X	X	X	1	Yarısı eşine yarısı Beytümale
37b/2	Mahmud ibn-i Halil	E	1	4	3	1	X	5	X
38a/4	Ahsen bint-i Murad	K	E	1	X	1	X	2	X

38b/1	Bagor	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
38b/3	Abdurrahman bin Abdurrahim	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
39a/1	Hatice bint-i El-hac Ömer	K	İki kez evlenmiş	1	X	1	X	2	X
39a/2	Ümmühan bint-i Ramazan	K	E	X	X	X	2	3	X
39a/3	Ümmügülsüm bint-i Abdullah	K	E	3	X	3	X	4	X
	Hüseyin bin Abdurrahman	E	B	X	X	X	2	2	X
39a/4	Osman	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
40b/1	Hamza bin İbrahim	E	1	3	1	2	X	4	X
40b/2	Halil Hilmi El-hac Hüseyin	E	1	6	3	3	X	7	X
41a/2	İhsan bint-i Mehmed	K	E	1	X	1	X	1	X
41a/3	Ebubekir	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
41a/4	Ayşe bint-i Mehmed	K	E	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
42a/1	Mehmed bin Mustafa	E	1	X	X	X	X	1	Mirasın yarısı hanıma yarısı beytûlmâle
42b/1	Mehri bint-i Mahmud	K	E	1	X	X	1	2	X

43a/1	Neslihan bint-i Ahmed	K	E	1	X	1	X	1	X
43a/2	Rabia bint-i Bayram	K	E	2	1	1	1	4	X
43b/1	Emine bint-i Abdurrahman	K	E	X	X	X	X	1	Mirasın yansı beytümâle kalmıştır.
43b/3	Bayram bin Ali	E	1	X	X	X	1	2	X
44a/1	Ayşe bint-i Mehmed	K	E	1	1	X	2	4	X
44b/2	Receb	E	1	X	X	X	X	1	Mirasın 4/ 3 Beytümâle
44b/3	Receb Ömerülhakir	E	1	1	1	X	X	2	X
45a/2	Mustafa bin El-hac Murad	E	1	X	X	X	X	1	Mirasın 4/ 3 Beytümâle
45b/1	Ayşe bint-i Abdurrahman	K	E	X	X	X	X	1	Mirasın yarısı eşine yarısı beytümâle
45b/2	İbrahim bin Ahmed	E	1	3	3	X	X	4	X
46a/1	Rukiye bint-i Hasan	K	E	4	3	1	1	6	X
46a/2	Mustafa Dede ibn-i Veli	E	2	1	1	X	2	5	X
47a/1	İsmail bin Ömer	E	2	2	X	2	X	4	X

48a/1	Ayşe bint-i Şaban	K	E	2	1	1	X	3	X
48a/4	Gülistan bint-i Abdurrahman	K	E	X	X	X	X	X	Mirasın yarısı eşine yarısı beytûlmâle
48b/2	Emine bint-i Ramazan bin Abdullah	K	E	X	X	X	2	3	X
49a/1	Mahmud bin Osman	E	1	X	X	X	X	1	Mirasın 4/ 3 Beytûlmâle
49b/3	Abdurrahman bin Mehmed	E	1	X	X	X	X	1	Mirasın 4/ 3 Beytûlmâle
50a/3	İbrahim bin Abdurrahman	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
50b/1	Dâye bint-i Hüseyin	K	E	X	X	X	2	3	X
50b/2	Ayşe bint-i Abdullah	K	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
51a/2	Abdurrahman bin Abdülkerim	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
51a/3	Yusuf bin Abdülkerim	E	1	X	X	X	2	3	X
51b/1	Sakine bint-i Abdullah	K	E	X	X	X	X	1	Mirasın yarısı eşine yarısı beytûlmâle
51b/2	Ümmühan bint-i Abdullah	K	E	X	X	X	X	1	Mirasın yarısı eşine yarısı beytûlmâle

51b/3	Rabia bint-i Musta	K	E	1	1	X	2	3	X
52a/1	Mustafa ibn-i İbrahim	E	3	8	4	4	X	11	X
52b/1	Ayşe bint-i Abdurrahman	K	Dul	1	1	X	X	2	X
52b/2	Mehmed bin Receb	E	1	1	1	X	1	3	X
53a/2	Musa bin Abdurrahman	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytül mâle
53b/1	İbrahim bin Abdurrahman	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytül mâle
53b/2	Ahmet bin Osman	E	1	X	X	X	X	1	Mirasın 4/ 3 Beytül mâle
53b/3	Siyavuş bin Abdurrahman	E	1	X	X	X	1	2	X
55a/1	Mehmed bin Mehmed	E	2	2	1	1	1	5	X
55a/3	İbrahim Abdurrahman?	E	1	2	1	1	X	3	X
56b/1	Ahmet bin Mustafa bin Şaban	E	B	X	X	X	1	2	X
56b/2	Hasan	E	B	X	X	X	X	X	***41
57b/2	Hacer bint-i Abdurrahman	K	E	X	X	X	X	1	Mirasın yarısı eşine yarısı beytül male

⁴¹ Hasan kayıp olduğu için çömllekçi dükkânındaki malların tespiti yapılmış ve mallar beytül male teslim edilmiştir.

58a/1	Mehmed bin Abdülhakir	E	1	X	X	X	X	1	Mirasın 4/ 3 Beytûlmâle
58a/2	Ahmet ibn-i arabacı Mahmud	E	1	5	2	3	1	7	X
58b/1	Mehmed bin Hasan bin Mihrab	E	B	X	X	X	X	1	X
58b/2	Ali ibn-i Abdülhakir	E	1	X	X	X	X	1	Mirasın 4/ 3 Beytûlmâle
59a/1	Emine bint-i Ali	K	E	2	1	1	1	4	X
59a/2	Ali ibn-i Mustafa	E	1	1	1	X	X	2	X
59b/2	Mustafa ibn-i Ahmed	E	1	X	X	X	2	3	X
59b/3	Emine bint-i Ahmed	K	E	1	1	1	1	4	X
59b/4	Beytullah Bin Ahmed	E	1	1	X	1	1	3	X
60a/1	Ümmühan bint-i Hüseyin	K	B	X	X	X	2	2	X
60b/1	Ayşe bint-i Abdülhakir	K	E	3	2	1	X	4	X
60b/3	Ahmed/ Sağır	E	B	X	X	X	X	1	X
61a/2	Hatice bint-i Ebubekir	K	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
61b/1	Salih/ sağır	E	B	X	X	X	4	4	X

62a/3	Mustafa bin El-hac Salih	E	1	1	1	X	X	2	X
62a/4	Bekir bin Abdullah	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
62b/1	Hasan bin Abdullah	E	1	X	X	X	X	1	Mirasın 4/ 3 Beytûlmâle
62b/2	Şahin bin Abdullah	E	1	2	X	2	X	2	X
63a/1	Himmet ibn-i Mehmed	E	1	6	1	5	X	7	X
63a/2	Ali bin Abdüşşerif	E	1	X	X	X	X	1	Mirasın 4/ 3 Beytûlmâle
63b/2	Mustafa bin Süleyman	E	1	X	X	X	1	2	X
63b/3	Belkıs bint-i Abdurrahman	K	E	X	X	X	X	1	Mirasın yarısı eşine yarısı beytûlmâle.
64a/1	Yusuf bin Sinan	E	1	1	X	1	X	2	X
64a/2	Saliha bint-i Hüseyin	K	B	X	X	X	2	2	X
64a/3	Mahmut bin Ahmed	E	B	3	2	1	X	3	X
64b/1	Fatma bint-i Mehmed	K	E	1	X	1	2	4	X
64b/3	Mehmed Nasreddin	E	B	X	X	X	X	X	Mirasın 4/ 3 Beytûlmâle

65a/1	İsmail bin Abdülbaki	E	1	3	2	1	X	4	X
65a/2	Hasan bin Yusuf	E	1	X	X	X	X	1	Mirasın 4/3 eşine
65b/1	İbrahim bin Yusuf	E	B	X	X	X	X	X	Mirasın 4/3 Beytül mâle
66a/1	Mehmed bin İbrahim	E	1	3	X	3	2	6	X
66b/1- 67a/1	Mustafa ibn-i İbrahim	E	3	5	3	2	X	8	X
67a/1	Ahmet bin İbrahim	E	B	X	X	X	6	6	X
67a/4	Ayşe bint-i Mehmed	K	Dul	1	1	X	2	3	X
67b/1	Neslihan El-hac Ali bint-i Derviş	K	E	X	X	X	1	2	X
68b/1	Ümmühan bint-i Dülkadir	K	E	X	X	X	1	2	X
68b/2- 69a/1	Saliha bint-i Abdurrahman bin Abdullah	K	E	1	1	X	X	2	X
69a/2	Bedirhan bint-i Abdurrahman	K	E	X	X	X	X	1	Mirasın yarısı eşine yarısı Beytül mâle
69b/1	Hüseyin bin Abdülkadir	E	1	X	X	X	X	1	Mirasın 4/3 Beytül mâle

69b/2	Mahmud	E	1	1	X	1	X	2	X
70a/1	Fatma bint-i Ali	K	E	X	X	X	X	1	Mirasın yarısı eşine yarısı beytûlmala
70a/2	Yusuf bin Abdullah	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
70a/3	Kamer bint-i Abdülkadir	K	E	X	X	X	X	1	Mirasın yarısı eşine yarısı beytûlmala
70a/4	Gülistan bint-i Abdullah	K	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
70b/2	İbrahim ibn-i Ahmed	E	1	3	1	2	X	4	X
70b/3	Ümmühan bint-i Abdülkerim	K	E	2	1	1	X	3	X
71a/2	Fatma bint-i Ali bin İbrahim	K	E	2	1	1	1	4	X
71a/3	İsmail	E	1	X	X	X	X	1	Mirasın 4/3 Beytûlmâle
71b/1	Şaban bin Yusuf	E	2	3	1	2	X	4	X
72a/1	Ayşe bint-i Mustafa	K	E	1	1	X	1	3	X
72a/2	Kerime bint-i Mehmed	K	B	X	X	X	2	2	X
72b/1	Ümmühan bint-i El-hac İbrahim	K	E	1	X	1	X	2	X

72b/2	Receb bin Abdullah	E	1	X	X	X	X	1	Mirasın 4/1 Eşine 4/3 Beytümale
72b/3	Muzaffer bin Mehmed	E	1	2	1	1	X	3	X
73a/1	Mehmed bin Süleyman	E	1	X	X	X	X	1	X
73a/2	Tavil Receb bin Mustafa bin Ahmed	E	1	X	X	X	1	2	X
73a/4	Abdülkerim bin Abdullah	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytümâle
73b/1	Güllü? bint-i Ömerullah bin Ali	K	E	2	X	2	X	2	X
73b/2	Adilhan bint-i Mustafa	K	E	X	X	X	X	X	Mirasın yarısı eşine yarısı beytümala
74a/1	Fatma bint-i Külhan bin El-hac Musa	K	B	X	X	X	3	3	X
74b/3	Rabia bint-i El-hac Mustafa	K	E	X	X	X	1	2	X
75a/1	Süleyman bin Abdullah	E	1	X	X	X	1	2	X
75b/2	Rahime bint-i Mustafa	K	E	X	X	X	X	1	Mirasın yarısı eşine yarısı beytümala
76a/1	Mihriman bint-i Abdullah	K	B	X	X	X	X	X	Miras Beytümâle

76a/2	Fatma bint-i Ali bin İbrahim	K	E	2	1	1	1	4	X
76b/1	Mustafa ibn-i Ahmed	E	1	2	2	X	X	3	X
77a/1	Mehmed Ali	E	1	4	3	1	X	4	X
77a/2	Baddal ibn-i Hızır	E	1	1	X	X	X	2	X
77a/3	Fatma bibnt-i Mehmed	K	E	X	X	X	X	1	Mirasın yarısı eşine yarısı beytûlmâle
77a/4	Ayşe bint-i Abdullah	K	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
77b/1	Oğuz bin Mustafa	E	1	4	1	3	X	5	X
77b/2	Asiye bint-i Mevlana Merhum Şeyh Mehmed	K	E	1	X	1	X	2	X
77b/3	Hişam bin Abdullah	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
78a/1	Şaban ibn-i El-hac Ali	E	1	3	1	2	1	5	X
78a/2	Ali bin Süleyman bin Kara Ahmed	E	1	1	1	X	2	4	X
78a/3	Rabia bint-i Abdullah	K	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
78b/1	Ayşe Hatun bint-i Mustafa	K	E	2	2	X	1	4	X

78b/3	Mustafa bin Cafer bin İlyas	E	1	1	1	X	2	4	X
79b/1	Hüseyin bin Himmed	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytül mâle
79b/2	Murat bin Abdullah	E	1	1	X	1	X	2	X
79b/3	Gül Feriha bint-i Abdurrahman	K	E	X	X	X	1	2	X
79b/3	Ebubekir bin Abdurrahman	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytül mâle
80a/1	Abdurrahman bin Ali	E	1	1	X	1	X	2	X
80a/2	Murtaza bin Abdülhalim	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytül mâle
80a/3	Eyüb bin Halil	E	1	X	X	X	X	1	Mirasın4/3 Beytül mâle
81a/2	Ali Dede ibn-i Ahmed	E	1	4	2	2	X	5	X
81b/2	Havva bint-i Bayram	K	E	X	X	X	1	2	X
82a/1	Abdullah bin Abdurrahman	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytül mâle
82a/4	Ümmühan bint-i Hüseyin	K	E	1	X	1	X	2	X
82b/1	Havva bint-i İsmail	K	E	4	1	3	X	5	X
82b/2	Safiye bint-i Abdurrahman	K	E	1	1	X	X	2	X
83a/2	Yasemin bint-i Abdullah	K	Dul	X	X	X	1	2	X

83b/1	Abdülkerim bin Ebubekir	E	1	4	1	3	X	5	X
83b/2	Şahbaz bint-i Abdurrahman	K	E	X	X	X	1	2	X
83b/3	Mehmed bin Ahmed	E	1	X	X	X	X	1	Mirasın4/3 Beytümale
84b/1	Fatma bint-i Abdi	K	E	X	X	X	X	1	Mirasın 4/3 Beytümale
84b/2	Abdülkerim ibn-i Ali	E	1	4	1	3	X	5	X
84b/3	Süleyman bin Abdullah	E	1	4	1	3	X	5	X
85a/1	Emine bint-i Abbas	K	E	4	2	2	X	5	X
85a/2	Hasan bin Mehmed	E	1	2	3	1	X	4	X
85b/1	Mustafa bin Bektaş	E	1	1	X	1	X	2	X
85b/3	Mehmed bin Müsteceb Efendi	E	1	X	X	X	1	2	X
86a/2	Fatma bint-i El-hac Mustafa	K	E	X	X	X	2	3	X
86a/3	Tenzile bint-i Yusuf	K	E	X	X	X	X	1	Mirasın yarısı eşine yarısı beytümala
86a/4	Mehmed bin El-hac Ahmet	E	1	2	1	1	1	4	X
86b/1	Fatma bint-i Mehmed	K	E	1	X	1	X	2	X
86b/2	İdris bin Müsteceb bin Abdullah	E	1	1	X	1	X	2	X

87a/5	Ali ibn-i Abdülğani	E	2	1	1	X	X	3	X
87b/1	Halil bin Ali bin Osman	E	1	2	1	1	1	4	X
87b/3	Mehmed bin Zülkadir	E	1	X	X	X	X	1	Mirasın 4/3 Beytümale
88a/1	Ömer bin El-hac Ahmed	E	1	2	1	1	X	3	X
88a/2	Emine bint-i Abdullah	K	B	X	X	X	X	X	Miras Beytümâle
88a/3	Mehmed bin Mehmed	E	1	3	1	2	X	4	X
88b/1	Saliha bint-i El-hac Ahmed	K	E	X	X	X	2	3	X
88b/2	Ahmet bin Mahmud	E	1	2	1	2	X	3	X
89a/1	Zahide bint-i Mehmed	K	E	2	1	1	1	4	X
89a/2	Emirhan bin Abdullah	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytümâle
89b/1	Osman bin Mehmed	E	1	1	5	1	1	8	X
90a/1	Ayşe bint-i Abdülkerim	K	B	X	X	X	X	X	Miras Beytümâle
90a/3	Fatma bint-i Yusuf	K	E	X	X	X	1	2	X
90a/4	Asiye bint-i El-hac Mehmed	K	E	1	X	1	1	3	X
90b/2	Ayşe bint-i Süleyman	K	Dul	2	X	2	X	2	X

91a/3	Mustafa bin Ömer	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytül mâle
91b/1	Osman bin Cafer	E	1	2	1	1	X	3	X
91b/2	Mü'mine bint-i Mustafa bin Hasan	K	E	8	1	7	1	10	X
92a/1	Ayşe bint-i Mehmed bin Abdurrahman	K	E	3	2	1	2	6	X
92a/2	Veli bin Himméd	E	2	X	X	X	1	3	X
92a/3	Emine bint-i Ahmed	K	E	2	X	2	1	4	X
92b/1	Ümmühan bint-i İsmail	K	Dul	4	2	2	X	4	X
93a/2	Yusuf bin Hasan	E	1	2	2	X	2	4	X
93b/1	Recep ibn-i Musa	E	1	3	2	1	X	4	X
93b/2	Şehriban bint-i Yusuf	K	E	X	X	X	1	2	X
94a/2	Mü'mine bint-i İbrahim	K	Dul		1	1		2	X
94a/3	Hüseyin bin Mehmed	E	1	3	2	1	X	4	X
94b/1	Ümmühan bint-i Ahmed	K	E	4	1	3	X	5	X
94b/2	Mehmed bin Oğuz	E	1	1	X	1	X	2	X

94b/3	Mehmed bin Mustafa	E	1	1	X	X	1	2	X
95a/2	Abdülhakir	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
95a/3	Havva bint-i Abdullah	K	E	X	X	X	1	2	X
95b/1	Fatma bint-i Halil	K	E	3	1	2	1	5	X
95b/2	Musa bin Sinan	E	1	3	1	2	2	6	X
95b/3	Sinan (Musa'nın babası)	E	1	X	X	X	2	3	X
95b/4	İsmihan bint-i Hamid	K	E	X	X	X	1	2	X
96a/1	Ramazan bin Hüseyin	E	1	1	X	1	X	2	X
96a/2	Ümmügülsüm bint-i Abdullah	K	E	1	X	1	X	2	X
96b/1	İsmihan bint-i Rabia	K	E	X	X	X	1	2	X
96b/3	Emine bint-i Ali	K	E	X	X	X	X	1	Miras Beytûlmâle
97a/1	Ayşe bint-i Kul	K	E	1	X	1	1	3	X
97a/2	Hasan ibn-i Ali	E	1	4	2	2	X	4	X
97b/2	Şehnaz bint-i Abdullah	K	E	1	1	X	1	3	X
98a/3	Ahmet bin Ali bin Ramazan	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle

98a/4	Rukiye bint-i Mustafa	K	Dul	4	3	1	X	4	X
98b/4	Ayşe bint-i Abdullah	K	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
99b/4	Yusuf bin Abdullah	E	1	4	2	2	X	5	X
100a/2	İsa ibn-i Abdülkerim	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
100b/1	İhsan bint-i Abdullah	K	E	1	1	X	X	1	X
100b/3	İsmihan bint-i Osman	K	E	X	X	X	1	2	X
100b/4	Mehmed bin Süleyman	E	B	X	X	X	1	2	X
101a/1	Mustafa bin Derviş	E	1	1	1	X	1	3	X
101a/3	Ahmet bin Abdullah	E	1	X	X	X	X	1	Mirasın4/3 Beytûlmale
101b/4	Fatıma bint-i Kutlu	K	E	3	3	X	2	6	X
101b/5	Mustafa bin Mehmed	E	1	X	X	X	2	3	X
102a/1	Fazlı bin Abdullah	E	1	1	X	1	X	2	X
102a/2	Emanatullah bint-i El-hac Ömer	K	E	2	1	1	X	3	X
103a/2	Emine bint-i Mustafa	K	Dul	3	1	2	1	4	X
103b/2	Saliha bint-i Bayram	K	E	1	1	X	1	3	X

103b/4	Mustafa bin Mehmed	E	1	2	2	X	2	4	X
104a/1	Mustafa bin Mustafa	E	1	4	3	1	X	5	X
104a/2	Mehmed bin Mustafa	E	B	X	X	X	10	10	X
104a/3	Gülistan bint-i Abdullah	K	E	X	X	X	X	6	X
104a/4	Rabia bint-i Hasan	K	B	X	X	X	X	X	Miras Beytül mâle
104b/5	Ayşe bint-i Mehmed	K	E	X	X	X	1	2	X
105a/2	Saliha bint-i Mustafa	K	E	5	4	1	1	6	X
105a/3	Halil bin Abdullah	E	1	3	1	2	X	4	X
105b/3	Süleyman bin Halil	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytül mâle
105b/4	Aliye bint-i hasan	K	1	4	2	2	1	6	X
106a/1	Fatma bint-i Abdullah	K	B	X	X	X	X	X	Miras Beytül mâle
106a/2	Fatıma bint-i Abdullah	K	E	X	X	X	X	1	Mirasın yarısı eşine yarısı beytül mâle
106a/3	Mahmut bin Mahmud	E	1	X	X	X	X	1	Mirasın 4/3 Beytül mâle
106b/1	Ahmet bin Abdulkaki	E	1	1	X	1	X	2	X
106b/3	Saliha bint-i Osman	K	E	2	1	1	1	4	X

106b/4	Ayşe bint-i Abdullah	K	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
107a/3	Mehmed bin Abdullah	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
107b/1	Osman bin Mustafa	E	1	2	1	1	X	3	X
108a/1	Osman bin Ömer	E	1	2	X	2		3	X
108b/2	Ali bin Abdülkerim bin Halil	E	1	3	1	2	X	4	X
109a/1	Ömer bin Mustafa	E	2	X	X	X	2	4	X
109b/1	Mehmed bin Mustafa	E	1	4	2	2	X	5	X
109b/2	Abdübaki bin Mehmed	E	1	2	X	2	1	4	X
109b/3	Fatma bint-i Elhaç Hüseyin	K	E	1	X	1	X	2	X
110a/2	Emine bint-i Abdullah	K	E	X	X	X	1	2	X
110b/1	Halil ibn-i Ömer	E	Dul	2	2	X	1	3	X
110b/2	Hatice bint-i Ömer	K	B	X	X	X	1	2	X
111a/2	Abdullah	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
111a/3	Gülîstan bint-i Abdülvehhab	K	B	X	X	X	X	X	Miras Beytûlmâle
111b/1	Rukiye bint-i Mustafa	K	E	X	X	X	3	4	X

111b/2	Şahin bin Ömer	E	Dul	1	1	X	1	2	X
112a/2	Gülistan bint-i Abdullah	K	E	X	X	X	X	1	Mirasın yarısı eşine yarısı beytümala
112b/1	Rahime bint-i Ali	K	E	X	X	X	1	2	X
113a/1	Fatma bint-i Yusuf	K	E	2	X	2	1	4	X
113a/2	Rabia bint-i Veli	K	E	5	3	2	2	8	X
113b/3	Mehmed bin Hasan	E	1	3	2	1	X	4	X
113b/5	Mustaf bin Yusuf	E	1	2	1	1	X	3	X
114a/3	Şaban bin Abdülkerim	E	B	X	X	X	X	X	Miras Beytümâlâ
114a/4	Oğuz bin Mustafa	E	1	1	1	X	1	3	X
114b/1	Bayram ibn-i Ali	E	1	3	1	2	X	4	X
114b/2	İsmihan bint-i Turhan	K	E	X	X	X	2	3	X
114b/3	İsmihan bint-i Mustafa	K	B	X	X	X	X	X	Miras Beytümâlâ
115a/2	Ümmühan bint-i Abdurrahman	K	E	2	X	2	X	3	X
116a/1	Zülkadir ibn-i Ali	E	1	1	1	X	1	3	X
116a/2	Mehmed bin Mehmed	E	E	2	1	1	X	2	X

116b/1	Mahmut bin İsa	E	1	4	3	1	X	5	X
117a/1	Veli bin Bayram	E	1	X	X	X	1	2	X
117a/2	Mehmed bin Mustafa	E	1	3	2	1	x	4	X
117a/3	Saliha bint-i Durmuş	K	E	1	1	X	3	5	X
117a/4	Fatıma bint-i	K	E	2	1	1	X	3	X
117b/1	Saliha bint-i Mustafa	K	1	1	1	X	1	3	X
117b/2	Murat bin Abdullah bin Abdülkerim	E	1	X	X	X	X	1	Mirasın4/3 Beytülmale
117b/3	Hüseyin	E	E	X	X	X	X	1	Mirasın4/3 Beytülmale
118a/1	İbrahim bin Halil	E	1	3	2	1	X	4	X

EK-21: Gayrimüslim Tereke Sahiplerinin Mirasçı Dağılımını Gösteren Tablo

BŞS	Tereke Sahibi	Erkek Kadın	Eş Sayısı	Kız Çocuk Sayısı	Erkek Çocuk Sayısı	Diğer Mirasçı Sayısı	Toplam Mirasçı Sayısı	Beytül mal
4a/2	Yâğot bint-i Mardros	K	1	X	X	2	4	X
6a/1	Anton veled-i Şafak	E	1	2	1	X	4	X
6a/3	Esi bint-i Abtus	K	Bekar	X	X	2	2	X
8a/2	? Bağde mezbur	E	1	X	X	X	2	X
8b/3	Habkar bint-i Sera	K	1	X	X	X	1	Mirasın yarısı Beytülmale
9a/3	Yorgi Veled-i Kirkor	E	Bekar	X	X	1	1	X
10a/2	Pavari veled-i Sefer?	E	1	X	2	X	3	X
11a/1	Anaştaş veled-i Benyot	E	1	1	X	1	2	X
12a/2	Külef veled-i Ğulanböli?	E	1	X	X	X	4	X
12b/1	Vartos veled-i Filipos	E	1	X	3	2	6	X
13a/1	Eneştaş veled-i Manuel	E	1	1	X	2	4	X
13b/2	Dürriye bint-i Zergan?	K	1	3	X	1	5	X
14a/3	Hırsto veled-i Labno?	E	1	4	2	X	7	X
15a/4	Eva bint-i- Hektor	K	1	X	X	3	4	X
19a/3	Manuk	E	Bekar	X	X	4	7	X
22b/3	Manuk veled-i Agop	E	1	2	2	1	6	X
25a/1	Ğıraz veled-i Azer	E	Bekar	X	X	X	X	X
26b/1	Salkir?	E	1	X	X	X	2	X
28a/1	Avsor bin Savasar	E	1	X	2	X	3	X
29a/2	Yenkol veled-i Yuvan	E	1	1	X	X	2	X

29a/3	Sultan bint-i Apostol	K	Dul	1	X	X	1	X
29b/4	İstafan	E	Bekar	X	X	X	1	X
30a/2	Agop veled-i Avran	E	1	X	X	1	2	X
34a/3	Bagos veled-i Anton	E	1	1	1	2	6	X
35b/3	Anastas veled-i Banyot	E	Bekar	X	X	3	3	X
38a/1	Sefer veled-i ?	E	1	1	1	X	3	X
38b/2	Gartan veled-i Ganle	E	1	X	2	1	4	X
42a/3	Kurt veled-i Tudor	E	1	1	1	X	3	X
43b/2	Pastali veled-i Apostol	E	1	X	X	2	3	X
44b/1	Siten bint-i Zevri?	K	Bekar	1	X	X	2	X
49b/1	Yakubi veled-i Esfer	E		1	X	1	3	X
50a/1	Nuris veled-i Papas	E	1	X	2	X	3	X
54b/2	Yorgi veled-i Yani	E	1	X	X	1	2	X
55a/2	Erkol veled-i Safer	E	1	X	2	X	3	X
59a/3	İsa bin veled?	E	1	X	X	X	1	Mirasın 4/3 Beytülmale
64b/2	Martin	E	1	1		1	3	X
64b/4	Dukine bint-i Benaki	K	1		2	1	4	X
67b/2	Simon veled-i Toros?	E	1	4	2	X	7	X
75b/3	Abraham veled-i Kirkos	E	1	X	1	X	2	X
79a/1	Anton veled-i Bagos	E	1	X	2	X	3	X
80b/3- 81a/1	Sarkis veled-i Agop	E	Dul	1	1	X	2	X
86b/3	Zanana? Veled-i Şirin	E	1	2	2	X	5	X

87b/2	Simon veled-i Karebet	E	1	X	1	1	3	X
89a/3	Babdza veled-i Külavi	E	1	1	X	2	4	X
91a/1	Engelina bint-i Sanan?	K	Dul	1	1	1	3	X
92b/2	Agop veled-i Ağbeli	E	1	X	X	5	6	X
94a/1	Kara Makri bint-i Papas	K	1	1	3	X	5	X
95a/1	Devlet veled-i Kirkos	E	Dul	X	1	X	1	X
97b/1	İvad veled-i Asvador	E	Bekar	X	X	X	**42	X
98b/1	Zafer bint-i Minhal	K	1	1	X	1	3	X
99a/3	Dimitri veled-i Yorgi	E	1	X	1	X	2	X
100a/1	Apostol veled-i Mihal	E	1	4	1	X	5	X
102b/1	Filip Veled-i Katoşi	E	1	1	1	X	3	X
110a/3	Hamor veled-i Kasbar	E	Bekar	X	X	X	X	X
111b/3	Meryem bint-i Kirkor veled-i Toros	K	Dul	1	1	1	3	X
112a/3	Kül veled-i Bali veled-i Ahvaz	E	1	4	2	X	7	X

⁴² Anadolu'da varisi olmadığı için malının varislerine teslimi amacı ile handa kendisine yardımcı olan Eşkican veled-i Arsican isimli Ermeni'ye verilmiştir.

EK-22: Terekelerinde İskât-ı Salât ve Vasiyet Kaydı Bulunanlar

BŞS.	Tereke Sahibi	İskât-ı Salât	Miktar (Akçe)	Vasiyet	Miktar Akçe	Fakirler İçin İn'am/İt'am	Miktar Akçe	Toplam Servet (Akçe)
6b/2-7a/1	Ali bin Himmed	İskât-ı Salât	8000	Vasiyet	4800	X		14400
				Vasiyet	1600	X		
7b/3	Afife bint-i Ebubekir			Teçhiz tekfin it'âm vasiyet (300 kuruş)			48000	217760
		İskât-ı Salât – Vasiyet (51kuruş)					8160	
		X	X	Vasiyet (350 kuruş)	56000			
		X	X	Vakıf ve mahalle mescidine vasiyet (100 kuruş)	16000	X	X	
		X	X	Vakıf a vasiyet (100 kuruş)	16000	X	X	
		X	X	2 Cariyeye 30ar kuruş	960	X	X	
		X	X	Azad edilen cariyesi için 200 kuruş	32000	X	X	
9a/1	Mustafa Dede ibn Mehmed	İskât-ı Salât	11200	X	X	X	X	11200
12b/3	İbrahim bin Receb	İskât-ı Salât	4000	X	X	X	X	4000

18b/2	Mümine bint-i Mehmed	İskât-ı Salât	400	X	X	X	X	400
23a/3	Hanım bint-i Ali	İskât-ı Salât	4000	X	X	X	X	4000
23b/1	Saliha bint-i Mustafa	İskât-ı Salât	3040	X	X	X	X	3040
58a/1	Mehmed bin Abdülhakir	İskât-ı Salât	8480	X	X	X	X	8480
68b-/2- 69a/1	Saliha bint-i Abdurrahman bin Abdullah	İskât-ı Salât	8000		Cariyesi için 24000	X	X	68800
					Cariyesi için 4800	X	X	
					Fakir birine ait evin tamiri için 32000	X	X	
72a/2	Kerime bint-i Mehmed	İskât-ı Salât	4000	X	X	X	X	4000
72b/1	Ümmühan bint-i El-hac İbrahim	Techiz tekfin İskât-ı Salât	8000	X	X	X	X	8000
73b/1	Güllü? bint-i Ömerullah bin Ali	İskât-ı Salât	3200	X	X	X	X	3200
74a/1	Fatma bint-i Külhan bin El- hac Musa	Techiz tekfin İskât-ı Salât	4000	X	X	X	X	4000
75b/2	Rahime bint-i Mustafa	X	X	Techiz tekfin Vasiyet	2360	X	X	2360
76b/1	Mustafa ibn-i Ahmed	Techiz tekfin İskât-ı Salât	8000	X	X	X	X	8000
77b/1	Oğuz bin Mustafa	Techiz tekfin İskât-ı Salât	3200	X	X	X	X	3200
80a/1	Abdurrahman ibn-i Ali	Techiz tekfin İskât-ı Salât	3500	X	X	X	X	3500
80a/2	Murtaza bin Abdülhalim	Techiz tekfin İskât-ı Salât İnam	1360	X	X	X	X	1360

82b/2	Safiye bint-i Abdurrahman	İt'am-İn'am- İskât-ı Salât	6400	X	X	X	X	6400	
86b/2	İdris bin Müsteceb bin Abdullah	Techiz tekfin İskât-ı Salât	835	X	X	X	X	835	
88a/3	Mehmed bin Mehmed	Techiz tekfin İskât-ı Salât	2720	X	X	X	X	2720	
88b/1	Saliha bint-i El-hac Ahmed	X	X	Mahalle Mescidine	1600	İn'am İt'am	4000	7200	
		X	X	Mahalle imamına Kuran okuması için	1600	X	X		
91b/2	Mü'mine bint-i Mustafa bin Hasan	İskât-ı Salât	3000	X	X	İn'am		3000	
92a/2	Veli bin Himmed	Dua İskât-ı Salât	6400	X	X	X	X	6400	
93a/2	Yusuf bin Hasan	Techiz Tekfin İskât-ı Salât	4000	X	X	X		4000	
93b/1	Recep ibn-i Musa	Techiz Tekfin İskât-ı Salât	6720		Vasiyet Dua	1680	X	X	8400
96a/1	Ramazan bin Hüseyin	X	X	Techiz tekfin Vasiyet	1920	X	X	1920	
99b/4	Yusuf bin Abdullah	Techiz tekfin İskât-ı Salât	3200	X	X	X	X	3200	
101b/4	Fatma bint-i Kutlu	İskât-ı Salât	2000	X	X	X	X	2000	
101b/102 a	Mustafa bin Mehmed	Techiz tekfin İskât-ı Salât	8000	X	X	X	X	8000	
103a/2	Emine bint-i Mustafa	Techiz Tekfin İskât-ı Salât	6400	X	X	X	X	6400	
106b/3	Saliha bint-i Osman	Techiz Tekfin	1680	X	X	X	X	1680	

EK-23: Eşine Mehir Borcu Olanlar ve Mehir Miktarları

BŞS.	Tereke Sahibi	Zevce1	Zevce 2	Zevce 3	Eş Sayısı	Mihr-i Mu'accel (Akçe)	Toplam Serveti (Akçe)
3b	Mustafa ibn Mehmed	Ümmühan bint-i Mustafa Efendi	X	X	1	4000	100309
5a	Ali bin Süleyman	Belkıs bint-i Abdurrahman	Meryem bint-i Adülvahhab	X	2	Belkıs:4557 Meryem:569	12090
9a	Mustafa Dede ibn Mehmed	Mümine bint-i İbrahim	X	X	1	7040	79360
12b	Ahmet bin Hüseyin	Ayşe bint-i El-hac Mehmed	X	X	1	5416	3340
12b	İbrahim bin Receb	İhsan bint-i Mehmed	X	X	1	10000	36080
14b	Abdullah İbn Mehmed	İsmihan bint-i Durmuş	X	X	1	6000	34400
16a	Himmet bin Hacib	Belkıs bint-i Abdullah	X	X	1	1500	2576
16b	Halil ibn-i Abdullah	Hayriye bint-i İsmail	Saliha bint-i Mustafa	X	2	Mihri Muaccel Hatice=3200akçe/ Saliha1600akçe	29064
16b	Süleyman bin Abdullah	Elif bint-i Hasan	X	X	1	3000	1430
17a	Mehmed bin Mehmed	[...] bint-i Abdülgaffar	X	X	1	2000	8661
17b	Halil ibn Mehmed	Şehbaz bint-i Abdurrahman	X	X	1	3000	10220
18a	Abdülemin ibn-i Mehmed	Dudu bint-i Hasan	X	X	1	9000	18000
18b	Kenan bin Abdullah	Kâmile bint-i Abdullah	X	X	1	300	2418
19a	Ömer bin Hasan	Hatice bint-i Mustafa	X	X	1	18020	60146
22a	İbrahim	Ümmühan bint-i Abdullah	X	X	1	6000	37664
22a	Halil bin Mehmed	Fatıma Hatun	X	X	1	2286	3101
24a	Mehmed bin Ahmed	Emine bint-i Mehmed	X	X	1	2000	6324

24a	Derviş bin Mehmed	Emine bint-i Abdullah	X	X	1	3500	31650
24b	Receb ibn-i Ali	Fatıma bint-i Sami	X	X	1	10000	92320
26a	Mahmut bin Mehmed	Fatıma bint-i Ali	Emine bint-i Mustafa	X	2	Fatma 3000 Emine 3000	126208
32a	Muharrem bin Behram	Gülistan bint-i Abdullah	X	X	1	2000	4712
33b	İbrahim bin Abdullah	İsmihan bint-i Abdülmuttaip	X	X	1	2640	4510
35a	Ali bin Sefer	Ayşe	Rahime	X	2	1000	3976
35a	Receb	Fahriye bint-i Abdullah	X	X	1	1000	6300
35b	İsmail bin Mustafa	Kerime bint-i Cafer	X	X	1	9120	21120
36a	Hüseyin bin Hasan	Emine bint-i Musa	X	X	1	1200	7534
36b	Ahmat bin Abdullah	Ayşe bint-i Mustafa	X	X	1	500	3691
42a	Mehmed bin Mustafa	Raziye bint-i Abdullah	X	X	1	2700	2939
43b	Bayram bin Ali	Gülte bint-i Avane	X	X	1	200	1519
44b	Receb	Ümmühan bint-i Mahir	X	X	1	2000	10700
44b	Receb Ömerülhakir	Sabiha hatun ibn-i Mehmed	X	X	1	28	10880
45b	İbrahim bin Ahmed	Saliha bint-i Andurrahman	X	X	1	4000	147817
46a	Mustafa Dede ibn-i Veli	Rabia bint-i Abdurrahman	Fatıma bint-i Ramazan	X	2	Rabia 3000 / Fatma 3100	76847
47a	İsmail bin Ömer	Feriha bint-i Abdullah	Raziye bint-i Abdurrahman	X	2	3000	25884
49a	Mahmut bin Osman	Melehat bint-i Mehmed	X	X	1	588	38880
52a/1	Mustafa ibn-i İbrahim	Afife bint-i Hüseyin	Gülistan bint-i Osman	Şahine bint-i Osman	3	20000	129600
53b	Ahmet bin Osman	Rabia bint-i Abdullah	X	X	1	1040	6420

53b	Siyavuş bin Abdurrahman	Adile bint-i Hasan	X	X	1	2000	32160
55a	Mehmed bin Mehmed	Halime bint-i Ramazan	Mihrkan bint-i Abdurrahman	X	2	1200	65600
58a	Mehmed bin Abdülhakir	Ayşe bint-i Hüseyin	X	X	1	1560	131600
58b	Ali ibn-i Abdülhakir	Şehbaz bint-i Abdurrahman	X	X	1	3000	3870
59a	Ali ibn-i Mustafa	Demirhan bint-i Abdülkadir	X	X	1	2000	14248
59b	Mustafa ibn-i Ahmed	Emine bint-i Mustafa	X	X	1	2500	3434
59b	Beytame? Bin Ahmed	Mercan bint-i Ali	X	X	1	6100	19840
62a	Mustafa bin El-hac Salih	Ümmühan bint-i Mahmud Efendi	X	X	1	14000	39520
62b	Hasan bin Abdullah	Fatma bint-i Ali	X	X	1	6000	4381
62b	Şahin bin Abdullah	İsmihan bint-i Yusuf	X	X	1	8000	2157
63a/1	Himmet ibn-i Mehmed	Şerife Aliye bint-i Mehmed	X	X	1	16000	152160
63b	Mustafa bin Süleyman	İsmihan bint-i Abdülvahhab	X	X	1	4000	14866
64a	Yusuf bin Sinan	Mihriban bint-i Abdülkadir	X	X	1	1600	14730
65a	Hasan bin Yusuf	Emine bint-i Mehmed	X	X	1	4000	3656
69b	Mahmutd	Selime bint-i Osman	X	X	1	3000	12170
71a	İsmail	Ayşe bint-i Bayram	X	X	1	5000	1550
72b	Muzaffer bin Mehmed	Fatma bint-i Mehmed	X	X	1	500	3094
76b	Mustafa ibn-i Ahmed	Fatma Hatun ibn-i İbrahim Efendi	X	X	1	31500	118440
77a	Mehmed Ali	Aliye bint-i Mustafa	X	X	1	7308 akçe	28980
77a	Baddal ibn-i Hızır	Alime bint-i Hüseyin	X	X	1	6000 akçe	4704
77b	Oğuz bin Mustafa bint-i Mehmed	X	X	1	4000 akçe	31270
78a	Ali bin Süleyman bin Kara Ahmed	Bali bint-i Abdurrahman	X	X	1	1008 akçe 1 rup	14784

78b	Mustafa bin Cafer bin İlyas	Emine bint-i Orhan	X	X	1	3108 akçe	9156
80a	Abdurrahman ibn-i Ali	Hayriye bint-i Mehmed	X	X	1	10000 akçe	35567
80a	Eyüp bin Halil	Rahime bint-i Hacı Mustafa	X	X	1	2000 akçe	2583
81a	Ali Dede ibn-i Ahmet	Ayşe bint-i El- hac Hızır	X	X	1	1500 akçe	13113
85a	Hasan bin Mehmed	Fatma bint-i El- hac Ramazan	X	X	1	4000 akçe	10400
85b	Mustafa bin Bektaş	Fatma bint-i Ramazan	X	X	1	2000 akçe	26960
85b	Mehmed bin Müsteceb Efendi?	Havva bint-i Osman	X	X	1	400 akçe	11664
86a	Mehmed bin El-hac Ahmeb	Emine bint-i Mehmed	X	X	1	1710akçe	2660
87a	Ali ibn-i Abdülgani	Hatice bint-i Ahmed	Saliha bint-i Abdullah	X	2	Saliha 3000 akçe Fatma 20000 akçe	36371
88a	Mehmed bin Mehmed	Adilhan bint-i Mehmed	X	X	1	4960 akçe	66880
88b	Ahmet bin Mahmud	Kerime bint-i Mehmed	X	X	1	1573 akçe	2095
89b	Osman bin Mehmed	Melek bint-i El- hac İbrahim	X	X	1	26560 akçe	70240
97a	Hasan ibn-i Ali	Ayşe bint-i El- hac Muhsin	X	X	1	8000 akçe	67840
99b	Yusuf bin Abdullah	Ümmühan bint-i Mustafa	X	X	1	9280 akçe	139200
101a	Mustafa bin Derviş	Hatice bint-i Ali	X	X	1	6000 akçe	12357
101b/102 a	Mustafa bin Mehmed	Ayşe bint-i Hüseyin	X	X	1	8000 akçe	29360
104a	Mustafa bin Mustafa?	Ayşe bint-i Hüseyin	X	X	1	10720 akçe	43520
107b	Osman bin Mustafa	Neslihan bint-i Bayram	X	X	1	4000 akçe	33600
108a	Osman bin Ömer	Havva bint-i Mustafa	X	X	1	4000 akçe	32320
109a	Ömer bin Mustafa	Ayşe bint-i Osman	İhsan bint-i- Ahmed	X	2	Ayşe13432 akçe/ İhsan5047 akçe	11035
109b	Mehmed bin Mustafa	Saliha bint-i Veli	X	X	1	4800 akçe	57440

109b	Abdülbaki bin Mehmed	Ayşe bint-i Yusuf	X	X	1	8960 akçe	24320
114a	Oğuz bin Mustafa	Hatice bint-i Receb	X	X	1	1080 akçe	19040
114b	Bayram ibn-i Ali	Fatma bint-i Mehmed	X	X	1	15000 akçe	36700
117a	Veli bin Bayram	Güllü bint-i Ahmed	X	X	1	1000 akçe	4145
117a	Mehmed bin Mustafa	İhsan bint-i Ali	X	X	1	1000 akçe	5515
117b	Murat bin Abdullah bin Abdülkerim	Ayşe bint-i El-hac Hasan	X	X	1	14960 akçe	39040

EK-24: Terekesinde Eşinden Mehir Alacağı Olan Kadınlar

BŞS.	Tereke Sahibi	Unvanı	Mirasçı Eşi	Toplam Mirasçı Sayısı	Mihri Mu'accel Akçe	Toplam Servet (Akçe)
1a	Havva bint-i Hüseyin	X	Siyavuş bin Abdullah	3	2000 akçe	5140
2a	Selime bint-i Mustafa	X	Bayram bin Ali	3	2000 akçe	15861
2b	Fâtıma bint-i Oğuz	X	İbrahim bin Mehmed	2	7500 akçe	50474
3a	Fatma bint-i Mehmed	X	X	1	100 akçe	4480
5b	İhsan bint-i Mehmed	X	Mehmed bin İbrahim	3	3000 akçe	11245
7b	Afife bint-i-i Ebubekir	El-hac	Ahmed bin Ali	2	64000akçe	789360
10a	Arife bint-i Abdullah	X	Mehmed bin Hüseyin	6	3000akçe	35107
10b	Fatıma bint-i Hüseyin	X	Mehmed bin Mustafa	4	1000 akçe	1770
13b	Meryem bint-i Abdullah	X	Ahmet bin Abdulvahhab	1	200 akçe	5880
14b	İhsan bint-i Abdullah	X	Yusuf bint-i Abdullah	2	600 akçe	3160
15a	Nurhevan bint-i Abdullah	X	Oğuz Çelebi ibn-i	1	160 akçe	9920

			Abdullah			
17b	Safiye bint-i Ahmed	El-hac	İbrahim	3	5000 akçe	9006
18b	Fatma bint-i Siyavuş	X	Ali ibn-i Mehmed	5	2000 akçe	31890
18b	Mümine bint-i Mehmed	X	Ali ibn-i Mehmed	1	300 akçe	2206
20a	Rukiye bint-i Abdullah	X	Yusuf ibn-i Abdullah	1	500 akçe	1238
20a	Kerime bint-i Abdullah	X	Şaban bin Abdullah	2	1000 akçe	3358
20b	Havva bint-i Veli	X	Süleyman bin Ahmed	3	4000 akçe	18661
21b	Fatma bint-i Abdullah	X	Ahmet bin Abdülkerim	2	2000 akçe	15030
23a	Emine bint-i Abdullah	X	Mehmed bin İbrahim	1	100 akçe	1134
23b	Fatma bint-i Abdullah	X	Ali Çelebi ibn-i Yusuf	1	1000 akçe	2431
25b	Şehbaz Saliha bint-i Abdullah	X	İbrahim Çelebi ibn-i Ahmed	1	4000 akçe	56960
27b	Nadi Seba bint-i Abdullah	X	Eyüb bin Receb	5	1000 akçe	10630
29b	Ümmühan bint-i Ahmed	X	Halil bin El-hac Sefer	2	200 akçe	6829
30a	Ayşe bint-i Himmeh	X	Mustafa Çelebi	5	1000 akçe	8900
30a	Gülfem Hatun bint-i Ali	X	Hüseyin bin İlyas	4	2000 akçe	6820
31b	Neslihan bint-i Salih	X	Mustafa Dede ibn-i Receb	2	2080 akçe	21504
32a	Hatice bint-i Muharrem	X	Mustafa bin Süleyman	4	1600 akçe	3915
32b	Ayşe bint-i İbrahim	X	Mustafa bin Mehmed	2	1000 akçe	8514
33b	Rabia bint-i Sefer	X	Hasan bin Hüseyin	5	1000 akçe	7416
34a	Fatma bint-i Hüseyin	X	Mehmed bin Receb	3	1000 akçe	3714
37a	Ahsen bint-i Abdullah	X	Mehmed bin Mustafa	1	1000 akçe	5796
37b	Hatice bint-i Abdullah	X	Receb bin Mehmed	1	300 akçe	2825

38a	Ahsen bint-i Murad	X	Musa ibn-i [...]	2	1000 akçe	3170
39a	Ümmühan bint-i Ramazan	X	Mehmed bin Ahmed	3	500 akçe	2162
39a	Ümmügülsüm bint-i Abdullah	X	Hasan bin Hüseyin	4	500 akçe	3560
41a	İhsan bint-i Mehmed	X	Mehmed Ali	1	1000 akçe	7240
42b	Mehri bint-i Mahmud	X	Hüseyin bin Mehmed	2	5000 akçe	26910
43a	Neslihan bint-i Ahmed	X	Hüseyin bin Ömer	1	1000 akçe	28139
43a	Rabia	X	Abdullah ibn-i Rasul	4	4000 akçe	59373
43a	Emine bint-i Abdurrahman	X	Mehmed bin Abdullah	1	300 akçe	2015
44a	Ayşe bint-i Mehmed	X	Ahmed bin Abdullah	4	3000 akçe	150082
45b	Ayşe bint-i Abdurrahman	X	[...]	1	500 akçe	2448
46a	Rukiye bint-i Hasan	X	Hüseyin bin Abdurrahman	6	4000 akçe	11840
48a	Ayşe bint-i Şaban	X	Hüseyin bin Osman	3	3200 akçe	12036
48a	Gülistan bint-i Abdurrahman	X	Abdurrahman	X	1000 akçe	3482
50b	Dâye bint-i Hüseyin	El-hac	Ali bin Ahmed	3	480 akçe	103200
51b	Sakine bint-i Abdulla	X	Davut bin Abdullah	1	1000 akçe	10783
51b	Ümmühan bint-i Abdullah	X	Ahmed bin Hüseyin	1	1000 akçe	5585
51b	Rabia bint-i Mustafa	X	Mehmed ibn-i Ebubekir	3	6000 akçe	11910
52b	Ayşe bint-i Ali	X	X	3	4000 akçe	15260
57b	Hacer bint-i Abdurrahman	X	Ahmed bin Mehmed	1	100 akçe	3577
59a	Emine bint-i Ali	X	Mehmed bin Ömer	4	10000 akçe	29800
59b	Emine bint-i Ahmed	X	Mehmed ibn-i Mahmud	4	500 akçe	2013
60b	Ayşe bint-i Abdülhakir	X	Dilaver bin Abdülbaki	4	500 akçe	3560
63b	Belkıs bint-i Abdurrahman	X	Mehmed bin Abdullah	1	500 akçe	1825

64b	Fatma bint-i Mehmed	X	Halil bin Hüseyin	4	1000 akçe	8420
67b	Neslihan El-hâc Ali bint-i Derviş	X	Süleyman Dede ibn-i Abdullah	2	4000 akçe	13127
68b-69a	Saliha bint-i Abdurrahman bin Abdullah	X	Mehmed ibn-i El-hac Mustafa	2	1600 akçe	38880
70a	Fatıma bint-i Ali	X	Halil	1	500 akçe	696
70a	Kamer bint-i Abdülkadir	X	Yusuf bin Abdulvahhab	1	400 akçe	1013
72b	Ümmühan bint-i El-hac İbrahim	X	Mustafa bin Orhan	2	12000 akçe	63000
73b	Adilhan bint-i Mustafa	X	Receb bin Ahmed	X	1000 akçe	7100
76a	Fatma bint-i Ali bin İbrahim	X	Mehmed bin Ahmed	4	16000 akçe	42239
77a	Fatma bint-i Mehmed	X	Hüseyin bin Hasan	1	500 akçe	1356
77b	Asiye bint-i Mevlana Merhum Şeyh Mehmed	Hatun	Mustafa ibn-i İbrahim	2	26208 akçe	147084
81b	Havva bint-i Bayram	X	Halil ibn-i El-hac Mustafa	2	2000 akçe	42800
82b	Havva bint-i İsmail	X	Halil bin Mehmed	5	2000 akçe	46410
82b	Safiye bint-i Abdurrahman	X	Mehmed ibn-i Ahmed	2	4000 akçe	32160
83b	Şahbaz bint-i Abdurrahman	X	Hasan bin Ali	2	400 akçe	3107
84b	Fatma bint-i Abdi	X	Mehmed ibn-i El-hac Mustafa	1	550 akçe	2427
86a	Fatma bint-i El-hac Mustafa	X	Ali bin Ahmed	3	1000akçe	15038
86a	Tenzile bint-i Yusuf	X	Ali bin Osman	1	1000 akçe	4092
86b	Fatma bint-i Mehmed	X	Ahmet bin Ali	2	5000 akçe	14900

89a	Zahide bint-i Mehmed	X	Veli ibn-i Hüseyin	4	8000 akçe	28485
90a	Fatma bint-i Yusuf	X	Mehmed bin Ahmed	2	4000 akçe	22082
91b	Mü'mine bint-i Mustafa bin Hasan	X	Osman bin Hasan	10	10000 akçe	17332
92a	Emine bint-i Ahmed	X	Ebubekir Mehmed	4	3000 akçe	6973
93b	Şehriban bint-i Ysusf	X	Mahmud	2	500 akçe	8413
94b	Ümmühan bint-i Ahmed	X	Halil bin Mehmed	5	3000 akçe	8260
95b	İsmihan bint-i Hamid	X	Mustafa bin Mehmed	2	2400 akçe	47360
96a	Ümmügülsüm bint-i Abdullah	X	Nasuh bin Abdullah	2	2000 akçe	25877
97a	Ayşe bint-i Kul	X	Hamid bin Hüseyin	3	3000 akçe	12690
100b	İhsan bint-i Abdullah	X	Ali bin Mustafa	1	5000 akçe	12440
100b	İsmihan bint-i Osman	X	Abdullah Dede ibn-i Şaban	2	500 akçe	3580
101b	Fatıma bint-i Kutlu	X	Mehmed El-hac Ali	6	4200 akçe	17352
103b	Saliha bint-i Bayram	X	Mustafa ibn-i Ahmed	3	3000 akçe	10481
104a	Gülistan bint-i Abdullah	X	Ebubekir ibn-i Mehmed	6	3000 akçe	11000
104b	Ayşe bint-i Mehmed	X	Mehmed bin Mustafa	2	1000 akçe	8280
105a	Saliha bint-i Mustafa	X	Musa bin Yunus	6	3000 akçe	5867
105b	Aliye bint-i hasan	X	X	6	5000 akçe	8940
106a	Fatıma bint-i Abdullah	X	İsa Dede ibn-i Muhmud	1	500 akçe	1768
106b	Saliha bint-i Osman	X	İsmail	4	3000 akçe	10987
109b	Fatma bint-i El-hac Hüseyin	X	Mehmed bin Ali	2	4000 akçe	7646
110a	Emine bint-i Abdullah	X	Halil bin Mehmed	2	100 akçe	3440
111b	Rukiye bint-i Mustafa	X	Mehmed bin Mehmed	4	2500 akçe	11935

112a	Gülistan bint-i Abdullah	X	Mustafa bin Abdullah	1	1008 akçe	20160
112b	Rahime bint-i Ali	X	Hüseyin bin El-hâc Hasan	2	10080 akçe	203364
113a	Fatma bint-i Yusuf	X	Ahmet bin Şaban	4	2000 akçe	10768
113a	Rabia bint-i Veli	X	Abbas bin Ali	8	10080 akçe	32084
114b	İsmihan bint-i Turhan	X	Hüseyin bin Mehmed	3	4000 akçe	16795
115a	Ümmühan bint-i Abdurrahman	X	Mustafa bin Yunus	3	2000 akçe	10500
117a	Fatıma bint-i[.]	X	Hüseyin bin Mehmed	3	1500 akçe	2670
117b	Saliha bint-i Mustafa	X	İlyas bin Hasan	3	2000 akçe	5692

EK-25: Terekelerde Geçen Çeşitli Ölçü ve Tartı Birimleri

Terede Geçen Ölçü Birimi	Kullanım Alanı	Günümüz Karşılığı
Arşın (Arşun)	İncelenen defterde kumaş ve bezeri ölçüler için	0,758 m.
Bursa Kilesi	Hububat ölçülerinde	15,395 kg.
Çift	Hayvan ve çeşitli eşyalar sayılırken	2 adet.
Dönüm	Bağ bahçe ölçümü	919,30 metrekare.
Gaz/ Gez	Kumaş ve diğer ölçülerde	65,58 cm.
Kıyye/ Vukıyye/ Okka	İşlenmiş gıda maddeleri için	1,2822945 kg.
Kile/ Keyl	Hububat ölçülerinde	25,659 kg.
Katır Yüğü	Kumaş ve benzeri ölçüler	60-80 kg.
Miskâl	Altın, gümüş ve ziynet eşyaları	4,233 gr.
Mudd	Hububat ölçülerinde	513,160 kg.
Re's	Hayvan adedi belirtilirken	
Rup	Çeşitli ölçülerde	Çarşı arşunun 8/1 i.
Top	Kumaş ve benzeri ölçüler	20 arşun=13 m.
	İpek - tafta	100arşun= 65 m.
	İpek -vâle	120arşun= 78 m.
	Kadife	15arşun=8,45.
Yük/ Himl (Bursa)	İpek ölçümü için	155,86 kg.

EK-26: Örnek Belgeler

مدینه بروم خلافتی مدینه کلمه سانه ایکن بوندن انجم سبب ما کله اولان ایوانیت حیلور نام نظر انیم کله
 وراثتی وچ فرودک التوق ولد ملقون نام ذمی ایلیم ابویمن از قرقر ایشی حاشی و لایون فرقر ایشی استبان
 ولام انقر ایشی و حان ولد سقر نام نظر انیم منحصم اولدیغی نیر عاظمه اولدیغی صکره ما کله مضمون کله
 بالطلب کز بر و بین الورثه مذکور اولوب و حوصه توزیه و تقسیم اولوب بزرگم و نقی بزرگم ذکر اولور
 صریح بوم الفتنه من شهر ربیع الاول کسمه و مایه و الف

نام الاجم	۵۰۰	۲۰۰	۳۶۰	۵۰۰	۳۰۰	۳۰۰	۳۰۰	۳۰۰
صادق مندر زینبو	۱۷۰	۶۰۰	۱۱۰	۱۰	۳۰	۱۰	۱۰	۱۰
طاشی بوغجه	۱۳۰	۸۰	۳۳۰	۵۰۰	۳۰	۳۰	۳۰	۳۰
بیاض سانه	۱۵۰	۳۰	۴۰	۲۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰
بیروزه بوزک	۳۰	۱۱۰	۳۰۰	۱۶۰	۸۰	۸۰	۸۰	۸۰
بووغخان	۳۰۰	۴۰۰	۱۰۰	۱۸۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
بها خواجه لاشه	۴۶۶۴	۴۰۰	۲۷۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰
حصه الروح	۶۴۴۰	۲۱۴۰	۲۸۶۴	۱۲۳۲				

Eva bint-i Haçetor'un Tereke Kaydı (BŞS. B 153/17a)

Medîne-i Bursa mahallâtından Seyyid Paşa Mahallesiinde sâkin iken bundan akdem hâlike olan Eva bint-i Hector nâm nasraniye'nin verâseti zevce-i metruki Altun veled-i Melkun nâm zimmi ile ebeveyn karındaşı Hans ile li- ebeveyn kız karındaşı Estiyan'a ve li-ümm er karındaşı Ohan veled-i Sefer nam nasraniye münhâsır olduğu şer'an sabit olduktan sonra mesfurun bittaleb tahriri ve beyne'l verese müzâide olub tevzi' ve olunan terekesi defteridir ki zikr olunur. Hurrire fi yevmil 'ısrın min şehri-rebiül evvel sene sitte ve mi'ete ve elf

Emtî'a	Akçe	Emtî'a	Akçe	Emtî'a	Akçe
Şam alacası	505	Sandal centiyan	140	Bohça ve gömlek	40
Sarı Şam alacası	400	Boğça	30	Köhne çarşaf	20
Şam alaca	320	Hatâ-i bohça	130	Münakkaş don ma'çarşap	150
Al kutni câme	500	Döşeme	80	Don	85
Sandal entari	300	Kebir havlu	235	[..] yüzük	85
Verâi zibun	300	Kırmızı meşin	500	Bıronz Yüzük	130
Al kutni zibun	250	Yemeni bohça	205	Sim bıçak	110
Sarı sandal zibun	170	Keten ipliği zira 4	245	Küpe	300
[...]	600	Gömlek	110	Saç Bağı ma'a Hırdavat	160
Dokuma don	110	Mısır alacası	60	Sim mükemmel kuşak	810
Havlu makrame	85	Gömlek	80	Altın bilezik 29 miskal	9600
İşleme don	250	Beyaz [..]	150	Yorgan	300
Yemeni	60	Zıibun	30	Beledi döşşek	400
Defa yorgan	100	Kilim	195	Beledi yastık	100
Beledi yastık ma'a minder	160	Tas	55	Küldan	24
Yekun	18384				

Minhâ'l-ihracât	
Berâ-i ihrâc-ı lâşe	4664
Resm-i efendi	450
Kassamiye Katibiye ve İhzariye	270
Ücret-i kadem	100
Gulâmiye	20
Yekûn	5504

Sahhü'l-bâki	
Hissetü'l zevc	6440
Hissetü'l-ahi-li-ümm	2145
Hissetü'l ahi li-ebeveyn	2864
Hissetü'l uht li-ebevyn	1432

ملینه بروم مضافاتند افستوا جسته نابغ باصغی قوزج نام فریده ساکی ایکن بوند / افند
 وفانایان الحاج عمرن الحاج لکرم نام کسته بکردانته دو وجه مشرفه لکستونست جعفر نام خانقاه ایلم
 صلیه اولی صلیه و صلیه فری جل نام صغیر لکستونست و بدینی شریخانه اولی و در کله صکر مشرفای بر سر
 لاکه لک جبرودتقوم محلی به بهایه بجوم اولنا: و کله بیه دفترید لکدر کرا اولستور صورت الیوم
 الحاموسوم صمد رسیه الا فرسبه تا: و ماه خاکه

صغیر

۴۰۰۰	صمد رسول در قریب اوله	۲۰۰۰	صمد در قریب ضابط	۱۰۰۰	باغی در قریب کردار	۲۰۰۰	صدیقه کنایه در قریب
۲۰۰۰	۹ صدقه فوت در قریب لکستر	۲۰۰۰	نصف خواجه صمد در قریب کردار	۲۰۰۰	صدقه فوت اوله کرا س نام مؤمن	۲۰۰۰	
۱۰۰۰	اوله عدد کنایه	۲۰۰۰	طوس سوزن اسی	۲۰۰۰	قرص و زینبکی اسی	۲۰۰۰	جوته در قریب اوله کهنه صوفی طولام
۱۲۰	طنجی صارد و فاوق	۲۰۰	صمد و ایشاه	۲۰۰	۱۷۴۲		
۱۰۰۰	برای خجیر و کفای	۲۰۰۰	مدور سس لرورد	۴۳۲	درسم سس	۵۶	کاسه ایصاره
۲۰۰	۸۸	۵۶	۸	۵۶	۸	۵۶	۴۴۳
صمد الووم	۱۴۷۱	صمد الای	۶۸۶۶	صمد الای	۳۴۴۳		

El-hac Ömer bin El-hac Ahmed'in Tereke Kaydı (BŞS. B 153/88a)

Medine-i Bursa muzafatından Aksu nahiyesine tâbi' Cumalikızık nam karyede sakin iken bundan akdem vefat eden El-hac Ömer bin El-hac Ahmed nam kimsenin verâset-i zevce-i metrûkesi Esmâ bint-i Ca'fer nâm hatun ile sulbi oğlu Musli ve sulbiye kızı Havva nâm sağırlara münhasır olduğu şer'an zahir olduktan sonra müteveffa-yı mezbûrenin bittalep tahrir ve taksim sahih ile bahaya taksim olunan terekesi defteridir ki zikr olunur. Hurrîre fil-yevm hâmis aşare min şehri Rebiül'ülahir essene semaniye ve miete ve elf.

Emtî'a	Akçe	Emtî'a	Akçe	Emtî'a	Akçe
Nısf menzil der karye-i mezbur	4000	Hadika der karye-i Hamamlı	4000	Bağ der karye-i Karapınar	1000
Hadika-i kestane der karye-i Kadileşker	2000	Hadika-i dut der karye-i Kadileşker	2000	Nısf harap hadika der karye-i Karapınar	500
Hadika-i dut Üçkiraz nâm mevki	500	10 adet kestane	1600	Tosun re's 1	400
Karasığır inek re's 1	400	Çukur demir kazan	200	Köhne çuka dolama	200
Tencere	120	Sarık ve kavuk	100	Hırdavat hâne	400
Yekûn	17420				

Mınha'l ihracât	5648
Berâ-i techiz tekfin	1000
Mihr-i mü'eccel ezzevc el mezbur	4000
Resm-i kısmet	432
Kassamiye	56
Kâtibiye ihzariye	56
Emniye ve gulâmiye	48
Ücret mühmen eşya	56

Sahhü'l- bâki	11770*⁴³
Hissetü'l ezzevc	1471
Hissetü'l- ibn	6866
Hissetü'ül-bint	3433

⁴³ Yekun17420-mihnel ihracat 5648= 11772. Ancak sahhül bakinin toplamı 11770. 2 akçe kayıp

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Halil YÜCEL

Doğum Yeri ve Yılı: 08.02.1986 Zile / TOKAT

Eğitim Durumu: 2000-2003 Zile Dinçerler Lisesi, 2003-2007 19.Mayıs Üniversitesi, 2011-2017 Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisans Öğrenimi: 2003-2007 19. Mayıs Üniversitesi

Yüksek Lisans Öğrenimi: 2011-2018 Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi

Yabancı Dili: İngilizce/ Arapça

Bilimsel Faaliyetleri:-

İş Deneyimi: 2007-2008 Zile Ayvalı Köyü İlköğretim Okulu Öğretmenlik, 2008-2010 Yozgat Çekerek Özel Bölge Merkez Dershanesi tarih öğretmenliği, 2012-2014 Tokat Merkez Özel Sınav Dershanesi tarih öğretmenliği, 2014-2015 Özel Tokat Sınav Temel Lisesi tarih öğretmenliği, 2016 – Özel Tokat Sınav Temel Lisesi Müdür Yardımcılığı.

İletişim: 0535 22089 66

E- Posta Adresi: zilelihalil60@hotmail.com